

Riksdagens protokoll

1989/90:138

Måndagen den 11 juni

Kl. 9.00–21.05

Protokoll
1989/90:138

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

*Regionalpolitik
för 90-talet*

1 § Meddelande om val av en riksdagens ombudsman

Förste vice talmannen meddelade att val av en riksdagens ombudsman skulle ske vid morgondagens sammanträde.

2 § Regionalpolitik för 90-talet

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkande
1989/90:AU13 Regionalpolitik för 90-talet (prop. 1989/90:100 delvis,
1989/90:76 delvis och 1989/90:146 delvis samt förs. 1988/89:26).

Anf. 1 ANDERS G HÖGMARK (m):

Fru talman! Inför en icke helt fullsuttet kammaren har vi nu att ta itu med ett av de digra betänkandena under årets riksmöte, arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 13 om regionalpolitiken. Det är, som framgår, ett digert aktstycke kvantitativt och även kvalitativt i vissa avseenden. Till betänkandet finns fogat ett utomordentligt stort antal reservationer, där de olika partierna redovisar avvikande ståndpunkter i ett antal frågor. Viktigast av dem är de inledande reservationerna. Jag vill redan nu be att få yrka bifall till reservationerna nr 1, 6, 77 och 100.

I vår inledande reservation, nr 1, utvecklas moderata samlingspartiets sammanhållna syn på regionalpolitiken på olika delområden. Det följs sedan upp i smärre reservationer, men jag avstår för närvarande från att yrka bifall till dessa.

Bakom detta betänkande döljer sig ett utomordentligt gediget arbete. Det är fråga om ett mycket omfattande arbete, inte minst från utskottskansliets sida. Självfallet ligger både utredningsarbete och propositionsarbete bakom. Det har framtagits ett mycket digert arbetsmaterial, som utskottets ledamöter har haft att ta ställning till och försöka bilda sig en uppfattning om.

Denna debatt brukar ibland benämnas hembygdens dag, och med det kan man avse flera saker. Skall man tolka in något positivt i det kan man uppfatta

det så, att eftersom alla håller hembygden och sin hemtrakt kär, är detta en dag och en debatt som angår alla och som går in i hjärtat. Vill man tolka det på ett något mindre välvilligt sätt upplever man det kanske som en debatt där ett stort antal talare – dagens talarlista utgör ju inget undantag – vittnar om situationen i sina hemtrakter. Allt må vara legitimt, men jag tror att det är viktigt för oss som talar i utskottsrundorna att vi försöker resa oss litet över de snäva hemmageografiska horisonterna och att vi försöker se det allmängiltiga i just regionalpolitiken.

Det är viktigt att en sådan här debatt kan ge en bild av läget i Sverige i dag, visa vilka faktorer som har format den nuvarande situationen och försöka beskriva och analysera på vilket sätt man kan påverka utvecklingen i någon riktning – detta gäller både de begränsningar som finns för oss politiker och de möjligheter som finns. Det är självfallet viktigt att vi lyfter fram de olika partiernas tankar om hur vi skulle vilja se Sverige och Sverige i relation till omvärlden.

Man kan då fråga sig hur bilden av Sverige ser ut. Det finns till utskottsbe-tänkandet fogat ett mycket digert siffermaterial, och det finns i detta en mängd hårddata som man svårigen kan komma runt. Det är födelsetal, be-folkningsförändringar, flyttströmmar, förvärvsfrekvenser, sysselsättnings-nivåer, arbetslöshetstal, osv. Det finns också beskrivningar av industristruk-turen.

En stor del av detta material är sådant som är ovedersägligt, sådant man inte kan komma runt. Men redan när man närmar sig arbetslöshetstal och förvärvsfrekvenser börjar vissa betydande mörkertal dyka upp. Vad menas med att människor är "sysselsatta"? Innebär det att de vid något räkningstill-fälle arbetar en timme i veckan? Är det fråga om personer som har den sys-selsättning utanför hemmet som de önskar, etc.? Genast blir bilden mer svår-definierbar.

Det finns självfallet också i sådana här beskrivningar mjukdata i form av attityder och värderingar till olika livsstilar och olika typer av samhällsys-tem. Dessa mjukdata är än svårare att fånga upp.

Allt detta sammantaget formar en bild av det Sverige som vi har framför oss. När utskottet och riksdagen över huvud taget är ute och reser i olika regioner får vi ganska klart bevittnat hur man, beroende på vilket syfte man har, kan beskriva samma område på många olika sätt. Det finns många ex-empel på tillfällen då man lyfter fram alla problemen, men samtidigt finns den omvända inställningen, att det gäller att lyfta fram området som ett om-råde fyllt av underutnyttjade resurser.

Vilken är då bilden av Sverige? Jag tror att det när man diskuterar regio-nalpolitiken är viktigt att litet grand markera på vilken rumslig nivå man be-finner sig. Man kan beskriva denna bild på olika sätt, beroende på om man ser det hela lokalt, regionalt, nationellt eller internationellt. Det är också viktigt att se samspelet mellan dessa rumsliga nivåer. Helhetsbilden är ange-lägen.

Självfallet kan man ha synpunkter på "överhettningstendenser i Stock-holm", såsom det kan uttryckas. Men om man ställer Stockholm i relation till andra internationella centra, till andra huvudstäder, framstår Stockholm som en ganska fridsam stad. Det är då viktigt att man i vårt land, i vår del av

Europa – Sverige är ju en del av Europa, kanske i utkanten av Europa – har en slagkraftig huvudstad som är attraktiv i internationellt hänseende.

Anlägger man ett mer nationellt perspektiv kan man tycka att Stockholm tar åt sig något för mycket. Man kan gå ner på olika regionala stödjepunkter eller, som utredningen antydde, i form av mellanstäder och säga att det där finns en dynamik, en dynamik som man kanske utanför dessa mellanstäder finner ansträngande, besvärande på grund av att dessa mellanstäder tar åt sig en för stor andel av resurserna.

Det är ganska naturligt att man exempelvis i Växjö, Karlstad, Umeå och Östersund säger att det som är bra för dessa orter också är bra för omliggande regioner. Men ute i vissa kommuner i dessa län tycker man kanske att dessa större orter tar för sig en alltför stor del av resurserna.

Jag tror att det är viktigt att man ser helheten, och vi från moderat sida gör just det. Vi ser helheten mellan de olika nivåerna, samspelet mellan de olika nivåerna. Vi vill ha ett Sverige med fungerande regioner i samspel. Detta är som jag ser det en formulering som det är angeläget att få till protokollet.

Det finns, fru talman, ett antal viktiga faktorer som har påverkat och kommer att påverka den regionala utvecklingen framöver. Det finns anledning att titta litet på dessa faktorer.

Man skall för det första komma ihåg att regionalpolitik i dess gamla traditionella bemärkelse, dvs. industripolitiskt stöd, betyder allt mindre. Jag tror att denna uppfattning kännetecknar alla partier, och det är bra och viktigt att vi understryker det.

Det är viktigt att vi i grunden för en ekonomisk politik som gör att vi kan ha ett gott internationellt konkurrensläge. Detta är förutsättningen för att vi över huvud taget skall få en god utveckling inom det här landet, i olika delar av landet och självfallet också visavi andra länder. De områden som först tar stryk, som drabbas först och hårdast om det här landet för en dålig ekonomisk politik, det är just glesbygden, landsbygden, de små orterna, orterna med ett ensidigt näringsliv. Vi moderater menar att det är utomordentligt angeläget att man för en ekonomisk politik som har en betydligt större slagkraft och att man kraftfullare betonar just den internationella konkurrenskraften. Vi får inte urgröpa konkurrenskraften så att vi står där med vårt utlandsberoende och utan förmåga att konkurrera med omvärlden. Detta skulle få förödande konsekvenser, inte minst i regionalt hänseende. Det har framkommit under tidigare debatter att det finns utomordentligt allvarliga tecken på att vår höga inflationstakt och inte minst vår dåliga produktivitetstillväxt utgör mycket allvarliga hot. Det är någonting som bör upprepas och understrykas även i en debatt om regionalpolitik.

Då Sverige ligger i utkanten av Europa, har stora avstånd såväl till viktigare internationella centra som inom landet och är glest befolkat, är det otroligt angeläget att vi har goda kommunikationer. Från moderat sida har vi i andra sammanhang, bl.a. när vi tidigare har debatterat trafikpolitiken, presenterat förslag i fråga om både järnvägar och vägar om betydande anslag utöver dem som regeringen föreslagit. Det är för oss moderater näst intill obegripligt hur dåligt regeringen – utan visioner och handlingskraft – hante-

rar trafikpolitiken. Man kan fråga sig om det över huvud taget finns någonting som kan benämnas trafikpolitik hos regeringen.

En sjunkande andel av BNP under hela 80-talet har avsatts för just investeringar i trafikapparaten i vid bemärkelse. Bara det är oroande, och den trenden måste brytas, menar vi moderater. En ökad andel av BNP för trafikinvesteringar i goda kommunikationer är kanske ett av de viktigare instrumenten i regionalpolitiken. Det är ett livsvillkor för vår materiella utveckling att såväl hålla samman Sveriges olika delar som att hålla samman Sverige med övriga delar av Europa.

Både på hemmaplan och i det internationella arbetet tycker jag att regeringen visar brist på handlingskraft. Handläggningen av Öresundsförbindelsen och förbindelserna med kontinenten är ju ett makalöst exempel, industriministern, på den oförmåga Sverige hittills har visat på detta område. Det är vår förhoppning att regeringen nu måhända äntligen kommer till skott, om nu inte påstådda miljövänner på socialdemokraternas partikongress på ett s.k. progressivt sätt sätter käppar i hjulet och försvarar för regeringen att klara detta.

Jag ser med mycket stor oro på detta. Det skulle vara intressant om industriministern sedan vill kommentera hur han ser på att en sjunkande andel av BNP går till just trafikinvesteringar, och det i ett land som kanske snarare skulle kunna uppvisa motsatsen inför framtiden.

Den fullständigt makalösa hanteringen av den tredje banan på Arlanda, om vi ser till flygtrafiken, är ännu ett exempel på regeringens oförmåga att hantera dessa frågor. En utbyggnad av den kapaciteten är ett måste om man skall säga att man bedriver en vettig regionalpolitik. Just en ökad kapacitet där vore ett exempel på en framsynt regionalpolitik.

Det skulle vara intressant om industriministern, som har det samlade greppet om regionala utvecklingen i landet, skulle kunna ge en kommentar. Delar han min uppfattning om att just flygets utveckling och kapaciteten vid Arlanda är ett aktivt instrument för förutsättningarna för en god regional utveckling? Vi moderater är mycket bestämda på den punkten: Kapaciteten måste utökas på Arlanda. Det är nödvändigt oaktat om vi får en avreglering av inrikesflyget. Med avregleringen av flyget ute i Europa är det utomordentligt angeläget att kapaciteten ökar där. Man kan paradoxalt nog säga att om kapaciteten inte ökar så kommer ett stort antal företag att avstå från att lägga verksamheten utanför Stockholm i brist på tillgänglighet. Detta innebär att tendenserna att koncentrera allt till Stockholm förstärks ytterligare.

Min fråga är alltså: Är industriministern beredd att klart markera att han och regeringen ser det som mycket angeläget att man snarast ökar kapaciteten på Arlanda för att motverka onödig koncentration till Stockholm?

Fru talman! Det är också viktigt att kunskaps- och kompetensfrågorna förs fram. Det gör vi i och för sig i utskottet. Vi lägger stor vikt vid dem, och det tycker jag är glädjande. Ett litet land som vårt är utomordentligt beroende av att få tillgång till kompetens. Vi genererar bara en liten del av den samlade kompetensen på det här klotet själva. Vi är självfallet beroende av mycket mer än vad vi kan åstadkomma själva. Vi måste tillföras kompetens, men för att kunna få någonting måste man också kunna ge någonting.

Vi ser från moderat sida med oro på utvecklingen i exempelvis Norrlands inland och andra utsatta områden där kompetensnivån blir allt svårare att upprätthålla. Det kan gälla enskilda företag som söker kvalificerad arbetskraft eller det kan vara att ny teknik har svårare att sprida sig till dessa företag.

På samma sätt är det angeläget att man håller en hög kompetens vid universitet och högskolor runt om i landet. Utbildningspolitiken får inte bli en regionalpolitisk huggsexa, utan den måste grundas på de behov och utvecklingsmöjligheter som finns vid högskolorna ute i landet. Vi tror att en större frihet för högskolorna att bygga upp en framtida profil i samarbete med regionernas näringsliv skulle gagna en sådan utveckling.

Vi tror också att det finns möjligheter att göra betydande insatser när det gäller distansundervisningen från ett antal högskolor för att göra det möjligt att studera för dem som har svårt att delta i den reguljära undervisningen. Inte minst när det gäller äldre människor som sitter fast i ett förvärvsarbete och har svårt att bryta upp från en ort till en annan under hela terminer så skulle en ökad satsning på distansundervisning ha ett stort värde.

Moderata samlingspartiet har, bl.a. i samband med att vi diskuterade den forskningspolitiska propositionen och tog beslutet om forskningspolitiken, markerat vikten av att lektorer som har doktorerat får större möjligheter till forskning. På detta sätt skulle man kunna skapa utrymme för en ökad kvalitet på de mindre högskolorna.

Fru talman! Det är också viktigt att beslutskraften ute i regionerna ökar. Det skapar en allmän självtillit, och det skapar en möjlighet att utnyttja de lokala förutsättningar som finns ute i regionerna och som, enligt vårt synsätt, icke utnyttjas fullt ut. Det finns ett stort antal beslut både inom och utanför den offentliga sektorn som i dag fattas i Stockholm och som med stor fördel kunde fattas ute i regionen. Min fråga till industriministern är om han delar den uppfattningen att det inom exempelvis den statliga förvaltningen – eftersom det är den som vi främst kan diskutera här – finns utrymme för att genomföra en påtaglig beslutsdecentralisering. Inte så att olika verk skulle flytta fram och tillbaka i landet utan att man konsekvent genomför en beslutsdecentralisering där beslut som i dag fattas i ämbetsverken med fördel kan fattas ute i länen. För moderaterna är detta en mycket angelägen reform, som skulle kunna innebära stora fördelar av olika slag.

En annan sak, fru talman, som är viktig när man talar om decentralisering och att besluten skall fattas närmare människorna är att människorna själva får fatta besluten – att man kan, låt oss säga, avpolitisera en hel del av beslutsfattandet. Den politiska sektorn fattar i dag en del beslut som enskilda individer, hushåll och företag själva kunde få fatta. Vi moderater menar att det skulle ligga en utomordentligt stor vinst i att genomföra detta och därmed stärka den lokala och regionala beslutskraften.

Jag kommer dämed osökt in på ett annat område som vi moderater tycker är angeläget. Vi vill bryta upp de offentliga vård- och servicemonopolen. Det talas mycket i utskottsbetänkandet om att man skall bygga upp och ta till vara den kvinnliga kompetensen och bygga upp kvinnliga kompetenscentra. Jag kan inte utesluta att det i något sammanhang kan vara lämpligt att göra detta. Men om man nu är så besjälad av den riktiga och viktiga tanken att

låta kvinnor få utveckla sin kompetens, att stimulera nyföretagandet – och att inte minst stimulera kvinnligt nyföretagande, industriministern – blir min och moderaternas mycket enkla fråga: Varför har ni genom de offentliga vård- och servicemonopolen i princip lagt yrkes- och entreprenörsförbud på hundratusentals kvinnor i detta land? De får inte verka på samma villkor och får inte samma finansieringsmöjligheter för sin verksamhet som många andra.

Vi moderater menar att man borde bryta upp de offentliga vård- och servicemonopolen och ge dessa hundratusentals kvinnor en möjlighet att starta eget. Det borde vara lika "fint" för kommunalrådet eller landstingsrådet att sätta en spade i jorden där enskilda entreprenörer, finansierade via offentliga medel, kan sätta i gång verksamhet som att hälsa en mekanisk industri välkommen någonstans i ett stödområde. Inte minst i glesbygden skulle detta med lokala anpassningar kunna betyda väldigt mycket. Framför allt skulle det innebära en stor kick för kvinnor och kvinnlig kompetens att få starta och utveckla egna idéer.

Båda formerna, offentlig och privat verksamhet, behövs i samverkan och konkurrens. Det är obegripligt att socialdemokraterna har en så rigid inställning. Min konkreta fråga till industriministern är: Vad är det i grunden för fel med att kvinnor med goda idéer inom vård och omsorg skall få etablera sig som egna företagare, förverkliga sin egna idéer, och få verksamheten finansierad på samma sätt av det offentliga som olika offentligt organiserade vårdinrättningar? Vad är det i grunden som är fel i detta synsätt? Sveriges kvinnor skulle vara otroligt intresserade av att få veta detta.

Vi moderater tror att det här finns en stor möjlighet att utveckla kvinnlig kompetens. I detta ligger självfallet också småföretagsamheten. Min kollega Erik Holmkvist kommer senare att komma in på småföretagsamhetens villkor. Men det är helt uppenbart att vi aldrig kommer att klara utvecklingen i detta land utan en levande, dynamisk småföretagsverksamhet och absolut inte utvecklingen inom de regioner som i dag kanske har de största problemen.

Skattepolitiken betyder utomordentligt mycket. Jag kommer strax tillbaka till den i avsnittet om landsbygd och skärgård. Men det är helt uppenbart, att om man driver en felaktig skattepolitik både nationellt och internationellt, kommer detta att få förödande konsekvenser. Om vi i det här landet driver en skattepolitik som särskilt drabbar arbete och kapital, och har en högre beskattning än i andra länder, kommer självfallet kapitalet att flyta ut ur landet. Vi har sett många tydliga exempel på detta.

Sedan kan man hur mycket som helst tala om nationellt kapital, industriministern. Men kapitalet söker sig mot de mest lönsamma investeringarna. Då borde man också göra det möjligt att satsa på sådant i detta land.

Energipolitiken betyder mycket i regionalpolitiskt hänseende. Det behöver jag inte upplysa industriministern om som jag tror i själ och hjärta delar den moderata uppfattningen om energipolitikens viktiga roll och det totalt meningslösa i att skapa problem som inte existerar annat än i den socialdemokratiska sinnevärlden, och kanske inom den socialdemokratiska rörelsen.

Under förevändningen att man skall ta människors oro på allvar skaffar sig industriministern och regeringen problem som är helt onödiga i stället för

att informera om och redogöra för den föredömligt säkra energiform som kärnkraften utgör.

Industriministern och socialdemokraterna säger att industrin kommer att hållas skadeslös vid en avveckling. Både i utredningsarbetet och i utskottsarbetet har det, fru talman, varit mycket svårt att få gehör för moderata krav på att genomföra ordentliga regionalpolitiska analyser av en förtida avveckling av kärnkraften. Jag förstår varför – det är politiskt en het fråga. Innan de fyras gäng har löst frågan skall man inte störa i onödan.

Det brukar alltid utgå ett budskap att den elintensiva industrin skall hållas skadeslös, industrin i övrigt så skadeslös som möjligt, och sedan brukar man stanna där. Men om alla skall hållas skadeslösa, utom hushållssektorn, är det rimligt att tro att det är hushållssektorn som får ta första stöten.

Jag skall ställa en fråga med koppling till vad som kan hända på hushållssektorn. Lek med tanken att vi får den förtida avvecklingen. Vi får en höjning av energipriserna. Industrin skall hållas någorlunda skadeslös – även om man inte kommer att klara detta. Den kommer att fortsätta att flytta ut, vilket är förödande för dessa regioner. Vad inträffar på bostadssektorn? Vad inträffar på bostadssektorn i de expansiva storstadsregionerna och de expansiva mellanstora städerna? Det finns där hundratusentals eluppvärmda hus där hushållen tvingas att konvertera från en energiform till en annan.

Det är på dessa orter som vi har bostadsbrist, vilket jag inte behöver upplysa industriministern om. De är på dessa orter som det är nästan omöjligt att få tag i några byggnadsarbetare som skall bygga nya bostäder. Det kommer att kosta exempelvis 100 000 kr. per hus, och det blir fråga om 500 000 hus som behöver konverteras från en energiform till en annan om man gör elenergin alltför dyr.

Vad innebär detta? I storleksordningen 50 miljarder kronor kommer att behöva gå åt till den processen helt i onödan, 10–15 år i förtid jämfört med vad som varit nödvändigt med en lugnare och mer harmonisk utveckling.

Hur många nya bostäder, industriministern, kunde inte ha byggts med den byggarbetskraften i Stockholm, Göteborg, Malmö, Östersund, Växjö, Karlstad, Linköping, Umeå m.fl. orter? Vi kommer att få en uppdriven kostnadsnivå för de olika entreprenörgrupperna just för att konvertera från en energiform till en annan. Byggekostnaderna kommer att drivas upp ytterligare för att man skall klara konverteringen, och nybyggandet kommer att bli än mindre.

Vilket budskap ger industriministern i en sådan situation till de unga bostadssökande i Stockholm?

– Nej, någon ny bostad kan ni inte räkna med. Vi håller på att konvertera från ett i och för sig dugligt energisystem. Men eftersom några inom vår rörelse känner oro måste vi göra detta, så varsågod och vänta på bostäderna. Och byggnadskostnaderna stiger och stiger.

Jag tror att industriministern egentligen är mycket medveten om de här sakerna. Men det vore roligt att få en kommentar. Delar industriministern mina och moderata samlingspartiets farhågor för den här utvecklingen?

Fru talman! Jag nämnde att landsbygden och skärgården i allra högsta grad blir påverkade av socialdemokraternas ensidiga syn när det gäller sektortpolitik och storskaliga lösningar. Om det finns några regioner i landet där

det finns behov av att ha helhetsperspektiv och se på helheten är det just regioner med landsbygd och skärgård där kombinationssysselsättning, samspelet mellan de areella näringarna och andra näringar, är så utomordentligt viktig.

Det samspelet, den kombinationssysselsättningen, får dödsstöten med socialdemokraternas och folkpartiets förslag att slopa kvittningsrätten. Min fråga är: På vilket sätt anser industriministern att just kombinationssysselsättningen stimuleras av en slopad kvittningsrätt? På vilket sätt anser folkpartiet att just kvittningsrätten utgör en omistlig del för att stimulera kombinationssysselsättningen? Alla tycks vara införstådda med att den är förödande. Men det är tydligen bara moderata samlingspartiet och centerpartiet som är beredda att ta konsekvenserna. Vi inser fullt och fast att denna kvittningsrätt är omistlig. Därför måste den finnas kvar. Frågan har ställts till industriministern: På vilket sätt stimulerar en slopning av kvittningsrätten kombinationssysselsättningen på landsbygden?

Det finns mängder med planlagstiftning, mängder med problem på andra områden som försvårar landsbygdens och skärgårdens försörjning; inte minst regeringens ursnåla väg- och trafikpolitik gör att landsbygdens folk misströstar.

Fru talman! Även om man skulle föra en god moderat politik och ha helhetssynen och se hur andra politikområden griper in, krävs det en form av stödpolitik. Den skall begränsas. Vi tycker att det är bra att stödområdena minskas. De minskar ju med 17 kommuner. Vi tycker att det är bra att det kommer att bli en större överblickbarhet i stödet för alla aktörerna.

Däremot har vi avvikande uppfattningar när det gäller ett antal andra saker, som även Erik Holmkvist kommer att ta upp.

Vi tycker att det är utomordentligt glädjande att vi har fått uppslutning för ett ökat länsanslag, där regeringens föreslagna 972 milj. kr. har höjts till 1 050 milj. kr. Det är utomordentligt bra att utskottet så klart markerar att det ökade medelstillskottet – jag medger att det är litet lokalpolitik – främst skall användas för sydöstra Sverige. Det gläder oss speciellt att det kommer att bli en majoritet för det i Sveriges riksdag. Vi tror att det är en bra stödform och att det kommer att skapa utrymme för en länsförvaltning att agera slagkraftigt och göra lokala prioriteringar.

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga att detta industripolitiska stöd, och olika former av det, kan endast marginellt förändra den regionala problembilden och bidra med att skapa lösningar. Det är de andra politikområdena som jag har nämnt som är helt avgörande för att lösa och utveckla problemen både mellan olika regioner och för regionen Sverige totalt i ett samspel i det kommande Europa. Det är viktigt att ha dessa perspektivnivåer klart för sig.

Fru talman! Jag har ställt ett antal frågor till industriministern. Det skall bli mycket intressant att få ta del av de svar han till äventyrs vill ge i kammaren.

Anf. 2 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Fru talman! Fyra ord som börjar på bokstaven k, kunskap, kultur, kommunikation och kvinnor, har jag som grund för mitt regionalpolitiska anförande.

Det är en gedigen proposition som i dag skall behandlas av kammaren. Den har föregåtts av ett parlamentariskt utredningsarbete, och vi har i utskottet samlat på oss motioner från två år tillbaka.

För oss i folkpartiet är det självklart att ta de enskilda människorna som utgångspunkt. Regionalpolitiken måste syfta till att öka den enskildes möjligheter att fritt kunna välja arbete och bostadsort. Målet skall vara att åstadkomma en mer likvärdig ekonomisk, social och kulturell standard i landets olika delar.

Politiken måste också syfta till att riket som helhet skall undgå en alltför kraftig koncentration av människor, verksamheter och resurser till en mycket liten del av befolkningstäta regioner.

Det regionalpolitiska stödet måste i framtiden i större utsträckning gå till kvinnorna. En förutsättning för att människor skall stanna kvar i glesbygden och på landsbygden är att den sociala servicen fungerar. En viktig resurs för regional utveckling är en rejäl satsning på kvinnligt nyföretagande och en breddning av kvinnors arbetsmarknad. Det skulle underlätta mycket om folkpartiets och moderaternas krav på att en avveckling av de s.k. offentliga monopolen inom vård, omsorg och utbildning blev verklighet.

I folkpartiets partimotion framgår att om 1960-talets regionalpolitik handlade om lokalisering, måste 90-talets handla om mobilisering. Det är kanske ett onödigt komplicerat ord. Men vi menar att regionalpolitiken skall bygga på människors initiativförmåga, skaparkraft och idérikedom, en öppenhet för variationer, stor flexibilitet och möjligheter till olika lösningar i olika delar av landet. Denna ansats innebär att en rad sektorer som kanske inte traditionellt definierats som regionalpolitiska nu blir viktiga i detta sammanhang.

Frågor om utbildning och forskning, kommunikationer, och även kultur, är viktiga vid sidan av stödsystemen. Men det är också viktigt att säga att det är naturligtvis inte bara politiken inom dessa områden som utgör en god regionalpolitik, utan även t.ex. näringspolitiken.

Den svenska näringsstrukturen och etableringsmönstret inom näringslivet har lett till att många orter domineras av ett eller ett fåtal företag. Detta medför en stark sårbarhet, där ortens hela existens hotas vid snabba förändringar på de marknader som det på den orten dominerande företaget är beroende av. I sådana situationer måste staten vara beredd att ingripa snabbt. Mycket av den "paketpolitik" regeringen bedrivit under senare tid har emellertid avgränsats till akutåtgärder mot sådana plötsligt uppkomna, lokala sysselsättningskriser. Vi tycker i folkpartiet att regeringen fortsättningsvis bör söka former för det regionalpolitiska utvecklingsarbetet som medger att en större del av insatserna kan ske mer kontinuerligt.

Fru talman! En väl fungerande jordbrukspolitik är en annan förutsättning för en framgångsrik regionalpolitik. Folkpartiets jordbrukspolitik diskuteras ingående här i lördags. Därför skall jag bara kort beröra ämnet. Det är oerhört viktigt att vi kan behålla och förstärka de kombinationsjordbruk som finns kvar. Risken är annars stor för en ytterligare avfolkning av landsbygden. Jag tror att de flesta av oss vill ha en levande landsbygd med öppna landskap, och därför är det viktigt, som folkpartiets föreslagit, med en förändring av jordförvärvslagen, fortsatt stöd för Norrlandsjordbruket, föränd-

ring av skogsvårdslagen, sänkning av skogsvårdsavgiften och särskilda insatser för naturvården.

Man löser inte glesbygdspenning genom att ombilda glesbygdsdelegationen till en myndighet i Östersund. Glesbygdspenning och övriga regionalpolitiska problem måste ses i ett sammanhang. Det är samspelet mellan glesbygd och landsbygd som är väsentligt. Regeringens förslag kan faktiskt komma att splittra helheten. Risker är uppenbara att glesbygden blir förlorad om intressena bara skall bevakas av en myndighet i stället för av varje länsstyrelse. Av de 15 milj.kr. som regeringen vill avsätta till den nya myndigheten vill folkpartiet i stället tillföra 10 milj.kr. för regionalpolitiska insatser. Resten bör glesbygdsdelegationen få för att kunna bedriva verksamheten vidare såsom den hittills har bedrivits.

Fru talman! Vi hade denna gång hoppats att få med också socialdemokraterna på en rejäl höjning av det s.k. länsanslaget. Tyvärr lyckades vi inte med det. År efter år har socialdemokraterna blivit överkörda av oppositionen. En enig opposition anvisar nu ett anslag på 1 050 milj.kr., medan socialdemokraterna lägger sig på 972 milj.kr. Visserligen är det en ökning, men – som vi ser det – en allför blygsam sådan. Jag måste också tyvärr konstatera att det behövdes en hård kamp för att få med moderaterna på ett ökat länsanslag, men man tog slutligen sitt förnuft till fånga och anslöt sig till majoriteten.

Länsanslaget är särskilt viktigt för de län som ligger utanför stödområdet. Som ledamot av en länsstyrelse kan jag konstatera att anslaget är mycket efterfrågat och populärt. Friheten för länen att själva bestämma vilka insatser som skall sättas in är väsentlig. Utskottets majoritet, således hela oppositionen, har särskilt uttalat att de extra pengarna i första hand skall användas till sydöstra Sverige och de övriga län som fått förändrade villkor samt till övergripande projekt. Jag vill fråga socialdemokraternas representanter om de verkligen tror att regeringens lägre länsanslag kan garantera att det blir några rejäla anslagsökningar när det gäller t. ex. länsanslagen till södra Sverige.

Vi har i folkpartiet länge hävdat att det vore bra om floran av regionalpolitiska stödformer förenklades och schabloniserades. Det är mycket bättre att man satsar på få, men rejäla stödformer. Därför tycker vi att det är bra att investeringsbidrag, regionalt utvecklingskapital, offertstöd och lokaliseringslån nu försvinner ur stödfloran.

Regeringen och utskottsmajoriteten har föreslagit en förändring av stödområdesindelningen. Till detta är vi i folkpartiet kritiska. I dag finns det tre regionalpolitiskt prioriterade stödområden, A, B och C. Geografiskt innefattar stödområdena största delarna av Norrland, stora delar av Kopparbergs län och Värmlands län, Gotlands län samt delar av Älvsborgs län, Örebro län och Västmanlands län. Regeringen har också möjlighet att placera in kommuner som genomgår omfattande struktumvandlingar i vad som kallas tillfälligt stödområde.

Under de senaste 25 åren har stödområdesindelningen i genomsnitt ändrats oftare än vart femte år. Detta är inte rimligt med tanke på de spelregler som måste gälla långsiktigt för företag och kommuner. Vi i folkpartiet anser att den nya indelningen är ett hastverk. Vi kan inte finna tillräckliga skäl att

övergå från den nuvarande ordningen till den föreslagna 1- och 2-indelningen. Den är alltför grov och dåligt anpassad till de verkliga behoven. Vi har också märkt att förslaget har mött en hel del opposition och som vi ser det får förslaget oacceptabla effekter på sina håll. Kommuner med likartade förhållanden får helt skilda förutsättningar, beroende på om de hamnar inom eller utanför resursområdet.

Självfallet anser vi i folkpartiet att man skall kunna göra förändringar i stödområdesindelningen, men det förslag som nu är framlagt är alltför dåligt underbyggt. Riksdagen bör därför hos regeringen begära en utredning av den framtida stödområdesindelningen. När det gäller tillfälligt stödområde anser vi att detta bör kunna komma i fråga vid plötsligt uppkomna kriser, där t.ex. hela bygder hotas som en följd av nedläggningar. Sigge Godin kommer senare i debatten att vidare redogöra för bl.a. folkpartiets syn på stödområdesindelningen och också ge exempel på hur felaktigt regeringens förslag kan slå.

Lokaliseringsbidragen till investeringar i byggnader och maskiner kommer enligt utskottet att uppgå till maximalt 35 % i stödområde 1 och till 20 % i stödområde 2. Detta innebär en sänkning jämfört med dagens regler och en anpassning till stödnivåer inom EG, och det är bra. Eftersom vi anser att dagens stödområdesindelning skall behållas tills vidare, måste lokaliseringsbidragen utgå till alla de tre stödområdena. Vi anser att stöd fortsättningsvis skall utgå med maximalt 35 % i stödområde A, 25 % i stödområde B och med maximalt 15 % i stödområde C.

Fru talman! Eftersom vi i folkpartiet sätter en stark tilltro till den regionala länsmyndigheten och anser att besluten ytterligare skall decentraliseras till länen, föreslår vi att länsstyrelsens rätt till att fatta beslut om bidrag till investeringar utökas från en högsta kostnad av 12 milj.kr. till högst 20 milj.kr. Vi tycker också att länsstyrelserna själva skall få bestämma inom ramen för glesbygdsstödet vilken form av stöd som kan lämnas. Därför kan s.k. IKS-stöd och stöd till samhällelig service också kunna lämnas i framtiden, enligt vårt sätt att se. Jag vill fråga socialdemokraternas företrädare här: Vad är det egentligen för fel på att man ger länsstyrelserna frihet att själva bestämma?

På ett sätt är det märkligt att kulturfrågorna inte fått större plats i debatten, när nu regionalpolitiken kommit att inriktas på eget skapande, lokala initiativ och kreativa miljöer. Vissa flyttningsstudier visar också att kulturutbudet inte är en oväsentlig faktor när man skall förklara varför många personer frivilligt lämnar hembygden för att bosätta sig i storstäderna.

Enligt vår mening är det alltså av vikt att regionalpolitiska medel även kan användas för kulturella insatser. Dessa möjligheter kan inrymmas inom länsanslagens post för projektverksamhet, och vi noterar därför med tillfredsställelse att regeringen – i enlighet med tidigare krav från folkpartiet – har föreslagit att begränsningen av hur stor del av anslaget som får användas för regional projektverksamhet skall slopas. Det kan löna sig att tjata från oppositionens sida.

Tillgång till högre utbildning har blivit en allt viktigare etableringsfaktor. Nyskapande inom olika områden förutsätter i ökad utsträckning tillgång till särskild kompetens, och genomförandet av nya idéer är beroende av tillgång till välutbildad arbetskraft. Dessa bägge faktor skapar ett tryck på de orter

där högre utbildning, främst med naturvetenskaplig och ekonomisk inriktning, finns att tillgå.

När de regionala högskolorna byggdes ut handlade det mest om att öka människors tillgång till högre utbildning på nära håll. De regionala högskolorna byggdes upp kring verksamheter som också återfanns på de gamla universitetsorterna.

I dag har de regionala högskolorna i växande utsträckning profilerat sig genom att inrikta sin verksamhet på regionala behov, antingen som dessa behov framställts av andra grupper inom regionen eller som de uppfattats av högskolan själv. Man har försökt att dra nytta av närkontakten med de regionala avnämarna.

Denna utveckling innebär att man i dag kan beskriva högskoleorganisationen som en kedja med flera länkar. Genom ett system med regionalt förankrad högskoleutbildning ges regionerna kontakt även med de forskningsresultat som de större högskolorna producerar.

De regionala högskolorna kan då spela en viktig roll i den teknik- och kunskapsspridning som utgör en central faktor för att företag även skall kunna etablera sig utanför universitetsorterna ute i landsorten. Den regionala högskolan fungerar som ett kunskapscentrum där företag och myndigheter får tillgång till tillämpad forskning, utvecklingsarbete, utredningsverksamhet och naturligtvis till utbildning.

I den mån en region drabbas av ekonomiska och andra problem kan detta medföra att även högskolan försvagas. Den regionala högskolan *kan* på detta sätt komma att reflektera regionala problem snarare än att verka som en kraft för förnyelse. Därför är det mycket viktigt att högskolan har en sådan egen kraft och stabilitet att den kan medverka till att stimulera nyskapande och förändringar i en region.

Regeringen och utskottets majoritet föreslår att 35 milj.kr. skall avsättas under den kommande treårsperioden för tillfälliga medel för forsknings- och utvecklingsverksamhet vid högskolorna i de regionalpolitiskt prioriterade områdena. Tyngdpunkten på satsningarna skall ligga på det tekniska området.

Vi i folkpartiet delar regeringens uppfattning att det av regionalpolitiska skäl fordras en särskild satsning på de utpekade högskolorna. Vi menar dock att en större satsning är befogad och att även andra högskoleorter utanför stödområdena skall kunna komma i fråga. Därför föreslår vi att ytterligare 15 milj.kr. skall avsättas för detta ändamål. Högskolorna själva bör få prioritera de insatser som de tycker är mest angelägna. Vi tror framför allt att det är nödvändigt för den framtida kompetensutvecklingen vid de mindre och medelstora högskolorna att en större andel av lärarna är forskarutbildade. Folkpartiet har också tagit ställning för att högskolorna i Växjö, Karlstad och Örebro på sikt skall utvecklas till att bli universitet.

De regionalpolitiska argumenten för en utveckling av högskoleutbildningen på regional nivå gäller också till stora delar för gymnasieskolan. En gymnasieutbildning av god kvalitet är en förutsättning för regional utveckling. Tillgång till gymnasieutbildning är dessutom en viktig faktor när enskilda väljer bostadsort, och den är i många fall en förutsättning för att man skall bo kvar. Gymnasieskolornas lokaler och utrustning kan dessutom fun-

gera som en allmän tillgång för regionen och borde faktiskt kunna utnyttjas i större utsträckning än vad som sker i dag.

Det pågår nu en försöksverksamhet med en förlängning av gymnasieskolans tvååriga utbildningslinjer. Folkpartiet har tidigare krävt att försöksverksamheten skall utökas med 4 000 platser. Ett ökat inslag av praktik i gymnasieutbildningen skulle innebära att kontakterna mellan gymnasieskolan och den lokala industrin och kommunen ökar. Därmed kan ett samspel mellan gymnasiet och den lokala arbetsmarknaden utvecklas. Dessutom får ungdomar därigenom en viktig introduktion till och kontakt med lokala arbetsgivare. Det kan faktiskt vara mycket viktigt i diskussionen om ungdomarna skall stanna kvar på en ort eller inte. En utökad gymnasieskola är därför väsentlig även ur regionalpolitiska aspekter.

Folkpartiets allmänna utgångspunkter i vad gäller ungdomsutbildningen bygger på idéer om ökade möjligheter till lokal variation och experiment. Därmed ökar också skolans möjligheter att ta del av och delta i arbetet för lokal mobilisering och utveckling inom regionen. I motioner till riksdagen har vi från folkpartiet krävt att ett program skall utvecklas rörande bl.a. hur kontakterna mellan gymnasieskolan och näringslivet skall kunna förbättras, ökade möjligheter till återkommande och kompletterande utbildning samt en större flexibilitet i undervisningen. 90-talets minskande ungdomskullar måste innebära att samarbetet mellan gymnasieskolan, komvux, AMU-utbildningar och folkhögskolor blir större än det är i dag för att resurserna skall kunna utnyttjas mera rationellt.

En väl fungerande vuxenutbildning har stor betydelse när det gäller att förbättra möjligheterna för kvinnor att stanna kvar i sin hembygd på landsorten.

Fru talman! Jag har i detta anförande lagt tonvikten vid fyra ord som börjar på k, nämligen kunskap, kultur, kommunikationer och kvinnor. Jag menar att om man utgår ifrån de orden har man en god grund för en bra regionalpolitik.

Det finns mycket som vi är överens om i utskottet i vad gäller regionalpolitiken och hur den skall drivas i framtiden. Men vi är från folkpartiets sida särskilt besvikna på socialdemokraterna, vilket har framgått av mitt anförande, på följande tre punkter:

1. Den nya stödområdesindelningen.
2. Den dåliga satsningen på länsanslaget.
3. Synen på glesbygdsdelegationen.

Jag vill avsluta med tre frågor i anslutning till detta:

1. Tycker socialdemokraternas företrädare här i dag att det är rimligt att t.ex. Gotland och Nordanstig hamnar utanför stödområdet?
2. Vad kommer socialdemokraterna med det här nya förslaget att göra framöver för att t.ex. stärka södra Sverige?
3. Vad är det egentligen för fel på majoritetens förslag om att vissa delar av länsanslaget speciellt skall riktas till särskilda områden i landet?

Fru talman! Jag ställer mig bakom de reservationer som folkpartiets representanter står för, men för tids vinnande vill jag yrka bifall till reservationerna 2, 7, 54, 67 och 77.

Anf. 3 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! I dag – i 90-talets första stora regionalpolitiska debatt – vill jag inleda med att summera vissa resultat av socialdemokraternas 60- och 80-talspolitik.

De kommuner som har drabbats hårdats av den socialdemokratiska politiken har förlorat – i det närmaste – halva sin befolkning. Ytterligare ett tiotal kommuner har förlorat en tredjedel av sin befolkning. Ca 100 av Sveriges kommuner har genom den förda politiken en ålderssammansättning som kräver en återinflyttning av unga människor om utvecklingen långsiktigt skall kunna rättas till.

Dessa kommuner i norr, i Bergslagen, i sydöstra Sverige och i en del andra län – vad har de gemensamt? Jo, varken statsminister Ingvar Carlsson, industriminister Rune Molin eller Gyllenhammar ägnar några tankar åt dem!

När man ser på den höga andelen äldre och den låga andelen yngre invånare i många kommuner måste man fråga sig om socialdemokraterna är medvetna om att livet inte är evigt? Om minister Molin och herr utskottsförande Lars Ulander är medvetna om detta, varför fortsätter man då att föra en politik som bäddar för rena folkmängdsrasen i ett stort antal kommuner under kommande årtionden?

Fru talman! De obalanser som växt fram under 60- och 80-talet är i hög utsträckning följden av socialdemokratins kända koncentrationsintresse.

Alla ekonomer och alla partiföreträdare har under de senaste åren talat om den överhettade och inflationsdrivande arbetsmarknaden. Alla, utom i princip Olof Johansson, målar emellertid med en grov och onyanserad pensel.

Man vill inte se att "utan-arbete"-talet, alltså siffran för arbetslöshetsunderstöd och AMS-åtgärder, t.ex. är 67 gånger högre i Pajala kommun än i Danderyd.

När dessa ekonomer och partiföreträdare, ofta boende just i Danderyd och liknande kommuner, föreslår åtstramningsåtgärder, så drabbar åtgärderna Pajala, Torsås, Ydre, Dorotea och Strömsund med full kraft – medan oftast mer köpkraft släpps loss i de allra rikaste områdena.

Folkpartiets uppgörelse med socialdemokraterna om skattereformens finansiering – efter att ha läst ett antal diskussionsinlägg från folkpartiet har jag förstått att folkpartiet bör nämnas före socialdemokraterna i den här frågan – är ett praktexempel på vad som händer när regionalt "icke tänkande" personer med långvarigt s.k. 08-praktik drabbar de breda folklagen.

Socialdemokraterna måste känna sorg och förtvivlan över att den tredje vägens 80-talspolitik inte bara kört av vägen, den har hamnat långt ute i både bytesbalans- och orättviseträskan. Huvudorsaken till socialdemokratins olyckliga regeringsutveckling är just den förda koncentrationspolitiken.

Från centerpartiets sida har vi länge hoppats på att socialdemokratin äntligen skulle förstå att ett Sverige i balans där resurser, såväl mänskliga som naturresurser, nyttjas till fullo över hela landet är den viktigaste beståndsde-

len i en tillväxtekonomi där social rättvisa och god livsmiljö är begrepp som hålls högt.

Tyvärr blir vi i 99 fall av 100 besvikna på socialdemokraterna. "Stenhäckarna" i regeringen och i riksdagen för en politik som är ljusår ifrån vad 2,3 miljoner landsbygdsboende önskar sig, vad folket i Bergslagen, i sydöstra Sverige, i Norrland m. fl. regioner önskar sig.

Centerpartiet fick hopp under remisstiden av den regionalpolitiska utredningen. I vissa viktiga frågor rådde faktiskt bred enighet i utredningen. Alla utom moderaterna ansåg t.ex. att det var viktigt att vattenkraftsregionerna fick en liten återbäring av vattenkraftsvinsterna på 1 öre/kWh såsom en liten gottgörelse för att vattenkraftskommunerna upplåtit stora naturvärden till utbyggnad av vattenkraften, en liten gottgörelse för att de år efter år skickat miljarder i vinster till det samlade folkhushållet.

Trots att frågan utretts i flera år, trots att regionalpolitiska utredningen uppvisade bred enighet och trots att en stark remissopinion stödde förslaget, så valde den socialdemokratiska regeringen att gömma frågan i en ny utredning. Så gör en regering som saknar vilja att utveckla hela vårt land!

Att riksdagen i dag inte beslutar att 1 öre/kWh skall gå tillbaka till vattenkraftskommunerna, så att säga, är helt och hållet den socialdemokratiska regeringens fel. I denna fråga skulle den socialdemokratiska minoritetsregeringen nämligen fått stöd av fyra av fem oppositionspartier.

Jag finner det därför berättigat att fråga Rune Molin: Räknar Rune Molin med att lägga ett positivt förslag i denna fråga för beslut under denna valperiod, eller försöker Rune Molin i stället glömma att han som LO-man var ordförande för en LO-grupp som förespråkade just återbäring av vattenkraftsvinster?

I den regionalpolitiska utredningen rådde också enighet om en breddsatsning på Norrlands inland, Bergslagen och sydöstra Sverige. Detta har Lars Ulander och Monica Öhman som satt i utredningen totalt glömt i dag. I arbetsmarknadsutskottet har vi tyvärr en socialdemokrati som alltid följer den koncentrationsinriktade socialdemokratiska regeringen. Att de sitter i ett riksdagsutskott som har till uppgift att vårda de regionalpolitiska frågorna glömmar de närapå alltid. Det är då heller inte så konstigt att de på några månader helt och hållet glömt vad de varit med om i samband med den regionalpolitiska utredningen.

Nu blev det inte så som den regionalpolitiska utredningen föreslog. Det blev små korrigeringar för Värmlands del, och jag gratulerar Sunnes kommunalråd som sitter på läktaren i dag till att det gick att göra sådana korrigeringar. Det borde faktiskt ha tagits bredare och rejälare grepp – men regeringen vek undan.

Fru talman! Till den regionalpolitiska utredningen fogade centerpartiet en omfattande reservation. Den reservationen fick ett mycket omfattande remisstöd – också i flertalet socialdemokratiskt ledda kommuner och län.

Regeringen har inte brytt sig om vad remissinstanserna sagt. Regeringen vill helt enkelt fortsätta sin 80-talspolitik och därigenom utarma större delen av vårt land.

Att deras socialdemokratiska väljare på landsbygden i norr, i Bergslagen, och i sydöstra Sverige, i merparten av kommunerna har samma åsikt som

centerpartiet om hurdan utvecklingen egentligen borde vara, hur politiken skulle utformas, det struntar regeringen i. "Stenhäckarnas" politik skall fortsätta.

Rune Molin kom till regeringen som regionalpolitiskt ansvarig minister i slutet av propositionsarbetet. Jag vill därför fråga Rune Molin om han är medveten om att han skrivit under ett förslag som i långa stycken går stick i stäv med vad den regionalpolitiska utredningen sade och stick i stäv med en bred remissopinion. I och för sig kan Rune Molin personligen vara ursäktad, för han kom in på ett så sent stadium. Men regeringen som helhet är verklig inte ursäktad.

Det står en artikel i tidskriften Upp och Ner. Den bygger på en utredning, Staten i geografin, som lämnades till den regionalpolitiska utredningen. Där framställs t.ex. Västernorrland, Sigge Godin och andra, som ett bidragstagande län utan like. En s.k. ERU-forskare i Lund hävdar t.o.m. att det är fel att med regionalpolitiska medel försöka få till stånd nya jobb i Västernorrland. I stället skall man ge människorna där – utom dem som blir riksdagsmän – pengar utan att de behöver jobba. Tala om människosyn och förakt för en hel region!

Jag hade faktiskt räknat med att vår regionalpolitiskt ansvarige minister med kraft skulle bemött den här typen av artiklar, eftersom jag hört att t.o.m. många ledamöter av riksdagen trott att det nog skall vara så som det står i artikeln. Men så skall det inte vara. Därför vill jag ta en bredare titt på statens medelsfördelning.

De som bor i Västernorrland erhåller sammantaget drygt 11 miljarder från statsbudgeten, eller i genomsnitt drygt 42 000 kr. per person. Men till Stockholms län går närmare 69 miljarder kronor, eller 43 000 kr. per person. Det går alltså mer statliga pengar till Stockholms län än till Västernorrlands län räknat per person. Ändå slipper de som bor i Stockholms län pekas ut som bidragstagare.

Ännu intressantare blir det när man analyserar olika anslagsgrupper. Av anslagen för kultur, utbildning och forskning delar staten ut 3 300 kr. per stockholmare, men endast 1 500 kr. per västernorrslänning, alltså inte ens hälften så mycket. Och, herr regionalpolitiskt ansvarige minister, forskning, utbildning och kultur är långsiktigt resursskapande anslag.

Anslagsgruppen förvaltning, omsorg, företagsutveckling, arbetsmarknadsutveckling och infrastrukturdrift motsvarar hela 27 % av statsutgifterna. Av dessa anslag erhåller Stockholm närmare 25 miljarder, eller 15 300 kr. per invånare. Till västernorrslänningar tilldelar staten 12 400 kr. per invånare, eller ca 25 % mindre. Denna anslagsgrupp är också i hög grad på sikt framtidsskapande och resursskapande.

Anslaget till regionalpolitik motsvarar 0,75 % av statsbudgeten, tre fjärdedels procent av statsutgifterna. Av detta anslag fick Stockholms län 4 milj.kr., medan Västernorrland tilldelades 139 milj.kr. Men, fru talman, de regionalpolitiska medlen utgör närapå felräkningspengar i statsbudgetsammanhang.

Av anslagen i gruppen försvar, bostäder och energi går det återigen nästan tio procentenheter mer till varje stockholmare än till en västernorrslänning.

Sammanfattningsvis kan man när det gäller regionalpolitiska anslag och

pengar som går till arbetslöshet säga att det går större belopp till en väster-norrلänning än till en stockholmare. Men beträffande alla tunga framtidsin-riktade anslag och de stora anslagsbeloppen kommer väster-norrلänningen klart till korta mot t. ex. stockholmaren.

Centerpartiets politik skulle på kort tid minska beloppen som går till ar-betslöshet och regionalpolitik, till glädje för hela folkhushållet och för en-skilda. Detta skulle ske genom att vi i centerpartiet kraftfullt skulle satsa på att bygga ut infrastrukturen, dvs. högre utbildning – forskning vid små hög-skolor – vägar och t. ex. ett nordiskt snabbtågbanenät som skulle binda ihop de nordiska arbetsmarknaderna. Vi skulle alltså satsa framtidsinriktade pengar inte bara i Stockholm utan också i Norrland, i sydöstra Sverige, i Bergslagen, i alla läns små och medelstora högskolor. Det skulle få hela Sve-rige att blomstra och innebära en klart bättre tillväxt för hela vårt land. Ty-värr kan jag konstatera, när jag har läst denna proposition, att socialdemo-kraterna i stället vill föröda stora delar av vårt land.

När jag har tagit del av den socialdemokratiska storstadsutredarens arbete har jag förstått att det där finns ett mycket klart budskap till den samlade landsorten, dvs. alla kommuner utanför de tre storstäderna, nämligen att öv-riga landets andelar av de framtidsinriktade, tillväxtbefrämjande anslagen skall relativt sett kraftigt minskas, detta trots att dessa delar av landet får relativt litet i dag.

Storstadsutredaren har till yttermera visso lyfts fram som en hyperrådgi-vare åt självaste statsministern. I skenet av storstadsutredningen förstår man också att de båda Norrlandsinslagen i socialdemokraternas 80-talsrege-ningar – kommunikationsministrarna Curt Boström och Georg Andersson – lämnat länsvägnätet helt åt sitt öde genom att mycket kraftigt urholka ansla-gen till det långa vägnätet. I stället har dessa båda norrلänningar kraftfullt arbetat för att få till stånd Öresundsbron, som är en stor felsatsning i skenet av det nya Europa, från miljö- och regionalpolitiska utgångspunkter.

Jag vill avsluta det här avsnittet med att återigen fråga Rune Molin om han är beredd att inom regeringens arbete föra en rättvisare fördelning av de statliga resurser som skapar den infrastruktur som leder till tillväxt och utveckling. Det är en utomordentligt viktig fråga.

Fru talman! Jag har här kortfattat analyserat resursflödet till ett par-län. Den som är intresserad kan titta på alla län. Den här utredningen är uppde-lad per kommun. Och om man gör analyser per kommun blir det mer och mer uppenbart att det är regeringen och riksdagsmajoriteten som utgör den starka motorn i koncentrationsutvecklingen.

Fru talman! Regeringen gör allt för att framställa så stora områden som möjligt som bidragstagare. Den gör speciella paket där t.ex. små vägstuppar räknas in i det regionalpolitiska kontot. Samtidigt drar regeringen ner ansla-gen i den ordinarie statsbudgeten för de mest utsatta bygderna i vårt land. Regeringen kan då rättfärdiga sin koncentrationspolitik genom att peka på att de regionalpolitiska anslagen trots allt ökar litet grand, inte i takt med inflationen, men de ökar genom att regeringen lägger saker och ting som borde finnas i den ordinarie budgeten i de regionalpolitiska anslagen. Rege-ringen talar och agerar alltså väldigt mycket om 0,75 % av statsbudgeten, men den agerar mycket litet när det gäller 99,25 % av statsbudgeten. Förstår

Prot. 1989/90:138
11 juni 1990

*Regionalpolitik
för 90-talet*

Rune Molin hur fel och hur förödmjukande han och hans socialdemokratiska regering är när de behandlar stora delar av landet på detta sätt?

Det är därför som centerpartiet ställer frågan på sin spets. Ordet stödområde måste utmönstras. Det rätta namnet är resursområde. Centerns regionalpolitik utgår från tre resursområden, A, B och C.

Dagens stödområden – framtidens resursområden – tillför redan i dag stora resurser till det samlade folkhushållet. Jag skall nämna några exempel.

Från dessa områden skickas varje år miljarder i vattenkraftsvinster till folkhushållet.

Från dessa områden kommer miljarder i exportinkomster från skogsprodukter och från gruvhantering.

Från dessa områden har under 60- och 80-talen tusentals och åter tusentals välutbildade ungdomar sänts i väg till livskraftigare regioner för sitt yrkesverksamma liv. Man kan nämna exempel efter exempel.

Jag har tidigare i mitt anförande visat hur staten fördelar pengar till Västernorrlands län resp. till Stockholms län. Och jag har nu pekat på vad dessa områden i övrigt betyder för folkhushållet och bytesbalansen. Jag vill också peka på att dessa dagens s.k. stödområden kommer att bli resursområden än mer i skenet av ett alltmer förorenat Europa.

Fru talman! Med centerpartiets politik – innebärande bättre infrastruktur och en bredare arbetsmarknad – kommer de områden som majoriteten kallar stödområden att bli en ännu större resurs för oss alla än vad de redan i dag är. Jag väddar därför till Ingvar Carlsson, Carl Bildt och Bengt Westerberg: För en resursutvecklande politik, för en politik för hela vårt land och utmönstra ordet stödområde ur det politiska språket. Erkänn att de områden som ni i dag kallar stödområden är verkliga resursområden. Fördela statens budget, oavsett vilken storlek man inom olika partier vill ha på den, rättvist och framför allt då de tillväxtgivande anslagen.

Centern har envetet och mest av alla arbetat för arbetslinjen i denna kammar. Centern arbetar också för att befria vårt lands medborgare från bidrag och understödsberoendet. Men, fru talman, då krävs att regering och riksdag inte ständigt på den ordinarie budgeten direkt missgynnar utsatta delar av vårt land.

Jag skall kort beröra vad som står om EG i Molins proposition. Industriminister Rune Molin säger sig i sin första stora proposition ha EG-anpassat sig i förväg. Jag vill ställa några frågor. Är Rune Molin medveten om att EG-länderna har mycket olika syn på hur regionalpolitik skall föras? Det finns många länder inom EG som delar centerns syn på regionalpolitik. Är Rune Molin medveten om att ifall Norge, Österrike, Finland, Sverige – alltså Norden och övriga EFTA-länder – blir medlemmar i EG, så kanske önskar ett flertal EG-länder föra sådan regionalpolitik som centerpartiet förespråkar?

Personligen anser jag att Molins och regeringens EG-ursäkter i denna proposition mera är att betrakta som en sorts hjälp till legitimering av regeringens allmänna vilja att fortsätta att föra en antipolitik till "hela landet skall leva"-politik.

Enligt centerpartiets mening skulle regeringen i stället ha tagit chansen till en mycket kraftfull regionalpolitik. Det hade varit en styrka i de framtida EG-diskussionerna, oavsett anslutningsgrad och oavsett om ett framtida EG

får en majoritet eller en minoritet av länder som delar centerpartiets syn på vikten av ett decentraliserat samhälle. Men, herr industriminister, "stenhäckarna" kör sin linje!

Några ord om 80-talets jordbrukspolitik.

I två valrörelser har socialdemokraterna fört en debatt om att de vill ha små gulliga jordbruk, där det knappast varken skulle behöva gödslas eller besprutas. Det senaste åren har man med all kraft arbetat tvärtom. Inriktningen har varit att bara de största, mest välbelägna och mest sprutande och gödslande skall överleva.

Förslagen har dock under våren gått åt bättre håll. Jag måste ändå säga att jag är mycket oroad för vad som skall hända med skogsbygdernas jordbruk. Det gäller Norrland, sydöstra Sverige, delar av Dalsland m.m. Det kommer inte att bli världens bästa jordar på våra slätter som dras ur, utan det finns stor risk att de regionalpolitiskt mest känsliga områdena får stryka på foten. Dessutom är det så att i dessa bygder lever 10–20 % av skogsbruks- och jordbruksnäringarna. Det här är mycket allvarligt. Egentligen behöver utvecklingen efter riksdagens beslut följas dag för dag så att inte detta otäcka sker. För i ord säger sig ingen vilja ha det så. Efter många år i denna kammare har jag lärt mig att ord ingenting betyder. Det är konkreta beslut som gäller. Vackra ord leder ingenstans.

Jag skulle vilja ta upp ett annat förslag som gäller återinflyttning av ungdomar i många kommuner. Många kommuner har i dag 30–35-procentiga pensionärsandelar och väldigt få unga människor. Det gäller att bredda arbetsmarknaden och rekrytera till den arbetsmarknad som finns och den arbetsmarknad som man vill bredda. Då är det viktigt att få unga människor att återinflytta. Centern föreslår därför att unga människor som i första hand flyttar till Norrlands inland skall kunna få sina studiemedel avskrivna så länge de har sitt yrkesverksamma liv där. Detta kostar inte så mycket pengar; men det skulle vara ett utomordentligt verksamt medel. Det behövs om vi menar allvar med vårt tal att utveckla hela vårt land.

Fru talman! Sammantaget innebär centerns politik för regional utveckling att vi på olika konton vill satsa 67 miljarder utöver regeringsförslaget på framtidsinriktade, främst långsiktigt förutsättningsskapande åtgärder, då till regioner som redan i dag är resursområden men som med vår politik blir än mer resursgivande i en framtid.

Kersti Johansson och Kjell Ericsson kommer senare i dag att gå in mer i detalj på våra förslag.

De tunga bitarna i vårt utvecklings- och tillväxtprogram består av:

Arbetslinjen skall gälla för hela landet.

Vi vill satsa mycket kraftfullt på att bredda de små högskolorna. Vi vill att de tillförs fasta forskningsresurser.

Vi vill binda ihop den nordiska arbetsmarknaden med ett snabbtågbanenät. Det tror vi är ett viktigt och stort framtidsinriktat projekt.

Vi föreslår ett tioårigt program för förstärkning och beläggning av vårt missköttat grusvägnät.

Vi föreslår en återbäring av vattenkraftsvinsterna, vilket jag redan varit inne på.

Prot. 1989/90:138
11 juni 1990

*Regionalpolitik
för 90-talet*

Vi föreslår en kommunal skatteutjämning som helt raderar ut dagens skillnader på närmare 7 kr. per hundralapp.

Vi vill bredda utvecklingsfondernas målgrupp till att omfatta alla företag och vill att de kraftfullt skall arbeta med nyföretagandet. Därför vill vi, Rune Molin, riva upp fredagens beslut att i ett sådant skede beröva dem nästan halva kapitalet, eller 1.6 miljarder.

Vi föreslår ett nytt anslag för landsbygdsutveckling på 750 miljoner för att svara upp mot landsbygdsriksdagarnas krav och bygdekommittéernas önskemål.

Vi anser att utveckling av ny teknik på alla sätt måste främjas, för det är den som kommer att skapa ett miljö- och resurssamhälle framöver.

Vi vill skattebefria biobränslena. Det var vi 1987 helt eniga om. Av både regionala och miljöskäl tyckte alla så, men icke när man kom till regeringen. Det är att beklaga.

Som framgått av vad jag här påvisat har 1980-talet varit ett dystert decennium för Sverige. Koncentrationen har fortsatt, och den i och för sig vackra devisen "hela Sverige skall leva" har kommit att låta mer och mer ihålig. De vackra orden har ekat ödsligt i ett land där det blivit allt längre mellan människorna och där hoppet om en bättre framtid sätts på ständigt nya prov.

Det kunde mot den bakgrunden ligga nära till hands att se allt i mörker. Det gör jag dock icke. Det bor fortfarande två och en halv miljoner människor på landsbygden och i dess småorter. Det finns åtskilligt av explosiv kraft hos dessa människor, trots alla slag i veka livet. Det finns också en växande opinion i storstäderna, där man tycker att det är trångt och att det är nog som det är.

Tillsammans kommer företrädare för denna opinion att ställa politikerna mot väggen och kräva en annan ordning. Den som inte inser detta lär förr eller senare upptäcka att vinden kommer från ett nytt håll. Det är inte bara stämningar och en personlig läggning för optimism som får mig att trots allt se ljus på framtiden för svensk landsbygd och på våra många små kommuner. Den nya teknologin är i sig decentralistisk, och det är människan i grunden också. Detta tillsammans kommer att leda till en ny syn på arbete och bosättning.

När det går att utföra arbetsuppgifter som kräver stor kompetens utan att människor sitter mitt i smeten, med trängsel och dålig arbetsmiljö, kommer arbetslivets struktur att ändra form.

Människorna är i grund och botten miljövänliga. Det är bara när mindre tillfredsställande omständigheter tvingar dem att ge avkall på sina innersta ambitioner som detta kan undertryckas. Vi kommer att få se helt nya former i arbetslivet och i en förlängning även nya former för liv och bosättning. Det finns redan klart skönjbara tendenser i den vägen. Det vi har sett är bara början – tro mig när jag säger detta!

Men här i huset är det fortfarande "stenhäckarna" som styr och reglerar. Här har inget nytänkande trängt fram. Men det finns här och var små darrningar av osäkerhet inför vad som kan vara på gång. Då över 40 000 människor tågade på Stockholms gator för att uttrycka sina protester mot landsbygdens utarmning fick de öppet stöd av många stockholmare längs mar-

schvägen. Detta har somliga upptäckt, och man har även anpassat sin vokabulär därefter.

Det räcker dock inte med att prata välvilligt när man möter demonstranter i Humlegården. Det är ju med fingrarna på röstknapparna här i huset som man handgripligen påverkar framtiden.

Tänk om läktarna i detta hus kunde rymma de 40 000 människor som samlades i Humlegården och dessutom alla de stockholmare som instämde med demonstranterna!

Tänk om alla de miljoner människor som direkt berörs av våra beslut med egna ögon och öron kunde följa vad vi här håller på med i dag! Hur skulle det måne påverka debattinläggen och framför allt besluten?

Det finns tillfällen då mina tankar löper i sådana banor. Det finns ju en skillnad mellan den välvilliga retorik som odlas utanför det här huset och de beslut som man därefter medverkar till.

Glöm därför aldrig de 40 000 demonstranterna och de miljontals andra människor som finns där ute! De kommer att kräva sin rätt, och de kommer att se till att framtiden formas efter mönster som passar deras syn på liv, arbete och bosättning.

Det är vetenskapen om detta som gör att jag, trots regeringens och riksdagsmajoritetens inställning, är optimist.

Till betänkandet har 124 sidor reservationstext fogats. Där redovisas bl.a. centerns alternativ – som, om det i dag stöddes av en majoritet, skulle leda till en positivare utveckling i hela vårt land.

Med detta inlägg ställer vi i centerpartiet oss bakom det 80-tal reservationer som vi har avlämnat i utskottet. Vi yrkar bifall och kommer att begära votering på reservationerna 3, 8 och 47.

Anf. 4 KARL-ERIK PERSSON (v):

Fru talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande 13 har, som Charlotte Branting sade, två års motioner behandlats. Jag vill passa på att berömma utskottskansliet för dess utomordentligt goda arbete. Man har verkligen bemödat sig för att möjliggöra att den här debatten förs så tidigt som möjligt.

Samhällsutvecklingen i de kapitalistiska länderna präglas alltmer av världskapitalismens ändrade villkor. Kapitalets transnationalisering skapar maktcentra som är oberoende av nationsgränser, och den ekonomiska politiken handlar alltmer om privata jätteimperiers behov av nya marknader och en större profit. Denna utveckling gäller även Sverige.

Under den tid som den starkt exportinriktade tredje vägens politik förts har såväl storfinansens resurser som samhällets infrastrukturella satsningar i hög grad inriktats på ett främjande av EG-anpassningen.

Koncentration av kapital och produktion pågår i stor skala. Transnationella företag utan nationell hemvist etablerar sig där det är mest lönsamt med förbrukning av råvaror och utsugning av människor. Teorin om imperialismen som kapitalets högsta stadium börjar få ett högst konkret innehåll även i Sverige.

Här har det under en följd av år pågått en koncentration av resurser när det gäller företag, statsapparat, kultur, undervisning, trafiksystem etc. främst till storstadsregionerna. Denna koncentration har inneburit en över-

hettning i ekonomin, spekulation i mark och bostäder samt köer inom vården och omsorgen. Den ständigt ökade biltrafiken har skapat en dålig stadsmiljö och en farlig livsmiljö. Allt fler människor tvingas leva i överetablerade storstadsregioner, där den sociala servicen befinner sig i kris. Det är brist på allting, utom på arbetstillfällen. Men samtidigt har fortfarande stora delar av Sverige rakt motsatta problem, även om det har tillkommit vissa positiva inslag under de senaste åren.

Vissa s.k. framtidsforskare och debattörer hävdar att denna utveckling kommer att fortsätta, och det verkar ibland som om man anser att växande regionala obalanser är en naturnödvändighet.

Det hävdas att Sverige går mot en utveckling, där ett fåtal s.k. K-regioner – där K står för kunskap, kreativitet och kultur – i storstäder och högskoleregioner kommer att växa, medan övriga Sverige riskerar att hamna i en ekonomisk, social och kulturell gråzon.

I regeringens regionalpolitiska proposition tas en del av dessa problem upp. Man pekar också på de utvecklingsmöjligheter som finns. Vi håller med om att regionalpolitiken skall aktiveras liksom att utslagningen från arbetslivet måste minskas. Vi stödjer även en utbyggnad av infrastrukturen och en ansvarsfull hushållning med naturresurserna.

Men var finns de konkreta förslagen? Det räcker inte med ord och välformulerade löften!

De regionala problemen ökar i hela landet. Detta är dock fortfarande särskilt märkbart i Norrlands inland, i Bergslagen och i sydöstra Sverige. Ett av de allvarligaste problemen är att det är kvinnor och ungdomar som flyttar först. Den hittills förda regionalpolitiken har inte skapat sådana förutsättningar att kvinnor kan stanna kvar i sin hembygd.

Regionalpolitiken har hittills visat sig vara otillräcklig, och alla tillgängliga fakta talar för att Norrlands inland, Bergslagen och sydöstra Sverige kommer att utsättas för en nedläggnings- och utflyttningsvåg även i fortsättningen om ingenting görs för att motverka densamma. Och inte blir det bättre i och med att man nu inskränker stödområdesindelningen.

Det krävs insatser nu om statens åtgärder för att bygga upp nya strukturer i utsatta regioner skall ha någon betydelse. Annars kommer nya generationer ungdomar och yrkesarbetare att lämna de aktuella regionerna. Dessutom försvåras "restaureringsarbetet". Statsmakten måste här utnyttjas för en positiv utveckling. Det behövs alltså både akuta insatser och mer långsiktiga sådana. Regional eftersatthet innebär en samhällelig förlust i form av outnyttjad ekonomisk och mänsklig kapacitet. Arbetet med att förändra regionala problemsituationer kräver därför tid.

Det är inte bara fråga om kvantitativa resurser utan också om en kvalitativ breddning och höjning över hela det samhälleliga fältet. Detta nödvändiggör nationella långsiktiga program för styrning och omfördelning av resurserna. Man måste sätta upp ett framtidsmål när det gäller att uppnå en regional likställdhet och likvärdighet.

Regionalpolitiken har under många år definierats som tillförseln av särskilt destinerade resurser, så att säga vid sidan av de allmänna tendenserna och resursfördelningen.

Med den utgångspunkten blir regionalpolitiken ett slags kompensation för de negativa följderna av utvecklingen för vissa delar av landet.

Här måste en förändring ske. Det regionalpolitiska målet – likställighet och likvärdighet – måste vara riktgivande inom alla samhällssektorer. Det innebär ett avvikande från den kortsiktiga marknads- och anpassningsprincipen inom de statliga verken och andra offentliga verksamheter.

Investeringar och drift inom järnvägs-, väg- och telesektorerna kan inte längre passivt följa ett framskrivet mönster, där förutsättningen är en fortlöpande koncentration till södra Sverige och till redan överhettade områden.

Den långsiktiga inriktningen måste i stället vara att bygga ut infrastrukturen i de eftersatta regionerna med utgångspunkt i deras framtida likvärdighet i jämförelse med andra delar av landet. Det innebär en förskjutning i förhållande till nuvarande investeringsmönster. Men det betyder också ett övergivande av det sektorstänkade och den fragmentisering som i dag präglar den offentliga sektorn.

Om varje särskild del av infrastrukturen och de offentliga investeringarna skall motivera sin existens med en intern, s.k. affärsmässig, lönsamhet blir hela investeringsstrukturen sned. Nyttan och lönsamhet för denna typ av investeringar avgörs främst av deras externa effekter, dvs. deras förmåga att ge bidrag till helhetsutvecklingen. Detta bör vara en grundläggande utgångspunkt och återspeglas i en samordnad strävan att skapa en infrastruktur på jämställd nivå i alla regioner.

Det statliga företagen måste få en större plats i regionalpolitiken.

En översikt av de största privatföretagens lokalisering i landet visar tydligt hur centrerade privatföretagen är till landets södra delar. Detta är ingen ny förteelse, men accentueras alltmer genom förväntningar om förbindelser med EG och genom internationalisering av investeringarna. En allt större transnationalisering medför större regional obalans.

Den ekonomiska tillväxt som har skett och som har haft sin tyngdpunkt i redan heta områden i vårt land har naturligtvis också märkts i mer utsatta regioner. Denna tillväxt kan dock inte lösa den regionala obalansen på sikt, lika litet som näringslivets ökade intresse för utlandsinvesteringar innebär någon som helst lösning i vad det gäller den bristande investeringsviljan inom landet.

Den s.k. paketpolitiken, där olika paket med investeringar och stöd presenteras av regeringen, är otillräcklig för att nå verklig balans, eftersom den i kapitalismen inneboende strävan till koncentration av makt och produktion fortgår.

På samma sätt som utlandsinvesteringarna måste prövas utifrån samhälls-ekonomiska utgångspunkter måste också investeringsstyrning komma till stånd inom regionalpolitiken.

I detta sammanhang skall de statliga och samhällsägda företagen samt lön-
tagarfonderna ingå som verktyg för en ny regionalpolitik.

Omedelbara insatser som kan göras redan nu – och som skulle få stor regionalpolitisk betydelse – är åtgärder som också har en energi- och resursbevarande inriktning. Exempel på sådana satsningar är program för utveckling av förnybara energislag. Men då går det inte, som regeringen föreslår, att momsbelägga inhemska energislag.

En ökad förädling av landets råvaror, exempelvis inom sågverksindustrin som är spridd över hela landet, är också av största betydelse.

Sverige är ett land med stora regionala skillnader. De internationella och infrastrukturella skillnaderna kan inte utjämnas eller minskas bara genom en koncentration av regionalpolitiken till företagsstimulanser eller glesbygdshjälp.

Vi anser att det nu är dags att på allvar ta itu med de regionalpolitiska frågorna. För att lyckas med det krävs bl.a. följande: omfattande satsningar på infrastrukturen, dvs. kommunikationer, transporter, tele, post, skola, vård, omsorg, styrning av investeringarna, decentraliserade samhällsfinansierade högskolor, forskning och utveckling, satsningar på arbete för kvinnor och ungdomar samt satsningar på kultur och vuxenutbildning.

Allt detta bör ske enligt principen: Flytta kapital, kunskap, information och arbetsplatser i stället för människor.

Även Statsföretag skulle – genom ett ökat ansvarstagande för samhälls ekonomin – kunna få betydelse för utsatta regioner. Samhällsföretag, löntagarfonder osv. bör ges möjligheter att på ett mera långsiktigt och samhälls ekonomiskt riktigt sätt medverka i den regionalpolitiska utvecklingen.

Vi yrkar, liksom tidigare, avslag när det gäller nedsättningen av socialutgifterna med 350 milj.kr. Som vi också tidigare anfört finns det både principiella och praktiska skäl som talar mot denna reform av speciella privilegier för företag. Skatte- och socialavgiftssystemet bör vara likformigt i hela landet. De beviljade förmånerna är inte förenade med någon rimlig insyn och möjlighet till uppföljning från statens sida gentemot företagen, som fallet är beträffande t.ex. lokaliseringsbidrag.

Effekterna av dessa undantagsförmåner är också erfarenhetsmässigt ytterst diskutabla. Det finns vida bättre och pålitligare sätt att kanalisera pengar till regional utveckling.

Den här aktuella summan skulle med säkerhet göra mer nytta, om den gavs som annat stöd eller – vilket mycket kan tala för – som anslag till infrastrukturrell utveckling, för man kan konstatera att den förda regionalpolitiken inte har bromsat den regionala obalansen. Ser man till län och kommuner som har haft problem under 1980-talet, finner man att de fortfarande har problem med undersysselsatta och en ålderspyramid med allt äldre, som på sikt kommer att kräva både vård och omsorg, och det med all rätt. För att klara det här måste man få hjälp, om man inte skall slå sönder kommunernas möjligheter till överlevnad. Något av det viktigaste för dessa kommuner är att få sådan hjälp att de kan bromsa utflyttningen av ungdom och skapa nya arbeten, så att möjligheter ges till återinflyttning.

I propositionen skrivs att den strukturella förändring som präglade främst senare delen 1970-talet fortsatte under 1980-talet, främst inom gruv- och stålindustrin samt i begränsad omfattning inom kvarvarande delar av varvsindustrin. Man tillägger: Detta ledde i berörda regioner till betydande negativa sysselsättningseffekter, som dock bl.a. kunde hävas genom olika arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska åtgärder.

Men man har inte kunnat häva den negativa utvecklingen, trots arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska åtgärder, för den allmänna politik som regeringen har fört har inneburit en eftergiftspolitik gentemot storkapi-

talets strukturplaner. Alternativa perspektiv för industrin har saknats. Lön- tagarkonsulter har kämpat utan stöd. Omstruktureringen av stålindustrin in- nebar stora gåvor och eftergifter till ägarna utan krav på motprestationer. Regeringen talar ofta om "ägarnas ansvar" utan att sätta press på ägarna.

Följaktligen har regionalpolitiken under lång tid varit verkningslös. Nå- gon övergripande strategi för utvecklingen har inte funnits. Man har hoppats på den allmänna tillväxten. Statliga etableringar lyser fortfarande med sin frånvaro.

Sammanfattningsvis kan sägas att passiviteten på statlig nivå har varit på- fallande. Det mera positiva är kommunernas egna försök till samarbete och utveckling, men även där har egenintresset kunnat skönjas, vilket naturligt- vis försvårar gemensamt och enhetligt uppträdande.

När nu den ekonomiska tvångströjan dras på kommuner och landsting kommer samhällsservicen att svikta.

Trots en oerhörd vinstutveckling inom landets näringsliv har medel sak- nats för en rejäl utbyggnad av barnomsorg, kollektivtrafik och annan sam- hällsservice som kan främja utvecklingen.

Den offentliga sektorns relativa stagnation innebär också att arbetsmark- naden för många kvinnor sviktar. Man kan tala varmt för förändring av kvin- no- och mansdominerade yrken, men hittills är det ett faktum att kvinnorna finns i den offentliga sektorn.

En pressad offentlig sektor inverkar också på rekryteringsmöjligheterna för manlig personal, eftersom normalhushållet behöver två inkomster för att överleva.

Men det krävs av de redovisade skälen mer än enbart tilltro till självupp- fyllande förväntningar. Framtida strukturkriser måste mötas i förtid med åt- gårdar.

Ägarnas oinskränkta rätt att placera sina investeringar utomlands eller i "heta" områden måste inskränkas. Samhällsekonomiska, ekologiska och hu- manitära skäl talar mot fortsatt koncentration av produktion och ägande. Spekulationsekonomin och ägarklippen måste bromsas. Den inhemska pro- duktionen och den inhemska marknaden måste få större tyngd i den ekono- miska politiken. EG-fixeringen måste brytas. Infrastruktur och allsidig ut- bildning, fri från företagsstyrning, måste främjas. Då kan optimisterna släp- pas lösa, och då kan personlighet och optimism blomma i en objektivt sett bättre omgivning.

Jag har en fråga som gäller den fortsatta EG-anpassningen. Man har i dag talat om goda kommunikationer, framför allt vad beträffar vägarna. Kanske jag skall ställa min fråga direkt till Rune Molin: Vad kommer den EG-an- passning som nu sker av tunga lastbilstransporter – fordonskombinationerna höjs fr.o.m. i år till 56 ton och från 1995 till 60 ton – att kosta i ombyggnad av broar och vägar för att öka bärigheten? Vilka konsekvenser får det för den framtida regionalpolitiken om man skall gå vidare med de nu utlovade satsningarna? Kommer det att innebära neddragning av andra infrastrukt- urella satsningar på vägarna?

Tusentals befintliga broar kommer inte att klara av den ökade fordonsvik- ten. Därför måste koncentration av kapital ske, så att broar kan byggas om. Av den anledningen kommer den övriga delen av vägnätet att bli eftersatt.

I Norrlands inland har man fått besked om att tunga skogstransporter kan genomföras under vinterhalvåret, när det finns tjäle i marken. Vad kommer att ske om vi skulle få vintrar utan tjäle i marken? En ökad satsning på järnvägen, där man är mer eller mindre oberoende av vikten, skulle vara ett bättre alternativ.

Fru talman! Med dessa synpunkter står v bakom de motioner som finns i detta betänkande. Men jag yrkar bifall endast till reservationerna 4, 47, 67, 162 och 171.

Anf. 5 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp):

Fru talman! Länge leve stödområdena! Stödområdena skall fortleva, men i en helt ny roll, som stöd till det övriga svenska samhället i en tid när ekologiska, sociala och kulturella strukturer är i upplösning. Den slutsatsen kan man dra efter att ha läst Upp och Ner – vilket passande namn i detta sammanhang. I ett nummer av denna flygets tidning finns en ytterst läsvärd artikel, ett sammandrag och slutsatser av en statlig utredning från ERU, expertgruppen för regional utveckling. Börje Hörnlund har redan anknutit till den. Han ser mycket negativt på den utredningen. I stället skall vi väl försöka se på vad den kan erbjuda. I utredningen konstateras att de medel som satsas på att hålla liv i glesbygden betydligt överstiger kostnaden för samhällslön till samtliga personer mellan 20 och 65 år, bosatta inom nuvarande stödområden. Jag skall inte komma med en överväldigande mängd siffror ur denna utredning, men några behövs för dem som eventuellt inte läst artikeln.

”16 procent av stödformernas pengar går till tillfälligt arbetslösa men satta under statens paraply; de som har beredskapsarbete och arbetsmarknadsutbildning. För de 4 302 personer i Norrbotten som sysselsatts på så sätt satsas 1,3 miljarder – eller 302 180 kr. per person! 556 miljoner satsas på Västerbottens 2 123 tillfälligt arbetslösa, alltså 261 894 kr. per tillfälligt arbetslös. 1 638 personer i Västernorrland sysselsätts av staten till en kostnad av 350 miljoner; således 213 675 kr. per person. I Jämtland spenderas 389 miljoner på 810 personer; vilket betyder 480 246 kr. per person och år. Merparten av de 120 årliga miljarderna går till att administrera stödet.

ERU bildades inom industridepartementet 1985 och gruppen publicerade de första uppseendeväckande rönen 1988. Deras undersökningar (sammanställning av statliga transfereringar räknat per kommun) är de första i sitt slag i västvärlden. I dag arbetar gruppen med att sammanställa alla transfereeringar i det svenska samhället – inom stat, kommun och landsting. De kommer då att få fram exempelvis försäkringssystemets kostnader och alla kommunala bidrag och satsningar. Märkligt nog har det varit tyst kring deras arbete.”

Så långt citatet ur Upp och Ner-artikeln. Ja, varför reagerar man inte och diskuterar, låter sig påverkas och låter stödformerna ändra karaktär? Jag har själv påverkats av de talande siffrorna så mycket att det har varit ytterst svårt att ta ställning till alla motions- och reservationsförslag, som ju går i gamla hjulspår, också våra egna med några undantag. Vi tar i samtliga politiska partier små steg i olika riktningar, vi lagar och lappar för att minska de mest synliga missförhållandena, men det känns ganska hopplöst. Vi ser hur glesbygden blir allt glesare trots allt stöd och alla glada tillrop. Hur skall vi kunna

ge plats åt all den utvecklingsstyrka, självtillit och självbevarelsedrift, som har präglat stora delar av vår historia? Hur kan vi bereda plats för det egna ansvaret, som många talar om, men få visar i handling, för omhändertagande och vård av människor, kultur och miljö?

Jag har hört ramaskrin från regeringspartiets politiker och i dag också från centern, följda av tystnad när ERUs undersökning kommer på tal. Samhällslön vore ju förnedrande, man skulle känna sig arbetslös, som en samhällsparasit år efter år. Varför känner vi oss inte lika parasitära av dagens underhåll? För att det är mera dolt? Är det det lutherskt tunga arvet med kravet på att vi skall arbeta i vårt anletes svett för att vara något värda som gör sig påmint? Den som inte arbetar, han skall inte heller äta. Och arbeta, det betyder att arbeta för lön i reda pengar, eller i varje fall insatta på ett konto. Där spårar vi också föraktet för hemarbetande kvinnor samt för barn, gamla och inte fullt arbetsföra. De tjänar inte pengar. De tjänar inte ihop några ATP-poäng.

Låt oss i framtidsfantasin se på människorna inom stödområdena, där man nu får sin samhällslön, som ligger på gränsen till miniinkomst. Ligger de på sofflocket helt slött? Få människor skulle reagera så; i alla fall har vi gröna större tilltro till människans verksamhetslust. Vi ser hur de, befriade från delar av försörjningsplikt arbetar dels med att förbättra den egna ekonomiska situationen, dels med att göra allt det som vi inte hinner med i dag, men som vi längtar efter att få göra och som det goda livet och framtiden kräver att vi gör. Vi kan ägna oss mer åt familjen, åt hantverk och konstnärligt skapande, åt natur- och miljövård, åt uppfinnarverksamhet, civilförsvar, etc. Och vi skulle slippa mycket av byråkrati och understödstaranda.

Vi politiker får naturligtvis jobb med att skapa en ny slags rättvisa, mellan en persons samhällslön och övrig inkomst, och med att lägga fast stödområdenas eventuellt nya gränser. Kanske bör samhällslönens mottagare uträta viss tids arbete, valt inom ett brett register av uppgifter för att det skall kännas meningsfullt och passande för var och en. Men den uppgiften tror jag inte är svårare än dagens fördelningsproblem. Här kan vi aldrig nå full rättvisa, och det kostar otroligt mycket, alldeles för mycket, till föga nytta utom för administratörerna. Det ser vi nu, när vi får siffrorna så här naket klara.

Idén om samhällstjänst har vi gröna grunnat på men låtit vila för att mogna. Jo, ett slags samhällstjänst har vi upprepade gånger föreslagit: En ny form av värnplikt för både pojkar och flickor, med ett brett utbud av arbeten såsom nämnts nyss. Det skulle göra oss mindre sårbara, mer beredda att klara oss i svåra situationer. Och visst finns det mer i våra framtidsidéer som passar in i det nya mönstret, som skrämmer så många just för att det är nytt. Den skattefria zonen, ökad decentralisering, mer informell ekonomi, högre grad av självförsörjning, varor av hög kvalitet, minskat beroende av biocider, handelsgödsel och andra oljeprodukter. Exemplet kunde mångldigas.

Det ger ny tillförsikt när en offentlig utredning stöder vårt arbete för en annan politik.

I Regionalpolitik för 90-talet är det lätt att hitta reservationer av miljöpartiet som passar in i ERUs nya värld. Den radikalare miljöpolitik som vi efterlyser skulle få en skjuts framåt. Likaså skulle många av storstädernas sociala problem kunna lättas genom att det i "stödområdena" skulle ges möjligheter

att ta hand om barn och ungdomar – i lägerskolor, på kurser och sommarlov, i gott arbete. Utflyttningen från glesbygdens skulle kanhända bytas till inflyttning, inte minst för kvinnorna, de som i dag saknas i glesbygderna. Städernas och landsbygdens skilda värden skulle komma till sin rätt och kunna nyttjas i större utsträckning när svårigheterna minskar på bägge håll. De utmärkta kommunikationsmöjligheter som är under framväxt kommer ytterligare att kunna påskynda den här utvecklingen.

- Önskan om att kunna minska antalet stödformer...
- Åtgärder för att öka kvinnors företagande...
- Kravet på att den statliga verksamheten bör underordnas de ekologiska, de regionalpolitiska och de fredspolitiska målen...
- Att generellt erbjuda företagsamheten en sådan miljö att kreativitet och nytänkande stimuleras...
- Att betona vikten av åtgärder som främjar utnyttjande av bioenergi...
- Att infrastrukturåtgärderna bör fördelas regionalt i stället för centralt...
- Att utveckla den datorstödda utvärderingen av glesbygdssstödet...

Det var några axplock ur betänkandet, inte enbart ur miljöpartiets reservationer, för att visa det självklara i att det inte är bara vi som stretar för att göra det bästa av de nya förhållanden som ERU-utredningen klargör. Det ligger i tiden, i det undermedvetna.

Till sist vill jag betona att vi står fast vid samtliga våra reservationer i betänkandet AUI3, men att vi avstår från att yrka bifall till alla utom följande: reservation 5, 16, 61, 66, 77 och 82.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Anf. 6 LARS ULANDER (s):

Herr talman! Det här betänkandet är det till omfånget största som arbetsmarknadsutskottet gjort. Det är närmare 700 yrkanden som behandlas i det. Utskottskansliet har haft ett mycket drygt arbete, för vilket personalen är värd en mycket stor uppskattning.

Målen för regionalpolitiken är att åstadkomma en balanserad befolkningsutveckling i landets olika delar och att ge människor tillgång till arbete, service och god miljö oavsett var de bor.

Under de senaste åren har den regionala utvecklingen kännetecknats av en allmänt förbättrad arbetsmarknad och en balanserad befolkningsutveckling.

Kraftiga regionalpolitiska insatser har gjorts för att motverka tendenser till regionala obalanser och för att hantera omfattande strukturförändringar.

Särskilda regionalpolitiska satsningar har gjorts bl.a. i Norrbottens län och norra Sveriges inland, i Bergslagen samt i Västernorrlands och Blekinge län. Dessa satsningar har gjorts utöver de ordinarie regionalpolitiska medlen om ca 2 miljarder kronor per år i form av lokaliseringsstöd och glesbygdssstöd, sänkta socialavgifter och sysselsättningsstöd.

Befolkningsminskningen i glesbygden har nu avstannat. Från 1988 har befolkningen ökat i glesbygden.

Befolkningsökningen i storstadsområdena beror på andra faktorer än inflyttning från andra delar av landet. Hög nativitet, låg mortalitet och hög andel invandrare förklarar de plussiffror som finns för storstäderna.

Den gynnsamma utvecklingen på arbetsmarknaden har också kommit glesbygden till del – arbetslösheten har minskat i dessa områden. Det stöd som satsas på glesbygden skapar årligen ungefär 1 500 arbetstillfällen.

Den svenska arbetsmarknaden har fungerat mycket bra under 1980-talets senare del. Antalet sysselsatta ökade t.ex. år 1989 med ca 65 000 personer.

Till skillnad från våra grannländer och andra länder i Europa har Sverige lyckats hålla arbetslösheten nere. En jämförelse mellan några länders arbetslöshetssiffror ser ut så här.

OECD i Europa	8,6 % arbetslösa
Norge	4,9 % "
Danmark	9,5 % "
England	6,3 % "
Sverige	1,3 % "

Sverige står alltså i en klass för sig.

Tittar vi på hur arbetslöshetssiffrorna ser ut på olika platser och i olika län i landet skall vi se att det finns skillnader. Arbetslöshetssiffrorna är med våra mått mätta alltför höga på vissa platser. Men även där står vi oss bra vid en jämförelse med andra länder.

Pajala, som har Sveriges i särklass högsta arbetslöshet, hade 8,86 % arbetslösa 1989; det var 455 personer. I dagsläget har antalet sjunkit med någon procent.

Norrbottnens län	hade 3,92 % arbetslösa 1989
Västerbottnens län	hade 1,90 % arbetslösa 1989
Jämtlands län	hade 2,02 % arbetslösa 1989
Gävleborgs län	hade 1,83 % arbetslösa 1989
Västmanlands län	hade 1,72 % arbetslösa 1989

Varför har Sverige 1,1 % öppet arbetslösa i april 1990? Slutsatsen är väl ganska given – den svenska politiken har varit framgångsrik.

Därför skall regionalpolitikens övergripande mål stå fast – människor skall, oavsett var de bor i landet, ges tillgång till arbete, service och en god miljö.

"Regionalpolitik för 90-talet" betyder en offensiv satsning på dessa mål, som skall preciseras och utvecklas.

Regionalpolitiken kan på flera sätt bidra till tillväxt i ekonomin. Genom en effektiv politik kan outnyttjade resurser tas i anspråk.

Genom att inriktas på rättvisa, valfrihet och tillväxt skall regionalpolitiken bidra till att ge människor tillgång till arbete, service och god miljö och till en balanserad befolkningsutveckling.

Det är dock självklart att det inte går att skapa en lika varierad arbetsmarknad i en mindre tätort som i en storstad. Det går heller inte att erbjuda utbildning på samma sätt på alla platser i landet. Dock skall sägas att vi för-

modligen har den största utbildningsspridningen över landet sett i Europa-perspektiv. Den goda miljön ser ut på ett annat sätt i norra Sveriges inland än i Storstockholm, och insatserna som behövs för att förbättra miljön varierar.

Regionala problem finns i olika delar av landet, och de skall åtgärdas genom en samordnad sektorspolitik och samverkan mellan olika samhällsverk-samheter.

I vissa regioner måste regionalpolitiken inriktas på att kompensera för brister i infrastrukturen, i andra på att stödja industriell utveckling och ut-flyttning av tjänsteföretag eller en kombination av olika typer av åtgärder.

Regionalpolitiska åtgärder skall sättas in där de största behoven finns, där de gör bäst nytta. Tillsammans med andra politikområden skall regionalpoli-tiken skapa en balanserad utveckling i hela landet.

1990-talets regionalpolitik innebär:

- Efter de linjer som vi från socialdemokraternas sida drar upp flyttas beslu-ten närmare människorna. Länens roll i regionalpolitiken ökar.
- Det regionalpolitiska stödet koncentreras till de områden som har störst behov. Stödområdet minskar. I stället för att som tidigare ha tre stödområ-den kommer vi i fortsättningen att ha två.
- Olika politikområden skall samverka för att förverkliga de regionalpoli-tiska målen. Verk och myndigheter skall redovisa hur man lever upp till sina regionalpolitiska mål. Länsstyrelserna får större möjligheter att sam-ordna statlig service.
- Antalet stödformer minskar. Länsstyrelserna kommer att kunna använda sina anslag fritt mellan projektmedel, glesbygdssöd, lokaliserings- och ut-vecklingsbidrag. Förenklade regler underlättar arbetet för såväl företag som myndigheter.
- Större vikt läggs på allmänna förutsättningar för näringslivsutveckling. En rejäl satsning görs för att förbättra infrastrukturen i stödområdena. Exem-pelvis görs insatser för att förstärka utbildning, forskning och kultur för att samordna trafik, underlätta kvinnors företagande och utveckla turismen.
- De regionalpolitiska anslagen föreslås öka med 353 mil.j.kr. i jämförelse med nuvarande budgetår.

Sammantaget innebär "Regionalpolitik för 90-talet" den största satsning som någonsin gjorts på regionalpolitik.

Hur ställer sig övriga riksdagspartier till detta?

Vi har kunnat konstatera att uppfattningarna om den nya regionalpoliti-ken varierar. Men det är egentligen bara centern som helt ställer sig vid sidan om. Man isolerar sig.

Vi förespråker en offensiv satsning där regionalpolitiska åtgärder skall sät-tas in där de största behoven finns och där de gör bäst nytta. Stödåtgärderna skall med andra ord koncentreras och förstärkas.

Centern svarar med att föreslå att tidigare stödområden skall behållas och kompletteras med fler områden. Skall resurserna spridas på större områden, blir stödet meningslöst. Detta har alla andra insett, men inte centern. Cen-terns agerande är därför inte trovärdigt. "Mer åt alla" är centerns linje.

Centerns hållning i regionalpolitiken är upplagd för de presskonferenser som genomförts i alla län, knappast för en allvarligt menad praktisk politik.

När man läser centerreservationerna går tankarna till centerns valslogan, 400 000 nya jobb. Vi vet vad som hände – arbetslösheten steg, jobben minskade. Vi vet också att det krävdes en socialdemokratisk politik för att klara målsättningen 400 000 nya arbeten.

Herr talman! De svagaste delarna av landet skulle drabbas av centerns utspridning av de regionalpolitiska insatserna. Att inte Hörnlund har dragit den slutsatsen av sitt handlande är anmärkningsvärt.

Miljöpartiet anser att vi har så pass gott om pengar här i landet att vi kan sänka de sociala avgifterna med hela 14 miljarder kronor. Det är minsann ingen dålig summa.

Folkpartiet har i sin partimotion föreslagit att den gamla stödområdesindelningen skall ligga kvar. Regeringens argumentation är inte "fullgod" för att motivera en förändring, hävdas det. Man undrar vilka argument som saknas. Eller är detta bara ett bekvämt sätt att slippa ta ställning till en minskning av stödområdena?

Folkpartiet efterlyser en ny utredning som skall komma med ett nytt förslag! "Att vilja men inte kunna" passar ganska bra in på folkpartiets argumentation i denna fråga.

Borgerliga företrädare hävdar gärna och ofta att allt som fungerar dåligt i samhället är socialdemokraternas fel. Vpk, eller kanske det nu heter vp, har en annan variant, nämligen att skylla på världskapitalismen. Vänsterpartiet säger i sin reservation: "Samhällsutvecklingen i de kapitalistiska länderna präglas alltmer av världskapitalismens ändrade villkor. Kapitalets transnationalisering skapar maktcentra som är oberoende av nations- och parlamentsgränser. Ekonomin präglas alltmer av privata jätteimperiers behov av nya marknader och större vinster." Det här skulle alltså vara "Förutsättningarna och riktlinjerna för regionalpolitiken." Man kan bara sucka. Är detta skrivet 1990? Var finns förnyelsen? Alternativet till den svenska ekonomiska politiken som vänsterpartiet förordat har på något sätt, tycker jag mig märka, brakat samman.

Herr talman! Vi har en reservation fogad till betänkandet. Alla de andra partiernas företrädare gjorde ett ganska stort nummer av den. Jag rekommenderar en ytterligare läsning av denna välskrivna reservation. Övriga partier hänger sig åt en ganska menlös demonstration. Behövs det mer pengar till länsanslaget kommer naturligtvis regeringen tillbaka till riksdagen med sina önskemål och vi kan pröva regeringens argument.

Det är precis vad vi gjorde bara för någon månad sedan. I propositionen om anslag på tilläggsbudget II fanns 80 milj. kr. till länsanslaget. Krångligare än så är det inte. Visst har både regering och riksdag större möjligheter att bedöma behoven när man vet hur konjunkturen ser ut.

Den socialdemokratiska uppfattningen borde vara den enda rimliga för utskottets del. Ett enigt utskott beslutade den 26 april att föreslå riksdagsrevisorerna att de, som lämplig granskningsuppgift, borde göra en uppföljning av länsanslaget. Förslaget kom från Anders G Högmark, och hela utskottet instämde, inkl. centern. Vore det inte förnuftigt att invänta revisorernas utvärdering innan ytterligare miljoner plussas på? Vad menade för resten moderaterna, genom Högmark, med sitt förslag om revision av länsanslaget?

Ökning av länsanslaget förespråkar moderaterna dessutom, innan vi vet

vilka behoven kommer att vara. I sanning ett märkligt agerande från ett parti som säger sig förespråka sparsamhet med statens medel! Det finns, herr talman, flera skäl att höja på ögonbrynen över moderaternas ställningstagande i årets upplaga av det regionalpolitiska betänkandet.

För övrigt trodde tydligen Anders G Högmark att han deltog i en interpellationsdebatt. Alla hans frågor gick till statsrådet. Mycket litet av hans tal handlade om det regionalpolitiska betänkandet, och jag kan nog förstå varför.

I det här ärendet är moderaterna lika avvisande mot företagsstödet som förr om åren. Investeringsstöd skall helst inte förekomma utom i Norrlands inland och där bara i form av s.k. riksgarantilån. Lokaliseringsbidragen, som vi nu har haft i 25 år, vill moderaterna avskaffa helt och hållet. Sysselsättningsbidrag skall ges restriktivt, heter det i den moderata partimotionen. Och visst är moderaterna restriktiva. Sysselsättningsbidraget skall koncentreras till stödområde 1, dvs. till Norrlands inland, och dessutom halveras till beloppet.

I utskottet har vi enat oss om att föreslå att några kommuner utöver regeringens förslag skall inplaceras i stödområde 2. I utskottets diskussioner deltog moderaterna med påtagligt intresse. Men med moderaternas uppläggning av regionalpolitiken skulle utskottets initiativ inte vara till någon större glädje i de kommuner i Dalsland och Värmland som det gäller. Inplaceringen skulle bli en tom gest. Det kan vara värt att tänka på i de berörda kommunerna.

Herr talman! Länsanslaget är av stor vikt för den regionala utvecklingen. Men andra insatser krävs också. Samtliga politikområden eller sektorer skall samverka för de regionalpolitiska målen och ta ett större regionalpolitiskt ansvar.

Särskilda insatser föreslås. Jämtland kommer att gynnas av detta. 82 milj. kr. satsas där för näringslivsutveckling, teknikspridning, arbetsmarknadspolitik, utbildning och kultur.

En kraftig satsning skall också göras för att förstärka infrastrukturen i stödområdena. Insatser skall bl.a. kunna göras för att förstärka utbildning, forskning och kultur samt för att samordna trafik, underlätta kvinnors företagande och utveckla turismen.

Herr talman! Sammanfattningsvis: Regionalpolitik för 90-talet är en regionalpolitik för framtiden, en offensiv satsning inriktad på rättvisa, valfrihet och tillväxt som syftar till att ge människor tillgång till arbete, service och god miljö var de än bor i landet och en balanserad befolkningsutveckling.

Jag yrkar bifall till reservationerna nr 88 och 91 och i övrigt till arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande nr 13.

Anf. 7 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Lars Ulander är den mest fantastiske utskottsordförande som jag känner. Han går här upp i talarstolen i ett stort angrepp och säger att centerpartiet har vidgat regeringens stödområde. Sedan säger han att det är inte ett dugg trovärdigt. Jag frågar mig: Läser Lars Ulander talen, innan han håller dem?

Om han gjort det, borde det ha klickat till i bakskallen litet grand. Så sent

som i fjol höst, för 8–9 månader sedan, stod Lars Ulander bakom ett förslag i den regionalpolitiska utredningen, där hela Bergslagen var stödområdes-placerat, likaså sydöstra Sverige, Blekinge.

Vem är det som saknar trovärdighet? Är det centerpartiet eller Lars Ulander? Som jag ser det, är det Lars Ulander som totalt saknar trovärdighet. Utredningens förslag på dessa punkter är dessutom uppskattat av Lars Ulanders alla partivänner i de berörda kommunerna, som han nu föraktfullt sopar bort. Det är centerpartiet som har följt upp den regionalpolitiska utredningens förslag.

Sedan har Lars Ulander i och för sig rätt när han säger att vi är annorlunda. Vi tar filosofin om att hela landet skall utvecklas med stort allvar. Och varför gör vi det? Jo, därför att vi är övertygade om att det leder till bästa resultatet för hela folkhushållet och att det framför allt är till stor fördel för alla dem som redan bor t.ex. i Stockholmsområdet. Dessa saker hör ihop.

Jag skall ta ett litet exempel från Västerbotten – med anledning av vad Lars Ulander sade om trovärdigheten. Vi har fått ungefär femtiotalet brev och uppvaktningar om att dessa tio inlandskommuner vill hålla ihop. Åtta av tio är socialdemokratiskt styrda.

De har sagt: Vi behöver samma bestämmelser, för vi konkurrerar inte med varandra. Det påstår ju Lars Ulander att de gör.

Nej, vad det gäller är inte att flytta en massa företag mellan olika små kommuner. Det handlar om åtgärder för att bredda resp. kommuns arbetsmarknad.

Lars Ulander är nog en bra ordförande för Byggettan, men en mycket dålig regionalpolitisk företrädare.

Talmannen övertog för en stund ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 8 TALMANNEN:

Vår riksdag gästas i dag av en parlamentarikerdelegation från Tyska demokratiska republiken DDR, under ledning av talmannen fru Bergmann-Pohl.

Vi hälsar den tyska delegationen välkommen till Sverige och Sveriges riksdag.

Andre vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 9 CHARLOTTE BRANTING (fp) replik:

Herr talman! Lars Ulander börjar i vanlig god stil med att berömma sig av de goda arbetsmarknadssiffrorna. De är bra, men de beror ingalunda på en bra regionalpolitik, utan på att vi har haft högkonjunktur i detta land.

Om man studerar orderingången i dag märker man en kommande lågkonjunktur. Vi skräms av att vissa företags orderingång har halverats.

Att arbetslöshetssiffrorna i t.ex. Pajala är ganska låga beror på att många tvingats flytta därför att de inte lyckats få jobb där.

Det är bra att länsstyrelserna får större möjligheter att agera friare i dag. Det har folkpartiet länge krävt. Men varför inte gå hela vägen, Lars Ulander, och tillåta att länsstyrelserna ger IKS-stöd och s.k. samhällelig service?

Prot. 1989/90:138
11 juni 1990

*Regionalpolitik
för 90-talet*

*Väkomsthälsning
till gästande öst-
tysk talmansdelega-
tion*

När det gäller länsanslaget, Lars Ulander, har jag verkligen läst reservationen fram och tillbaka, men den blir inte bättre för det. Detta är verkligen inte någon demonstrationspolitik. Vi i den samlade oppositionen har kommit fram till en saklig ståndpunkt, som vi tycker är mycket angelägen, framför allt för de län som ligger utanför stödområdet. Vi säger att detta extra anslag skall ges t.ex. till södra Sverige, till dem som drabbats speciellt illa av den nya stödområdesindelning som regeringen drivit fram. Vidare skall de användas till speciella länsövergripande projekt.

Det är inte litet med en ökning av 78 miljoner på länsanslaget. Det är mycket väsentligt för stora områden i södra Sverige.

Från folkpartiets sida hade vi önskat att vi hade kunnat utöka länsanslaget med 145 miljoner, men vi accepterar att vi fått ett gemensamt förslag genom en uppgörelse mellan de olika politiska partierna. Detta är ingen demonstrationspolitik.

Jag kan ta exempel från Kronobergs län som jag känner väl till. Där får man ett länsanslag på 5,3 miljoner. Kan Lars Ulander garantera att man med det anslag socialdemokraterna föreslår som länsanslag får en rejäl höjning? Det behövs. Det räcker inte att säga att vi skall kunna komma med nya pengar. De räckte inte detta år, de kommer säkerligen inte att räcka nästa år heller.

Anf. 10 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Jag får väl be Lars Ulander om ursäkt för att jag inte ägnade hans närvaro tillräcklig uppmärksamhet och inte ställde tillräckligt många frågor till honom i mitt inledningsanförande.

Han hade synpunkter på utvecklingen i stort. Han var förtjänt över den. När han talade om de låga arbetslöshetssiffrorna nämnde han ingenting om att fem till sex procentenheter av arbetskraften befinner sig utanför produktiv sysselsättning, inom socialförsäkringssektorn. Genom t.ex. förtidspensionering kanske vi får våra siffror att se litet bättre ut i en internationell jämförelse än vad de i själva verket är.

Lars Ulander nämnde ingenting om de varningssignaler som brukar komma från det man ibland kallar kanslihushögern – den kanske inte är så populär just nu – där man brukar tala om den försämrade internationella konkurrenskraften och hotet inför framtiden.

Vi moderater ser framåt, ni blickar bakåt. Det är kanske därför vi får litet olika vinkling av debatten.

Lars Ulander tycker att jag slösar med statliga medel. Vi moderater vill satsa mer på länsanslaget. Ja, det vill vi.

Samtidigt förfasar han sig över att vi snålar när det gäller det industripolitiska stödet.

Vad är det Lars Ulander upprörs över: är det sparsamhet eller spender-samhet? Han får rimligtvis bestämma sig.

Vi tycker att om man har en begränsad kaka bör man satsa större andel av den på just länsanslaget. Ideologiskt är det tilltalande eftersom man därigenom fattar besluten närmare människorna. Det finns större frihet att inom vissa ramar fatta beslut, och man kan fatta beslut som är anpassade till regionens behov och utvecklingsmöjligheter. Därför är vi tilltalade av ett högre

länsanslag. Vi är mindre tilltalade av centrala anslagsformer, som Lars Ulander måhända har en större tilltro till.

Vi har prioriterat, och det är en klart medveten linje. Men vi kan inte bli anklagade för både sparsamhet och slöseri.

När det gäller utvidgning av stödområdet är det riktigt att vi genom aktivt moderat arbete har fått en majoritet i utskottet. Den har tydligen blivit total efter socialdemokraternas något vankelmödiga inställning. Därmed kommer tre Dalslandskommuner och ett par ytterligare Värmlandskommuner in i stödområdet. Vi moderater är nöjda med det arbete vi har bedrivit och med det resultat vi har uppnått. Svårare är det inte.

Lars Ulander frågade mig om revisorernas utvärdering av länsanslaget. Jag har en hypotes om att vi kanske skulle satsa en något större andel av länsanslaget just på de södra delarna av Sverige. Där kanske ytterligare någon miljon eller två skulle kunna göra väldigt stor nytta. Det finns intresse av att studera om regelsystemet är bra etc.

Prot. 1989/90:138

11 juni 1990

*Regionalpolitik
för 90-talet*

Anf. 11 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp) replik:

Herr talman! Jag kommer med bara en mycket kort replik, eftersom Lars Ulander bara hade mycket kort kritik av vår regionalpolitik.

Han säger att vi har spenderbyxorna på och vill sätta ned de sociala avgifterna med 14 miljarder.

I denna kammare hörs ofta krav på en helhetssyn. Det har blivit ett honnörsord. Man kunde ha hoppats att detta krav nu skulle ha omfattats också av Lars Ulander. Om han hade frågat i sitt eget kansli hade han fått veta att dessa 14 miljarder ingår i en skatteomläggning, där man får tillbaka pengar i storleksordningen 27 miljarder. Då blir det en annan bild av det hela.

Jag hade hoppats att Lars Ulander hade vågat sig något in på en replik om ERU-utredningen. Det är ändå en statlig utredning gjord av många seriösa forskare. Jag hoppas också att fler här i kammaren så småningom kommer in på den. Den är spännande och den har mycket att ge som diskussionsunderlag.

Anf. 12 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Herr talman! Utskottets ordförande kommenterade vår reservation. Det är intressant att han gav sig tid till det. Vår reservation försöker beskriva en verklighet av koncentration av företag, företagsuppköp, koncentration på många områden både i Sverige och i Europa. Den verkligheten ser inte utskottsordföranden. Det kan inte jag göra någonting åt, men om han vill skall jag i en senare replik visa hur denna koncentration sett ut, vilka företag det gäller bara här i Sverige, vilka penninginstitut som går ihop – allt för en koncentration. Om detta undgår ordföranden i ett utskott kan jag inte hjälpa det, det blir ett internt socialdemokratiskt problem.

Sedan talar Lars Ulander om den positiva befolkningsutvecklingen i glesbygder. Till viss del håller jag med om att det är en riktig beskrivning. Men ökningen i glesbygderna är också ett resultat av att även små glesbygdskommuner har tagit emot invandrare. Det är inget fel i sig att kommunerna tar emot invandrare. Men det är ett faktum att man tack vare denna invandring behållit en folkmängd som annars skulle ha varit mycket mindre.

Stödområdsindelningen är ju en EG-anpassning. Det står i propositionen, utskottsordföranden har sagt det, industriministern också fast i olika sammanhang.

EG är vårt ett eget kapitel. Det är konstigt att man inte kan tala i klartext vad som skall gälla, utan håller på med en smyganpassning. Det skulle vara klädsammare om man verkligen talade i klartext om vad som kommer att hända ute i landet med fortsatt anpassningspolitik i fråga om regionalpolitik, arbetsmarknadspolitik och inte minst transportstöd.

Transportstödet har vi tagit bort från detta betänkande. Det har förut varit en del av regionalpolitiken.

Men varför talar man inte klartext? Beror det på rädsla för protester utifrån landet om man fick klarhet i vad som håller på att hända? Någon anledning måste det finnas. Det skulle vara av stort intresse att höra vilken anledning som finns.

Anf. 13 LARS ULANDER (s) replik:

Herr talman! Börje Hörnlund började med att utmärka mig som den mest fantastiska utskottsordföranden. Han kanske tycker så, men om vi går till saken har ju centerpartiet helt isolerat sig i dessa frågor. Centerpartiet har som enda parti konsekvent gått in för att utvidga stödområdet. Vi andra har sagt att man måste minska det.

Propositionen har ett enda syfte, och jag har också påstått i mitt huvudinlägg att det gäller att se till att hela landet skall utvecklas. Det gör man inte genom att kleta ut de regionalpolitiska medlen på det sätt som Börje Hörnlund tycker är okej.

Charlotte Branting säger att det är högkonjunkturen och inte regionalpolitiken som sett till att vi har de fina sysselsättningssiffror vi har. Det räcker inte med en enda åtgärd för att klara hem en god sysselsättning. Men socialdemokratin vill göra en total satsning på full sysselsättning, och det har vi gjort.

Om man åker omkring i landet och resonerar med folk finner man det alldeles klart, att även i områden som man skulle kunna tro skulle ha det bekymmersamt, där är kanske ett av de stora problemen att hitta folk till de arbeten som finns.

Det tycker jag vi skall vara mycket glada över. Det visar att vi därigenom fått en välmåga i landet.

Charlotte Branting tar också upp länsanslaget. För någon månad sedan plussade vi på 80 miljoner på länsanslaget för innevarande budgetår. Jag har litet svårt att se att en ökning med 78 miljoner på regeringens nuvarande förslag skulle innebära en stor satsning på regionalpolitiken. Det gäller att se framåt; vi vet inte riktigt vad som händer med konjunkturen. Det är möjligt att det behövs mera, och då får vi återkomma.

Jag får begränsa mig till ytterlighet när jag skall kommentera Anders G Högmärks replik. När det gäller de 5–6 % som är förtidspensionerade är den riktiga upplysningen den att Sverige inte på något sätt ligger i topp i fråga om förtidspensioneringar men att vi ligger i topp när det gäller åtgärder för att se till att dessa människor får jobb, nämligen genom de satsningar som nu görs.

Anf. 14 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Eftersom jag är en vänlig och snäll människa tror jag att socialdemokraternas uppsåt när det gäller att få folk i arbete är gott, men med felaktig politik misslyckas man, trots allt.

Lars Ulander nämnde att jag i mitt inlägg hade en del synpunkter på frågor som inte tillhörde betänkandet och regionalpolitiken. Jag pekade på skattepolitikens roll och på den dåliga socialdemokratiska trafik- och kommunikationspolitiken – eller avsaknaden av en sådan politik – för att illustrera hur dåligt olika delar av landet mår tack vare detta. Jag pekade på betydelsen av att stärka kompetensen ute i regionerna, etc.

Det var sådana frågor som vi diskuterade i utskottet. Lars Ulander och jag diskuterade dem i utredningen, och jag tror att de återfinns i betänkandet. Jag har svårt att förstå att dessa frågor inte tillhör regionalpolitiken. Där får Lars Ulander i någon mån modifiera sina ståndpunkter.

Eftersom Lars Ulander är specialist på byggandet i storstäderna och tycker att industriministern skall avlastas sin frågebörda, kunde det vara intressant att höra vilken uppfattning han har om hur en avveckling och en konvertering av energisystemet slår på byggandet, när ungefär 50 miljarder kronor i storstadsregionerna skall användas för att konvertera energisystemet. Nu får Lars Ulander ett unikt tillfälle att ta en fråga från Rune Molin: Kommer det att vara till gagn för nybyggnationen i Stockholm och att ge människorna där arbete, eller kommer det att skapa ytterligare överhettningstendenser i storstäderna? Är det i så fall till gagn för helheten och för att man skall kunna hålla svensk ekonomi i schack? Jag hoppas att Lars Ulander tar sig friheten att ta över den frågan från industriministern, eftersom han måhända är sakunnigare på området.

När det gäller stödformerna har socialdemokraterna en teknik på riskkapitalsidan som är värd en extra visa. Erik Holmkvist kommer säkert att gå in på de olika stödformerna, men det kan redan nu finnas anledning att titta litet grand på tekniken och motiven för de olika riskkapitalbolagen. I vilket syfte har socialdemokraterna en sådan enveten förkärlek just för dessa? Jag kan inte riktigt låta bli att fundera över om det finns ett annat motiv, ett mer ideologiskt betingat motiv för att man på detta sätt skapar kontroll, direkt och indirekt, över en allt större del av företagsamheten. Måhända anser man sig också därmed tillförsäkra någon form av trygghet för det nationella kapitalet. Vi moderater ser med utomordentligt stor tveksamhet på detta.

Lars Ulander! Låt oss få höra en utläggning just om byggsektorn och energipolitikens välsignelser just för den!

Anf. 15 CHARLOTTE BRANTING (fp) replik:

Herr talman! I kampen för den fulla sysselsättningen är Lars Ulander och jag helt överens. Det vet Lars Ulander, så därom behöver vi kanske inte gräla.

Vad gäller länsanslaget verkar det som om Lars Ulander nonchalerar det och tycker att de 78 miljonerna inte är så viktiga. Men de är viktiga. Och om detta inte vore så viktigt för Lars Ulander, kunde socialdemokraterna ha accepterat majoritetens förslag och vi hade sluppit alla resonemang och allt besvär i utredningen kring den här frågan. De 78 miljonerna är viktiga fram-

för allt för södra Sverige, där länsanslagen ofta ligger under 10 milj.kr. och där en fördubbling eller en påbackning med 5 milj.kr. är väsentlig.

Folkpartiet har föreslagit en utredning om stödområdesindelningen. Vi menar självfallet att en rejäl utredning om en ny stödområdesindelning skulle vara bra – den skulle kunna komma fram till något bättre än det som socialdemokraterna i dag föreslår. Nu övergår man alltså från områdena A, B och C till 1 och 2, och det är en mycket underlig förändring. Varför inte helt klart säga att man vill spara pengar och därför vill ha två områden i stället för tre?

Jag tog Gotland och Nordanstig som exempel, och jag skulle ha kunnat ta Lindesberg, Storfors, Söderhamn eller många andra kommuner som exempel på områden där den nya stödområdesindelningen kommer att slå hårt och fel. Gotland har t.ex. i allra högsta grad ett behov av att finnas med, genom att företagsamheten och industrisektorn där är i stor omvandling och stor förändring vad gäller strukturproblemen. Man har problem med sitt jordbruk och har inte tillräckligt kommit i gång med sin turistnäring, och dessutom har man ett alldeles speciellt läge. Jag skulle kunna peka på många av de andra kommunerna som inte är med i stödområdesindelningen som nu kommer ut i kylan.

Anf. 16 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Centerns filosofi är att hela landet skall utvecklas. Det är till gagn såväl för storstad som för mera landsbygdskonstruktade områden. Det är till gagn inte minst för Lars Ulanders valområde. Stenhäcksolitik går ju ut på att gärna bebygga återstående grönområden, att gärna ha trafikköer och avgaser, som är hälsofarliga. Vad jag har svårt att förstå är att Lars Ulander inte har någon känsla för det ensamstående sjukvårdsbiträdet på Kungsholmen, som har ett par döttrar som vill komma in på bostadsmarknaden och som får punga ut med 750 000 kr., kanske 1 miljon för en normal bostad. Det är egentligen omänskligt, men det är det överhettningsspolitiken leder till i detta område.

Jag påstår med bestämdhet att huvuddelen av Lars Ulanders valmanskår far illa av den politik som Lars Ulander i så hög grad personifierar. Den här vetskapen växer fram, och tyvärr torde den regionalpolitiskt ansvarige utskottsordföranden vara bland de sista här i staden som nås av den.

Regionalpolitik måste upplevas rättvist. Får jag än en gång notera att Lars Ulander totalt har glömt att han i den regionalpolitiska utredningen, för sju åtta månader sedan, föreslog att sydöstra Sverige och hela Bergslagen skulle ingå i stödområdena. Det som då var så riktigt i hela den socialdemokratiska gruppen är i dag vansinnigt. Den ekonomiska politiken tas ju upp en gång per kvartal här i kammaren, och i Lars Ulanders tappning börjar regionalpolitiken närma sig den nivån.

Vad Lars Ulander dessutom har glömt är att han i den regionalpolitiska utredningen föreslog att de snabbt växande städerna Kalmar, Umeå och Karlstad skulle få ett 50-procentigt bidrag till allt nybyggande och investerande för företag som flyttade dit. Då var man inte rädd om pengarna. Då var dessa städer viktigare än någon liten stackars kommun som förlorat 30 % av sin befolkning och som har 20–30 % jordbruk. Det är dem Lars Ulander

argumenterar mot när han hoppar på oss i centern för att vi vill ta in dem i stödområdena.

Prot. 1989/90:138
11 juni 1990

*Regionalpolitik
för 90-talet*

Anf. 17 LARS ULANDER (s) replik:

Herr talman! Anders G Högmark började med att säga att socialdemokratin visar en god vilja men klarar inte den fulla sysselsättningen. Jag vet inte hur siffrorna skulle se ut för att Anders G Högmark skulle bli nöjd. Arbetslösheten är 1,1 % i den sista mätningen, och det är väl ganska bra.

Sedan raljerade Anders G Högmark över byggandet och energin. Jag lämnar detta därhän, då det kanske inte är meningen att han skall ta upp en sådan debatt i en replik på tre minuter. För övrigt är det att sparka in en öppen dörr att säga att socialdemokratin för en energipolitik som förhindrar byggandet i detta land. Vi står för den fulla sysselsättningen, och där krävs det naturligtvis en energipolitik som också ger möjligheterna att uppnå den.

Charlotte Branting sade att länsanslaget inte är viktigt för mig. Jo, visst är det viktigt. Samtliga i denna kammare skall veta att regionalpolitiken från grunden egentligen är en socialdemokratisk politik. Alla de olika delarna av regionalpolitiken är beroende av varandra, och det är naturligtvis helt nödvändigt att den här typen av anslag finns. De borgerliga partiernas och kommunisternas sätt att plocka med länsanslaget är litet lustigt, på det sättet att det har blivit en tendensfråga. Det måste finnas medel i länsanslaget så att man kan få de effekter som man vill ha. Det har vi också visat – jag tog exemplet med de 80 miljonerna.

Sedan vill jag göra en anmärkning när det gäller Charlotte Brantings resonemang om Gotland. Vi har i betänkandet skrivit mycket ordentligt att vi är helt klara över att regeringen måste se till att ge Gotland alla möjligheter, också ekonomiska möjligheter att utvecklas. Tekniken är annorlunda i det här området jämfört med i C-regionerna. Varken socialdemokraterna i utskottet eller regeringen ställer Gotland åt sidan, utan vi för tvärtom fram Gotland i fokus. Det är så man gör genom de olika delarna i åtgärdsregistret, och därför kan man inte resonera på det sätt som Charlotte Branting gör.

Börje Hörnlund har myntat uttrycket stenhäckspolitik och använder det i sitt resonemang. Det är inte stenhäckspolitik att se till att hela landet utvecklas på ett balanserat sätt. Det är den politiken som i dag kommer att slås fast när klubban faller för beslut i detta ärende.

Andre vice talmannen anmälde att Anders G Högmark, Charlotte Branting och Börje Hörnlund anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ågde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 18 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Arbetslösheten i Sverige är mindre än 1,5 %, medan den ute i Europa fortfarande är mellan 6 och 10 %.

Enklare än så kan framgången under senare år för vår ekonomiska politik inte beskrivas. Förbättringen på arbetsmarknaden har också förändrat förutsättningarna för regionalpolitiken. Situationen är i dag långt bättre i hela landet än den var i början på 80-talet.

Framgångarna är så stora att det finns de som hävdar att arbetslösheten

måste öka. Det är emellertid när arbetslösheten stiger som de regionala problemen blir tydliga. Ökad arbetslöshet skulle inte drabba alla delar av landet lika hårt. Det är regioner med den svagaste arbetsmarknaden som skulle drabbas hårdast av den högre arbetslösheten. De regionala skillnaderna skulle växa. I arbetslöshetens spår uppstår lätt missmod, och behovet av regionala insatser ökar.

Därför är den fulla sysselsättningens politik allra viktigast där behovet av regionalpolitiskt stöd är störst. En socialdemokratisk regering kommer aldrig att vika för målet om den fulla sysselsättningen, och det är också den viktigaste garanten för möjligheterna att uppnå en regional balans.

Den socialdemokratiska ekonomiska politiken har varit framgångsrik. Det innebär att förutsättningarna för regional balans har blivit mycket bättre. Situationen i skogslän och glesbygdsområden är en helt annan än i början av 80-talet. Då var det svårt att finna framtidstro och optimism. I dag sjuder många orter av liv och tilltro till framtidens möjligheter.

Detta innebär inte att det saknas regionala problem, sådana finns. Men problembilden ser annorlunda ut än för åtta år sedan. Då var det arbetslösheten som var skogslänens gissel. I dag är det bristen på infrastruktur som dominerar problembilden. Regionalpolitiken måste anpassas till de nya förhållanden som gäller och utgå från den existerande verkligheten.

Det är mot den bakgrunden som propositionen Regionalpolitik för 90-talet har arbetats fram. Med det förslaget läggs grunden för en delvis ny regionalpolitik.

För det första sker det en koncentration av stödområdet. Huvuddelen av de regionalpolitiska insatserna riktas mot de delar av landet där behoven är störst. Regeringens förslag innebär att stödområdet skulle minska från att omfatta 13 % av befolkningen till 7 %. Arbetsmarknadsutskottet har vid sin behandling funnit det önskvärt att ytterligare några kommuner borde tillhöra stödområdet. Det innebär att stödet till de värst drabbade områdena tunnas ut något, men det stör trots allt inte helhetsbilden, dvs. att stödområdet minskar rejält.

Det minskade stödområdet speglar ett förbättrat förhållande för ett flertal kommuner. Många orter som tidigare har varit i behov av regionalpolitiskt stöd kan nu förväntas klara sig utan reguljärt företagsstöd. På det sättet kan insatserna koncentreras till kommuner och kommundelar som har ett långsiktigt behov av stöd på grund av långa avstånd, gles befolkning, kallt klimat och svaga arbetsmarknader. Stödområdet kommer därför enligt utskottets förslag att omfatta Norrlands inland, delar av Bergslagen, Värmland och Dalsland.

Andra delar av landet kan ges stöd när mer eller mindre akuta kriser uppstår. Regeringen kommer att följa utvecklingen mycket noggrant och vid behov placera in orter eller kommuner i tillfälligt stödområde. För närvarande gör vi den bedömningen att Söderhamn, Nordanstig, Kramfors, Karlskoga, Storfors och Degerfors bör tillföras tillfälligt stödområde. Efter det besked vi fick i fredags om SAAB Automobils beslut vad gäller Kristinehamn är det min mening att Kristinehamn bör kvarstå som tillfälligt stödområde. Beslut om en sådan tillfällig inplacering kommer att fattas inom kort.

För det andra innebär den regionalpolitiska inriktningen en betydande

förenkling av stödet. En rad olika stödformer rensas ut från stödfloran. Företagsstöd kommer att omfatta lokaliseringsbidrag, sysselsättningsbidrag, utvecklingsbidrag och nedsättning av de sociala avgifterna. På det sättet kan vi renodla stödet till företag till investeringar i byggnader och maskiner, ökat antal anställda, "mjuka" investeringar samt lönekostnader. Antalet stödområden minskar från tre till två. Utan att skapa skarpa gränser mellan orter i olika stödområden innebär det en förenkling av stödhanteringen. All handläggning av regionalpolitiskt stöd på regional nivå läggs på länsstyrelserna.

Förändringar av såväl stödformer, stödområden som stödhantering innebär förenklingar för både dem som handlägger stödet och de företag som ansöker om stöd. Detta är något som har eftersträövats inom regionalpolitiken under många år.

För det tredje eftersträvas att regionalpolitiken skall effektiviseras. Stödnivåerna sänks, och därmed betonas att det är långsiktigt lönsamma projekt som skall stödjas. Vidare görs större insatser för att främja de allmänna förutsättningarna för tillväxt inom näringslivet i de regionalpolitiskt prioriterade delarna av landet. Genom att regionalpolitiken blir effektivare går det att få ut mer av de insatta resurserna, och därmed kan regionalpolitiken i större utsträckning bidra till tillväxten i ekonomin.

För det fjärde betonas samordningen mellan olika politikområden. Verk och myndigheter skall avkrävas redovisning av hur de lever upp till sitt regionalpolitiska ansvar. Den regionalpolitiska statssekreterargruppen förstärks. Alla politikområden som har betydelse för den regionala utvecklingen måste samordnas för att effekterna skall bli de som vi eftersträvar.

Vi är alla väl medvetna om att de insatser som kan göras i form av direkt regionalpolitiskt stöd är mycket små i förhållande till de resurser som totalt sett satsas i landet via statsbudgeten. Det är därför betydelsefullt att kunna granska de beslut som fattas i verk och myndigheter ur regionalpolitisk synvinkel. De steg som nu tas innebär större sådana möjligheter.

För det femte skall regionalpolitiken decentraliseras. Besluten flyttas närmare människorna. Mobilisering och engagemang hos lokalbefolkningen kommer att spela en större roll. Det kommer främst att bli länen som får en ökad betydelse för den konkreta utformningen av regionalpolitiken. Länsstyrelserna kommer att kunna fatta beslut om stöd till investeringar på upp till 15 milj. kr.

Länsstyrelserna får en rejäl ökning av anslagen för sin regionalpolitiska verksamhet. Regeringen föreslog att medlen för regionalt utvecklingsarbete skulle öka från 800 till 900 milj. kr. Därutöver föreslog regeringen att 72 milj.kr. skulle föras över från jordbruksstödet till anslaget för regional utveckling. Därutöver har arbetsmarknadsutskottets majoritet ansett att det finns behov av att öka anslaget till 1 050 milj.kr. Det innebär att länsanslaget mer än fördubblats på fyra år.

Länsstyrelserna får större möjligheter att själva prioritera mellan glesbygdssstöd, projektverksamhet och lokaliserings- och utvecklingsbidrag. Med ökade befogenheter och mer pengar följer också ett större ansvar. Det är synnerligen viktigt att länsstyrelserna kan leva upp till det ökade ansvar som de får genom denna decentralisering.

Slutligen, för det sjätte, sker en betydande förstärkning av det regionalpolitiska anslaget.

Regionalpolitikens mål är att medverka till att skapa goda förutsättningar i hela landet. Det skall vara möjligt att få ett arbete, en bra bostad och en god miljö i hela vårt land. Målen för det regionalpolitiska arbetet ligger fast.

De regionalpolitiska målen bör emellertid preciseras. Det är min mening att regionalpolitiken skall bidra till den ekonomiska tillväxten, till en jämn fördelning mellan människor i olika delar av landet samt till möjligheterna att välja bostadsort.

Om vi står fast vid de välfärdspolitiska målen är det möjligt att uppnå en rättvis fördelning, och det finns i ett glesbefolkat land som Sverige unika chanser att välja mellan att bosätta sig i glesbygd, mindre tätorter eller storstäder. Valfriheten innebär att vi stryker under de skilda livsvillkor det innebär att bosätta sig i olika delar av landet.

Regionalpolitiken bör i framtiden i allt större utsträckning inordnas i en politik för tillväxt. Den ekonomiska politiken har under senare tid varit mycket framgångsrik. Det statliga budgetunderskottet har arbetats bort. Sysselsättningen har ökat kraftigt, och arbetslösheten är i stort sett borta. Reallönerna har åter kunnat öka.

Samtidigt måste vi konstatera hur viktigt det är att öka tillväxten, att produktiviteten utvecklas snabbare. Om vi skall kunna förverkliga allt vi vill – högre löner, utbyggd vård och omsorg samt mer fritid och ledigheter – måste resurserna växa fortare.

Regionalpolitiken kan på flera sätt medverka till en sådan tillväxt. Lediga resurser i form av arbetskraft och kapital kan tas till vara. Aktiv regionalpolitik innebär att påfrestningarna på människor och miljö blir mindre.

Med regionalpolitiska insatser ökar acceptansen och förståelsen för en snabb strukturomvandling. Människor har lättare att inse nödvändigheten av att produktionen rationaliseras, företag omvandlas och sysselsättningen ändrar karaktär om samhället tar sitt ansvar med aktiva insatser för att främja tillkomsten av ny sysselsättning på orten.

Med den nya regionalpolitiken skapas instrument för att främja det allmänna klimatet för näringslivet i prioriterade områden, vi får beredskap inför strukturförändringar i hela landet och stödinsatser som i ökad utsträckning inriktar sig på de delar av näringslivet som växer.

Det är min mening att regionalpolitiken därmed i högre grad kan främja den ekonomiska tillväxten.

Regionalpolitiken skall kännetecknas av dynamik och förändringar i stället för stagnation. Vi vill framhålla mångfalden och de olika regionernas varierande fördelar i stället för att alla delar av landet skall likna varandra.

Inom regionalpolitiken spelar den utpräglade glesbygden en alldeles särskild roll. Att kunna bo på glesbygden tillhör mångfaldens möjligheter i Sverige.

Ser vi till de allra senaste årens utveckling har befolkningen i den renodlade glesbygden också stabiliserats. Den snabba befolkningsflykt som skedde tidigare har stannat av. På många håll finns förhoppningar och liv som inte funnits på många år.

Med det samlade grepp om glesbygdspolitiken som riksdagen nu har att ta ställning till ges ännu bättre möjligheter att förbättra politikens inriktning.

Glesbygdssstödet höjs och blir effektivare. Det blir större möjligheter för länsstyrelserna att bedriva en effektiv glesbygdssverksamhet. Vid hot om nedläggning av en statlig inrättning på glesbygden får länsstyrelserna möjlighet att försöka finna alternativ, t.ex. genom att försöka samordna statlig service på orten.

Genom att inrätta en statlig myndighet, glesbygdsdelegationen, ges större resurser för att på central nivå bedriva projekt, utredningsverksamhet och myndighetskontakter. Myndigheten lokaliseras till Östersund. Tillsammans med länsstyrelsernas nya roll blir det en större slagkraft i glesbygdspolitikens inriktning.

Vår regionalpolitik påverkas av vad som sker i vår omvärld. Vi måste ta hänsyn till de förändrade förutsättningar som en ökad internationalisering medför.

Harmoniseringen med de europeiska gemenskaperna och nya handelsregler gör att vi måste finna oss i att rätta oss efter de internationella regler som gäller.

Den regionalpolitik som riksdagen har att ta ställning till kommer att uppfylla de regler vi för dagen kan se. Sänkningen av stödnivåerna stämmer bättre med den internationella situationen. Minskningen av stödområdet bygger också på att man från utlandet säkert ser den mycket goda situation som råder på arbetsmarknaden i större delen av vårt land. Generellt företagsstöd bör förbehållas områden som kännetecknas av varaktiga konkurrenssnackdelar såsom kallt klimat, gles befolkning, långa avstånd och isolerade arbetsmarknader.

Vi ger heller inte generellt stöd i form av sänkta socialavgifter till de exportberoende näringarna. Även det är en del i regionalpolitiken som man från utländskt håll kan fästa blickarna på.

Vi måste alltså ha i minnet de internationella spelregler som finns och hålla oss till vad som accepteras internationellt. Det ger ändå betydande frihet att utforma en kraftfull regionalpolitik utifrån de speciella förutsättningar som finns i vårt land.

Avslutningsvis vill jag ta upp några av de synpunkter som kommit fram i utskottsbehandlingen av den regionalpolitiska propositionen.

Det är ett imponerande antal reservationer som partierna åstadkommit, hela 176 stycken. Det kan ju ge intrycket av en förödande kritik mot regeringens förslag.

Men när man granskar reservationerna närmare blir man inte längre så imponerad. För det första kan man konstatera att splittringen mellan partierna är total. Där ett parti vill öka anslaget, vill ett annat använda anslaget på ett annat sätt. För det andra präglas reservationerna i stor utsträckning av opportunist. Ett anslag skall höjas här, en kommun skall flyttas in i stödområdet där osv. Det är ändå märkligt så litet oppositionspartierna kan komma överens om.

Vänsterpartiet kommunisterna accepterar tydligen regeringens förslag om en indelning av stödområdet i två områden. Men partiet har inte kraft att

samla sig till att anse att någon kommun skall tas ur stödsystemet. Tvärtom vill man komplettera det med ytterligare någon.

Folkpartiet anser att det saknas beslutsunderlag att gå från dagens tre stödområden till de två regeringen föreslagit. Det är naturligtvis ett bekvämt sätt att slippa fatta besvärliga beslut. Även om folkpartiet inser det förnuf-tiga i att radikalt minska stödområdet behöver man aldrig bli beskylld för att ha försämrat situationen för någon enskild kommun.

Moderaterna, som ju vanligtvis håller hårt om statskassan och brukar be-römma sig för att vilja spara på skattemedlen, tycks ändå ha spenderbyxorna på sig när de kan föreslå en kraftig höjning av anslaget till länsstyrelserna. Det står knappast i överensstämmelse med moderaternas allmänna inrikt-ning.

Miljöpartiet de gröna har tydligen en aldrig sinande kassakista. De före-slår sänkningar av socialavgifter som skulle kosta mångmiljardbelopp. Ett sådant förslag kan givetvis bara väckas om det inte har förutsättningar att gå igenom.

Mer förbryllande är centerpartiets så kallade regionalpolitik. De hittar motiv för att regionalpolitiken skall omfatta snart sagt varje del av landet. Centern vill behålla nuvarande stödområde C. Därtill vill man tillföra Ble-kinge, delar av Kalmar län inkl. delar av Öland, ett större område i Bergsla-gen samt tre kommuner i Östergötland till stödområdet.

Så kan man naturligtvis inte bedriva regionalpolitik. Centerns förslag in-nebär i praktiken att politiken blir tämligen meningslös. I stället för att kon-centrera insatserna till de områden som verkligen har de långsiktiga proble-men tunnar man ut stödet över i stort sett hela landet. Därigenom kommer det att få mindre effekt. Det blir mindre styrande till just de delar av landet som vi verkligen har anledning att stödja.

Centern har också en aldrig sinande ström av medel till sitt förfogande. Den totala omfattningen av centerns förslag belöper sig på omkring 4 miljar-der kronor. Det är mot den bakgrunden inte underligt att centern faktiskt står isolerade i den regionalpolitiska debatten. Deras förslag saknar helt en-kelt realism.

Centern har ju i och för sig erfarenhet av hur man kan slösa med statens medel och åstadkomma gigantiska budgetunderskott. Men regionalpolitiskt utsatta orter är inte betjänta av en lättsinnig ekonomisk politik. I stället måste vi med fast hand hålla kursen: Det är endast med balans i ekonomin och med full sysselsättning som vi kan klara av de regionala problemen.

Anf. 19 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att Rune Molins inlägg präglas väldigt mycket av den gamla planhushållningen. Det finns för mycket av övertro på de centrala anslagen, reglering och byråkrati, och för litet tilltro till vad som kan uträttas på fältet.

Det finns för mycket tilltro till vad man kan uträtta med fonder och annat. Det är självklart att företagare i Gnosjö och på många andra orter i Sverige frågar sig: Hur kommer det sig att vår småföretagsamhet har kunnat ut-veckla sig utan exempelvis löntagarfonder? Den fondernas Höga visa som sjungs av Rune Molin är uttryck för en övertro som inte har någon förankring

hos landets många tiotusentals, hundratusentals, småföretag. Det är en röst ur det förgångna.

Sedan har industriminister Rune Molin synpunkter på stödets utformning. Det skall effektiviseras, vara mer överblickbart och förenklat. Det är bra. Det är moderata krav som vi har arbetat för länge. Det är bra att vi har kunnat realisera så mycket som möjligt av detta. Om detta råder ganska stor samsstämmighet.

När det gäller länsanslaget grämer det uppenbarligen socialdemokraterna att vi moderater har lyckats åstadkomma en höjning. Måhända beror det på att Rune Molins eget folk ute i länen gärna skulle vilja se en höjning och välkomna den.

Vi moderater har varit med om att höja anslag av denna typ, och för att kunna få råd till det har vi inte tagit spenderbyxorna på när det gäller alla andra anslag. Vi måste bestämma oss nu. Är vi spendersamma, eller är vi småsnåla och sparsamma? Vi moderater har valt att prioritera, och det tycker vi är god hushållning. Det är någonting som vi lärt oss, och jag har lärt mig det i Småland. Det har varit ganska framgångsrikt.

Vidare har vi argumentationen om glesbygdsmyndigheten. Det är en fantastisk argumentation. Det man inte lyckas klara i Rosenbad och mellan departementen – Erik Holmkvist kommer ytterligare att kommentera detta –, nämligen att överblicka och samordna, skall man lösa med hjälp av en ny myndighet för säkerhets skull utlokaliserad till Östersund så att inte maktens korridorer i Rosenbad blir störda. På så sätt har synen på glesbygden legitimerats. Glesbygdsmyndigheten ser över ärendet. Tror någon ute i glesbygden eller på landsbygden på detta? Näppeligen. Jag ifrågasätter om regeringen själv tror på det.

Men i vissa stunder kan det finnas behov av att snickra ihop något snabbt under ett par veckor för att tillgodose vissa opinioner och klara vissa problem. Regeringens politik karakteriseras för mycket av stödpolitik och central politik och för litet av tilltro till de enskilda människorna och landsbygdens förmåga att klara sig själv.

Anf. 20 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Full sysselsättning går också att skapa med hjälp av flyttning, Rune Molin. Detta är det som har varit socialdemokratins adelsmärke under 60- och 80-tal. Det är det som är det allvarliga med situationen.

Vidare säger Rune Molin att centrala verk och myndigheter skall skärpa sig. Det har regeringar och kammaren uttalat sedan 1982, framför allt kammaren.

I förra veckan var jag i Lilla Bastuträsk i Skellefteå. Där hade posten och SJ på kort tid minskat antalet arbetstillfällen med 30 på en arbetsmarknad omfattande några hundra arbetstillfällen. Man hade helt enkelt flyttat dessa till större orter. Detta är för den lilla orten en värre smäll än vad varvsnedläggningar är i Malmö och Göteborg. Men det bryr sig icke regeringen om. Det råder problem med de centrala verken. Men det är samordningen inom regeringen som är det verkliga problemet.

Under den tid kampanjen för landsbygdens utveckling har pågått – och det har fällt vackra ord om den från flera tunga socialdemokratiska företrä-

dare – har över 50 förslag av socialdemokraterna framlagts för denna kam-mare som direkt motverkar utvecklingen. Det finns ingen samordning inom regeringen, och där har Rune Molin en stor uppgift om han har kraft att växa in i kostymen.

Det är bara en millimeter från att kammaren i dag skall besluta om områ-dena A, B och C. C-området skulle bestå av dagens område C, utom stads-kärnorna. Det skulle kunna bli ett bra beslut om den sista millimetern full-följs.

Vår linje, Rune Molin, är att vi behandlar kommuner rättvist. Finner vi en kommun, t.ex. i Kalmar län, som har förlorat 20 % av sin folkmängd, som har en mycket dålig ålderssammansättning, vars arbetsmarknad består av 20 till 25 % jordbruk som kommer att fara mycket illa av den omställningspe-riod som förestår, och som har få tjänsteföretag, är vi beredda att se positivt på den kommunen. Också den av ministerns företrädare tillsatta utred-ningen, dvs. f.d. postgeneraldirektören, Ulander och hela gänget, hade denna inriktning.

Det är Molin som har retirerat. Beskedet till utsatta kommuner i landet är att regeringen inte bryr sig om dem. Det är på industriministerns initiativ som det har blivit så.

Anf. 21 CHARLOTTE BRANTING (fp) replik:

Herr talman! Rune Molin bekymrar sig över att oppositionen inte har kommit överens. För det första har vi kommit överens i en mycket viktig fråga, nämligen länsanslaget. För det andra har vi mellan olika partier kom-mit överens i en hel del av reservationerna. För det tredje vore det mer klädsamt om Rune Molin bekymrade sig mer över det egna partiets politik. Vad jag har hört är det många som är bekymrade och har svårt att tro på framtiden när de ser vad den nya stödområdesindelningen kan föra med sig. Den områdesindelningen försvarar nu Rune Molin med emfas från talarsto-len.

Jag är övertygad om att många under dagens lopp kommer att vittna om hur bekymmersamt det är och kommer att bli i många områden. Det behö-ver jag inte gå närmare in på.

Jag tycker att det är konstigt med detta att använda sig av dessa tillfälliga stödområden. Den ena dagen tas ett stödområde bort, den andra dagen görs området återigen till ett tillfälligt stödområde. Hur tror man då att männi-skor skall mobiliseras, tänka långsiktigt och planera i kommuner och före-tag? Folkpartiets regionalpolitik bygger en hel del på denna mobiliserings-tanke. Den stupar naturligtvis på ryckigheter som man tydligen förespråkar från socialdemokraternas sida.

Det skulle vara bra om jag från ministern kunde få svar på några frågor som jag ställde tidigare. Kan vi räkna med att verkligen få en rejäl ökning av länsanslaget till länsstyrelser i södra Sverige? Kan högskolorna utanför stödområdet räkna med att få del av de 35 miljonerna, som vi från folkparti-ets sida tycker skall vara 50 miljoner? Vidare talar Rune Molin mycket om den stora satsningen på länen och deras självbestämmande. Varför kan då länen inte i framtiden få IKS-stöd och en god samhällelig service?

Jag vill säga något om glesbygdsdelegationen, som Rune Molin hävdar

skall ges större slagkraft i regionalpolitiken. Vi betvivlar det i allra högsta grad. Den nya myndigheten kommer inte att göra vare sig till eller ifrån – snarare från. Jag skall ställa några konkreta frågor.

Jag har förstått att det råder en hel del oro kring den nya myndighetens uppbyggnad. Finns det några lokaler? Hur skall man ta till vara den kompetens som finns hos den nuvarande personalen?

Prot. 1989/90:138
11 juni 1990

*Regionalpolitik
för 90-talet*

Anf. 22 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att uttrycka det positiva som industriministern sade.

När det gäller den tillfälliga stödområdesindelningen tänker jag främst på Karlskoga–Degerfors i mitt eget län. Också Kristinehamn kan komma i åtanke med den sysselsättningsutveckling som finns där.

Industriministern talar också om det höga sysselsättningsläget och den låga arbetslösheten. Det skall vi verkligen glädja oss åt. Men situationen för kvinnorna är inte sådan att de har en hög sysselsättningsgrad. Många kvinnor i dag är deltidarbetslösa.

I ett pressmeddelande från arbetsmarknadsstyrelsen från den 25 april står det mycket om detta. Tiden räcker inte till att gå igenom allt. Men där framgår bl.a. att: "Hårdast drabbade är kvinnor inom kommun, landsting, handel och restaurang. Problemen är värre i glesbygden än i storstadsområdena. Många befinner sig i en rundgång mellan korta vikariat, deltidarbetslöshet och arbetslöshet."

Den förda regionalpolitiken har – även om sysselsättningen är hög – inte påverkat kvinnorna i samma utsträckning som männen.

När det sedan gäller EG-anpassningen var Rune Molin inne på att regeringens förslag i propositionen skulle kunna accepteras ute i Europa. I ett pressmeddelande från den 9 mars uttryckte Rune Molin ungefär samma sak, men enligt pressmeddelandet skulle underförstått Blekinge och Småland inte ha tillräckligt stora problem. Men frågan är vad som händer om EG inte accepterar det här. Kommer då stödområdesindelningen att ytterligare skäras ner, allt för att anpassa oss till EG? Det här vet vi ingenting om i dag. Det är bara fråga om spekulationer från industriministerns sida.

Jag ställde en fråga i mitt anförande angående anpassningen av kommunikationer, främst stora, tunga lastbilstransporter. Vad kommer en sådan anpassning att få för konsekvenser? Vad kommer det att kosta? Att man nu höjer totalvikten till 56 ton för fordonsekipage och 1995 till 60 ton kommer att inkräkta på utbyggnaden av vägnätet. Man kommer att behöva satsa stora resurser på de nya B1- och B2- vägarna för att klara EG-anpassningen, vilket kommer att gå ut över det övriga vägnätet. Om man i stället hade satsat på järnväg, hade man sluppit att satsa resurser på de här vägarna.

Anf. 23 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp) replik:

Herr talman! Egentligen skulle jag inte alls behöva stå här. Men jag måste bemöta Rune Molins kritik mot miljöpartiets budget när det gäller regionalpolitiska förslag. Jag har samma lilla kom-ihåg-lapp med mig som när jag bemötte Lars Ulanders kritik. Det är sorgligt att statsrådet lyssnar så dåligt att han inte ens hinner ändra det som står skrivet i hans manus.

Vi i miljöpartiet angreps för att vi vill avsätta 14 miljarder till nedsättning av sociala avgifter. Men – som jag tidigare sade – är detta bara en liten del i den helhet som vårt förslag till ny skatteomläggning utgör, där vi får i storleksordningen 27 miljarder tillbaka. Så var det med den kritiken.

Inte heller statsrådet vågade ta upp den kastade handsken ERU-utredningen, så jag får en stark lust att säga som den gamle romaren Cato, som jag träffade på i litteraturen för 43 år sedan. Han sade alltid i vartenda anförande: "Praeterea censeo Carthaginem esse delendam", vilket är detsamma som: För övrigt anser jag att Kartago skall förstöras". Jag tror att jag skall börja med att göra ett liknande uttalande och avsluta mina anföranden med: För övrigt anser jag att ERUs utredning bör nämnas och diskuteras. Den hör faktiskt hemma i det här utskottet.

Anf. 24 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Anders G Högmark ställde en rad frågor till mig i sitt inledningsanförande. Frågorna handlade om trafikpolitiken, beslutens decentralisering i den staliga förvaltningen, den offentliga sektorns privatisering, kvinnornas företagande, skattepolitiken och energipolitiken.

Det har naturligtvis stor betydelse för den regionala utvecklingen vilka beslut vi kommer fram till. Dessa beslut fattas emellertid inte av riksdagen i dag, utan frågorna har ju behandlats i en del fall under den gångna veckan och i andra fall kommer de att behandlas senare i veckan. Jag föreslår att Anders G Högmark tar upp denna diskussion då, för det är där den hör hemma. Men i det här sammanhanget gäller det hur vi skall få till stånd en samordning i den regionalpolitiska verksamheten så att de olika sektorsbesluten styrs mot samma mål.

I den proposition som vi har förelagt riksdagen föreslår vi en förstärkning av den samordning som skall ske inom industridepartementets ram. Avsikten är att avsätta mera resurser, men också att avkräva de olika myndigheterna och verken mera redovisning av vad de har för syn på dessa olika mål. Jag kan försäkra att när det gäller såväl trafikpolitiken som energipolitiken och skattepolitiken kommer vi att se till att detta arbete förstärks. Det är en av huvudpunkterna i den regionala diskussion som har förevarit, nämligen att sektorsbeslutens betydelse är så ofantligt stor i förhållande till det begränsade anslag som är avsatt för regionalpolitiken. Därför måste det i framtiden bli en mycket mer bestämd samordning än hittills. I den delen kan jag instämma i att dessa frågor hör hemma i det här sammanhanget.

När det gäller trafikpolitiken finns det enorma investeringsbehov i fråga om såväl vägar, järnvägar som flyg och hamnar. Där är de traditionella finansieringsformerna inte längre tillräckliga. Därför har regeringen tillsatt en särskild utredare som skall se över dessa frågor, så att vi i nästa års näringspolitiska proposition kan redovisa hur vi skall kunna ta itu med de praktiska, konkreta frågorna.

Länsanslagens höjning är beroende av hur utvecklingen kommer att bli. Om det blir en förstärkt konjunkturedgång, om det blir problem av det slag som vi nu märker på flera orter i landet – nu senast i Nyköping, Kristinehamn och i Kramfors i samband med SAABs besked i fredags – är det klart att vi

kommer att gå in med de insatser som behövs. Vi kommer då tillbaka, som vi tidigare har gjort, till riksdagen och begär dessa medel.

En annan sak är att man redan från början, utan att känna till behoven, är beredd att ta på sig spenderbyxorna, som moderaterna i det här sammanhanget har haft på sig.

Börje Hörnlund sade att vi har använt flyttningar som medel för att klara den fulla sysselsättningen. Ett samhälle och en ekonomi står inte stilla, utan det finns ett behov av strukturförändringar som också leder till omflyttningar. Dessa strukturförändringar behöver i så stor utsträckning som möjligt styras så att omflyttningarna blir begränsade. Det är vår politik. Men centerns politik har ju varit att sätta in det regionalpolitiska stödet i varenda liten by för att man därigenom skall kunna klara dessa problem. Då menar vi att dessa resurser används felaktigt. Vi måste koncentrera stöden så, att de ger effekter i regionerna, och därmed får vi tolerera en omflyttning inom regionerna. Men vi skall satsa kraftfullt där det är som mest besvärligt. För övrigt har det under de senaste två tre åren varit fler som flyttat från Stockholm till övriga landet än som har flyttat från det övriga landet till Stockholm. Det har alltså skett en förändring, och den tycker jag att man skall notera som positiv.

Börje Hörnlund lanserar begreppet "stenhäck" i dag. Jag har tidigare träffat på begreppen "betonghäck" och "cementhäck" – jag vet inte vari skillnaden ligger. Har stenhäcken sämre kvalitet med mera sten än betong i? Vad är då motsatsen till stenhäck? Det är väl det som Börje Hörnlund representerar. Kan det – för att ta till någon av de mjuka metallerna – vara en guldhäck som han representerar?

Sedan har Börje Hörnlund spenderbyxorna på sig, så i själva verket är det pojken med guldbyxorna som har uppträtt här i Börje Hörnlunds skepnad efter den miljardrullning till det här området som han förordar.

Vi föreslår en kraftig ökning av det regionalpolitiska anslaget – ett större anslag än det som riksdagen tidigare beviljat. Men vi har naturligtvis också det samhällsekonomiska ansvaret att hantera de resurser som ändå är begränsade, så att vi kan tillgodose de olika behov som finns inom olika områden. Därför kan man inte – som centern har gjort – lyfta fram ett område och ta på sig guldbyxorna. Vi måste också göra en avvägning så att den ekonomiska politiken kan klaras för att vi skall slippa få den arbetslöshet som är det som är mest förödande för den regionala utvecklingen.

Charlotte Branting tog upp en del frågor som hon tidigare har ställt. IKS-pengarna har inte försvunnit. De finns inte längre i länsstyrelsens anslag, utan i fortsättningen ingår de i arbetsmarknadsanslaget. Men pengarna finns, och möjligheten att begära pengar till den här verksamheten finns i precis samma utsträckning som tidigare. Jag kan inte se vad det är för ett problem som man vill lyfta fram i detta sammanhang.

När det gäller frågan om ökningen av länsanslaget till södra Sverige, skall vi naturligtvis pröva detta utifrån de förutsättningar som finns i de olika länen och göra en rimlig fördelning. Det är klart att de län som har speciella problem skall gynnas mer än andra som har mindre problem. Så har det alltid varit, och så kommer det att vara i fortsättningen också. I de fall där man

tappar en rad kommuner i stödområdet får vi naturligtvis ta hänsyn även till det.

Charlotte Branting tycker att det är konstigt med de tillfälliga stödområdena. Jag tror att det är en utmärkt lösning, eftersom vi då kan göra en kraftfull satsning på de områden som kontinuerligt har problem, men även lyfta in dem som hamnar i en svår situation på grund av akuta problem. Det tycker jag är en bra metod, eftersom vi kan göra en koncentration av satsningen under normala förhållanden och sedan komplettera med de områden som har det särskilt besvärligt. Den satsning som gjordes i Uddevalla är väl ett lysande exempel på att det går alldeles utmärkt och att det även ger bra resultat. Vi skall naturligtvis göra det nu. Jag tror att det var Karl-Erik Persson som tog upp Kristinehamn. Jag sade att vi kommer att låta Kristinehamn vara kvar i stödområdet med hänsyn till de speciella problemen. Så kommer förslaget att lyda.

Glesbygdsmyndigheten skall försöka medverka till att sprida kunskap, erfarenheter och information till olika delar av landet, så att man får veta vilka framgångsrika recept som används för att lösa problem i andra delar av landet. Detta är framför allt det stora och viktiga arbetet. På det området vill vi sätta in mera resurser än vad vi har gjort i dag i form av glesbygdsdelegationen. Vi tror att sådana resurser som används för att genom olika insatser sprida kunskaper är viktigt när man skall engagera människor. Därför tror jag att det här kommer att bli ett gott stöd för den breda aktivitet som sker i olika organisationer för att utveckla landsbygden. De skall ha sitt stöd, och de skall ha någon att vända sig till för att få det bistånd som de vill ha.

Jag är en varm vän av marknadsekonomi. Jag har aldrig förespråkats någon planhushållning, men jag ser de problem som finns i marknadsekonomin. Att vi i dag diskuterar regionalpolitik beror på att marknadskrafterna inte fungerar i de svagaste områdena. Därför måste vi gå in med samhälleligt stöd, och därför står moderaterna också bakom denna regionalpolitik för att korrigera att marknadskrafterna inte fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Anf. 25 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Det är uppenbart att det finns exempel på att marknadsekonomin behöver justeras. Det tror jag inte är någon speciellt stor nyhet. Jag tror att moderata samlingspartiet aldrig har varit rädd för att gå in med instrument för detta. De måste dock vara av mer generell karaktär, och vi har ingen sådan tilltro till styrningar och regleringar som socialdemokraterna har.

När det gäller länsanslagen påminner diskussionen litet om surt sade räven om rönnbären. Är det så svårt att smälta att regeringen lider ett nederlag att ni kanske mot er egen uppfattning och mot ert eget folk ute i landet förordar ett lägre länsanslag? Vi väljer att öka anslaget där vi tror att det gör störst nytta, och vi väljer att plocka ned en del andra anslag. Svårare är det inte. Ni gör motsatt prioritering, och det må vi ha respekt för. Problemet är kanske att ert eget folk inte riktigt tycker om den prioriteringen.

Jag tror att vi kan vara överens om helhetens betydelse. Det var roligt att åtminstone industriministern förstod att det är viktigt att vi även talar om andra frågor – trafik, utbildning m.m. Lars Ulander, utskottets ordförande,

hade litet svårt att förstå var dessa frågor hörde hemma i denna debatt. Jag hoppas att industriministern i det avseendet har större trovärdighet och bättre förmåga att analysera.

Industriministern sade i sitt inledningsanförande att det nu är infrastrukturen som innebär problem. Ja, men problemet är att det tar tid att korrigera brister i infrastrukturen. Jag frågar då varför det tar så väldigt lång tid. Om man nu är framsynt, vilket industriministern ofta vill göra gällande att regeringen är, varför har man inte visat denna framsynthet? Regeringen har gravt brustit i detta avseende, vill jag påstå. Man har ingen framsynthet när det gäller väginvesteringarnas andel. Den andelen av BNP bör öka. Man har ingen framsynthet när det gäller flyget. Statsrådet Birgitta Dahl är ute och talar om att den ena eller andra flygplatsen är mer eller mindre onödig. Ger hon uttryck för någon framsynt regionalpolitik? Regeringen handlar ju ändå som ett kollegium, samfällt.

Vi menar att industristödet är en marginell företeelse. Det behövs inom vissa koncentrerade områden. Därför har vi inte spenderbyxorna på i det avseendet, herr industriminister, utan vi är sparsamma. Vi tror att det finns andra områden som är viktigare. Det kan gälla trafikpolitik och skattepolitik. När det gäller att bryta upp det offentliga monopolet undrar jag varför det skulle vara så farligt om kvinnor får starta eget inom vård- och service-monopolet. Verksamheten finansieras på ett sätt som är likvärdigt det som i dag sker inom kommun och landsting. Varför är Rune Molin så emot kvinnligt företagande? Varför är Rune Molin så rädd för att analysera och diskutera energipolitikens konsekvenser? Jag vet att detta skall behandlas senare, men det gäller att ha viss framförhållning även i en debatt av det här slaget.

Anf. 26 KARL-ERIK PERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag har varit ganska sparsam med frågor till industriministern och till utskottets ordförande. Utskottets ordförande talade om för mig att han inte fick tid att svara på de frågor jag hade ställt, och det kan jag väl acceptera.

Jag tycker ändå att det som är intressant, och den fråga som industriministern borde svara på, gäller stödområdesindelningen och EG-anpassningen. Det skulle vara intressant att få veta vad som händer om man säger nej. Kommer man då att skära ner ytterligare, eller kommer man att ställa utanför en del?

Jag vill också ta upp transporter – Anders G Högmark var inne på det, dock kanske ur en annan synvinkel. Vad kommer det att få för konsekvenser för regionalpolitiken, eller får det inga som helst konsekvenser? Man kan då bara säga att utökningen till 95 med fordonsekipage på 60 ton inte kommer att få någon som helst inverkan på regionalpolitiken. Om man har den uppfattningen i frågan är det väl lätt att säga det.

Jag skall kanske inte ge mig in i debatten mellan Börje Hörnlund och industriministern. Jag börjar dock bli litet fundersam om industriministern inte känner skillnad på cement, sten och betong och blandar in guld. Jag har en bakgrund från både gruvor och byggnadsindustrin. Det kanske vore intressant om industriministern tog kontakt med utskottets ordförande, som har

Prot. 1989/90:138
11 juni 1990

*Regionalpolitik
för 90-talet*

en något så när lika bakgrund, när det gäller byggnadsindustrin. Som jag ser det är det i alla fall mycket stor skillnad på dessa tre material.

Anf. 27 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Det verkar på Rune Molin som om antalet invånare var viktigt när man diskuterar regionalpolitiska resursområden, som jag vill kalla dem. Regeringen förespråkar ju stöd till stödjepunkter. Tidigare hette det mellanstäder. Då omfattas fler invånare av regeringens modell än av vår.

Jag vill också passa på att hålla med Rune Molin när han nu inser sektorspolitikens betydelse. Men då måste regeringen ta sig samman och samordna sig själv, som jag säger. Det är ju där felet sitter, alltså i den bristande samordningen.

Ja, det här med cement-, betong- och stenhäck. Om jag skall göra det hela fattbart, så betyder det "dålig, sämre, sämst".

Så till talet om guldbyxor. För ett litet tag sedan var vi överens om att de regionalpolitiska anslagen utgör 0,75 % av statsbudgeten. Jag försökte göra en analys, och jag ställde frågor till Rune Molin. Om jag överräcker frågorna skriftligt kanske jag har chansen att under hans sista tiominutersanförande också få svar. Jag vill nämligen diskutera de andra 99,25 % av statsbudgetens innehåll, framför allt de framtidsinriktade delarna.

Om man avsätter ytterligare 1 miljard kronor till att förstärka och förbättra det under 1980-talet totalt nedslitna grusvägnätet, så är det faktiskt fråga om en framtidsinvestering och ingenting som skall uppfattas som en belastning. Om man dessutom, som vi i centern har gjort, klarar av dessa prioriteringar inom en budgetram som ger bättre resultat än regeringens, så skall Molin inte skälla på oss för det. Det är vår inriktning över hela landet som den kritiken i så fall riktas mot. Men vi vidhåller att vi är alternativet!

Därefter till diskussionen om marknadsekonomi. A och O i marknadsökonomi är att man skall lugna ner de regioner där det råder överhettning. Där det finns ledig kapacitet, där skall man gasa på, som man säger. Det är också vad vi förespråkar. Det är det som är bäst för folkhushållet. Det är alltså ganska lätt.

Jag vill avsluta med att säga att jag ändå har ett visst hopp om Robertsforspojken. Han kom in i sammanhangen litet för sent när det gäller regionalpolitiken. Han har möjlighet att göra bättre saker när han har fått tänka över det hela litet.

Anf. 28 CHARLOTTE BRANTING (fp) replik:

Herr talman! Först konstaterar jag att vi inte fick några löften om ökade länsanslag till södra Sverige – inte heller några löften om att vi utanför de prioriterade områdena skulle få del av de 35 miljonerna till högskolorna. Jag kan försäkra Rune Molin om att vi i Kronobergs län hade 18 ansökningar vid senaste tillfället. Vi hade 30 000 kr. kvar i Kronobergs län. Det skulle räcka till 50 arbetstillfällen. Det är ju synd att vi inte kan få något löfte om ökade länsanslag.

Så till frågan om stödområdesindelningen. Jag vidhåller att det förslag som föreligger inte är tillräckligt genomarbetat. Man kan faktiskt ifrågasätta

det kloka i att beröva vissa kommuner allt generellt stöd i samma ögonblick som konjunkturerna viker, vilket Rune Molin själv berörde.

Jag förstår att industriministern tycker att tillfälliga stödåtgärder är bra, för då kan regeringen själv styra och ställa som den vill. Detta liknar mycket de olika paketlösningar som regeringen har varit förtjust i. Men vi i folkpartiet tycker att det hade varit bättre om man i högre grad satsat på långsiktig planering för att därigenom kunna få till stånd långsiktig planering också i företag och kommuner.

När det gäller den nya glesbygdsmyndigheten fick jag inget svar på min fråga om i vilken utsträckning man skall ta till vara den kompetens som i dag finns i glesbygdsdelegationen, både såvitt gäller styrelse och politiker som personal eller hur det är tänkt att det skall bli med lokaler osv. Det absolut bästa är att låta glesbygdsdelegationen arbeta på det sätt som den har gjort hitintills. På det sättet kan man nämligen ta vara på den kompetens som finns där.

Eftersom detta är min sista replik i denna omgång vill jag hinna säga att jag tror att det är bra för både storstadsbon och för oss som bor på landsbygden om vi kunde få till stånd en samordning i regionalpolitiken. Problem i storstäder med bostadsbrist, dålig miljö, utslagning och köer till vård, omsorg och utbildning är en följd av regional obalans med alltför stor koncentration av människor, pengar och makt till storstäderna. Det är viktigt att ha en helhetssyn; det tjänar vi alla på.

Jag vill sluta med att i fem punkter slå fast de viktiga förslag som folkpartiet har för regionalpolitiken.

För det första vill vi alltså ha ett höjt länsanslag. Det är bra, för det är pengar som länen själva kan bestämma över.

För det andra vill vi ha mer pengar till forskning vid de regionala högskolorna.

För det tredje vill vi behålla stödområdena i avvaktan på att vi får ett bättre beslutsunderlag.

För det fjärde vill vi ha en nedsättning av de sociala avgifterna. De skall omfatta icke offentlig verksamhet, för det gynnar kvinnorna.

För det femte har vi 133 milj. kr. mer än regeringen att satsa på regionalpolitik.

Anf. 29 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Anders G Högmark återkom till sektorspolitiken och frågade varför det inte har satsats mer pengar på infrastrukturen – och tidigare. Det är klart att man kan ställa en fråga. Då kan jag ju fråga varför de borgerliga regeringarna under åren 1976–1982 inte gjorde något radikalt på det området.

Det är ju inte på det sättet att det inte har gjorts någonting. Forskningen, t. ex., har ju byggts ut. Senast i förra veckan beslutade riksdagen om ytterligare en miljardsatsning inom forskningen. Utbildningssystemen har byggts ut; kommunikationer och annat har också byggts ut, men dessa satsningar har inte varit tillräckliga.

Den socialdemokratiska regering som kom till makten 1982 var tvungen att först ta itu med att sanera den raserade ekonomi som de borgerliga rege-

Prot. 1989/90:138
11 juni 1990

*Regionalpolitik
för 90-talet*

ringarna hade skapat. Det fanns ett hål i statskassan, så att säga, om 90 miljarder kronor. Naturligtvis hade vi kunnat använda de inkomster vi fått och de utgiftsnedskärningar som gjorts till satsningar på infrastrukturen t.ex. Men så kan man ju inte hantera ett lands ekonomi.

Först måste man rätta till ekonomin, och sedan kan man satsa. Det är därför vi nu är i färd med att diskutera hur vi skall kunna ta igen en del av det som vi har förlorat. Med borgerlig ekonomisk politik blev det stora hål både i samhällsekonomin och i statskassan.

Varför kan man inte starta fler egna företag baserade på den offentliga sektorns verksamhet? Det är väl så att den offentliga sektorn har en upphandling i dag i storleksordningen 100 miljarder. Den upphandlingen sker i det privata näringslivet. Privat näringsliv är det som vi har i det här landet till mer än 90 %. Det är dit som dessa beställningar går, och det är i det privata näringslivet som man arbetar för den offentliga verksamheten.

Det är många privata entreprenörer, både kvinnor och män, som försörjer sig på de beställningar som den offentliga sektorn lägger ut. Inom byggnadsverksamhet och inom serviceverksamhet är många kvinnor sysselsatta. Inom vårdsektorn är många kvinnor och män sysselsatta. Jag har ingenting emot att använda fler privata entreprenörer inom den offentliga sektorn – på de områdena där detta är lämpligt. Men jag tycker inte att vi kan börja lägga ut lärartjänsterna på entreprenad, för att nämna ett exempel. Jag tycker att också sjukvården och barntillsynen skall ligga i samhällets tjänst. Men det finns oändligt mycket att använda de privata företagen till, och det går att starta sådan verksamhet i dag.

Varje år startas 20 000 nya företag i det här landet, många av dem av kvinnor. Jag tycker att vi bör göra mer för att underlätta för kvinnorna att bli företagare, genom att ge utbildning och kunskaper av olika slag – men detta gäller i mycket stor utsträckning även männen. Många av de små företagen går omkull ganska snart på grund av att företagarna inte har tillräckliga kunskaper för att driva företag, och detta är både en mans- och en kvinnofråga. I dessa sammanhang skall vi satsa mer, och det skall vi göra inom de ramar som finns, dvs. med utvecklingsfondernas och industriverkets hjälp, osv.

Karl-Erik Persson tog upp frågan om EG-anpassning och de problem som denna Anpassning kan innebära. Han frågade vilka kostnader Sverige kommer att få för broar, vägar, osv. när Sverige skall anpassa sig till EGs regler. Det vet jag inte, därför att vi ännu inte har förhandlat färdigt om vilka regler som skall gälla för lastbilar, tyngder, osv. När vi har åstadkommit förhandlingsuppgörelser, som kan innehålla undantag eller innebära att man skjuter detta genomförande framåt några år, kan vi naturligtvis börja pröva vad det är fråga om. Men det kan vi inte göra i dag.

Om vi i Sverige vill vara med i den europeiska gemenskapen kan vi ju inte vara så naiva att vi tror att vi kan få sälja precis på samma sätt som vi gör i dag och ha speciella regler som begränsar möjligheterna för EG att sälja till Sverige eller driva transportverksamhet i Sverige. Det handlar ju om ett både-och om vi skall vara med på denna stora marknad med omkring 350 miljoner människor.

Följande fråga har ställts till mig: Vad säger då EG om vi inom regionalpolitiken eller i andra sammanhang har regler som inte stämmer överens med

EGs regler? Vi skall förhandla om detta. Men det är klart att vi får räkna med samma reaktioner som har kommit till uttryck i andra sammanhang, inte bara från EG utan även från Amerika. Om EG har intresse av det så kommer EG att säga ifrån när det är fråga om t.ex. företagssubventioner. I Amerika har man pekat på svensk stålindustri och sagt att statliga pengar har gått in i dessa företag, vilket av amerikanerna anses som en icke acceptabel konkurrensförutsättning. Sedan har man satt upp regler mot den svenska exporten för stål. Vi hade också ett fall när det gäller skoexport till EG för några år sedan. Företagen i EG kommer alltså att noga studera om enskilda företag i Sverige får stöd. Från EG kommer man då att säga att det inte är acceptabelt från konkurrensutgångspunkt. EG kommer att kräva att något görs mot detta.

Det är inte fråga om regler som finns nu, utan det är regler som skapas om man inom EG anser att man blir diskriminerad. Detta måste tas med vid våra bedömningar, och detta alldeles oberoende av vilken anslutningsform eller kontaktyta med EG som vi får. EG kan göra detta helt på egen hand.

Karl-Erik Persson utnämnde sig till expert på stenhäck, cement, osv. Jag var blygsam nog att säga att jag inte riktigt visste vad det innebar och ställde därför en fråga. Jag tyckte nog att Börje Hörnlund med sitt generösa sätt att hantera pengar måste ha några guldbyxor på sig. Men jag skall inte ge mig in i denna diskussion. Den får experterna klara av. Var så god, Karl-Erik Persson.

Börje Hörnlund sade att vi har stödjpunkter och att vi därmed har vidgat stödområdet. Ja, stödjpunkterna skall finnas i anslutning till det befintliga stödområdet, och där avgränsas ju satsningarna till t.ex. infrastruktursatsningar på högskolor. Jag tror att det är en annan sak än att ett område blir inplacerat i stödområdet. Dessutom kan dessa områden också bli föremål för utlokaliseringar av tjänsteverksamhet. Och det är framför allt därför att tjänsteverksamheten kräver en viss servicenivå för att kunna utlokaliseras. Men det finns även andra exempel där tjänsteverksamheten kan lokaliseras till andra områden.

Beträffande anslagen är det klart att man kan försvara så stora påslag som upp till 4 miljarder jämfört med de 2,4 miljarderna och säga att man tjänar in på gungorna vad man förlorar på karusellen. Men så enkelt är det ju inte i den här riksdagen att man kan resonera på det sättet. Dessa pengar skall ju fram på något sätt. Och Börje Hörnlund har ju inte anvisat en enda krona. Han tycker att jag kommer in för sent i regionalpolitiken. Det betyder väl att man måste ha varit i det här huset för att anses kunna hantera regionalpolitiken. Men så har jag inte sett på detta. Jag har jobbat med dessa frågor så länge jag kan minnas, faktiskt, även uppe i Robertsfors. Där gjordes faktiskt en av de första regionalpolitiska insatserna från regeringen när den socialdemokratiska regeringen sade till ASEA att ASEA skulle få investera i Västerås under förutsättning att företaget investerade i Robertsfors. Därför har vi i dag en mycket högteknologisk industri i Robertsfors, som har levt under alla dessa år.

De diskussioner som vi då hade förde mig in i regionalpolitiken med lokaliseringar av olika slag och samhällets stöd för att klara detta. Sedan har jag arbetat med regionalpolitik i alla möjliga sammanhang i Norrland och i de

organisationer som jag har varit engagerad i. Men jag har aldrig haft föreställningen att det är fråga om någon enkel politik och att det räcker med att uttala besvärjelser för att det skall kunna bli någonting. I detta sammanhang krävs det ett hårt, koncentrerat och målmedvetet arbete som också handlar om att man koncentrerar insatserna så att resurserna inte sprids ut på ett sådant sätt att det inte blir något alls av.

Till slut vill jag säga till Charlotte Branting att vi skall fördela länsanslaget efter bästa förmåga och ta hänsyn till alla de problem som finns i resp. län och regioner. Och de som har speciella problem skall naturligtvis få hjälp så att de klarar av att hantera dem på bästa möjliga sätt. Men jag vill för dagen inte göra någon deklaration om hur stödet exakt skall fördelas.

Andre vice talmannen anmälde att Anders G Högmark, Charlotte Branting, Börje Hörnlund och Karl-Erik Persson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 30 ERIK HOLMKVIST (m):

Herr talman! På min lott har fallit att något belysa vilka effekter det kommande beslutet om förslagen i detta betänkande kommer att få när det gäller landsbygds- och inlandsproblematiken.

Med moderat politik kan 90-talet blir det årtionde som skulle kunna innebära ett trendbrott vad gäller landsbygdens utveckling. 90-talet kan bli det årtionde då befolkningsförflyttningen sker ut från storstäderna till landsbygden med dess helt överlägsna livskvalitet, både vad gäller god miljö, arbete och fritid. Idéer och initiativ skulle kunna tas till vara på ett sätt som innebär att hela landsbygden skulle kunna utvecklas helt utifrån sina egna förutsättningar.

En sådan utveckling skulle ha kunnat vara i full gång redan i dag, om inte den förda socialdemokratiska politiken i många avseenden hade kommit att hindra en positiv utveckling. Under hela 80-talet har det fattats politiska beslut som har inneburit ökande svårigheter inom en mängd områden. Dessa beslut ser ut att få en fortsättning genom de skatteförslag som vi har att behandla senare.

Jag vill i det följande belysa hur förändringarna för de boende på landsbygden försämrar möjligheterna och påverkar viljan att bo kvar på landsbygden.

Inlandskommunerna förlorar snabbt sin befolkning, samtidigt som befolkningen blir allt äldre. Medelåldern ökar. De unga flickorna flyttar först för att sedan följas av pojkarna. Den utflyttningen är till stor del orsakad av att sysselsättning, fritidssysselsättning och valmöjligheter i olika avseenden kraftigt har minskat, i synnerhet för just flickorna. Denna utveckling gäller hela Norrlands inland.

Eftersom vi har en utskottsföreträdare i denna debattrunda, nämligen Monica Öhman, vill jag fråga henne om hon är beredd att försöka lösa upp de offentliga monopolen för att hjälpa till att behålla flickorna på landsbygden.

År 1980 fanns i vårt land 120 000 jordbrukare. Dessa har fram till i dag minskat till under 100 000. Antalet anställda eller eljest verkande inom de

areella näringarna har under samma tid minskat med en femtedel, eller från ca 210 000 ned till 160 000 personer. Någon nyföretagsamhet inom jordbruket i Norrlandslänen finns i dag inte längre.

Småföretagsamheten på landsbygden förmår inte bli ersättningen för detta stora bortfall av arbetstillfällen. För en levande landsbygd krävs inte bara jordbruk utan i lika hög grad små och medelstora företag som kan och vill expandera. För att detta skall kunna ske krävs att många förbud och regleringar tas bort. I det arbetet har socialdemokraterna inte haft vilja eller förmåga att delta.

För att belysa detta vill jag påpeka att i det föreliggande skatteförslaget föreslås att man skall ta bort kvittningsrätt för underskott mellan inkomst av tjänst och annan förvärvskälla eller mellan olika förvärvskällor. Detta är ett av de svåraste hindren för att det mindre näringslivet skall kunna etableras och utvecklas på just landsbygden. Ett annat hinder är förmögenhetsskatten på arbetande kapital. Ytterligare ett hinder är den långsiktiga konfiskation som skogsvårdsavgiften innebär och som under ett träds livstid tar 60 % av tillväxten.

Resultatet av att utse bilen till skatteko, som socialdemokraterna har gjort, är ytterligare ett slag mot dem som vill och har möjlighet att bo kvar på landsbygden. Bensinskatteshöjningar, fordonsskatteshöjningar och accishöjningar har tillsammans med försämrade avdragsrätt starkt kommit att försvåra boendevillkoren på landsbygden. Pendlare från landsbygden in till centralorterna har snart inget annat val än att flytta in till staden eller tätorten. Dessa socialdemokratiska beslut är ett allvarligt hinder i utvecklingen mot ett ökat boende på landsbygden.

Energiprishöjningar och moms på energi är ett annat dråpslag mot dem som arbetar och lever på landsbygden. Moms- och skatteshöjningar som avser hotell- och restaurangnäringen kommer att drabba turismen särskilt hårt. Moms på skidliftkort och persontransporter försämrar de svenska turistföretagens konkurrensförmåga mycket starkt. Risk föreligger att det blir så mycket billigare att turista i andra länder, att den svenska näringen får oöverstigligen svårigheter att vara kvar och utvecklas. Detta drabbar framför allt inlandet och övrig glesbygd.

En förtida avveckling av kärnkraften kommer, om den genomförs, att allvarligt hota sysselsättning i och utveckling av den norrländska landsbygden. Elpriserna kommer att stiga kanske tre gånger. Brist på el är under kalla vintermånader och med toppförbrukning ett faktum om några år. Övergång från el till andra bränslen för bl.a. bostäder blir ytterst kostsam.

Det näringsliv som är mest beroende av el i sin produktion ligger nästan utan undantag i de norrländska bygderna. Dessa företag tvingas läggas ned eller flytta utomlands – vilket redan har skett i ett antal fall – för en så kraftig höjning av elpriset klarar inte producenterna. Dessa norrländska bygder med låg sysselsättningsgrad kommer att drabbas alldeles särskilt hårt.

En tredubbling av elpriset kommer att innebära att de boende i framför allt Norrland kommer att drabbas särskilt hårt med tanke på klimat, mörker och avstånd. Blir, Monica Öhman, en sådan här prissättning en hjälp för boende i glesbygd?

Herr talman! Den förda socialdemokratiska familjepolitiken är i allra

högsta grad orättvis. De som bor i tätort eller stad har ofta möjlighet att få sina barn på dagis. De som är boende på landsbygden erbjuds inte plats i samma omfattning. Detta innebär att den som får dagisplats till sina barn får av samhället en subvention om ca 70 000–80 000 kr. per plats och år, medan den som inte får sådan plats helt går miste om denna ekonomiska hjälp. Landsbygdsfamiljer missgynnas således ofta och tvingas dessutom att själva bekosta sin barnomsorg. De betalar sin barnomsorg två gånger.

Orättvisorna visas även genom att statistiken pekar på att landsbygdskommunerna betalar in mycket mer i barnomsorgsavgift än de får. Överskottet går till att betala barnomsorgen i storstadsområdena. Är detta, Monica Öhman, rättvisa?

Som boende på landsbygden tvingas vi som gamla ofta flytta in till en institution av något slag, ofta bort från våra anhöriga. I vissa kommuner saknas helt enkelt människor i den sociala hemtjänsten. Avreglering och flexibilitet kunde ändra på det nuvarande systemet. Även i detta avseende drabbas landsbygden.

Den socialdemokratiska centraliseringspolitiken har under alla år lett till att landsbygden hamnat i kläm. Landsbygden har på olika sätt kommit att utarmas. Butikerna har lagts ned, bensinstationer och serviceverkstäder likaså. Skattesystemets utformning har gjort det allt svårare för de mindre företagen på landsbygden att leva vidare. Polis, försäkringskassor och brandförsvaret har flyttat in till centralorten. Apotek och post har lagts ned. Det har med andra ord blivit svårare att leva på den landsbygd som människor inte gärna lämnar. Ofta tas det steget när även skolan läggs ned. Utbildning saknas ofta i gymnasieskolan i hemkommunen. Alltför ofta tvingas barnen bo borta veckor i sträck.

I takt med allt detta har den kollektiva trafiken försämrats. Det har blivit glesare mellan busstureorna. Tågen stannar inte längre som förr. Bilen som man tidigare kunnat lita till, och för all del fortfarande litar till, börjar bli alltför kostsam. Pendlingen håller på att omöjliggöras.

Denna min kritiska granskning av utvecklingen på landsbygden delas även, hör och häpna, av stora delar inom socialdemokratien. För att visa detta mitt påstående vill jag redovisa några av de kritiska uppfattningar från de socialdemokratiska ledamöterna i glesbygdsdelegationen mot den egna förda politiken som redovisats i delegationens program "Hela Sverige skall leva" i våras:

Behåll kvittningsrätten för småföretagen.

Delegationen ställer sig tveksam till att skogsvårdsavgiften skall behållas.

Nya modeller för barnomsorg på landsbygden är ett måste.

Sänkta arbetsgivaravgifter i all näringsverksamhet i inlandet.

Skatteavdrag för arbetsresor.

Kompensera för höjda drivmedelspriser i glesbygd.

Full kvittning av inkomster mot underskott i annan förvärvskälla.

Undanröj orättvisorna för egenföretagares egenavgifter.

Mildra effekterna av den nya fastighetsbeskattningen för dem som bor i glesbygd.

Herr talman! Detta visar med önskvärd tydlighet hur nära den moderata politiken dessa socialdemokrater i verkligheten är, när sakfrågorna får avgöra.

Förslaget om att inrätta en ny statlig myndighet med placering i Östersund, baserat på den hittills verkande glesbygdsdelegationen, är enligt min mening illa underbyggt. Det har jag gett uttryck för i en reservation i detta ärende – för övrigt den enda reservationen.

Samordning och övergripande ansvar för den förda regionalpolitiken skall ligga, enligt min mening, i kanslihuset. Den kan inte läggas över på någon annan myndighet, verk eller styrelse. Bevakningen måste ske i närheten till departement och verk och i samarbete med dessa. Som nu blir fallet enligt utskottets förslag kommer delegationens personal att näst intill alltid finnas på resa mellan Östersund och Stockholm, för all del någon gång också i Stockholm. En placering i Östersund kommer således inte att gagna tanken på effektivisering.

Behovet av ytterligare en myndighet saknas. Moderata samlingspartiet anser att en effektivisering av verksamheten bör ske, men den uppnås inte genom en flyttning av 5–10 personer till Östersund.

Även denna gång anser en bred majoritet i utskottet att regeringens förslag till länsanslag är otillräckligt. Det är nu tredje året i följd som regeringen får underkänt av utskottet. Värdet av att låta mera stöd till länen kanaliseras via länsstyrelserna har varit den bärande tanken hos oppositionen. Dessutom har det klart kunnat konstateras att regeringen visar ett ljumt intresse för utvecklingen i de olika regionerna.

Riksdagens beslut efter den votering som följer med anledning av detta betänkande kommer således att innebära ett nytt stort nederlag för den socialdemokratiska regeringens landsbygdspolitik beträffande vilken en bred majoritet ger regeringen bakläxa.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 6, 77 och som följd därav även till reservationerna 78 och 100 i detta betänkande.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kamarens förhandlingar.

Anf. 31 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Efter de två inledande blocken i den regionalpolitiska debatten vågar jag påstå att resultatet av alla vackra tankar som riksdagen hade när den i total enighet föreslog en ny regionalpolitisk utredning och av alla goda förslag som fanns blev ytterst blygsamt.

Studerar man dessutom regeringens förslag, förstår man bättre varför arbetsmarknadsutskottet och dess personal har arbetat så gott som dag och natt för att få till någonting som liknar genomtänkt betänkande.

Resultatet lämnar, tyvärr, en hel del övrigt att önska. Betänkandet saknar en helhetssyn. Men det skall inte vare sig utskottet eller utskottspersonalen lastas för utan helt och hållet regeringen, som har kommit med så dåliga underlag.

Regionalpolitiken har blivit regeringens fritidsnöje. Man kan likna denna vid en boll som sparkas mellan departementen. Inget statsråd har ägnat något intresse åt dessa frågor, och resultatet härav ser vi i dag. Det är med utgångspunkt i detta som jag skall redogöra för folkpartiets syn på de punkter som huvudsakligen rör de olika regionerna.

Jag återgår till de geografiska prioriteringar som utskottet och regeringen har presterat. Som Charlotte Branting sade finner folkpartiet att regeringen inte har presterat några fullgoda argument för de prioriteringar som har gjorts.

Lars Ulander sade i inledningen av sitt anförande att stödinsatserna skall sättas in där de bäst behövs, där de största behoven finns. Rune Molin hade i stort sett samma åsikt.

Jag vill med ett enda exempel belysa regeringens misslyckande. Den regionalpolitiska utredningen har ju föreslagit att Kramfors som enda ny kommun skall tillföras inlandet – utöver de kommuner som redan prioriterats dit. Inlandet – eller stödområde 1, som det heter i dag – skulle prioriteras högst när det gäller insatserna. Med hänvisning till samma argument som utredningen har använt sig av föreslår regeringen och utskottets majoritet att Kramfors inte längre skall ingå i något stödområde. Detta gör man trots att alla är medvetna om att Kramfors sedan årtionden tillbaka har betydande regionalpolitiska problem. Men detta bekymrar tydligen inte majoriteten.

I dag vet vi ju att Saab i Kramfors, precis som industriministern sade, kommer att avvecklas. Ytterligare 350 personer blir då arbetslösa, vilket kan jämföras med att 1 500 jobb i Stockholm försvinner.

Detta med Saab i Kramfors är ingen nyhet. Alla som sysslar med regionalpolitik vet ju mycket väl att det här har varit aktuellt under en längre tid. Mot den bakgrunden blev jag mycket förvånad över det aktuella ställningstagandet. Ännu mera häpen blev jag när jag i lördags i media kunde läsa att industriministern har sagt: Som första åtgärd skall regeringen lansera Kramfors som stödområde. Och detta upprepar industriministern här i dag – trots att det nu är en ny vecka.

Trycket i arbetsmarknadsutskottets betänkande hinner inte ens torka förrän regeringen tvingas att återigen byta fot. Jag skulle vilja ställa några frågor till Monica Öhman, som bor norr om Dalälven – det är förresten bara vi som bor norröver som just nu deltar i debatten.

Jag skulle alltså vilja fråga: Är detta en långsiktig regionalpolitik? Och hur skall företagare som vill etablera sig exempelvis i Kramfors bete sig? Vågar de tro att de regler som finns ena veckan står sig under den kommande veckan, eller kanske i 14 dagar – industriministern har ju samma åsikt i dag som han hade i lördags?

Självfallet drabbar regeringens ryckiga regionalpolitik alla de kommuner som nu lämnas utanför stödområdesindelningen.

Jag konstaterar att regeringen saknar intresse för att föra en politik som klart och distinkt lägger fast rimliga regler för landets regionalpolitik. Och jag kan bara beklaga att regeringen får stöd av moderaterna för denna oegentänkta och osakliga stödområdesindelning.

Jag känner Anders G Högmark ganska väl och vet att han är noggrann i sina bedömningar. Därför blir jag ännu mera förvånad över att moderaterna tycker att det här är ett bra tillvägagångssätt – dvs. att i en högkonjunktur avskaffa en stor del av stödområdet utan att reflektera över vad som kommer att ske om några månader med många av kommunerna i de aktuella områdena.

Herr talman! Regeringen och utskottsmajoriteten gör stor affär av detta

med stödet till kvinnligt företagande. I fråga om utformningen av nedsättningen av socialavgifter i stödområde 1 gör regeringen ytterligare begränsningar utöver de regler som har gällt för Norrbotten. Därtill diskriminerar man kvinnligt företagande. Nedsättningen avser huvudsakligen industriell verksamhet – turism kan tilläggas. Men alla de näringsgrenar som omfattar typiska kvinnoyrken lämnar man därhän. Kvinnorna skall inte ha samma förutsättningar som männen. Typiska kvinnonäringsar är ju serviceverksamhet, tjänsteproduktion m.m.

Monica Öhman har ju suttit med i regionalpolitiska utredningen, och hon står även bakom kvinnoförbundets skrivelser om att man skall satsa på kvinnor i glesbygd. Dessutom har hon i utskottet företrätt majoriteten i den här frågan. Jag skulle vilja fråga Monica Öhman: Vad är skälen till er diskriminering av kvinnorna i landets mest utsatta områden?

Sänkta socialavgifter skall enligt folkpartiet gälla för all icke offentlig verksamhet. Det är inte en uppgift för politikerna, anser vi, att avgöra vilken form av näringsverksamhet som skall finnas eller prioriteras i ett visst område. Det är områdets förutsättningar för en viss näring och människornas kompetens som skall vara avgörande, inte vad vi politiker centralt möjligen kan tycka.

I reservation 38 av centern tas den viktiga frågan om avskrivning av studielån upp. Vi i folkpartiet delar centerns uppfattning i sakfrågan, nämligen att det är nödvändigt med särskilda insatser när det gäller att rekrytera och behålla nyckelpersoner i inlandet, på landsbygden och på de små orterna. Men innan ett sådant system sätts i sjön måste man mycket noga överväga vilka grupper som skall omfattas av nedsättningen och vad detta kommer att kosta. Jag delar nog inte Börje Hörnlunds uppfattning att det här är en billig åtgärd. Jag tror inte att någon av oss riktigt kan bedöma vad det här kostar.

Eftersom någon genomlysning av frågan inte har gjorts kan vi, tyvärr, inte stödja centerns förslag i reservationen. Däremot förväntar vi oss att regeringen ser över frågan. Regionalpolitiska utredningen har ju krävt detta.

Herr talman! Trots den ambition som kommer till uttryck i regionalpolitiska utredningen – regeringen säger ju att strävan är att åstadkomma förenklingar i stödsystemen – går regeringen in och detaljstyr länsstyrelsernas fördelning av medel. Folkpartiet anser att länsstyrelserna inom ramen för glesbygdstödet skall få behålla rätten att ge stöd till exempelvis IKS-verksamhet i de regioner där resp. länsstyrelse finner lämpligt. Det kan inte vara nödvändigt att regeringen styr och ställer med regler för varje krona. På samma sätt förhåller det sig med stödet till samhällelig-service. Länsstyrelsen har i uppdrag att bedöma länets behov av insatser. Det är snarast kläffingrigt av majoriteten att gå in och peta i länsstyrelsens uppdrag.

I reservation 77 framhåller folkpartiet, moderaterna och miljöpartiet den oro som de känner för att de övriga sektorerna skall ta mindre hänsyn till glesbygdaspekterna, om man inrättar en särskild myndighet för glesbygd-delegationen. En myndighet blir ju, som det har sagts tidigare i debatten, så liten att den inte kan hävda sig vare sig hos regeringen eller mot de stora myndigheterna, främst på infrastrukturuområdet. Men jag kan förstå att socialdemokraterna kan tycka att det ligger en politisk poäng i att inrätta denna myndighet. Då här glesbygden fått vad den krävt, och så är man av med det

problemet. Folkpartiet anser att glesbygdsdelegationen skall kvarstå i nuvarande form och att den även skall erhålla anslag i samma omfattning som i dag.

Herr talman! Folkpartiet har krävt större frihet för aktörerna i regionalpolitiken, bl.a. för länsstyrelserna. De skall inte i onödan styras av omfattande och onödiga regler och förordningar. Vi anser i stället att såväl glesbygdsfrågorna som länsstyrelsernas handhavande av övriga medel återkommande skall bli föremål för utvärderingar och revision. Om inte glesbygdsinsatserna och stödinsatserna i övrigt blir föremål för noggranna uppföljningar och utvärderingar, mister regionalpolitiken sitt anseende. Detta drabbar inte minst dem som är i behov av statens stöd för utveckling av glesbygder och övriga regioner.

Herr talman! Folkpartiet finner, som tidigare har sagts, att regeringen och majoriteten i utskottet inte har klarat av att motivera varför vissa kommuner skall flyttas upp i stödområdesskalan och varför vissa skall kastas ut i kylan. Mitt exempel från Kramfors belyser mycket klart hur ogenomtänkt och inkonsekvent förslaget är. Vi finner därför att ett stort antal kommuner bör bibehållas i stödområdet, till dess regeringen förmår att klart argumentera för en annan indelning. Hit hör Kristinehamn, Storfors, Guldsmidshyttan och Ramsberg i Lindesberg, Söderhamn, Nordanstig, Hudiksvall, Kramfors, Örnsköldsvik, Krokom, Östersund, Nordmaling, Robertsfors, Skellefteå, Vännäs, Boden, Piteå och Luleå.

Resultatet, herr talman, av denna osäkerhet om stödområdesgränserna och de justeringar som utskottet lyckats enas om kommer att innebära att riksdagen mycket snart kommer att tvingas till nya och svåra överväganden. Den osäkerhet som detta innebär för alla kommuner i och i närheten av stödområdet kommer att skapa mycket stora problem när det gäller etableringsfrågorna.

En framåtsyftande och progressiv regionalpolitik, som syftar till att mobilisera människor ute i bygderna, skall bygga på klara och entydiga regler. Att regionalpolitiska utredningen och utskottet inte har förmått lägga fram ett förslag som skapar dessa förutsättningar får den sittande regeringen bära skulden för. Den har varken i direktiv till utredningen eller med konstruktiva förslag lyckats prestera ett acceptabelt underlag för Sveriges riksdag.

Sanningen är den att regeringen saknar ett statsråd som vill åta sig detta mödosamma arbete. Jag väntar med spänning på vilket statsråd som nästa gång skall tvingas att överta regionalpolitiken.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag peka på två kommuner i mitt eget län som inte har fått någon förståelse i betänkandet. Det är Ånge och Härnösands kommuner i Västernorrland. I Ånge kommun kommer Kema Nobel att lägga ned kiseltillverkningen, vilket innebär att sammanlagt 160 personer mister sitt arbete. Detta är ett dråpslag för kommunen. Det är för långt att pendla till Sundsvall och så gott som samtliga som friställs har egna fastigheter i Ljungaverk. De har inget alternativ. Att utskottet i det läget inte har velat ge regeringen till känna detta är beklagligt.

Härnösands kommun kommer också att drabbas av samma öde. Kommunens största industri läggs ned med flera hundra arbetslösa som följd. Att ge regeringen till känna att Härnösand behöver inplaceras i tillfälligt stödom-

råde borde vara en självklarhet, eftersom staten har ett särskilt ansvar i denna kommun. Härnösand har förutom av Hagrafs nedläggning drabbats av betydande nedskärningar på den statliga sidan. Det är alltså inga orimliga krav som jag har ställt i min motion. Det handlar enbart om rättvisa för två av Sveriges för närvarande mest utsatta kommuner.

Herr talman! Med detta vill jag instämma i de yrkanden som Charlotte Branting framfört tidigare i den här debatten.

Anf. 32 ERIK HOLMKVIST (m) replik:

Herr talman! När det gäller de regionalpolitiska frågorna tycker jag att vi tillsammans med folkpartiet och även centerpartiet, för all del också tillsammans med vänsterpartiet och i någon mån miljöpartiet, har kunnat samarbeta riktigt bra i utskottet. I synnerhet gäller detta frågan om penningsummorna.

Vi har något skilt oss från folkpartiet när det gäller stödområdesindelningen. Man kan för all del beklaga att vi inte har kommit överens härvidlag. Något förvånande är det att folkpartiet vill hålla fast vid den gamla modellen av stödområdesindelning efter så många års högkonjunktur som har påverkat sysselsättningsmöjligheterna i stora områden, inte minst i de stora kuststäderna i Norrland. Dessa städer har inte protesterat särskilt högljutt över de förändringar som vi har föreslagit och tänkt genomföra.

Jag vill också peka på att vi för vår del har tagit in vissa andra områden som vi bedömer ligger betydligt sämre till i dag. De har legat dåligt till under de senaste åren, och man kan räkna med att de kommer att ligga dåligt till även framöver. Det gäller Dalslands och Värmlands kommuner.

Det finns alla skäl att även folkpartisterna tänker efter när det gäller de här frågorna. Även om vi har haft en viss stödområdesindelning, är det inte rimligt att utgå ifrån att den måste behållas för evärdlig tid. Regeringen har dessutom möjlighet att gå in och hjälpa, och den möjligheten skall regeringen också använda sig av när det behövs. Sköter inte regeringen sina kort väl, får vi här i riksdagen ta nödvändiga initiativ.

Anf. 33 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Jag gör samma bedömning som Erik Holmkvist, nämligen att man mycket väl kan ändra stödområdesindelningen. Däremot delar jag inte Erik Holmkvists uppfattning att man i en högkonjunktur hals över huvud skall göra inskränkningar i stödområdena. Man kan inte bedöma utvecklingen. Utskottet har inte heller haft resurser att utreda ordentligt. Den regionalpolitiska utredningen fick inte tid på sig, och regeringen har inte brytt sig om saken. I en högkonjunktur kan man inte bedöma vad som kommer att hända med kommunerna när vi går in i en lågkonjunktur.

Ganska nära Erik Holmkvists hemtrakter finns det i dag kommuner som råkar illa ut, därför att företag redan i dag håller på att få en minskning av orderingången på i runt tal 50 %. I det läget är jag verkligen förvånad över att moderaterna, som brukar hävda att de bygger sin politik på saklig grund, går in och hjälper regeringen. Det är ju en alldeles prekär situation. Den kritik som vi möter i speciellt de drabbade Norrlandskommunerna tycker jag är helt befogad.

Vi borde alltså ha gett regeringen i uppdrag att ange konkreta skäl till indragningen. Föreligger det riktiga bedömningar är det klart att vi skall medverka till en indragning, men inte bara därför att det är en högkonjunktur. Det är inte läge för det, Erik Holmkvist, eftersom man inte vet vad man gör. Vi skall inte göra det värre för de här kommunerna än det är redan nu. Det är faktiskt därför som vi för vår del har gjort den här bedömningen. Jag noterar emellertid att det är moderaterna som hjälper socialdemokraterna att klara av problemet.

Anf. 34 ERIK HOLMKVIST (m) replik:

Herr talman! Det är när vi har haft ett antal års högkonjunktur som det är möjligt att genomföra försiktiga förändringar och förändringar som i övrigt inte har mött särskilt mycket motstånd. Företagen kräver inga stödpengar. Men finns sådana pengar begär företagen naturligtvis dem. Det har visat sig även denna gång att de förändringar vi har gjort utmed Norrlandskusten i mycket stor grad har accepterats.

Vid utbetalning av stöd kommer vi alltid att få gränsproblem i och med att vi har den typ av indelning i regioner som vi har. Ovavsett vilka ändringar vi gör kommer vi att få kritik för de ändringarna. Så har det varit under åren som har gått. Så har det särskilt mycket varit i år och så kommer det att vara åren framöver. Vi får inte vara alltför försynta då vi handskas med statens pengar, i all synnerhet som det vi har för ögonen är företagens och näringslivets bästa i fråga om utveckling.

Sigge Godin, det arbete vi har lagt ned tillsammans i utskottet innebär inte heller den här gången, vilket tydligen måste klargöras för folkpartiet, att vi har varit ute för att hjälpa socialdemokratin. I stället är det tvärtom. Vi har mycket verksamt bidragit till att ge socialdemokraterna ännu ett stort nederlag i den omröstning som kommer.

Anf. 35 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Jag försökte i mitt inledningsanförande tala om att vi skall ha en långsiktig regionalpolitik, så att människor som skall starta företag vet vad de ger sig in på och vad de har att rätta sig efter. Den ryckiga politik som vi har för närvarande tycker jag inte att man skall ge regeringen sitt stöd för. Det förvånar mig att Erik Holmkvist som företagare tycker att man skall göra det. Vi är faktiskt i dag, Erik Holmkvist, på väg in i en lågkonjunktur. Hade denna förändring gjorts vid inledningen av högkonjunkturen hade den fungerat under ett antal år. Men nu blir det kris redan i höst eller kanske efter nyår. Det är faktiskt inte den form av politik som folkpartiet ställer sig bakom.

Jag tog upp ett enda exempel i mitt inledningsanförande. Det var Kramfors. Den regionalpolitiska utredningen säger att Kramfors skall prioriteras högst av alla kommuner i landet. Regeringen säger att den inte skall prioriteras alls. Några veckor efter det att regeringen har gjort denna bedömning skall den hux flux in i ett tillfälligt stödområde. Tycker Erik Holmkvist som företagare att man skall handskas med företagsamheten i Sverige på det sättet? Jag tycker det verkligen inte.

Herr talman! En central del av regionalpolitiken måste vara en målmedveten strävan att utveckla landsbygden som livsmiljö. Som samhällsutvecklingen hitills har varit, har landsbygden och dess tätorter kommit att alltmer utarmas. Man kan gott påstå att landsbygden flera år har varit satt på undantag. Detta kan inte få fortsätta. Landsbygden är ju en resurs och har kvaliteter som måste tas till vara och utvecklas, till gagn för hela Sveriges befolkning.

Men skall vi kunna ta till vara landsbygdens resurser och utvecklingsmöjligheter, ja, då krävs det att landsbygden, småorter och småkommuner får rättmätig del av statliga insatser. Det krävs åtgärder för att bygga upp en infrastruktur med varaktiga möjligheter till arbete, boende, utbildning, service, kommunikationer och god miljö över hela landet.

Centerpartiet har i motioner till riksdagen – i år och många gånger tidigare – fört fram krav på insatser när det gäller småföretagen, förbättring av vägarna, förbättrad skatteutjämning och ökade länsanslag, för att bara nämna en del.

För att kraftfullt främja utvecklingen på landsbygden vill vi också att ett särskilt anslag på 750 milj.kr. anvisas till just landsbygdsutveckling. Vi vet att massor av människor – över hela landet – har varit engagerade i ett lokalt utvecklingsarbete för att förbättra livsvillkoren på landsbygden och i småorterna.

Över tusen lokala bygdekommittéer, folkrörelser och organisationer inom Folkrörelserådet "Hela Sverige skall leva" har arbetat fram förslag till politiska initiativ som skulle kunna leda till en mer positiv utveckling av den svenska landsbygden.

Med ett anslag i den storleksordning som centerpartiet föreslår skulle många av de förslag som arbetats fram kunna genomföras och ett flertal av framställningarna från de s.k. lantbruksriksdagarna tillgodoses. Att det krävs ett åtgärdsprogram för landsbygden är helt klart, om vi skall lyckas vända den negativa utveckling som vi har haft och har i många landsbygdskommuner.

När det gäller länsanslagen har en majoritet av utskottet enats om en höjning av dessa till 1 050 milj.kr. Det är positivt så till vida att det är mer i kronor. Om det blir mer i köpkraft återstår att se. Risken finns att höjningen av byggmomsen och inflationen till följd av skatteuppgörelsen urholkar anslaget. Det hade också kunnat vara till klar fördel för länen om fler partier hade ställt upp för centerns anslag till landsbygdsutvecklingen.

Det finns ett flertal motionsyrkanden om länsanslagets fördelning på länen. Som mycket riktigt konstateras i utskottsbetänkandet, kommer dessa från län i södra Sverige. Eftersom jag kommer från ett län som ligger söder om Dalälven kanske jag kan påminna om dessa motionsyrkanden. Det är kanske inte så underligt om det kommer krav på ökade anslag från exempelvis Gotlands län, från Östergötlands, Jönköpings och Kronobergs län, från Kristianstads och Hallands län, där länsanslagen i dag är 11,5 miljoner resp. 4,8 miljoner, 5,8 miljoner, 5,3 miljoner och 3,5 miljoner.

Det är inte så stora pengar om man jämför med vad som tilldelas länen i norra delen av Sverige. Vi kan ta Kopparbergs och Gävleborgs län med var-

dera 60 miljoner, Jämtlands och Västerbottens län med 105 miljoner och Norrbotten med 125 miljoner som exempel.

Men med de små medel som man har haft till sin disposition har man dock fått bra effekt. I Jönköpings och i Kronobergs län gav exempelvis de medel som satsades på glesbygdssöd en sysselsättningseffekt på 50 årsarbeten i vartdera länet till en genomsnittskostnad på ungefär 40 000 kr. per årsarbetare under budgetåret 1988/89. Det är bra långt under genomsnittskostnaden i landet för just sådana arbetstillfällen.

Men anslagen är klart otillräckliga. Därför är det bra att utskottet nu uttalar att av det belopp som utskottet föreslår utöver vad regeringen har förordat också de län i södra Sverige som har begärt ökade länsanslag kan "räkna med ett påtagligt ökat medelstillskott." Detta gäller, enligt utskottet, också det belopp som tillförs länsanslaget, i enlighet med förslaget i jordbrukspropositionen, till glesbygdssöd för jordbruks- och kombinationsföretag. Det handlar om 72 milj.kr. Jordbruksutskottet har i sitt yttrande över dessa medel uttalat att "anslaget inte är begränsat till användning i norra Sverige."

Det är oerhört viktigt, inte minst med tanke på att den övervägande delen heltidsverksamma lantbrukare i skogs- och mellanbygderna bedriver mjölkproduktion eller köttdjursproduktion och att framtiden just nu är oviss för många jordbrukare i just de områden där den enda konkurrenskraftiga produktionsgrenen är vall och bete.

Även om de här frågorna debatterades i lördags i kammaren vill jag nu säga att det är hög tid att introducera alternativa grödor i Sveriges slättbygder, för att inte det småskaliga djurhållande jordbruket i skogs- och mellanbygderna skall konkurreras ut.

Det finns här kommuner där jord- och skogsbruk står för ända upp till 25 % av sysselsättningen, och där räknar man med att tillhörande service- och förädlingsföretag står för lika stor andel av sysselsättningen. Därmed är jordbruket utomordentligt viktigt för att upprätthålla sysselsättningen i dessa områden.

Centerpartiet har i en reservation betonat småföretagsamhetens betydelse. Ett starkt näringsliv förutsätter att vi har både stora och små företag, men de mindre företagen har särskilt stor betydelse för näringslivets förnyelse och långsiktiga tillväxt. De mindre företagens utveckling och nyföretagandet är också i många fall avgörande när det gäller möjligheterna att skapa en mer balanserad närings- och bebyggelsestruktur över landet. Småföretagen har en oerhört stor betydelse, inte minst för landsbygdens utveckling.

Centerpartiet har i annat sammanhang föreslagit en rad åtgärder för att stimulera småföretagandet. Vi har i reservation 42 begärt att riksdagen skall göra ett uttalande som markerar vikten av att regeringen beaktar småföretagens betydelse för att nå regional balans.

I en annan reservation – den som har nr 34 – har vi tagit upp kvinnors företagande. Det är frågor som behandlas styvmoderligt i propositionen, tycker vi.

Den befolkningskoncentration som vi hittills har haft i vårt land har lett till en alltmer ensidig könsfördelning i glesbygdskommunerna. Ensidig näringsstruktur och svårigheter för kvinnor att få arbete har inneburit att allt

fler kvinnor sökt sig till mer expansiva regioner för att få utbildning och arbete. Detta leder till en bristfällig social miljö i avfolkningsbygderna. Framför allt är utflyttningen av unga kvinnor från landsbygden ett av de största hoten mot landsbygdens fortlevnad.

Utflyttningen beror bl.a. på att den kvinnliga arbetsmarknaden på landsbygden är ytterst begränsad. Därför är det viktigt att det satsas på att skapa arbetstillfällen för kvinnor på landsbygden.

För landsbygdens utveckling är såväl satsningar på kvinnligt nyföretagande som en bättre arbetsmarknad för kvinnor av stor betydelse.

Kvinnliga företagare är ofta inriktade mot serviceområdet. Det är av särskilt intresse med tanke på att många bedömare anser att den privata tjänstesektorn kan väntas bli det mest expansiva området under de närmaste decennierna.

I centerpartiet har vi tidigare föreslagit att utvecklingsfondernas målgrupp skall vidgas med hänsyn till det kvinnliga företagandet. Därför är det tillfredsställande att regeringen nu föreslår att målgruppen skall vara små och medelstora företag i samtliga näringsgrenar. Det skulle kunna öka möjligheterna för kvinnor och möjligheterna till företagande inom tjänstesektorn och även bidra till den offentliga sektorns förnyelse.

Men frågan är om det blir så. Samtidigt som uppgifterna för utvecklingsfonderna skall vidgas dras mer än en och en halv miljard kronor av utvecklingsfondernas kapital in. Därmed får utvecklingsfonderna mindre resurser och också sämre möjligheter till småföretagsutveckling. I stället skall ett antal – fem eller sex – nya storregionala riskkapitalbolag inrättas. För socialdemokraterna är det storskaligheten som gäller – det är tydligt.

I centerpartiet anser vi att det är fel att på det här sättet begränsa utvecklingsfondernas arbetsmöjligheter. Utvecklingsfonderna borde ha fått ha kvar det förtroende och det ansvar de har haft. De känner till länen och har byggt upp både kontakter och ett gediget kunnande.

Vi har i vår motion och reservation också föreslagit att man för att underlätta det kvinnliga företagandet skall bilda särskilda besöks- och utvecklingsenheter inom länsstyrelsernas regionalekonomiska enheter och inom utvecklingsfonderna. Målsättningen bör vara att kvinnliga sökande som så önskar skall få träffa kvinnliga rådgivare. Detta skulle innebära att redan uppbyggda erfarenheter och kunnande kan tas till vara, samtidigt som en kompetensutveckling för kvinnor och förbättrade möjligheter för kvinnligt företagande skapas.

Jag vill också ta upp regeringens förslag att ombilda glesbygdsdelegationen till ett verk och utlokalisera detta till Östersund. Motiven därtill skulle bl.a. vara sysselsättningspolitiken i de kommuner dit verket lokaliseras och behovet av att minska överhettningen i Stockholm. Vi tror knappast att orsaken är denna. Önskemålet att ombilda glesbygdsdelegationen till ett verk tror vi har helt andra motiv.

Med hänsyn till den kritik av regeringens landsbygdspolitik som delegationen har framfört i egenskap av ett utredande och opinionsbildande organ torde förslaget närmast vara motiverat av en önskan från regeringens sida att skapa ett mer lydigt och mer regeringstroget organ.

I centerpartiet anser vi att glesbygdsdelegationens uppgifter inte bör för-

ändras. Och med det fåtal anställda som delegationen har har en flyttning heller inte någon avgörande betydelse från regionalpolitisk synpunkt. Det här har vi tagit upp i reservation nr 76.

Centerpartiet föreslår som alternativ en utlokalisering av SIND till Östersund. En sådan utlokalisering är logisk mot bakgrund av att SIND, som regeringen också påtalat, intar en särställning i det regionalpolitiska arbetet. Verket skulle med en lokalisering till Östersund få en större närhet till de regionala problem som verket är satt att hantera. Det skulle samtidigt skapa ökade sysselsättningstillfällen för Östersundsregionen. Därför föreslår centern en utlokalisering av statens industriverk till Östersund.

Det medelsbehov på 15 milj. kr. som en ombildning av glesbygdsdelegationen medför skall, anser vi, i stället användas till mer angelägen verksamhet.

Centerpartiet föreslår att 9 miljoner av pengarna anvisas till Folkrörelserådet Hela Sverige skall leva och dess fortsatta verksamhet. Den kommer att behövas – både nu och i framtiden!

Med detta, herr talman, vill jag säga att jag ställer mig bakom samtliga reservationer som centern har undertecknat i detta betänkande. Inför voteeringen yrkar jag bifall, förutom till reservationerna 3, 8 och 47 som Börje Hörnlund tidigare yrkat bifall till, till reservation nr 34 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 37 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! Vi genomför nu den regionalpolitiska debatten, som i varje fall förr om åren till vardags här i riksdagen brukade kallas hembygdens dag. Då gick alla ledamöter upp i talarstolen som på ett radband – i dag är det bara 44 förhandsanmälda talare. Det är kanske inte det mesta vi har haft här i riksdagen.

På något vis har de här debatterna brukat illustrera dagens politiska läge, nämligen den folkvalda demokratins maktlöshet. De medel som vi här beslutar om utgör 0,75 % av statsbudgeten, som Börje Hörnlund påpekade, eller drygt 2 miljarder.

Regionalpolitiken handlar om hela vår framtid och vår välfärd – var vi skall bo och vilken servicegrad vi skall ha. Men medlen saknas. De finns någon annanstans än i de folkvaldas makt. Eller, rättare sagt, de folkvalda har avstått från att styra den här utvecklingen.

I dagens debatt berömde sig först Lars Ulander av att sysselsättningssiffrorna var oerhört gynnsamma; han sade att orsaken till detta dagens läge måste vara regeringens goda och riktiga politik.

Det här är ju ett tal som socialdemokraterna tar till två dagar före ett val, när ingen kan bemöta det. Men man borde egentligen ställa frågan till socialdemokraterna: Om ni är kvar i regeringsställning och det kommer en lågkonjunktur över världen, är det då regeringens fel att arbetslösheten ökar eller att lågkonjunkturen kommer? Konsekvensen av det resonemang Lars Ulander för är att han också måste svara ja på den frågan.

Industriminister Rune Molin spädde på och sade att ute i Europa är arbetslösheten 6–10 %. Samtidigt leder regeringens politik – eller rättare sagt den politik som regeringen förvaltar – raka vägen in i den europeiska gemen-

skapen, med den arbetslöshet som råder där. Skall integreringen också omfatta ökad arbetslöshet? Den frågan bör regeringspartiet och andra svara på.

Vi är alltså inne i en period där kapitalismen är oerhört internationell och ökar sin koncentration. Långtidsutredningen pekar också på det här: snabb strukturuomvandling, ökat beroende av omvärlden, integration i den kapitalistiska sfären. Man måste naturligtvis fråga sig vilka konsekvenserna då blir för regionalpolitiken framöver. Vad är det som kommer att hända?

Marknaden fungerar inte, sade industriministern också, och därför måste den korrigeras i de svaga områdena. Ja, just det. Kommer i ett stort sammanhang Sverige – eller Norden – att vara ett svagt område i den internationella kapitalistiska ekonomin? Och hur skall det i så fall korrigeras, när det internationella kapitalet inte anser det lönsamt att satsa på Sverige?

Redan nu kan vi titta på bytesbalansstatistiken och fundera över hur det ser ut med investeringarna i Sverige. Man investerar gärna utomlands, men problemet är att det investeras för litet i Sverige. Det är kanske ett tecken som leder till att funderingarna går litet längre än att gälla två miljarder i anslag. Utvecklingen är alltså mycket oroväckande.

I det sammanhanget skall man se på de mål som har satts upp för regionalpolitiken: arbete, service och en god miljö i hela landet. Vem skall styra till dessa mål? Var finns styrmedlen någonstans? Vem är det som har koncentrerat landets resurser till storstadsområdena och lämnat glesbygden och de utsatta regionerna därhän? Vem har skapat denna miljö i vårt land?

Vi fick en regeringskris av det här. Det sades att det var överhettning i landet. Lönerna ökade därför att det rådde brist på arbetskraft, och det var en förfärlig karusell på det ekonomiska området. Regeringen lade fram förslag som inte fick riksdagens stöd, och det blev en regeringskris, till mycket stor del beroende på den koncentration som skett till storstadsregionerna.

Vem skall styra framöver? Vem skall se till att servicen blir bra i hela landet, när regeringen med stöd av de borgerliga partierna säger att kommunerna inte skall ha mer medel utan att de egentligen skall krympa sina resurser? Kommunernas verksamhet skall, heter det, anpassas till den utveckling som sker i övrigt, oavsett behov.

Det är ganska intressant att ställa den reella utveckling som sker i vårt land mot den verbala tyngdpunkt som regionalpolitiken har, att alla skall ha arbete, service och en god miljö, oberoende av var de bor i landet. Det finns egentligen inte ett enda styrmedel annat än ekonomiska sådana för att rätta till det som är galet, och då krävs åtskilligt mer än två miljarder.

Vilka är då styrmedlen i dag? Lokaliseringssamråd finns inom näringspolitiken. Vad jag har förstått fungerar samrådet någonstans på det övre planet så att regeringen inte får reda på vilka uppköp de stora företagen gör ens i utlandet. Statsföretag är sedan lång tid berövat sin progressiva roll som regionalpolitiskt instrument och skall helt fungera på den kapitalistiska marknaden med siktet inställt på mycket snäv och kortsiktig lönsamhet. Klarar man inte det, har man spelat ut sin roll. Fondsystemet, det vet vi redan, har ingen avgörande regionalpolitisk betydelse. Frågan är om fonderna framöver i sin nuvarande tappning kommer att ha ens någon nationell betydelse. Det är inte lätt att veta vilken viljeinriktning som gäller där.

I mina hemtrakter, Bergslagen, har det hänt att Stora, alltså det gamla

Stora Kopparberg, köpte över en natt pappersföretaget Feldmühle, och regeringen visste tydligen ingenting. I varje fall kunde inte industriministern rapportera någonting om det.

I ett enda drag kommer Bergslagen att få stora problem. Vad händer med Billerud och dess investeringar? Vad händer med den papperstillverkning som vi har i landet i övrigt? Vilken regionalpolitik skall stå emot de konsekvenserna? Det sägs att man skall ha huvudkontoret kvar, men vi vet sedan tidigare att dotterbolagens huvudkontor kan hamna utanför landet.

ASEA gick ihop med Brown Boveri för någon tid sedan. Vad de demokratiskt valda kunde åstadkomma med sin styrka var ett löfte om 500 jobb till Ludvika och ett bidrag på 200 miljoner. I dag har allt det gått till spillo, och riksdagen har redan korrigerat detta enligt den analys som vpk gjorde. Vi sade: Ge pengarna till de regionala instanserna, alltså kommunerna! Det har man fått göra nu, men vi har förlorat tre år. Det är ett tecken på den katastrofala och urusla regionalpolitik som förs.

Ett annat stort företag som säger sig behöva förändras är Avesta. Förändringen sker över en natt och det i en region som hamnat i ett ingenmansland, alltså södra Dalarna, där man redan har drabbats av att både staten och privata bolag har minskat sin verksamhet. Då ställer vi från vänsterpartiet förslaget: Gör nu ett paket här! Och vad svarar riksdagen! Jo, att detta skall länsstyrelsen fixa inom det regionalpolitiska stödet.

Precis som om inte Avestas problem har mycket större dignitet än så! Omdaning av företaget ingår i en strukturomvandling av stålindustrin, och inte minst de omkringliggande orterna kan drabbas väldigt hårt framöver. På något sätt visar detta storleken på regionalpolitiken – man hänvisar Avesta-regionens problem till länsstyrelsen i stället för att påpeka att det är ett nationellt intresse att se till att en region som hamnar mitt emellan utvecklingscentra måste få det som vi tidigare har gett andra områden, nämligen en form av paket, vilket skulle behövas.

Vänsterpartiet ställer förslag om fonder, inte minst för infrastrukturen. Det behövs, för i den transportpolitik och den kunskapspolitik som förs här i landet är faktiskt de insatser som görs regionalt en fluglort i sammanhanget, i jämförelse med vad som egentligen skulle behövas för att klara problemen. Det är bra med kunskap och det är bra med de transportsatsningar som görs, men det borde göras åtskilligt mer, om utvecklingen skall kunna vändas.

I fråga om den regionala stödverksamheten kan vi från vänsterpartiet naturligtvis göra värderingen att den i stor utsträckning är bra men att det också finns mycket i den verksamheten som vi kan vara utan. Som ledamot av länsstyrelsen nu ett par år har jag sett att mycket pengar rinner mellan fingrarna till verksamheter som skulle komma till ändå. En lärdom som vänsterpartiet har gjort är att de här pengarna måste hanteras med större varsamhet.

Strategiskt viktigt inom det regionalpolitiska stödet är det stöd som ges till glesbygden. Utan det stödet skulle glesbygden vara helt död. Det behöver ökas kraftigt och pengar styras över dit.

När regeringen lägger fram en proposition om förändrad stödområdesindelning är det naturligtvis en och annan kommun som hamnar utanför och någon kommer med som man kanske tycker inte borde vara med. Jag vill egentligen inte ge mig in på att diskutera stödområdesindelningen, men en

kommun som varje gång hamnar utanför, som jag tycker borde vara med och som jag kan se hur den hanteras, vilket jag inte kan i fråga om alla kommuner, är Hedemora. Bergslagsdelegationen ställde Hedemora åt sidan, och nu ställs Hedemora utanför igen, trots att Hedemora har liknande förutsättningar som kringliggande kommuner, t.ex. Avesta. Jag tycker det är ganska fantastiskt att inte ens utskottet har kunnat se till att Hedemora kommer med.

Nu får vi förlita oss på att regeringen går in med tillfälliga insatser. Det är en tröst, men en tröst för tigerhjärtan. Man borde ha sett till att denna typ av kommuner kommer med i stödområdet och gavs ordentliga resurser.

Som summering av den regionalpolitiska politiken i propositionen kan jag konstatera att det socialdemokratiska regeringsförslaget i huvudsak följer den utveckling vi har på övriga politiska områden – ekonomi, arbetsmarknad, sysselsättning – nämligen att socialdemokraterna mer och mer luckrar upp det de säger vara det viktigaste, nämligen sysselsättningen.

Det förekommer en inställning på det ekonomiska planet att andra frågor skall värderas högre. Det oroar mig oerhört att inte den socialdemokratiska regeringen rider någon som helst spärr mot denna utveckling utan vill dansa med i allt större utsträckning.

Centerpartiets företrädare gör oerhört många riktiga iakttagelser. De ser obalanserna väldigt klart, men säger att det är bra med den kapitalistiska marknaden. Man skall vara litet lugnare. Man skall gasa i de icke överhettade områdena.

Men helt plötsligt hamnar vi där igen: Vem är det som skall gasa? Vem är det som skall slå på bromsen? Det talar centerpartiet inte om.

Då handlar det plötsligt om styrmedel, om vem som har makten i samhället, om det är de folkvalda eller de få i bolagsstyrelserna och aktieägarna som skall bestämma den huvudsakliga utvecklingen i samhället. Det är de senare som har foten på gaspedalen, och de har gasat i de överhettade områdena ganska länge.

Centerpartiets iakttagelser kan vara riktiga, men förslagen fattas.

Med det vill jag instämma i samtliga vänstepartiets reservationer vid detta betänkande och även instämma i det anförande Karl-Erik Persson höll och de yrkanden han anförde.

Jag vill dock yrka bifall till ännu en reservation, nämligen 131.

Anf. 38 INGER SCHÖRLING (mp):

Herr talman! Efter en lång och bitvis besvärlig väg ligger nu 1990-talets regionalpolitik slutligen på riksdagens bord för beslut. Huruvida det verkligen blir 1990-talets regionalpolitik kan vi inte vara helt säkra på. Vi lever i en snabbt föränderlig värld, och det är inte lätt att förutse alla händelser som kan kräva omprioriteringar och nya ställningstaganden. Kanske visar det sig att de mest försurade markerna i södra Sverige och de mest drabbade havsstränderna på syd- och västkusten kräver nya regionala stödformer för längre eller kortare tid – helt andra än de vi vant oss vid hittills: företagsstöd, sysselsättningsstöd, investeringsstöd.

Hur kommer Europasamarbetet att se ut? Det kommer att ha en enormt stor betydelse för hur 90-talets regionalpolitik skall komma att se ut.

Ändå är det nödvändigt med en långsiktig planering och klar målformulering. De mål och övergripande riktlinjer för regionalpolitiken som nu gäller och som regeringen anger skall ligga fast innebär att alla människor, oavsett var de bor i landet, skall ges tillgång till arbete, service och en god miljö. Miljöpartiet de gröna ställer sig bakom dessa övergripande mål.

Regeringen menar att dessa mål nu skall preciseras. Då sägs att regionalpolitiken skall främja rättvisa, valfrihet och ekonomisk tillväxt. De två första kan vi ställa upp på. Men miljöpartiet anser inte att ekonomisk tillväxt i sig är ett mål.

Vi ser gärna tillväxt på en rad områden som stärker självtilliten och minskar sårbarheten, t.ex. på energiområdet, där användningen och utvecklingen av biobränslen, solvärme och vindkraft nu antligen måste ta fart. Vi vill ha tillväxt på små företag och småskalig teknik, bl.a. för förädling av allt det trä som finns i vårt land och för lokalt odlade livsmedel. Vi vill ha tillväxt på miljö- och energitekniska system, inte minst för export inför alla de problem som våra grannar i Baltikum och Sovjetunionen står inför.

Vi vill ha tillväxt på ekologiska odlingsmetoder som ger livsmedelsprodukter av hög kvalitet.

Man kan säga att det är för litet investeringar i Sverige och att svenska företag gör för många investeringar utomlands. Men man kan också säga att vi kanske gör fel investeringar i Sverige. Det jag nu har nämnt är investeringar för framtiden som vi måste göra.

Man kan ha många synpunkter på den regionalpolitiska propositionen. De regionalpolitiska målen formuleras i traditionella termer som syftar till fortsatt materiell tillväxt med bibehållen kontroll över människors ekonomi och levnadssätt.

Trots att så många arbetat så mycket och så intensivt är jag ändå benägen att säga att vi kanske kunde ha väntat litet till med denna proposition, kanske till hösten. Som vi redogör för i reservation 5 finns alltför många frågetecken och för regionalpolitiken viktiga frågor obesvarade. Hur kommer jordbrukspolitiken, energipolitiken och skattepolitiken att påverka den regionala utvecklingen?

Den nu beslutade jordbruksreformen innebär en kraftig minskning av den odlade arealen – inte mindre än 500 000 hektar. Detta drabbar naturligtvis skogs- och mellanbygderna särskilt hårt. Jag kan inte se annat än att det kommer att leda till avfolkning av redan drabbad landsbygd och glesbygd. Dessutom hotas miljö- och naturvärden. Ingen konsekvensanalys har gjorts innan man beslutade detta. De övriga partierna är helt överens om att detta är den jordbrukspolitik vi skall ha, medan miljöpartiet ensamt vill att hela den befintliga åkerarealen skall utnyttjas för odling även i framtiden.

Vilka effekter kommer skattereformens andra steg att få för regionalpolitiken? Bl.a. är det viktigt för deltidsjordbruk och kombinationsmöjligheter att man i framtiden behåller kvittningsrätten, som också andra varit inne på här. Vi frågar oss också: Hur slår resultatet av den nya fastighetstaxeringen mot permanentboende i framför allt attraktiva turistområden?

Vi menar att det är nödvändigt att regeringen återkommer till hösten med

ett särskilt landsbygds- och glesbygdsprogram, där effekterna av skattereformen, energipolitiken och livsmedelspolitiken behandlas.

Metoden att dela in län och kommuner i olika stödområden – eller resursområden, som centern och gärna också miljöpartiet tycker att de skall heta i fortsättningen – är ett grovt instrument ur fördelningspolitisk synpunkt. Vi vet att orättvisorna kan blir stora, speciellt mellan angränsande kommuner. Så är fallet även i detta förslag. Någon riktig rättvisa kan man inte få, och någonstans måste gränsen dras, tyvärr.

Vi tycker därför att det är bättre att låta länsstyrelserna få större möjligheter att fördela medel mellan sina kommuner – både inom och utanför stödområdena. Det är i länsstyrelsen man har den bästa kännedomen och kunskapen om hur regionalpolitiken bör utformas. Vi delar uppfattningen att antalet stödformer skall reduceras. Samtidigt säger vi att de som finns skall kunna användas på ett mer flexibelt sätt.

Till särskilda regionalpolitiska infrastrukturåtgärder skall ansvariga länsstyrelser i stödområde 1 enligt propositionen disponera 200 milj.kr. för gemensamma insatser inom stödområdena. För beslut på central nivå har avsatts 130 milj.kr. Vi har yrkat på att länsstyrelserna i stödområde 2 skall disponera dessa pengar för samverkansprojekt, precis som de i stödområde 1 skall samverka. Även här vill vi ha flexibilitet.

Med de 300 milj.kr. som miljöpartiet de gröna föreslagit utöver regeringens förslag förstärks regionala utvecklingsinsatser och ges möjlighet till att förverkliga de förslag som landsbygdskampanjen lett fram till och som nu en gång för alla måste ta form. Lägg inte locket på den kreativitet och kämparglöd som finns ute i landet! Det är nu vi har chansen att göra något bra av det, och nu måste det till medel för detta.

Många har varit inne på glesbygdsdelegationens framtid. Jag sitter själv i den, och jag är mycket orolig för att vi kommer att få ett dåligt beslut i dag. Vi tycker inte att glesbygdsdelegationen skall ombildas till ett verk och utlokaliseras. Det kommer inte att föra landsbygdsfrågorna framåt, tvärtom. Däremot anser vi att delegationen skall förstärkas och breddas. För vår del tycker vi att det kanske vore bra med ett projektkontor i Östersund. Men när det gäller glesbygdsdelegationen säger jag som Åke Edin har sagt, att är det någonting som inte skall utlokaliseras så är det glesbygdsdelegationen, som behandlar landsbygds- och glesbygdsfrågor. Den skall finnas nära myndigheter och verk och beslutsfattare.

Vi har anslagit en del pengar också, för det behövs verkligen, nämligen 35 miljoner till projektkontoret och den delegation vi anser skall vara kvar men förstärkas.

Vi har också avsatt 2 milj.kr. för ALA-gruppen vid lantbruksuniversitetet. Det är nämligen ett stort värde för forskning och utveckling när det gäller landsbygden, bl.a. näringsliv, jordbruk, skog, turism, miljö och teknikspridning. Det är detta ALA-gruppen gör, och den bör få en långsiktig finansiering och ett utvecklat samarbete med glesbygdsdelegationen vad gäller projektfinansiering.

Enligt propositionens förslag skall den nuvarande delegationen bort. Vi vet inte än om detta går igenom i dag. Jag hoppas att centerpartiet och vänsterpartiet inser att det är de som avgör beslutet i dag. Centerpartiet kan i

andra hand stödja reservation 77 och vänsterpartiet kan ta ställning nu i kammaren. Det har man inte gjort tidigare.

Från arbetsmarknadsdepartementet räknar man kallt med att den 1 oktober skall glesbygdsdelegationen i nuvarande form sluta jobba. Då skall man ha anställt en chef för den nya myndigheten i Östersund, och allting skall börja fungera.

Jag har aldrig hört någonting så naivt när det gäller uppbyggnad av en organisation och hur lång tid det tar innan den börjar fungera. Det är helt uppenbart att landsbygds- och glesbygdsfrågorna och de projekt – och det är ganska många – som nu pågår kommer att tappa tempo, sättas på undantag. Hela landsbygds- och glesbygdspolitiken kommer att trappas ned. När det väl är gjort vill jag se den myndighet som hux flux kan bygga upp det igen.

Jag har en fråga till regeringen eller till representanter för socialdemokraterna: Tror ni verkligen att det räcker med att tillsätta en chef för en myndighet för att få den att fungera? Jag tycker det visar på regeringens nonchalans för dessa frågor, när man så lättvindigt föreslår att byta ut en väl fungerande delegation med en oerhört kompetent och engagerad personal. Ni vet inte hur mycket ni får för pengarna – det arbete som utförs i glesbygdsdelegationen och alla de projekt som håller på att ta form efter landsbygdskampanjen.

En vädjan till vänsterpartiet: Tänk er för! Det här kan ni få äta upp många gånger sedan! Det är inget hot, utan ett konstaterande. Det här kommer inte att bli bra.

Vi beklagar liksom centerpartiet att majoriteten inte ansett tiden mogen för att flytta över vinstmedel från vattenkraftproduktionen till de producerande regionerna. Det behövs inte fler utredningar nu. Vi har haft så många utredningar om detta. Vi anser att det är principiellt viktigt att denna s.k. återbetalning nu sker. Det är dags att komma bort ifrån den förnedrande stöd-allmoseformeln som Norrland utsatts för och fortfarande utsatts för. Det är med Norrlands råvaror – skog, malm och vattenkraft – som vårt välstånd till stor del byggts upp.

Ett annat principiellt viktigt förslag är nedsättningen av de sociala avgifterna. Vår utgångspunkt är något annorlunda än regeringens. Skatten skall öka på energi, knappa råvaror och utsläpp i miljön medan skatten på arbete skall sänkas.

Vårt förslag innebär bl.a. en sänkning med 10 % för alla arbetsgivare och egenföretagare i hela Norrland och de delar av Svealand som skall ingå i stödområde 2 samt på Gotland, dessutom ytterligare 10 % i stödområde 1 för verksamhet i branscher som det föreslås i propositionen.

Ett annat viktigt medel för att uppnå regional balans är det förslag som vi många gånger redogjort för i denna kammare, nämligen om närfonder. Dessa skulle verkligen stimulera de små och medelstora företagen. De skall dels ha en rådgivande, dels en finansiell funktion. Vi vill att grundplåten till närfonderna i första hand byggs upp genom att de regionala löntagarfonderna avvecklas.

I 1990-talets regionalpolitik borde miljöfrågorna ha fått en annan uppmärksamhet och behandling. Vi saknar bl.a. förslag som ger kommuner och landsting möjligheter att införa kommunala och regionala miljöavgifter. Ansvaret för miljöfrågorna läggs allt mer på kommunerna, men möjligheten att

påverka orsakerna till miljöproblemen saknas ännu. Vi har i reservation 59 yrkat på en annan ordning.

Vi vet alla att bra kommunikationer är en förutsättning för att människor skall kunna bo kvar i hela landet. Vi har därför också i andra sammanhang, i trafikutskottet bl.a., fört fram ett järnvägsutbyggnadsprogram med omfattande investeringar på 65 miljarder för 1990-talet.

De mest angelägna projekten anser vi vara Bothnia-banan längs Norrlandskusten, en ny sydlig ostkustbana och upprustad Blekingebana. Det är också viktigt regionalpolitiskt att de mindre järnvägarna, som kanske kommer att tillhöra länstrafiken i fortsättningen, uppmärksammas som viktiga nätverk för en väl fungerande järnvägstrafik på de större banorna. Försöksjärnvägar bör därför stödjas. Dellenbanan i Hälsingland är ett sådant exempel.

Järnvägen, mina vänner, har framtiden för sig. Den är energisnål och har betydligt mindre miljöpåverkan än alla andra transportmedel. Här har vi också investeringar som måste göras för framtiden.

Vi anser och har föreslagit att det är motiverat att differentiera både benskatten och villkoren för bilavdrag till och från arbetet. Dagens likriktade system över hela landet innebär att betydande medel omfördelas från glesbygd till mer tätbefolkade delar av landet.

Datakommunikation och teletugor ger en stor möjlighet för landsbygden och glesbygden, och den nya tekniken har bidragit till ökad valfrihet i fråga om arbetsort och boendeort. Även här har glesbygdsdelegationen gjort fantastiskt mycket just för teletugorna, och satsningarna fortsätter.

För att ungdomar och kvinnor skall vilja stanna kvar på landsbygden är det nödvändigt att prioritera kultur och utbildningsmöjligheter, skriver vi i vår motion. Det låter ju vackert, och det är många som säger så. Vi stödjer också de i propositionen föreslagna åtgärderna för att förbättra möjligheterna för människor att studera. Distansundervisningen måste byggas ut, precis som vi föreslår i reservation 52.

Tyvärr har det i propositionen smugit sig in en del förslag som kommer att försvåra för människor att studera på t.ex. Komvux. Det är inte lätt att få ihop fler än åtta elever till en kurs på landsbygden, och vi anser att tilläggsbidraget skall vara kvar för att göra det möjligt med ett lägre elevantal även utanför stödområde 1 och 2.

Vi har också tillsammans med centern reserverat oss till förmån för avskrivning av studielån, och regeringen bör komma med förslag till riktlinjer för hur ett förslag skall se ut som gör det attraktivt för ungdomar att återvända hem efter utbildning. Tyvärr är det nödvändigt att ta till individriktade åtgärder för att stoppa den utflyttning och den utarmning av ungdomar på landsbygden som fortsätter.

Vi måste än en gång fråga: Vilken effekt får Europasamarbetet på regionalpolitiken? Jag har inte sett någon analys. Konsekvenserna kan bli oerhört påtagliga.

Men nu börjar miljöpartiets tankegångar få gehör – åtminstone utanför Sveriges gränser. Dessa tankegångar handlar om ett decentraliserat Europa från Atlanten till Ural med självständiga demokratiska stater. Det handlar

Prot. 1989/90:138
11 juni 1990

*Regionalpolitik
för 90-talet*

om ett regionernas Europa med hög självtillit och självförsörjning och med ett samarbete baserat inom regioner.

Jag tror att den debatt vi har haft i dag, som kanske i många stycken är diffus och seg, ändå bara är inledningen på många debatter som kommer att handla om 90-talets regionalpolitik. I alla fall hoppas jag att så är fallet.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till reservation 103, och jag stödjer i övrigt miljöpartiets reservationer och de yrkanden som Anna Horn af Rantzien tidigare har gjort.

Anf. 39 MONICA ÖHMAN (s):

Herr talman! Den här debatten brukar vara mycket intressant, och vi brukar under dessa debatter analysera hela Sverige. I dag har vi inte nöjt oss med att analysera Sverige, utan vi har tagit upp alla politikområden i ett enda svep. Vi har debatterat skattepolitik, energipolitik, socialpolitik, familjepolitik, EG-politik, m.m. Jag tänker för min del försöka göra en sammanfattning av stödområdesdiskussionen och de nya stöden.

De mål vi har satt upp för regionalpolitiken, nämligen att ge människor tillgång till arbete, service och god miljö var de än bor i landet, ligger fast. Detta har påpekats här flera gånger tidigare.

Med Regionalpolitik för 90-talet gör vi en offensiv satsning på dessa mål. Regionalpolitiken skall effektiviseras genom att stödåtgärderna skall koncentreras och förstärkas.

Stödområdet minskas. Stödet skall koncentreras till de regioner som har de långsiktigt svåraste problemen. Nuvarande tre områden – A, B och C – reduceras till två och blir då stödområde 1 och 2. Till stödområde 1 hänförs Norrbottens inland samt Kalix och Haparanda kommuner, Västerbottens inland och delar av Jämtlands län. Stödområde 2 kommer att omfatta ett fyrtiotal kommuner eller delar av kommuner i Norrland, Bergslagen, Värmland och Dalsland. Till dessa stödområden koncentreras huvuddelen av insatserna.

Det finns enligt min mening anledning att understryka att den permanenta stödområdesindelningen skall grunda sig på en långsiktig bedömning av en regions svårigheter och problem. Därigenom kommer särskilt de kvalitativa bedömningsfaktorerna i förgrunden, dvs. sådant som avstånd, klimat, gleshet i bebyggelsen, lokala arbetsmarknader, kommunikationer, osv. Även detta har nämnts här tidigare under dagen.

Kvantitativa faktorer, såsom en hög arbetslöshet eller en låg sysselsättningsgrad, kan men behöver inte vara tecken på att en region generellt har svåra problem. Det kan också vara effekter av strukturomvandlingsproblem. En sådan region kan trots tillfälliga problem ha goda utvecklingsförutsättningar. I båda fallen är det en uppgift för regionalpolitiken att skapa förutsättningar för en positiv utveckling. Jag vill betona att den permanenta stödområdesindelningen bara är en, om än en viktig, del av regionalpolitiken.

Kommuner kan också tillfälligt inplaceras i stödområde efter beslut av regeringen. Det är då fråga om orter som genom strukturella förändringar är i behov av stöd under en kortare period. Det är viktigt att regeringen har den möjligheten och att man snabbt kan vidta åtgärder när problem av denna

art uppstår. I samband med att man presenterade den regionalpolitiska propositionen aviserades – och det har i dag bekräftats av industriministern – att regeringen i vår kommer att besluta om att Kramfors, Nordanstig, Söderhamn, Storfors, Karlskoga, Degerfors och nu även Kristinehamn, som i dagarna har fått stora bekymmer, skall inplaceras i tillfälligt stödområde.

Jag menar att om man resonerar som folkpartiet och Sigge Godin, så kan vi ju i princip ha hela Sverige i tillfälligt stödområde. Dessa problem kan ju faktiskt uppstå var som helst, i vilken kommun som helst, och i sådana fall sprider vi ut resurserna. Vi måste låta regeringen ha den här möjligheten till tillfällig inplacering där bekymmer uppstår.

Utöver detta kan regeringen i särskilda fall fatta beslut om stöd även utanför stödområdet.

Utöver detta kan tjänsteföretag, som vill etablera sig till de s.k. stödjepunkterna, dvs. större orter i eller i anslutning till stödområden, få stöd om etableringen är ett alternativ till lokalisering i storstad. Satsningar på högskolor är en annan typ av insatser som kan ske till stödjepunkter.

I glesbygdsområdena kommer, liksom tidigare, småföretag och butiker att kunna få olika och förbättrade former av stöd.

Annars är det så att antalet stödformer minskar, vilket bör förenkla arbetet både för myndigheter och företag.

Lokaliseringsbidraget skall ges till investeringar i byggnader och maskiner, och det uppgår till maximalt 35 % i stödområde 1 och 20 % i stödområde 2.

Utvecklingsbidraget är en ny och intressant stödform som kan lämnas till investeringar i marknadsföring, produktutveckling etc. Stödet kan ges med högst 20 % eller 500 000 kr. per projekt. Detta är, framför allt av småföretagen, en mycket efterfrågad stödform.

Sysselsättningsbidrag kan under en femårsperiod ges med 200 000 kr. i stödområde 1 och 120 000 kr. i stödområde 2 till företag som varaktigt ökar sin sysselsättning.

Nedsättningen av socialavgifter kommer att omfatta 10 procentenheter i stödområde 1 under en tioårsperiod och 5 procentenheter i övriga Norrbotten under en femårsperiod. Nedsättningen kommer dock icke att gälla basindustrin. Jag vill påstå att det innebär en betydande förstärkning av insatserna främst i Jämtlands och Västerbottens län.

Anslaget för länsstyrelsernas regionalpolitiska insatser, lokaliserings- och utvecklingsbidrag, glesbygdssöd och projektmedel, höjs kraftigt och möjligheter till en friare användning av projektmedlen föreslås.

Det föreslås också i propositionen, vilket utskottet förordar, att Stiftelsen Industricentras lokaler i de åtta orter där stiftelsen har lokaler säljs och att stiftelsen som sådan läggs ned. Särskilda insatser för att främja näringslivsutvecklingen i dessa orter skall göras, utifrån de överläggningar som under våren förts med berörda kommuner.

När det gäller glesbygdsfrågor skall länsstyrelserna, liksom hittills, avgränsa glesbygdsområdena och ansvara för utvecklingsinsatser. Länsstyrelserna rekommenderas att utarbeta landsbygdsprogram och få möjlighet att försöka hitta alternativa lösningar när existerande statlig verksamhet är hotad av nedläggning.

Högsta beloppet för avskrivningslån till företag i glesbygd höjs till 350 000

kr., och användningsområdet vidgas. Avskrivningslån till uthyrningsstugor höjs till högst 50 000 kr. Servicebidrag till kommersiell service höjs till 80 000 kr., vilket i sin tur kan ha mycket stor betydelse för den egentliga glesbygden.

Möjligheterna att använda projektmedel för olika utvecklingsinsatser – t.o.m. för kultursatsningar, vilket inte varit möjligt tidigare – förbättras.

Sedan till den fråga som tydligen har blivit den stora frågan i dag: en särskild myndighet för glesbygdsfrågor. Den nuvarande glesbygdsdelegationen skall omvandlas och lokaliseras till Östersund. Jag tycker som norrbottning, och kommande från glesbygden, att det är en viktig markering att den myndighet som skall arbeta med utvecklingsprojekt och finna idéer för att utveckla glesbygden också är placerad i anslutning till glesbygden. Det är i detta område den skall verka. Den skall inte ta över ansvaret, men den skall komma med idéerna.

Man kan inte, vilket folkpartiet, moderata samlingspartiet och miljöpartiet anför i reservation nr 77, säga att bevakningen av glesbygdsfrågor kräver en närhet till departement, verk och myndigheter i huvudstaden.

Om man för ett sådant resonemang, kan vi på en enda gång sluta att diskutera decentralisering och utlokalisering i denna kammare. Precis samma argument kan vi anföra för all verksamhet, dvs. närheten till annan verksamhet. Detta om något handlar väl om koncentration. Det är vi socialdemokrater som i andra sammanhang har blivit beskyllda för detta, men jag undrar hur det förhåller sig just nu.

Herr talman! Detta var ett försök till en mycket kort sammanfattning av förslaget om de nya stödområdena och de framtida företagsstöden samt några ord om glesbygden.

Oppositionens syn på den nya regionalpolitiken låter sig inte sammanfattas. Av de 176 reservationer som fogats till detta betänkande har de tre borgerliga partierna tillsammans med miljöpartiet de gröna lyckats ena sig i en enda. Jag anser att detta talar för sig självt. Det finns inget realistiskt alternativ till socialdemokratisk regionalpolitik.

Mot bakgrund av det stora antalet reservationer, och med hänsyn till kammarens pressade tidsprogram, skall jag avstå från att ingående kommentera dessa reservationer. Jag vill bara göra ett par påpekanden.

När det gäller folkpartiets syn på stödområdesindelningen säger man att nuvarande indelning bör bibehållas i avvaktan på att regeringen presenterar ett bättre beslutsunderlag. Man föreslår att riksdagen hos regeringen begär en utredning om den framtida stödområdesindelningen.

För drygt åtta månader sedan, Sigge Godin, överlämnade Sigge Godin, jag och några till ett regionalpolitiskt utredningsförslag till regeringen. Det har bl.a. utgjort underlag för den proposition som skrivits. I samma andetag som vi är beredda att besluta om det som var vår utredning, om jag får använda det uttrycket, begär ni i folkpartiet en ny utredning. Jag vill påstå att detta bara är ett sätt för folkpartiet att komma undan och slippa ta ställning i en kanske litet besvärlig fråga.

Sedan vill jag också ställa en rak fråga. Hur ser egentligen folkpartiet på propositionen och den diskussion som vi för i dag? Charlotte Branting sade i sitt anförande att det var en gedigen proposition och att det egentligen fanns en ganska bred enighet om förslagen. Sedan kommer Sigge Godin upp

som talare nummer två och säger: Det var ett blygsamt resultat av alla vackra ord och tankar. Om uppfattningen ligger någonstans mitt emellan, kanske förslaget egentligen är ganska bra.

Även centerpartiet vill ha kvar alla tre stödområdena, och då inte i avvaktan på någon utredning, utan permanent. Det betyder i sin tur att man även fortsättningsvis vill sprida ut resurserna på ett större område och inte är beredd att verkligen prioritera de områden som bäst behöver det.

Sin vana trogen verkar det som om centerpartiet har mycket gott om resurser, och man vill plussa på det mesta. Jag vill ställa en fråga till centerns företrädare. Vad kostar egentligen era förslag sammanlagt? Och var har ni tänkt att vi skall ta pengarna? Vilka områden inom politiken har ni tänkt skall stå tillbaka till förmån för regionalpolitiken?

Herr talman! Som jag tidigare sade finns det inget realistiskt alternativ till socialdemokratisk regionalpolitik. Jag vill i likhet med Lars Ulander ansluta mig till de socialdemokratiska reservationerna nr 88 och 91 och i övrigt till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 13.

Anf. 40 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Jag skall börja med att tala om stödområdena, även om det inte är den enda frågan i propositionen och i betänkandet. Det låter så på Monica Öhman.

Monica Öhman stod i REK87 bakom att Kramfors skulle prioriteras och tillhöra inlandet, eller stödområde 1, som det kallas i dag. Jag vill då fråga: Vilket resonemang har den socialdemokratiska gruppen i arbetsmarknadsutskottet fört när ni i dag anser att Kramfors inte skall tillhöra något stödområde alls? Vad är detta för långsiktig planering?

Monica Öhman säger att man skall se till de långsiktiga problemen, och det är vi överens om. De kommuner som har långsiktiga problem skall prioriteras. Vad menar Monica Öhman med långsiktiga problem i Kramfors? Vi håller oss till en enda kommun, det blir enklare så.

Sedan 1950-talet har dessa problem funnits i Kramfors, och de är inte lösta i dag. Är dessa problem nog långsiktiga, Monica Öhman? Berätta för oss andra vad det är för resonemang ni har fört. Ena månaden finns stora problem och kommunen skall prioriteras högst av alla kommuner. Någon månad senare finns inga problem, och så skall kommunen kastas ut i kylan.

Sedan sade Monica Öhman att vi folkpartister vill göra hela landet till stödområde. Hon korrigerade sig sedan och sade att vi vill ha mer konkreta och välgrundade förslag. Det är vad det handlar om. Vi vill ha konkreta skäl till att regeringen lägger fram de förslag den gör. Vi har inte fått veta dessa skäl, och därför vidhåller vi självfallet våra åsikter.

Monica Öhman tar vidare upp frågan om att Charlotte Branting sade att propositionen är gedigen. Ja, visst. Lars Ulander tog upp samma fråga. Men han använde en annan terminologi. Han sade att propositionen är på 500 sidor. Det är faktiskt det som vi menar. Det finns mycket i den här propositionen, Monica Öhman, som är bra. Ni har tagit fasta på folkpartiets åsikter när det gäller kultur, kommunikationer och utbildningsfrågor. Vi talar alltså inte bara om stödområden.

Stödområdesindelningen är för dåligt underbyggd, länsanslagen är för

små, och det är en för liten tilltro till människorna på länsstyrelserna och i bygderna att de klarar situationen om medel ställs till förfogande för dem. Där är skiljelinjen mellan oss.

Anf. 41 INGER SCHÖRLING (mp) replik:

Herr talman! Monica Öhman lät så överraskad över att vi i dag i samband med diskussionen om regionalpolitiken också har diskuterat socialpolitik, EG-politik, skattepolitik, livsmedelspolitik och energipolitik. Är det något att vara överraskad över? Om vi inte väger in alla dessa aspekter, hur kan vi då få en hållbar regionalpolitik? Det är alldeles nödvändigt. Jag är tvärtom överraskad över att vi inte har tagit tillräckligt med tid på oss för att diskutera alla dessa nyordningar som kommer att ske på dessa nämnda politikområden.

Varför denna överraskning, Monica Öhman?

Vidare har vi glesbygdsdelegationen och dess vara eller icke vara och om det skall inrättas en myndighet i Östersund. Jag vill påminna om att många socialdemokrater har arbetat länge med glesbygds- och landsbygdsfrågor, och de har en helt annan uppfattning. Bland dem finns Åke Edin. Han är relativt känd som en stor och kunnig man när det gäller glesbygds- och landsbygdsfrågor. Han säger att är det något som inte skall lokaliseras ut är det just glesbygdsdelegationen. Vid en utlokalisering blir det så enkelt att få de litet besvärliga glesbygdsfrågorna på distans. Man har också hävdat att det blir fördelar av sysselsättningskäl och för decentraliseringen.

Men glesbygds- och landsbygdsborna har blivit litet extra besvärliga och ettriga på sista tiden tack vare landsbygdskampanjen. Men att inrätta en myndighet i Östersund är faktiskt att se till att man får frågorna på litet distans. Vi ser gärna ett projektkontor där, men den politiska delen och där det skall föras en stark opinion för frågorna skall finnas i Stockholm.

Anf. 42 ERIK HOLMKVIST (m) replik:

Herr talman! Även jag förvånades över Monica Öhmans kritik över vad som hade förevarit under debattens första del. Den situation som råder ute i glesbygden i dag beror på att vi inte tidigare i ett sammanhang har diskuterat dessa frågor, dvs. skatte-, social-, energi-, trafik-, jordbruks- och skolpolitik. Om vi hade gjort det hade vi för länge sedan fått klart för oss att det hade varit nödvändigt att ta upp frågorna i ett sammanhang.

Vidare har vi myndighetsfrågan. Jag tror att socialdemokraterna i dag är isolerade när det gäller att flytta glesbygdsdelegationen till Östersund. Den kommer inte att fylla sin funktion där. Ledamöterna kommer alltid att befinna sig på tåg eller flygplan de korta stunder de inte är i Stockholm. Att glesbygdsdelegationen skall finnas i Östersund är en förflygen idé. Det är mycket som talar för att delegationen behöver effektiviseras. Men det gör man inte genom att flytta ut den. Låt oss tvärtom slå vakt om Stockholm som lokaliseringsort tills vi har hittat ett vettigare förslag. Den utredning som ligger till grund för utlokaliseringsförslaget är naiv.

Monica Öhman talar om att det inte finns någon oenighet mellan partierna. Men i stället är det så att svenska folket vill ha mångfald när det gäller

politiska partier i dag. Det ser vi på alla opinionionsyttringar och -undersökningar. Folk vill ha fler alternativ att välja mellan. Därför är det inte fel att partierna i dag i Sveriges riksdag har sina separata synpunkter. Tids nog kommer den diskussion som vi skall föra efter valet när vi skall bilda regering, Monica Öhman.

De frågor jag ställde till Monica Öhman var inte av intresse för henne. Hon var inte intresserad av att svara på om hon ville lösa upp monopolen för kvinnorna på landsbygden, vilket skulle kunna skapa mängder av arbetstillfällen. Hon var inte intresserad av att besvara frågan om beskattningen av bilen var riktig i glesbygdsmråden eller om skatterna på el och en tredubbling av priset var av värde för glesbygden. Inte heller svarade hon på om det fanns någon rättvisa i barnomsorgen i glesbygdsmråden. Allt detta har stor betydelse för om människor vill fortsätta att bo kvar.

Anf. 43 KERSTI JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Monica Öhman har beklagat sig över att vi har talat alltför mycket om skatte-, energi-, social- och familjepolitik i dag. Men också detta hör ju till samhällsplaneringen. Skall målen kunna ligga fast att alla människor skall ha möjlighet att bo var de vill och ges tillgång till arbete, service och god miljö är dessa delar också nödvändiga. Regionalpolitiken är av stor betydelse för att nå målen. Vi vet att det behövs stödinsatser, och det har vi också pläderat för. En hel del är vi överens om i utskottet.

Men skall det bli en balanserad utveckling, krävs det faktiskt en helhets-syn. Då måste också de svaga länkarna i kedjan förstärkas. Jag menar att på många små orter måste en målsättning vara en ökad befolkning. Det är bara med ett tillräckligt tätt nät av små orter som utvecklas som vi på sikt kan garantera likvärdiga levnadsbetingelser i alla delar av landet. Ditt hör vägnät, utbildning och det som tidigare har berörts.

Jag vill ställa en fråga till Monica Öhman. I pressen har vi kunnat läsa att Monica Öhman har talat mycket vackert om kvinnocentra och möjligheter för kvinnor att starta företag och få arbete. Var finns dessa tankar i dag? Om Monica Öhman verkligen vill hjälpa kvinnorna, är hon beredd att stödja de förslag som vi har lagt från centerpartiets sida? Här finns det verkligen möjligheter att stödja kvinnorna.

Monica Öhman bör tala med små bokstäver om utvidgning av stödområden. Socialdemokraterna är det parti som har utvidgat stödområdena, t.ex. när man har gett lokaliseringstöd till Malmö, Uddevalla och liknande orter.

Monica Öhman menar att vi inte har finansierat våra förslag och att vi har alltför gott om resurser. Vi har finansierat alla våra förslag. Om Monica Öhman hade bekvämat sig med att läsa våra motioner hade även hon vetat det.

Anf. 44 LARS-OVE HAGBERG (v) replik:

Herr talman! Monica Öhman uttalade sig om alternativ från oppositionen. Men det behövs inget borgerligt alternativ. Ni för ju den politiken, det är därför som det är en så stor enighet. Skiljelinjerna när det gäller regionalpolitiken finns i stället i frågan om vart man vill styra resurserna. Regeringspolitikens kännetecken är ju att man inte vill styra. Regeringen håller dessutom på att sälja ut vår identitet och vår historia till det övriga Europa, om man

ser till det nationella försvaret för det svenska samhället. I ett längre Europaperspektiv är Sverige regionalpolitiskt sett en mycket utsatt region, som är i behov av speciella insatser, men det vill inte den europeiska gemenskapen gå med på. Ni är i gott sällskap, Monica Öhman.

Jag gör som Sigge Godin, jag håller mig till en kommun. En kommun som har drabbats hårt är Avesta. Tidigare har Avesta ingått i de paketsatsningar som man har gjort. Nu hänvisar utskottet helt framt till länsstyrelsens anslag och initiativ. Man undrar då vad följden blir på alla andra områden. När strukturuomvandlingen har varit så pass kraftig i ett område, tycker man ju att regionalpolitiken skulle visa att det görs någonting. Nej, man hänvisar till länsstyrelsen och vi vet att dess resurser är ganska små. Att ha makt är att kunna göra någonting, t.ex. för stora företag, men även för myndigheters möjligheter att förändra sin utveckling, t.ex. posten och SJ.

Nu över till glesbygdsfrågorna. Vår uppfattning är att det fördes en positiv diskussion i det här landet när Åke Edin var ordförande i glesbygdsdelegationen. Glesbygdsdelegationen hade politisk schvung och kom i centrum. Men det dödades av regeringen. Man ville inte ha någon aktiv glesbygdsopposition, så det blev ingenting.

Nu har man en delegation där man – om jag får uttrycka mig litet vanvördigt – har satt en politruk i ledningen som kan se till att det inte kommer fram några avgörande förslag. Man skall också göra om glesbygdsdelegationen till en myndighet. För oss i vänsterpartiet innebär detta ingen större skillnad. Vi har sett hur glesbygdsfrågorna har tryckts ned, och det gör oss oroliga. Vi menar att det måste gå att flytta myndigheter. Men det är tydligen inte realistiskt i det här samhället. Det är ju förfärligt angeläget att vara i Stockholm. Där finns kompisarna, middagarna, lobbyverksamhet etc. Vi i vänsterpartiet vägrar att tro att det är det enda som finns i det svenska samhället. Vi tror på någonting annat också.

Anf. 45 MONICA ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Låt mig börja med glesbygdsdelegationen. Som norrbottning och glesbygdsbo tycker jag att det är märkligt att man för en diskussion om att förlägga den myndighet som skall handha dessa frågor utanför glesbygden, inte ens i anslutning till stödområdet. Det reagerar jag emot, och därför tycker jag att den diskussion som i dag förs av människor som kommer från bygder där det finns glesbygdsbekymmer är märklig. Vi borde i stället hjälpas åt för att komma till rätta med problemen.

Sedan över till allas överraskning inför min inledning. Jag måste säga att också jag blev överaskad. Jag trodde att vi i större utsträckning skulle diskutera propositionens innehåll och sådana frågor som t.ex. betydelsen av den nya satsningen på infrastrukturen, men detta har inte nämnts särskilt mycket. Med tanke på att den gångna lördagen ägnades helt och hållet åt jordbrukspolitik och att onsdagen förmodligen kommer nästan uteslutande att handla om skattepolitik, tycker jag att det blir litet väl mycket om dessa frågor till så stor del skall ingå i dagens debatt. Men jag håller med om att om vi skall nå framgång i regionalpolitiken, måste alla dessa sektorer finnas med och var och en måste ta sitt ansvar.

Det ställdes många frågor. Sigge Godin har ju sett fram emot den här da-

gen, så jag kan förstå att han tycker att det här är intressant. Redan när kommittéförslaget lades fram sade han: "Monica, det kommer en dag då vi skall debattera det här i kammaren". Och nu är vi där.

Det är riktigt som Sigge Godin sade att kommittéförslaget ger uttryck vår syn på Kramfors. Men det är inte så enkelt. Alla förslag som finns i kommittébetänkandet har ju inte fått gehör i propositionen. Det är inte bara regeringen och vi som har haft åsikter i de här frågorna. Också remissinstanserna har haft en hel del åsikter. Det är avvägningen mellan alla dessa synpunkter som har resulterat i propositionen.

Kramfors var inte alldeles ute ur bilden. Samma dag som ministern presenterade den regionalpolitiska propositionen sade han också att man bl.a. skulle inplacera Kramfors kommun i tillfälligt stödområde. Redan då gjorde man den bedömningen att situationen i Kramfors var problematisk, och de senaste dagarnas händelser har ju inte gjort saken bättre.

Kersti Johansson talade om kvinnor och kompetenscentra. Det får jag återkomma till i nästa replik. Jag ser att tiden nu är ute.

Anf. 46 INGER SCHÖRLING (mp) replik:

Herr talman! Jag måste fråga de två senaste talarna om de verkligen har kunskap och kännedom om vad glesbygdsdelegationen sysslar med och vad den lilla, men mycket kompetenta och engagerade tjänstemannaskara som arbetar där egentligen uträttar. Det är inte bara glesbygdsdelegationens avgående ordförande som är bekymrad över hur glesbygds- och landsbygdsfrågorna skall hanteras i framtiden. Den nya ordföranden slog mer eller mindre näven i bordet under förra sammanträdet och frågade om regeringen verkligen tror att man den 1 oktober kan inrätta en ny myndighet och att den skall fungera fix och färdig utan att man tappas luft och tempo vid genomförandet av det viktiga programarbete som vi har tagit fram för landsbygds- och glesbygdsutveckling. Detta är allvarligt. Jag tror faktiskt inte att vare sig Monica Öhman eller Lars-Ove Hagberg vet vad de talar om. Jag kan förstå att vänsterpartiet inte vet vad delegationen har uträttat på sistone, eftersom man inte har varit med sedan nye ordföranden kom in i bilden.

Anf. 47 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt, Monica Öhman, om jag är intresserad av regionalpolitik, men jag tycker att det är ett fascinerande ämne.

När det gäller vårt gemensamma intresse, den regionalpolitiska utredningen, sade Monica Öhman att det inte var så enkelt. Ja, det verkar ju så, eftersom ni har lagt mycket av det som vi tyckte var intressant på is. En sak som inte har lagts på is och som remissinstanserna inte på något sätt var emot är att problemen i Kramfors måste få en lösning på lång sikt. Att inordna Kramfors under tillfälligt stödområde är ingen långsiktig lösning. Har man haft problem sedan 50-talet, som vissa kommuner i landet har haft, borde man – både inom regeringen och i den socialdemokratiska gruppen – rimligen kunna inse att det behövs långsiktiga lösningar.

Jag frågade varför kvinnliga företagare i inlandet diskrimineras. Varför får inte de sänkta socialavgifter? Jag tycker att jag borde kunna få ett svar på den här mycket viktiga frågan, Monica Öhman. Dessutom vill jag instämma

i det som Erik Holmkvist och Anders G Hökmark sade, att kvinnorna borde få chans att starta eget inom de delar som den offentliga sektorn i dag har hand om, t.ex. inom sjukvård eller barnomsorg. Det är viktigt att inte förmena de kvinnor som har utbildning, kompetens och lång erfarenhet att själva driva sådan verksamhet.

Jag vill avsluta med att säga att jag förstår att ni tycker att det är bra att ha glesbygdsdelegationen långt borta ifrån Stockholm, för då stör den inte. Men kom inte och inbilla mig att detta är ett bra exempel på en utlokalisering! Jag tror inte att ni kan hitta en så liten kommun i detta land att den tycker att tio, tolv eller femton personer utgör en fantastisk utlokalisering. Det är inte ett exempel på detta. Det måste i så fall röra sig om litet-större enheter.

Herr talman! Jag vill avsluta med att säga att det finns mycket som är bra i propositionen och betänkandet. Det finns dock mycket som vi saknar från folkpartiets sida när det gäller åtgärder för att mobilisera människor så att de kreativa människorna ute i våra bygder verkligen själva skulle kunna skapa en verksamhet som är till glädje för dem själva, näringsverksamheten, sysselsättningen och framför allt för kommunerna. Dit har ni väldigt långt inom socialdemokratin, men vi skall påverka och åter påverka er så att ni kanske också finner att det är enda vägen att gå.

Anf. 48 ERIK HOLMKVIST (m) replik:

Herr talman! Jag anser nog att riksdagen borde engagera sig mer i glesbygds- och landsbygdsfrågor. Efter att ha sett och hört på debatten när det gäller flyttningen av glesbygdsdelegationen till Östersund, vill jag säga att om man skulle ha ett större engagemang skulle man inte kunna förorda en sådan utveckling.

Monica Öhman vill inte debattera alla politikområden i samband med arbetsmarknadsutskottets betänkande om regionalpolitiken. Hon tycker att var sak skall ha sin plats. Jag hoppas då att Monica Öhman kommer att vara vänlig att gå upp i de kommande debatterna och svara på de frågor som hon har fått och som hon inte tycker att hon skall besvara eftersom de inte passar in i den här bilden.

När jag frågar om hon vill vara med och lösa upp monopolen för att skapa arbete åt kvinnor i glesbygd, så vill hon inte svara. När jag frågar henne om hon tycker att beskattning av bilen är en förmån för dem som bor i glesbygd, så vill hon inte svara på det. Hon vill inte heller svara på om hon tycker att elpriset, dubbelt eller tredubbelt ute i glesbygden, är positivt för dem som bor där. Hon vill inte heller svara på frågan om den stora orättvisan inom barnomsorgen. Svaren på alla dessa frågor vill ge i annat sammanhang. Det förvånar mig att hon över huvud taget ställer upp i debatten om arbetsmarknadsutskottets betänkande om regionalpolitiken, eftersom dessa frågor i allra högsta grad påverkar människors vilja att bo kvar i glesbygd och möjligheter att bosätta sig där.

Anf. 49 MONICA ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Jag måste ändå gratulera Erik Holmkvist till det mycket, mycket breda politiska kunnandet. Jag vill se Erik Holmkvist stå i talarstolen

och debattera samtliga dessa frågor. Är det i stället möjligen så att man inom moderata samlingspartiet icke har förtroende för varandra i de olika utskotten? För min del kommer jag att överlåta sakfrågor på skatteområdet till de socialdemokratiska ledamöter som sitter i skatteutskottet. Det kan icke vara mitt bord att hålla på att blanda mig i sådana frågor.

Jag vet att frågan om monopolen är ett kärt barn för Erik Holmkvist. Jag vill emellertid säga ur norrbottensk synvinkel att om inte kvinnor i Norrbotten hade haft tillgång till Norrbottens läns landsting i så stor omfattning med alla de vårdcentraler och enheter som finns ute i detta enormt stora län, skulle det ha varit litet sämre med arbete för dessa kvinnor. Jag är inte hundra procentigt övertygad om att de som har ett vinstintresse i samband med en etablering av en verksamhet, skulle placera sig i Karesuando, Pajala, Jokkmokk, Arjeplog osv. Vi måste skilja på saker och ting.

Jag kan vidare inte underlåta att säga att – jag vet det sedan tidigare – Erik Holmkvist i annat sammanhang har hävdat att vårdnadsbidraget skulle vara ett bra ekonomiskt stöd för de kvinnor på glesbygden som icke kan få ett arbete. Jag är icke beredd att ställa upp på det. Vi måste arbeta politiskt för att människor skall ha ett arbete oavsett var de bor och inte någon ekonomisk gåva från staten när de råkar föda barn. Om vi menar allvar med de regionalpolitiska målen, skall vi också verka för att människor får arbete.

Avslutningsvis vill jag ta upp kvinnligt företagande. Jag har varit den första att slåss för att kvinnor skall kunna starta företag och arbeta i den verksamheten, och det kommer jag att fortsätta med. Jag kommer att kämpa för att kvinnor skulle ha samma möjligheter som män att starta egna företag. Får vi dock en gång för alla göra en åtskillnad mellan de offentliga monopol som borgerligheten återkommer till och kvinnligt företagande i allmänhet. Jag tror nämligen inte att det är den offentliga verksamheten som är lyckobringande på den verkliga glesbygden.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 50 TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.30.

Anf. 51 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Nu har vi så att säga kommit fram till finalen av behandlingen av regionalpolitiken för den här gången. I sedvanlig ordning har denna proposition föregåtts av en utredning, nämligen REK-87, som har utrett och lagt fram förslag till ny regionalpolitik.

Efter diverse justeringar har regeringen lagt en proposition i ärendet. I propositionen finns enligt mitt och mångas förmenande en rad brister.

Inledningsvis tänker jag hålla mig litet till stödområdesindelningen. Tidigare hade vi områdena A, B och C. Såväl REK-87 som propositionen krympte i huvudsak stödområdet till att enbart omfatta områdena A och B, även om regeringen i sin proposition kallar områdena 1 och 2. Regeringen har i det nya området 2 även tagit med några tidigare C-kommuner. Detta

gjorde att många kommuner hamnade ute i kylan. Det gällde bl.a. kommunerna Sunne, Årjäng, Säffle, Bengtsfors, Dals Ed och Åmål. Även en rad kommuner i Bergslagen och Norrland liksom Gotland hamnade utanför.

Den statistik som regeringen grundade ställningstagandet på var alltför smal och gav ingen rättvis bild av de olika kommunerna. Det finns i dag en högkonjunktur som har gjort att sårbarheten delvis har dolts, men näringslivet är sårbart i området. Vid en kommande lågkonjunktur kan det ske mycket stora förändringar till det sämre.

När det gäller kommunerna Sunne, Årjäng, Säffle, Bengtsfors, Dals Ed och Åmål finns det sådana faktorer att det är befogat med fortsatt inplacering i stödområde. Dessa faktorer är bl.a. geografiskt läge, lokal arbetsmarknad, bristfällig infrastruktur, ett sårbart näringsliv – där bilindustrin kommer att omstruktureras med minskade arbetstillfällen som följd – och omställning av jordbruket. Därtill gränsar också flera av kommunerna mot Norge. Norgehandeln har där fått en drastisk minskning efter olika höjningar av priserna i Sverige. Det regionalpolitiska stödet har varit en förutsättning för att företag över huvud taget skall etablera sig på dessa orter. Såsom tidigare kommunalråd i området har jag en erfarenhet från detta. Jag vet därför hur oerhört viktigt det är att ha stödet som en morot, i annat fall sker expansionen eller etableringen på mer centralt belägna orter.

Efter det att propositionen lades fram har det förekommit en mycket bred uppvaktning från berörda länsstyrelser och kommuner av utskottet och enskilda riksdagsmän.

Jag är därför i dag mycket glad över att utskottet här har tagit intryck och ändrat i propositionen så att de sex angivna kommunerna även framdeles skall ingå i stödområdet. Det gläder mig också mycket att det råder enighet över alla partigränser härvidlag. Jag vill därför tacka alla berörda – ingen nämnd och ingen glömd – som så konstruktivt har arbetat för att få denna justering till stånd. Jag vet också att hitresta kommunalråd, som nu sitter här på läktaren, instämmer i detta tack.

Som jag nyss sade är jag mycket glad över det eniga ställningstagandet, men man blir ju aldrig riktigt nöjd här i livet. Jag hade nämligen önskat att få med flera kommuner. För Värmlands del t.ex. hade jag gärna sett att Kristinehamns kommun också hade inplacerats.

Vi vet att Kristinehamn har strukturella problem med industrin. Nu senast var det Saab som aviserade nedläggning. Jag hoppas därför att regeringen beaktar detta och inplacerar Kristinehamn i tillfälligt stödområde. Jag noterade tidigare i dag också industriministerns besked att han har för avsikt att placera Kristinehamn i tillfälligt stödområde. Det tycker jag är mycket positivt.

Jag har nu pratat om stödområden, men egentligen handlar det om resursområden, för vilka resurser har inte kommit från de här områdena i fråga om skog som ger oss vår största exportinkomst, i fråga om vattenkraften som ger oss elström eller i fråga om rekreationsområden för friluftsliv och turism m.m. Dessa områden är närande och inte tärande, och därför är det skäligt att vi återgäldar litet av det vi får ifrån de här områdena.

Vi har nu under några år haft landsbygdskampanjen "Hela Sverige skall leva", som har engagerat många – inte minst före industriministern och nu-

varande talmannen. Man har här tagit fram idéer och förslag till åtgärder som kan bibehålla och utveckla en levande landsbygd. Förhoppningarna har varit stora, och jag hoppas att dessa inte skall grusas utan i stället infrias. Höjningen av länsanslagen till 1 050 miljoner är ett steg i rätt riktning, men det hade behövts mera.

Jag vill också framföra att jag tycker det vore riktigt om IKS-stödet vore kvar inom ramen för glesbygdssstödet. Vi menar att det vore riktigt att länsstyrelsen även i fortsättningen finge besluta om IKS-stöd.

Från centerns sida vill vi ha likvärdiga levnadsvillkor i olika delar av landet med tillgång till arbete, kommunikationer, utbildning, social och kommersiell service, kultur, fungerande föreningsliv m.m. Detta förutsätter att statsmakterna tar hänsyn till landsbygdens krav och behov.

Vi vill upprätta ett åtgärdsprogram för landsbygdens utveckling, där vi bl.a. vill satsa på ett tioårigt program för upprustande av grusvägarna. Vi har ju ett omfattande vägrusnät i vårt land. I såväl Småland, Dalsland, Värmland som Jämtland har vi överallt dessa undermåliga grusvägar som snarast borde förstärkas och beläggas. Det skulle vara en mycket bra insats för landsbygdens utveckling.

Även i övrigt är det ju väsentligt att det satsas på kommunikationer, på vägar, järnvägar och flyg. Vi förde ju en trafikdebatt här i förra veckan, så jag skall inte upprepa vad jag sade då.

Vidare behövs det också stimulansbidrag för att bygga smålägenheter på landsbygden. Detta är inte minst viktigt för att ungdomar skall ha en möjlighet att bosätta sig på landsbygden. För det är ju så, att har vi inga holkar så får vi heller inga fåglar.

Vi vill också ha en återföring av vinsterna från vattenkraften till de producerande regionerna. Detta var ju något som Rek-87 föreslog. Detta skulle vara ett mycket gott tillskott för satsningar i infrastrukturförbättringar i de vattenkraftsproducerande kommunerna och regionerna.

Vi vill även ha en kraftig förbättring av den kommunala skatteutjämningen. Det råder i dag stor skillnad i den kommunala utdebiteringen. Jag hoppas därför att den utredning som nu skall se över den kommunala skatteutjämningen kommer fram till ett förslag om en skatteutjämning som ger rättvisa kommunalskatter i hela vårt land.

Det är också viktigt att göra industriella satsningar, inte minst för att stärka småföretagen. Just småföretagsutvecklingen är mycket viktig inom landsbygdsutvecklingen. Hos småföretagen finns nämligen stor innovationsförmåga, kreativitet och entreprenörsanda som vi bör ta till vara och stödja. För småföretagen behövs det stimulans av både generell och selektiv natur. En åtgärd är att minska skatter och avgifter för småföretagen.

Jag tycker också att det finns mycket i EGs småföretagarprogram som man omedelbart borde ta efter här i Sverige. Vi behöver inte vänta på vare sig kommande förhandlingar om EES-avtal eller eventuellt medlemskap. Vi kan anpassa oss på en gång, främst för att skapa ett positivt klimat för småföretagarna.

Det är också av stor betydelse att ungdomen har möjlighet till aktiviteter på landsbygden. Oftast är det föreningslivet som står för aktiviteterna. Det kan vara alltifrån idrottsföreningar till kyrkliga och frikyrkliga föreningar.

Dessa ideella föreningar gör väldigt fina insatser för trivseln på landsbygden, och de görs oftast genom egna, insamlade medel. Jag anser därför att det är riktigt att stödja och stimulera de här föreningarna. Detta gäller inte minst frågan om samlingslokaler.

Tillgång till samlingslokaler är en nödvändighet för att föreningarna skall kunna ordna aktiviteter. Det stöd som i dag utgår via boverket är otillräckligt, och det går i mycket stor utsträckning till Folkets hus och liknande i tätorter. Vi menar att det borde utgå bidrag till samlingslokaler på landsbygden och i mindre tätorter ur ett anslag hos länsstyrelsen.

Monica Öhman sade att det har talats om många saker i denna debatt, och det är väl något som hör till sakens natur. Allting griper ju in i regionalpolitiken. Dit hör också de areella näringarna som är mycket betydelsefulla för landsbygdens utveckling. Vi förde ju en jordbruksdebatt här så sent som i lördags, så jag skall inte orda så mycket om detta nu. Låt mig i alla fall uttala förhoppningen att den nya jordbrukspolitiken kommer att ge våra jordbrukare en ny framtidstro. Jag hoppas också att jordbruksnämndens översyn av stödet till jordbruket i norra Sverige skall leda till en justering i positiv riktning av jordbruksstödet till våra skogs- och mellanbygder. Dessa bygder har nu mycket svag lönsamhet, så jag hoppas att den nya jordbrukspolitiken leder till omställning och inte till avställning av jordbruket i skogs- och mellanbygder.

Även skogsbruket är en viktig näringsgren, både som komplement till jordbruket och som en fristående näring. En satsning på småskaligt skogsbruk kan också leda till nya arbetstillfällen.

Det finns många andra områden som jag skulle vilja diskutera i det här sammanhanget, men både Börje Hörnlund och Kersti Johansson har ju redan berört många av dessa. Utbildningsfrågorna kommer Jan Hyttring att beröra senare under dagen.

Jag vill dock som hastigast säga något om skattepolitiken, vilket också flera andra gjort. Det är ju viktigt för regionalpolitiken hur vi konstruerar skatterna. Den nya skattereformen har lett till försämringar för landsbygden. Den kraftigt höjda bensinskatten slår mycket hårt mot dem som är direkt beroende av bilen och för vilka inga andra kommunikationer står till buds. Även reseavdragets värde har urholkats i den nya skattereformen, och kvittningsrätten har tagits bort. Detta kommer ju att verka hämmande vid nyetablering av företag, inte minst när det gäller verksamheten i kombinationsföretag. I stället borde denna verksamhet ha stimulerats.

Slutligen, herr talman, vill jag framhålla att det är viktigt att ha en helhetssyn på regionalpolitiken, där olika områden som skatter, kommunikationer, utbildning, kultur, bostäder och jordbruk finns med. Om man ser dessa delar var för sig, utan inbördes samordning, är det lätt att regionalpolitiken kommer i otakt.

Om vi vill att människor skall kunna bo och leva i hela vårt land, så måste vi också skapa förutsättningar för detta. Vi måste ha helhetssyn på alla de områden som jag här har berört. Jag hoppas att 1990-talet skall bli ett årtioende där landsbygden får en positiv utveckling och att vi år 2000 kan säga att hela Sverige lever.

Herr talman! Jag tänker i mitt anförande framför allt uppehålla mig vid det avsnitt i proposition och betänkande som handlar om särskilda åtgärder i Jämtlands län och samtidigt därmed något beröra frågor med anknytning till Norrlands inland.

Jag tror att alla delar uppfattningen att de regionalpolitiska problemen är särskilt svårartade och djupgående i Norrlands inland. Den regionalpolitiska propositionen inleds också med detta konstaterande.

Detta är ett svårt problem att brottas med. Det framgår klart, eftersom vi kan se att stora problem kvarstår trots att insatser gjorts under lång tid.

Ingen vill ha ett avfolkat inland, och därför måste – vilket nu också föreslås i propositionen – hela tiden nya möjligheter prövas.

Vi har i Sverige, vilket redan konstaterats, en osedvanligt låg arbetslöshet och hög sysselsättning. Glädjande nog har även Norrlands inland ovanligt låga arbetslöshetssiffror för närvarande, även om det fortfarande finns stora inomregionala skillnader. Det är dock viktigt att konstatera att skälen till att arbetslösheten är låg i vissa kommuner i inlandet bl.a. är en följd av att en del av den arbetsföra befolkningen fått ge sig i väg.

Åldersstrukturen är alltså ogynnsam i dessa kommuner. Ett exempel är Bräcke kommun i Jämtlands län, som förlorade 7 % av sin befolkning under åren 1979 – 1989. Det enda år kommunen kan uppvisa ett inflyttningsöverskott är 1988, då det öppnades en flyktningsförläggning i kommunen. Men så befinner sig också denna kommun bland dem som haft den sämsta sysselsättningsutvecklingen i landet.

Det finns dock exempel på inlandskommuner som kan uppvisa positivare siffror. Det är därför viktigt att i fortsättningen styra insatserna till de orter där de bäst behövs. Jag tycker att det är tillfredsställande att det s.k. stödområdet minskar betydligt trots att stödmedlen ökar.

När det gäller stödområdesindelningen inser jag att det är mycket svårt att göra en fullständigt rättvis indelning, vilket också visar sig i det nya förslaget. Jag hade hoppats på några förändringar i det, vilket jag återkommer till.

Om det i framtiden skall vara möjligt att bibehålla, trygga och utöka sysselsättningen i utsatta områden måste vi använda oss av en politik som sträcker sig vida utöver traditionell regionalpolitik.

Av särskild betydelse är i detta sammanhang villkoren för jord- och skogsbruk, näringar som fortfarande har mycket stor betydelse för sysselsättningen i många inlandskommuner. I lördags fattade vi ett s.k. historiskt beslut om den framtida livsmedelspolitiken, historiskt eftersom fem partier var tämligen överens om denna för landet så viktiga fråga.

Jag kan med glädje konstatera att riksdagen genom det beslutet tagit särskild hänsyn till villkoren för det norrländska jordbruket.

Ingen menar att problemen kan klaras med att vi enbart arbetar med den befintliga strukturen. Det vore ytterst olyckligt om dessa inlandsområden skulle hamna i det man ibland kallar kunskapsskugga. Inlandet skulle då få karaktären av ett slags reservat, och det önskar inte någon av oss.

Men om inlandet skall få del av bl.a. den mycket snabba kommunikationstekniska utveckling som nu sker i övrigt i landet, krävs bl.a. att vi satsar på rikt utrustade stödjepunkter i anslutning till inlandet.

Östersunds kommun och de delar av Krokoms kommun som inte föreslås tillhöra stödområde utpekas som en stödjepunkt med betydelse även utanför Jämtlands läns gränser.

Monica Öhman har redan berört frågan om satsningar på stödjepunkter och vad de kan komma i åtnjutande av, varför jag inte skall upprepa vad hon har sagt.

Jag tycker också att det nya infrastrukturbidraget dels på 200 milj. kr., som skall delas mellan de tre nordligaste länen, dels på 130 milj. kr. – som av regeringen skall fördelas till de prioriterade områdena – är verkligt betydelsefullt.

Länen själva måste nu visa framfötterna och komma med förslag till satsningar som förbättrar infrastrukturen och som tar hänsyn till länens olika förutsättningar.

Herr talman! Både Östersunds kommun och länet i övrigt har under längre tid varit föremål för särskilt utredningsarbete, i vilket många länsbor och myndigheter dessutom aktivt deltagit. Syftet med utredningsarbetet har varit att få fram förslag för utveckling av Östersunds kommun och länet i övrigt, vilka har så olika förutsättningar.

Det är självklart att hela länet med stor förväntan sett fram emot resultatet av flera års utredande. Jag kan konstatera att vi alla i län är överens om att det är bra förslag som presenteras. Förutom de generella resurser som kommer till länet anvisas 82 milj. kr. för olika åtgärder. Dessa inriktas på näringslivsutveckling, utbildning, teknikspridning, arbetsmarknadspolitik och åtgärder inom kulturområdet.

Högskolan i Östersund kommer att få tillfälliga forskningsmedel från anslaget för infrastrukturinsatser. Därutöver kommer medel att satsas för förstärkning av utbildningen vid högskolan.

En särskild insats kommer att göras för arbetsmarknadsutbildning i länet, och en kvalificerad AMU-utbildning inom skogsmaskinområdet skall byggas upp i Bräcke.

Vidare kommer medel att avsättas för länsstyrelsens teknikspridningsprogram och till projekt inom området underhållsteknik.

Länsstyrelsen får i uppdrag att utveckla idéer om en anpassning av informationsteknologin till de förutsättningar som gäller för inlandet. Länsstyrelsen får också medel för fortsatt försöksverksamhet för olika kulturprojekt. Dessutom finns förslag om lokalisering av glesbygdsdelegationen till Östersund.

Som sagt, allt detta är utomordentligt välkomna och nödvändiga satsningar, som vi är mycket tacksamma för. Nu gäller att länet självt tar till vara denna chans till utveckling och att alla goda krafter förenas.

Förslagen är speciellt intressanta, eftersom de är starkt framtidsinriktade och handlar om forskning, utbildning och kunskapsutveckling. Det är bra ur många synpunkter, men inte minst därför att länet måste få medverka till att ändra näringsstrukturen. Vi vet att även om det statistiskt sett ser ganska hyggligt ut i dag, så finns det under ytan djupgående strukturella problem, som kommer att manifesteras så snart en konjunkturavmattning blir verklig. Det är också åtgärder av denna typ som behövs för att Östersund skall bli en bra stödjepunkt för inlandet.

Det är även viktigt att länet ser till att insatserna får en sådan utformning att de upplevs som intressanta för de unga kvinnorna i länet, så att de som nu tvingas "ge sig i väg" från länet för att få arbete och utbyte av sin utbildning i stället kan stanna kvar. Det är speciellt viktigt i framtiden, när man inte kan räkna med att den offentliga sektorn med sina ekonomiska svårigheter på samma sätt som hittills kan erbjuda den unga arbetskraften jobb.

Herr talman! Den nya glesbygdsmyndigheten föreslås bli placerad i Östersund, som jag nyss sade. Den har diskuterats en lång stund i kammaren.

Det är utmärkt att glesbygdsfrågorna tilldelas en särskild myndighet, och det är också bra att den föreslås bli utlokaliserad utanför Stockholm. Precis som Monica Öhman nyss sade delas inte den här uppfattningen av moderaterna, folkpartiet, centern och miljöpartiet. De anser alla att frågorna är av sådan vikt att man inte kan arbeta med dem utanför Stockholm.

Jag håller med om att frågorna är av utomordentlig vikt, men även viktiga frågor kan lösas ute i landet. Det finns i dag mycket bra kommunikationer mellan storstaden och Östersund, både genom tåg, flyg samt tele- och datakommunikationer. Det har också miljöpartiet konstaterat i motion A106. I ett stycke med rubriken Stoppa centraliseringen skriver man:

"En orsak till den självgenererande tillväxt som har varit ett utmärkande drag för storstäderna och som är en viktig del i snedfördelningen mellan stad och landsbygd, är maktkoncentrationen. Där beslut fattas, dit dras människorna. Den nya överföringstekniken via tele och data har gett oss nya möjligheter att ändra på detta och öka utlokaliseringen av verk och myndigheter."

I motionen står också en hel del andra bra saker just om hur viktigt det är att vi utlokaliserar och hur det är möjligt i dag med den nya tekniken.

Låt mig fråga: Om vi inte kan ha glesbygdsdelegationen utanför Stockholm, vilken verksamhet går det då att utlokalisera?

Herr talman! En fråga som vi länge har diskuterat i länet är s.k. återbäring av vattenkraftspengar till de områden som i många år producerat vattenkraft. Den utredning som ligger till grund för denna proposition föreslog att det skulle vara möjligt att få tillbaka pengar. I anledning av dess förslag har regeringen tillsatt en särskild utredare som skall vara klar med sitt arbete före årets slut. Eftersom direktiven till denna utredare väl stämmer med länets tidigare förslag, finns det för närvarande ingen anledning för oss att göra annat än att avvakta förslaget i förhoppning om att det skall bli en för länet positiv utgång i denna fråga.

Herr talman! Som jag redan har sagt är vi i länet både tacksamma och tillfredsställda med de föreslagna åtgärderna.

Förslaget till stödområdesindelning är vi dock inte lika nöjda med. Vi kan inte med bästa vilja i världen se något skäl till att Bräcke inte skulle tillhöra högsta stödområde. Det är en stor glesbygdskommun, ungefär hälften av Skånes yta, med 8 600 invånare och med några små tätorter och samhällen. Det är långt till närmast liggande arbetsmarknad i Östersund. En stor andel av befolkningen pendlar dagligen långa sträckor för att komma till ett arbete.

Jag har redan nämnt att kommunen haft en mycket dålig sysselsättningsutveckling, en svag befolkningsutveckling och en ogynnsam åldersfördelning.

Stora delar av kommunen kommer att gränsa till stödområde 1. I propositionen redovisas att regeringen tidigare när det gällt företagsstöd tillämpat generösa bestämmelser.

Utskottet gör nu också ett tillkännagivande om att ärenden i kommunen skall behandlas generöst även i fortsättningen och att kommunens behov särskilt skall beaktas via fördelning av medel ur det infrastrukturbidrag som handhas av regeringen.

Så långt är allt gott och väl, men varför då inte fullfölja de goda avsikterna och flytta upp kommunen till stödområde 1, så att kommunen även får del av de sänkta socialavgifterna och kan konkurrera på lika villkor som övriga utsatta kommuner?

Margareta Winberg kommer senare i debatten att tala om den övriga stödområdesindelningen och de önskemål som vi från länet har haft.

Herr talman! Sammantaget måste man konstatera att med undantag av några skönhetsfläckar är länets egna önskemål väl tillgodosedda i regeringens förslag. Nu gäller det för länet att göra det bästa möjliga av förslagen och att se positivt på de möjligheter som öppnar sig.

Anf. 53 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Marianne Ståhlberg talar så vackert om Jämtlands län. Och jag förstår henne – det är ett fint län. Men det är vissa saker som man kan sätta frågetecken för i detta sammanhang, och som gäller sådant som har tilldelats Jämtland i propositionen.

Jag åkte runt i Jämtland för en månad sedan, och vid olika diskussioner så var det ofta vägfrågorna som togs upp, inte minst grusvägarna, som är mycket dåliga. Jag vill ställa en fråga: Vore det inte bra att genomföra centerns förslag, som innebär att man upprustar grusvägnätet ganska ordentligt i landet, vilket ju skulle komma även Jämtland till del?

Min andra fråga gäller glesbygdsdelegationen, som skall lokaliseras till Jämtland. Precis som folktopisterna och moderaterna tror jag att man kan lokalisera ut nästan vilken annan verksamhet som helst, dock inte glesbygdsdelegationen. Vi i centern har föreslagit att SIND skall utlokaliseras, men det har vi inte fått något gehör för. Men utskottet har under denna handläggning blivit uppvaktat av bl.a. folkrörelserådets ordförande Claes Elmstedt. Även Marit Paulsen m.fl. har uppvaktat utskottet. De har krävt att delegationen skall vara kvar i Stockholm, så nära regeringen som möjligt, så att glesbygdsfrågorna kan bevakas så bra som möjligt. Detta är något som även Åke Edin, tidigare ordförande i glesbygdsdelegationen, ganska starkt har krävt. Detta förslag går alltså mot glesbygdsdelegationen och många andra som arbetar med glesbygdsfrågorna. Jag tror alltså att man kan lokalisera ut nästan vilken annan verksamhet som helst, dock inte glesbygdsdelegationen.

Anf. 54 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att säga att folket partiet yrkar bifall till detta speciella Jämtlandspaket. Men samtidigt är detta ett bra exempel på traditionell socialdemokratisk regionalpolitik som har misslyckats. Det är alltså återigen fråga om ett nytt paket. Det handlar om mineralfrågor, tiske, turism, utbildning, forskning och teknikspridning. Detta är insatser, som

folkpartiet anser är mycket viktiga och bra. Men man måste alltid ställa följande frågor: När skall dessa insatser sättas in? Kommer de att passa in i tiden? Är de rätt planerade? När man snickrar ihop ett paket är problemet alltid att insatserna kan hamna fel i tiden.

Jag vill notera att Jämtland inte har fått de insatser som Jämtland borde ha fått genom den traditionella regionalpolitiken. Det gäller inom kultur, utbildning, forskning och i fråga om företagssatsningar. Då måste regeringen i ren panik återigen åstadkomma ett paket. Det är faktiskt beklagligt att det skall fungera på det sättet. Alla våra diskussioner i utredningen och i kam-maren har faktiskt syftat till att vi skall försöka få till stånd en regionalpolitik som så att säga flyter, så att panikåtgärder inte behöver vidtas. Från oppositionen får vi samtidigt också år efter år konstaterat att regeringen tvingas lägga fram förslag om dessa paketmodeller. Det förvånar mig litet grand att detta paket sätts in så tidigt. Det borde ligga närmare valet. Det är ju så det brukar vara.

Jag vill avsluta med att gratulera Jämtland till att äntligen ha fått det stöd som man längre har haft behov av. Men jag ifrågasätter om man skall ha paketmodellen. Då kan man nämligen inte alltid konstatera om insatser kommer rätt i tiden och är väl planerade.

Anf. 55 MARIANNE STÅLBERG (s) replik:

Herr talman! Sigge Godin kan ju känna sig nöjd över att vi i länet tycker att det här paketet är bra, även om han inte tycker det. Jag tyckte att Sigge Godin uttryckte sig litet ambivalent när det gällde om paketet ligger rätt i tiden. Han sade att han tyckte att paketet borde komma närmare valet. För oss i Jämtlands län kommer det rätt i tiden. Vi kommer säkert att komma ihåg det vid valet om ett år. Upprustningen av vägarna är en gammal tröto-fråga mellan centerpartiet och socialdemokraterna i Jämtlands län. Vi socialdemokrater har samma ambition som centern, nämligen att få mer pengar till våra grusvägar. Den dag som centern verkligen kan anvisa alla dessa miljoner skall vi socialdemokrater säga ja till centerns förslag.

Jag förstår inte varför så många är rädda att förlägga glesbygdsdelegationen utanför Stockholm. Det verkar som om länsstyrelsernas ambition, regeringens ambition och alla andra myndigheters ambition att jobba med glesbygdsfrågorna skulle upphöra bara därför att själva myndigheten ligger i Östersund. Så är det väl inte när det gäller andra utlokaliserade verk? Jag tycker inte att detta är ett argument som håller.

Anf. 56 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Både Marianne Stålberg och jag räknade upp delarna i det ambitiösa program som regeringen föreslår för Jämtland. Alla dessa insatser skall göras samtidigt. Då undrar jag om de är rätt planerade i tiden. Det kanske hade varit mycket mer förnuftigt att göra dessa insatser under ett antal år. Men vi har konstaterat att den socialdemokratiska politiken inte fungerar på ett sådant sätt att Jämtland kunde ha fått dessa insatser i god tid. Nu tvingas regeringen i stället att ta till ett helt paket. Det är bra att Jämtland äntligen får detta, men det hade säkert fungerat väl så bra om detta paket

hade tillhört de traditionella insatserna, som vi tycker är viktigare, främst när det gäller utbildning, forskning, kommunikationer och kultur.

Anf. 57 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Det är roligt att höra att vi är överens om behovet av upprustning av grusvägarna i Jämtland och i andra län. Om vi är överens om det borde denna upprustning också kunna komma till stånd.

Medelsanvisningen har tagits upp i flera anföranden tidigare i dag. Börje Hörnlund och Kersti Johansson har fått frågor om denna. De har också redovisat att vi i centern kan anvisa pengar till detta. Men vi i centern har prioriterat de regionalpolitiska satsningarna, inte minst när det gäller pengar till vägar. Därför kan vi också finansiera denna upprustning av vägarna.

Jag vill än en gång ta upp glesbygdsdelegationen. De som har arbetat i glesbygdsdelegationen, både politiker och tjänstemän, anser att glesbygdsdelegationen skall vara förlagd så nära regeringen som möjligt, så att glesbygdsfrågorna kan bevakas på ett så bra sätt som möjligt. Jag är mycket positiv till utlokaliseringar, men just denna lilla delegation har när det gäller antalet personer inte någon större betydelse för Östersund. Det är i så fall bättre att ett större verk utlokaliseras, som skulle få en större betydelse. Jag tror att det är mycket viktigt att man här i Stockholm bevakar glesbygdsfrågorna.

Anf. 58 MARIANNE STÅLBERG (s) replik:

Herr talman! Vi i länet säger inte nej till en arbetsplats, även om där skulle finnas bara en eller två personer. Vi anser att det även med tanke på sysselsättningstillväxten är utomordentligt bra att glesbydsdelegationen förläggs till vårt län. Dessutom tycker vi att vi bor så nära problemen att vi kan tillföra denna delegation bra saker som den kan arbeta med.

Sigge Godin oroas fortfarande över att dessa insatser skulle sättas in vid fel tillfälle. Jag har inte tolkat det som att de miljoner som länet nu får måste brukas samma dag som de tilldelas. Vi i länet har väl möjlighet att använda dem allteftersom de olika projekten arbetas fram, och de är ju dessutom väl utstakade, eftersom vi har arbetat med dem under många år. Jag tror därför att vi från länsstyrelsen och andra myndigheter skall klara av att använda dessa pengar på ett bra sätt.

Anf. 59 ULLA BERG (s):

Herr talman! Debatten i dag har handlat om pengar och om tekniska konstruktioner för olika stödformer. Jag skall ägna litet tid åt andra värden som har stor betydelse för människorna under en strukturomvandling.

Det är med stor tillfredsställelse som vi kan konstatera att kulturfrågorna i det regionalpolitiska betänkandet tillmäts samma betydelse för en bygds fortlevnad och utveckling som de traditionella näringspolitiska och regionalpolitiska åtgärderna hittills har haft.

Strukturomvandling innebär att grunden för människors existens hotas. Arbete och möjlighet till försörjning försvinner. Det som har varit bygdens och människornas identitet och stolthet rycks bort.

Från att ha varit en resurs för landet blir människorna något som identifieras med kris och elände. De blir en belastning och känner sig obehövliga.

Sådana känslor gör människor illa. Det ger inte heller inspiration för eventuella nysatsningar. Det skapar inte attraktion för etableringar utifrån.

Om inte dessa mönster bryts har en process som liknar tvinsot kommit i gång. De verktyg som finns för att bryta depressionen är satsningar på kultur. Det är med de kulturella uttrycksmedlen som man kan bygga upp en ny identitet och en ny självkänsla.

Exempel som förtjänar att nämnas är Skinnskatteberg. När man hör Skinnskatteberg nämnas i dag är det inte i första hand industrikrisens Skinnskatteberg man tänker på. Det är körstämman och elektronmusikens Skinnskatteberg, som lever, sjunger och spelar, vi associerar till.

Ett annat exempel är min egen hemkommun, Hällefors. Stålkrisens Hällefors, men i dag också Finnkulturens Hällefors, 400 år av historia med finska förtecken som lyfts fram tillsammans med 60- och 70-talens arbetskraftsvandrade finnar.

Där gestaltas bygdens gamla historia av teatergrupper från finska föreningar från hela Mellansverige. Där rekonstrueras 1600-talsmiljön för att kunna ses med 1600-talets ögon.

Det viktiga som där sker är att vi som betraktar oss som svenskar möter våra invandrade kamrater i ett gemensamt intresse för vår gemensamma bakgrund. Där skapar mötet i kulturen också förutsättningar att gemensamt bygga för framtiden.

Detta är bara ett par exempel på kultursatsningar som haft betydelse för att förändra attityder, att skapa gemenskap, men också gett den kraft som behövs för att kämpa vidare i strukturomvandlingens motvind.

Dessa kultursatsningar har också gett medvetenheten om att vi har mycket att vara stolta över och mycket som vi kan utveckla. Och det är precis vad som behövs: rätten att känna stolthet över vem man är, rätten att känna stolthet över vad man har utträtt och rätten att känna att man faktiskt är en tillgång, också för framtiden.

Den rika förekomsten av arbetarspel och bygdespel, som vi kunnat se de senaste åren, är inte bara ett uttryck för lusten att spela teater. Spelen har tillkommit genom en lång process, där man forskat i bygdens eller organisationens historia. Man har dramatiserat historiska skeenden, man har gestaltat människor, gjort rekvisita, scenografi, repeterat och framfört ett angeläget budskap.

Genom hela den långa arbetsprocessen har man lärt sig att sätta in dagens händelser i ett större sammanhang. Man har svetsats samman för ett gemensamt mål.

Som exempel kan nämnas Norrsundet, Huså, Norberg, Bredsjö.

Det finns också goda exempel på hur man förvandlat tidigare arbetsplatser, industrier och miljöer till spännande kulturupplevelser, som skapar intresse långt utanför den egna bygden.

Vi har exempel som Ekomuseum Bergslagen, Stråssa gruva, Pershyttan och linbanan i Norsjö.

Det är anläggningar med stor attraktionskraft för besökande från hela landet och även för utländska turister. Inga av dessa anläggningar skulle vara

öppna och tillgängliga i dag om det inte funnits ett stort engagemang från dem som bor i bygden och dem som verkat på arbetsplatserna. De har arbetat i studiecirklar och föreningar för att lyfta fram, och låta oss andra ta del av, vårt lands historia och rika kultur.

Ett nära samarbete har också skett med professionellt kunniga inom t.ex. läns museerna. Nya arbetstillfällen har också skapats, dels för att driva anläggningarna, dels för att ge de boende och besökande service.

Att värdera kulturell standard har blivit ett begrepp som ökar i betydelse för nylokalisering av företag och verksamheten. Man vill ha tillgång till ett rikt kulturliv, att kunna gå på teater, konserter eller utställningar, att kunna utöva intressen som körsång, instrumentalmusik, amatörteater eller dans. Man vill att ens barn skall ha möjlighet att utvecklas i en bra musikskola, amatörteatergrupp eller bildskola.

Man vill ha tillgång till böcker i bibliotek och bokhandel. Tillgången till ett rikt kulturutbud kan vara den faktor som avgör var nyetableringar görs. Tillgången till ett rikt kulturutbud kan också vara den faktor som får avgörande betydelse för om man skall stanna i en bygd.

Sett ur det här perspektivet är det med stor tillfredsställelse jag konstaterar att kultursatsningar skall jämföras med näringspolitiska satsningar beträffande användningen av anslaget för regionala utvecklingsinsatser. Det är en stor och principiell förändring.

Denna förändring leder till en helhetssyn på samhällsplaneringen i de områden som genomgår strukturomvandling. Samhället måste planeras, inte bara för arbetstillfällen, utan också för en hög kulturell standard som ger livskvalitet för oss alla, oavsett var i landet vi bor.

Därför, herr talman, vill jag för kulturutskottets majoritet yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan.

Anf. 60 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! I en bilaga till betänkandet kan man utläsa att 80-talet blev ett förlorat årtionde för stora delar av vårt land, däribland Norrbottens län.

Antalet invånare i Norrbotten har minskat med 4 200 sedan ingången av 80-talet. För inlandskommunerna är utvecklingen särskilt allvarlig. Avfolkningen uppgår till drygt 6 900 personer i dessa kommuner. Det är den tysta katastrof som inträffat under 80-talet och som visar på bristerna i den regionalpolitik som förts.

I skuggan av socialdemokraternas många vackra, men ack så innehållslösa, tal om Sverige på rätt väg har det norrbottniska inlandet fått gå tvinso- tens väg. Endast fyra av kommunerna i Norrbottens län kan uppvisa en befolkningsökning, nämligen Luleå, Piteå, Boden och Haparanda. Det visar att 80-talet har inneburit en ökad inomregional obalans i länet med ökning i de stora kustkommunerna, medan inlandet har avfolkats. Långsiktigt är det allvarligt, eftersom klyftan mellan kustregionen och kommunerna i inlandet samt Tornedalen ökar. Det är lika allvarligt som när obalansen och klyftorna ökar mellan storstadsområden och landsbygdsområden. Här har vi ett mycket allvarligt problem.

Norrbottens framtid skall inte bygga enbart på några starka kustkommu-

ner. Det är nödvändigt att ha bosättning, arbetsplatser, service, sjuk- och hälsovård, utbildning osv. i alla delar av länet.

Den negativa befolkningsutveckling i inlandet som vi upplevt och upplever måste hejdas. I annat fall riskeras stora geografiska områden i Norrbottens län inom något eller några decennier att bli fullständiga ödebygder. Är det detta som Monica Öhman, Marianne Stålberg och andra socialdemokrater önskar? Om inte, varför agerar ni inte mera kraftfullt i regionalpolitiska sammanhang?

Regeringens förslag till regionalpolitisk områdesindelning för Norrbotten är anmärkningsvärt på många sätt. Det innebär exempelvis att en av kommunerna, Älvsbyns kommun, får sämre villkor än t.ex. kustkommunerna Kalix och Haparanda.

Älvsbyn har, vill jag påstå, blivit den bortglömda kommunen i regionalpolitiskt sammanhang. Många förefaller leva i tron att arbetsmarknadssituationen är tillfredsställande i kommunen. Ändå har Älvsbyns kommun sedan länge tillhört de fem mest arbetslöshetsdrabbade kommunerna i landet. Därför måste kommunen inplaceras i ett område med bättre villkor än regeringen har föreslagit. Jag yrkar bifall till det yrkande som Börje Hörnlund tidigare gjorde i dessa frågor. Kommunen bör ingå i samma resursområde som t.ex. Arvidsjaur, Kalix, Haparanda, Övertorneå m.fl.

Herr talman! Centern har i nästan 15 år drivit kravet att vinsterna från vattenkraften skall återföras till länet. Därmed skulle Norrbotten få väsentliga resurser när det gäller att främja investeringar i företag, vägar och kommunikationer. Ett återförande av vinsterna från vattenkraften skulle också få stor betydelse för andra delar och vattenkraftsproducerande områden.

Det har varit upprörande att beskåda hur socialdemokraterna avvaktat och förhalat och hur de försvårat för Norrbotten att få del av vattenkraftsvinsterna. Även de socialdemokrater som haft möjlighet att påverka detta i regionalpolitiska utredningen och nu i utskottet har lagt sig för den centrala regeringsmaktens ovilja att släppa ifrån sig vattenkraftsvinsterna.

På lång sikt är jag emellertid förhoppningsfull. Förr eller senare kommer vi i centern att få igenom vårt förslag. Vi upplever nämligen ett starkt och brett folkligt stöd för vårt krav på att vattenkraftsproducerande områden skall få del av vattenkraftsvinsterna.

På samma sätt förhåller det sig när det gäller vårt förslag om att sänkningen av arbetsgivaravgifterna skall omfatta all verksamhet och alla företag – med undantag av statliga och kommunala myndigheter – i hela resursområde A. Detsamma gäller jordbruket i hela Norrbottens län.

Sänkta arbetsgivaravgifter är, menar vi, ett bra vapen, ett instrument som också kan bli ännu bättre när det gäller att skapa en ökad sysselsättning samt konkurrenskraftiga företag. Frågan om sänkta arbetsgivaravgifter för företag i inre delen av Norrland har ju också diskuterats många gånger.

Det är intressant att konstatera att vi nu är framme vid ett delmål. Sänkningen av arbetsgivaravgifterna omfattar hela inre delen av Norrland. Men det hade varit bra mycket bättre om sänkningen också hade omfattat all verksamhet. Frågan diskuterades ju i samband med förra regionalpolitiska utredningen. Av olika skäl nådde vi inte riktigt ända fram den gången. Men nu har vi kommit en bit på vägen.

Prot. 1989/90:138
11 juni 1990

*Regionalpolitik
för 90-talet*

Det är fel att, som socialdemokraterna nu föreslår, undanta vissa branscher i de aktuella områdena, som ju är de mest utsatta områdena i Sverige. Därför tycker jag faktiskt att all verksamhet i den inre delen av Norrland – resursområde A – kunde omfattas av sänkningen av arbetsgivaravgifterna.

Så helt kort några ord om glesbygdsdelegationen. I likhet med vad många talare har sagt tycker också jag att det är dåligt att så att säga skicka delegationen till Östersund. Regeringen avhänder sig härigenom ett effektivt instrument när det gäller att påverka och utveckla glesbygdsfrågorna i departementet. Glesbygdsdelegationen skulle ha långt större möjligheter att göra ett fint arbete om den fick utgöra en integrerad del av regeringens administration. Mot den bakgrunden tycker jag att delegationen – och detta har vi i centern tidigare framfört – bör vara kvar här. I stället kunde man med fördel lokalisera ut industriverket.

Herr talman! Med dessa ord ansluter jag mig till de yrkanden som tidigare har framförts i debatten av bl.a. centerns Börje Hörnlund.

Anf. 61 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Först några anmärkningar beträffande det som har sagts om EG-anpassningen av regionalpolitiken.

Den som läser vad som står på t.ex. s. 107 i propositionen torde bli övertygad om att stödområdets halvering vad gäller invånarantalet främst är en anpassning till de bedömningar som man *tror* att EG gör. Men egentligen vet vi inte vilka bedömningar av regionalpolitiken i Sverige som EG gör. Såvitt jag förstår skulle EG – enligt det frihandelsavtal som Sverige har undertecknat – ha kunnat kommentera eventuell kritik i den kommitté som administrerar avtalet.

Om jag förstår industriminister Rune Molin rätt konstaterar han att man ännu inte är färdig med de regler som Sverige nu anpassar sig till. Men varför är det då så bråttom med anpassningen till de europeiska finansintressenas behov?

Såvitt jag förstår har EG-byråkratin inte kritiserat storleken på stödområdet i Sverige. Däremot har EG farit fram ganska hårdhänt mot EG-medlemmen Danmark. Har vi frågat danskarna vad de tycker om EGs regionalpolitiska regler, vilka vi nu skall anpassa oss till? Vi borde kanske samarbeta med de små länderna i Europa – både inom och utanför EG – för att kunna ta upp kampen för utsatta regioner.

Det behövs inte någon större utläggning om problemen i Norrbotten. I stora stycken instämmer jag i det som Per-Ola Eriksson och andra talare här har sagt.

Jag vill bara understryka allvaret i detta med att Norrbottens inland under 80-talet har förlorat närmare 7 000 personer. Dessutom fortsätter den könsmässiga obalansen att förvärras. Männen blir kvar i länet och kvinnorna flyttar ut. Om ingenting görs för att åstadkomma en förändring i det avseendet kommer väl också männen att flytta från länet.

Som flera andra talare här har understrukit är arbetslösheten konstant tre fyra gånger högre än vad som gäller i övriga delar av Norrbotten. Pajala kommun har sex sju gånger större arbetslöshet än övriga riket.

I Arjeplog, där arbetslösheten hittills har varit ganska låg, hotar stora

orosmoln i och med att blygruvan i Laisvall avvecklas. När det gäller malmfälten räknar man med att LKAB skall minska personalen med i storleksordningen 1 000 personer inom loppet av några år. Om ingenting görs kan man också vänta sig att personalstyrkan inom stålindustrin i Luleå reduceras med flera hundra personer. Likaså reducerar domänverket sin personalstyrka mycket kraftigt. Detta förorsakar givetvis problem, inte minst i inlandet.

Trots satsningarna i och med det senaste Norrbottenspaketet, vilket i många stycken har varit positivt, tornar alltså problemen upp sig på många håll i länet. Därför menar jag att det är olyckligt att just nu inskränka stödområdet så kraftigt som det här talas om.

Det vore rimligt om Älvsby kommun, Edefors och Gunnarsbyns församlingar i Boden samt Markbygdens kyrkobokföringsdistrikt i Piteå kunde föras till stödområde 1 och den resterande delen av länet till stödområde 2. Vi i vänsterpartiet har reserverat oss till förmån härför.

Älvsby kommun hade 1989 högre arbetslöshet än såväl Jokkmokk som Arjeplog och ungefär lika hög arbetslöshet som Kalix kommun, som tillhör stödområde 1. Trots den inflyttning till kommunen som skedde under 80-talet har befolkningen stadigt minskat. Det är bara Pajala och Kiruna i länet som har högre arbetslöshet bland kvinnorna. Såväl länsstyrelsen som landstinget i Norrbottens län har i sina remissvar sagt att Älvsbyn bör höra till stödområde 1, och det är en utbredd uppfattning i länet att det skall vara så.

Markbygdens kyrkobokföringsdistrikt, Edefors och Gunnarsbyn kan möjligen få litet stöd av sina centralorter. Men Älvsbyn i sig skall ju vara centralort.

I dag nöjer jag mig med att endast yrka bifall till reservation 171, som gäller just Älvsbyn.

Jag är övertygad om att riksdagen under de närmaste åren kommer att bli tvungen att behandla de speciella problem som finns i Arjeplogs kommun. Inom några år kommer merparten av industrisysselsättningen att försvinna, och det blir en stor påfrestning för den här lilla fjällkommunen med ca 3 800 invånare. Alla möjligheter till lokalisering av statlig eller annan offentlig verksamhet till Arjeplog måste därför noga undersökas. Givetvis måste man också fortsätta med malmprospekteringen i området för att försöka hitta nya möjligheter till gruvverksamhet. När den proposition om ökad malmprospektering kommer som vi hoppas på får vi anledning att återkomma till den frågan. Alla åtgärder som på ett konstruktivt sätt kan bidra till att Arjeplogs problem kan lösas är värda att få stöd. En särskild Arjeplogsdelegation, något som centern har föreslagit, skulle kunna vara en lösning.

Jag håller med om att utskottskansliet har gjort utmärkta insatser för att få fram detta omfattande betänkande. Men trots det kan jag inte påstå att jag är helt nöjd med behandlingen av mina yrkanden i motion 1989/90:A110.

När det gäller satsningarna på det som vi i vårt parti kallar för infrastrukturens område sätter jag mitt hopp till de 200 miljoner som skall satsas på infrastrukturen i de fyra nordligaste länen samt till den höjning av anslaget till regionala utvecklingsinsatser som utskottet föreslår.

En av de viktigaste infrastrukturella satsningar som man kan göra på Nordkalotten är att bygga ut kommunikationerna. För att möjliggöra en sådan utbyggnad behövs det resurser i miljardklassen. Jag tänker då på de åt-

gärder som behövs när det gäller förstärkningen av stambanan, påbörjandet av Bothniabanan samt kommunikationerna med de andra länderna på Nordkalotten. Men i det avseendet avslogs våra förslag i samband med att trafikutskottets betänkande 27 behandlades den 7 juni.

När det gäller frågan om att riksdagen ännu en gång bör markera de statliga företagens ansvar och behovet av investeringar i Norrbotten hänvisar man till näringsutskottets betänkande 35, där ett likartat förslag avstyrks med den enkla motiveringen att något uttalande i frågan inte var påkallat. Motiveringen synes mig något tunn, mot bakgrund av vad jag nyss har sagt om neddragningen av personalstyrkan i de statliga företagen i Norrbotten.

Enligt de utredningar som statens industriverk gjorde för cirka tio år sedan angående möjligheterna till ökad vidareförädling av den sågade träråvaran borde det under 80-talet ha funnits helt andra utvecklingsmöjligheter för träindustrin i skogslänen än som varit fallet. Statens industriverk arbetar vidare för att stimulera utvecklingen av trämanufakturindustrin. Jag tycker att det är lämpligt att på något sätt understryka vikten av att detta arbete påskyndas. Här hänvisar utskottet till näringsutskottets betänkande nr 30, som även det behandlades den 7 juni. I detta betänkande framhålls ju att branschprogrammet för träindustrin skall avvecklas inom tre år. Tydligt skall detta ske oavsett hur programmet faller ut. Denna ståndpunkt är inte vidare pådrivande.

När det gäller min önskan att regeringen skall redovisa de försök som gjorts med bakteriell lakning av malmer hänvisar utskottet till betänkande nr 31 från näringsutskottet. Jag har i detta betänkande inte kunnat hitta någon hänvisning till en sådan redovisning.

Däremot har man i betänkandet behandlat miljöproblem i samband med utlakning av metaller från avfallshögar vid gruvor. Behandlingen av min önskan om redovisning av försöken med bakteriell lakning måste alltså sägas vara minst sagt torftig. Det finns, herr talman, många anledningar att återkomma i regionalpolitiskt och näringspolitiskt viktiga frågor. Vårt parti kommer att ge sitt bidrag till att försöka hålla beslutskraften i parlamentet vid liv, även om den på många håll hotar att urholkas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 171.

Anf. 62 LEIF MARKLUND (s):

Herr talman! Jag kommer att uppehålla mig vid den motion som jag och mina partikamrater från Norrbotten har skrivit angående Älvsbyns inplacement i stödområde.

Många talare har redan framhållit det problem som finns när det gäller Älvsbyn. I propositionen fastslås, och det måste nog understrykas fastän det har sagts tidigare i dag, att de övergripande målen ligger fast. De går ut på att varje människa, oavsett bostadsort, skall ha tillgång till arbete, service och god miljö. Detta bör nogsamman noteras. Vidare sägs i preciseringen att det skall vara en rättvis fördelning av välfärden och en balanserad befolkningsutveckling. Man skall också se till att rättvisa, valfrihet och ekonomisk tillväxt främjas.

Med detta som utgångspunkt måste man känna stor besvikelse över arbetsmarknadsutskottets behandling av den här motionen. Ser man på reser-

vationerna finner man hur oerhört splittrat synsättet är när det gäller behandlingen. Jag förstår naturligtvis att det har varit oerhört besvärligt för arbetsmarknadsutskottet att arbeta fram ett betänkande med så många reservationer och så många viljor, men jag är besviken och den besvikelsen delar jag säkert med invånarna i Älvsbyns kommun.

Ser man på Älvsbyns förutsättningar kan man konstatera att det är större arbetslöshet i Älvsbyn än genomsnittsarbetslösheten i Norrbotten. En femtedel av den arbetsföra befolkningen pendlar ut från kommunen, och befolkningsutvecklingen har varit mycket mer ogynnsam i Älvsbyn än i de andra kommunerna. Främst ungdomar och andra arbetsföra personer flyttar.

Det här talar i stort för att arbetsmarknadsutskottet har missbedömt situationen. Givetvis skulle det, herr talman, se naturligt ut om jag här från riksdagens talarstol stödde vänsterpartiets reservation 171, som Bengt Hurtig och utskottsmajoritetens företrädare har yrkat bifall till. Jag kommer inte att göra detta av den anledningen att jag tycker att det är ett oerhört spel för galleriet att stödja sådana reservationer. Har man i utskottet inte lyckats att påverka, är det för mig ganska oväsentligt om jag stöder reservationen eller ej. Jag kommer alltså inte att yrka bifall till den kommunistiska reservationen, ej heller till den centerpartistiska reservationen. Den senare innehåller en hel del saker som jag absolut inte kan ställa upp på. Däremot, herr talman, kan jag upplysa riksdagen om att frågan för min del inte är utagerad. Naturligtvis kommer jag tillbaka med arbetsuppgifter för arbetsmarknadsutskottet då tillfälle ges.

Anf. 63 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tvingas konstatera att i valet mellan att ställa upp för en kommun i Norrbottens län, som Leif Marklund nyss har pläderat för, och att kapitulera för partipiskan i den socialdemokratiska gruppen väljer han kapitulationens väg.

Anf. 64 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottet har vi inte yrkat speciellt bifall till Leif Marklunds motion, utan vi har hållit oss till linjen i våra två motioner som berör regionalpolitiken. Hade Leif Marklund yrkat bifall till sin egen motion hade jag kunnat stödja honom.

Anf. 65 LEIF MARKLUND (s) replik:

Herr talman! Per-Ola Eriksson försöker göra detta till att jag skulle vara underställd partipiskan. Jag försökte förklara, men Per-Ola Eriksson kanske inte lyckades förstå vad jag menade. Har man i utskottet icke lyckats komma överens, finns det mycket små möjligheter att ändra på detta inför beslutet i denna kammare. Med den splittring av reservationerna som föreligger blir det helt hopplöst. Det är av den anledningen jag anser att jag kan återkomma och arbeta vidare med frågan.

Till Bengt Hurtig kan jag framföra ungefär samma argument. Det är ganska meningslöst att yrka bifall till reservationerna eller sin egen motion. Det kommer inte att ändra kammarens beslut.

Anf. 66 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Det är ett ganska intressant uttalande som Leif Marklund gör, som man egentligen skulle kunna föra en längre debatt om. Men jag vill fråga Leif Marklund, med anledning av att han säger att han skall återkomma, vilka signaler han har fått från utskottet som säger att när han nästa gång aktualiserar frågan skall han få igenom sitt krav. Är det inte lika bra att vi går till beslut och att Leif Marklund ställer upp bakom de partier som vill att Älvsbyns kommun skall inplaceras i ett högre stödområde?

Anf. 67 LEIF MARKLUND (s) replik:

Herr talman! Jag har naturligtvis precis samma möjlighet att få mina motioner behandlade ett annat år och att få frågan om en förändrad placering av Älvsbyn i stödområdena seriöst behandlad i arbetsmarknadsutskottet. Då hoppas jag att både centerpartiet och vpk kan komma överens om en gemensam skrivning om Älvsbyn. I dag är de ganska splittrade i sina reservationer, vilka är utformade på två olika sätt.

Anf. 68 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Här har diskuterats mycket om regionalpolitiken, men jag har ytterligare synpunkter som jag gärna vill framföra i mitt anförande.

En aktiv regionalpolitik skall innebära investeringar för framtiden och för en långsiktig politik för människors boende och arbete, för kultur och för sociala funktioner. Riktlinjerna skall vara klara och entydiga. Som en av grundförutsättningarna utkristalliseras då mönstret att människor kan bo och verka i hela vårt avlånga land på någorlunda jämbördiga villkor.

Folkpartiets målsättning är att regionalpolitiken skall öka den enskildes möjligheter att fritt kunna välja arbete och bostadsort och därmed åstadkomma en mer likvärdig ekonomisk, social och kulturell standard för landets olika delar.

Jag kan emellertid inte bortse från att levnadsvillkoren mellan söder och norr i vårt land skiljer sig markant. Inte minst beror detta på den geografiska strukturen. Vi har ett avstånd på 160 mil mellan den sydligaste och nordligaste delen. Det innebär också att långa vintrar kännetecknar Norrland och Norrlands inland, vilka kan börja i mitten av oktober och pågå till mitten eller slutet av april. Men det sydligare Sverige upplever vissa år aldrig en riktig vinter, med dess problem, måste jag säga. Det är egentligen för självklart att behöva påpeka detta förhållande, men erfarenhetsmässigt vet jag att bilden av Norrland och Norrlands inland inte är särskilt klar och entydig. Det är svårt att inse den direkta skillnaden om man inte själv vistas i dessa delar av landet.

Politiken syftar till att utjämna de skillnader som finns där det är möjligt. Klimatet kan vi inte göra något åt. Framför allt är avsikten att underlätta för näringslivet och att nå ut på marknaden med varor och tjänster. Bra och tillgängliga kommunikationer till rimliga kostnader är ett måste. Här har regeringen försummat att satsa nödvändiga medel.

Från Norrlandslänen har under flera år framförts gemensamma krav och önskemål om en regionalpolitisk satsning vars syfte är att åstadkomma en nationell balans. Från folkpartiets sida har vi hörsammat kraven och insett

problematiken. Vi föreslår därför att en regionalpolitisk utredning skall tillsättas. Vi har i dag att ta ställning till en del av förslagen som framkommit i det sammanhanget.

Låt mig än en gång konstatera att målen för regionalpolitiken måste vara långsiktiga och ge likartade betingelser för människors välfärd: arbete, service och god miljö. Ett mål som måste nås och som nu hålls levande i ett läge med stora regionala skillnader i levnadsförhållanden och med ett minskat ekonomiskt utrymme – vilket med stor tydlighet framstår som resultat av den förda socialdemokratiska politiken – är att människor skall kunna göra sina aktiva insatser för samhällsbygget oavsett bostadsort.

Jag uppehåller mig länge kring detta ställningstagande, men jag tycker att det är själva kärnan i regionalpolitiken. Tyvärr inger det nu liggande förslaget hopp om en mer anpassad regional politisk satsning för Norrlands inland. Den socialdemokratiska regeringens satsningar visar fortfarande på en övertro på myndigheter och centrala verk. På annat sätt kan inte förslaget om att upphöja glesbygdsdelegationen till en myndighet tolkas. Det spåret leder definitivt fram till mer byråkrati och krångel.

Man litar inte på den enskildes förmåga att på någorlunda jämbördiga villkor få utveckla kreativitet och kunnande, utan där skall myndigheten ta över. Därför blir också den nya stödområdesindelningen en stötesten. Näringslivet och inte minst småföretagandet är synnerligen beroende av rättvisa och jämbördiga villkor. Den nya områdesindelningen är allt annat än rättvis. Förslaget är illa underbyggt och kommer att ge felaktiga signaler. Ett samhälles inplacering i ett stödområde kan många gånger vara av avgörande betydelse för utveckling och fortlevnad av bygden, vilket vi snart kommer att bli varse med detta beslut.

Jag har i motion 1989/90:71, yrkande 2, tagit upp frågan om nedsättning av socialavgifterna. Jag anser att motionen inte fått en relevant behandling i utskottsbetänkandet. Den borde också ha redovisats i den länsvisa uppräknings som skett för Västerbottens del på s. 221 i betänkandet. Där saknas motionen tyvärr. Jag har emellertid stor förståelse för det arbete som utskottet har haft och sluter mig till att misstag kan uppkomma.

Jag vill starkt framhålla den oro som uttalas från olika kommunföreträdare och företag. Jag delar själv den oron vad gäller områdesindelningen och att förslaget om nedsättning av socialavgifter inte tillräckligt tar hänsyn till de speciella problem som finns i vissa inlandskommuner i Västerbotten, t.ex. Norsjö, Jörn och Kalvträsk. Däremot har jag ringa förståelse för och kritiserar starkt regeringen för att utan relevant underlag radera ut stödområde C. Vilket beslutsunderlag kan redovisas?

Vi i folkpartiet efterlyser en utredning som på något sätt kan signalera effekterna, för eller emot. Här behövs en ny utredning på samma sätt som nu en utredning om återföring av vinstmedel av vattenkraftsproduktionen tillkommer. Folkpartiet har i reservation nr 7 utvecklat våra åsikter, och jag yrkar därför bifall till reservation nr 7 och reservation nr 2.

Regionalpolitik får inte utvecklas till att bli första hjälp i hastigt uppkommande krissituationer i avgränsade regioner och inom län med i stort sett stabila arbetsmarknader, vilket tyvärr alltför mycket kännetecknat den socialdemokratiska regionalpolitiken. Jag kan nämna Malmö och Uddevalla

som exempel. Med en sådan politik kan aldrig de regionalpolitiska hjälpmedlen optimalt användas. Klara, långsiktiga spelregler skall gälla.

Folkpartiet vill decentralisera beslutsfattandet och föra ut besluten till länen och länsstyrelserna, som har bättre kompetens och kunskap om problemen än de centrala verken. De kommer även att ha det i förhållande till den nya glesbygdsmyndigheten.

Folkpartiets förslag om att höja länsanslaget betydligt över vad regeringen ansett nödvändigt vinner också gehör i kammaren i dag. 1 050 milj.kr., dvs. 150 miljoner mer än vad regeringen har föreslagit, blir tydligen kammarens beslut i dag. Det är också mer än vad moderaterna har föreslagit. Det är ett betydande påslag som kommer att ge effekter direkt ute i bygderna.

Jag tänker särskilt på det förslag som jag framfört i motion 1989/90:96. Den handlar om kvinnornas situation i Norrlands inland. Den negativa befolkningsutvecklingen i norra Norrland och i exempelvis Västerbotten är mycket oroande.

Befolkningen i länets inlandskommuner minskade under åren 1986–1988 med nära 800 personer. Det är i huvudsak de unga kvinnorna som reser söderut. Prognoser visar att utflyttningen fortsätter. Länsstyrelsen i Västerbotten – där jag själv sitter med – har mycket seriöst tagit sig an problematiken. Vi arbetar för att inlandet måste utvecklas med speciella insatser, koncentrerade på en rimlig befolkningsutveckling, där kvinnorna har en nyckelroll. Insatser behövs för utbildning, kompetensbreddning, teknikspridning och kommunikationer. Försvinner kvinnorna dör bygden ut.

I vårt län, liksom i andra Norrlandslän, pågår en rad projekt inriktade på att öka sysselsättningen för kvinnor och att få fler kvinnor att starta eget. Av de ca 500 nya företag som tillkom i Västerbotten 1987 svarade kvinnorna för en tredjedel av etableringarna.

En väl fungerande vuxenutbildning har också stor betydelse för att få kvinnor att bli trogna sin hembygd. Annaprojekten i Västerbotten har också visat vägen för nya idéer. Med andra ord behövs det en rad regionala utvecklingsinsatser och projektstöd inom olika områden, kulturområdet inte minst, som har försummats.

Herr talman! Många förslag och förväntningar har skapats genom kampanjen Landsbygd 90. Ett är säkert, att kraftiga åtgärder behövs nu för att stoppa utflyttningen, och fler insatser måste tillkomma, inte minst med sikte på kvinnornas speciella önskemål beträffande fritids- och kulturmiljön. Alla är inte intresserade av älgjakt och fiske.

Jag föreslog 15 miljoner till de fyra Norrlandslänen, speciellt riktade till aktiviteter för kvinnor. Förutsättningarna att genomföra mer direkt riktade insatser för kvinnor i Norrlandslänen ökar nu, eftersom länsstyrelserna får ökad frihet att själva besluta om anslagen, inte minst tack vare oppositionens krav på ökade länsanslag som kommer att beslutas nu.

Till sist, herr talman: Trots att detta betänkande skulle vara det stora steget mot en bättre regionalpolitik är min bedömning att det kommer att behövas mer genomtänkta förslag, om syftet – regional balans med lokal mobilerings, enskilda initiativ och enskilt skapande – skall nås.

Herr talman! Västerbotten kallas för det kompletta länet. Där finns hav och fjäll, landsbygd och stad. Där finns skog, malm och älvar. Under decennier har vi i Västerbotten tillsammans med övriga Norrlandslän svarat för en försvarlig del av Sveriges exportinkomster. Vi har levererat elströmmen, och vi har stått för arbetskraften. Och ändå finns det en utbredd uppfattning att Norrland tär på Sveriges ekonomi, att vi som bor där är en belastning för övriga Sverige.

Börje Hörnlund skall ha en eloge för den redovisning han gjorde. Den visade att det som vi eventuellt snedbelastar eller tär på handlar om 0,75 % av statsbudgeten.

Synsättet att vi i Norrland tär på ekonomin slår tyvärr igenom också i regionalpolitiken, där man har missat helheten, nämligen att vi faktiskt är ömsesidigt beroende och att stad och land, nord och syd inte är varandras motsatser utan varandras förutsättningar.

Avsaknaden av helhetssyn är den ena stora bristen i regionalpolitiken och i det betänkande som vi i dag diskuterar. Den andra är det näst intill obefintliga kvinnoperspektivet.

Trots att det pågår stora, genomgripande förändringar i den svenska politiken, som var och en för sig kommer att få stora konsekvenser för Norrland och Västerbotten, saknas det en analys av de samlade effekterna.

Inom loppet av en vecka kommer vi här i riksdagen att fatta beslut om en ny jordbrukspolitik – det gjorde vi i lördags –, århundradets skattereform – det skall vi göra på onsdag –, regionalpolitik – den diskuterar vi i dag –, ett ekonomiskt krispaket, som bl.a. innebär kommunalt skattestopp, och trafik- och forskningspolitik inför 90-talet, som vi redan har fattat beslut om.

Dessa beslut kommer att påverka utvecklingen i Västerbotten, men ingen kan svara på vilka de sammantagna effekterna blir, därför att man saknar en helhetssyn.

En konsekvens av denna bristande helhetssyn och kanske av bristande kunskaper är synen på inlandet. Var börjar egentligen inlandet? I Västerbotten anser vi att vi har tio inlandskommuner. Men utskottsmajoriteten – som den här gången består av socialdemokrater och moderater – anser att fyra av Västerbottens inlandskommuner inte skall ingå i stödområde 1. Det gäller Norsjö, Vindeln, Lycksele och Bjurholm. Det är ett felaktigt beslut, och jag vill vädja till kammarens ledamöter att ändra på det och rösta för reservationerna 160 och 162.

Till skillnad från en del andra här tror jag att det är viktigt att man vågar stå upp och stödja sitt eget hemlän och de motioner man eventuellt själv har skrivit. Det är en viktig signal till dem som jobbar ute i kommunerna, och det bidrar till att motverka det politikerförakt som sprider sig när man säger ett och gör ett annat. Det vore därför intressant att veta hur socialdemokraterna och den moderata ledamoten från Västerbotten tänker rösta. Det vore också intressant att veta hur folkpartiet ställer sig – folkpartiet har ingen reservation när det gäller just de här kommunerna.

Det tio inlandskommunerna i Västerbotten har under hela 1960-, 1970- och 1980-talen haft en stor befolkningsminskning och utvecklats enligt samma modell som många andra inlandskommuner i norra Sverige. Utflytt-

ningen har berott på arbetslöshet, och den i sin tur har förorsakats av en genomgripande struktumvandling. Det är först under de senaste två tre åren som man har kunnat märka en förändring.

Under perioden 1980–1987 har den kraftigaste försämringen skett inom de fyra kommuner som man i propositionen föreslagit skall tillhöra stödområde 2. Dessa fyra kommuner har var och en sina särskilda skäl som talar för att de skall höra till samma stödområde som resten av inlandet.

Bjurholm är Sveriges minsta kommun med ett invånarantal på 2 990 – det är inte många människor. Mellan 1980 och 1988 minskade befolkningen dessutom med 12 %. Nästan en tredjedel av de 3 000 personerna är över 64 år. Man har en sysselsättningsutveckling som är den näst sämsta i hela Sverige. Om inte det skall kvalificera för att tillhöra stödområde 1 vet inte jag vad som skulle göra det!

Vindeln har under flera år på 1980-talet visat upp länets högsta eller näst högsta födelseunderskott, och genomsnittet för åren 1983–1989 är minus 31 personer per år.

Norsjö har förutom samma problem som Bjurholm och Vindeln också det problemet att man har ett mycket stort kvinnounderskott.

Lycksele är den av dessa fyra kommuner som inte uppvisar lika dystra siffror som de tre övriga, men Lycksele är den enda staden i Västerbottens inland. Lycksele måste få en chans att utvecklas till ett regionalt centrum. Lycksele ligger centralt och är något av en knutpunkt för länet. Det är lätt att komma till Lycksele från alla delar av Västerbotten. Med en placering i stödområde 1 skulle Lycksele kunna medverka till att koncentrationen till kuststäderna minskade.

Herr talman! Jag yrkar som sagt bifall till reservationerna 160 och 162.

Den andra stora bristen är, som jag tidigare nämnde, avsaknaden av kvinnoperspektiv i det regionalpolitiska tänkandet.

Man kan se det i redovisningen av det regionalpolitiska stödet hittills. 55 % av stödet har gått till verkstadsindustrin och trävarubranschen, där det inte finns många kvinnor.

Man kan se det i redovisningen av statistik över befolkningsutvecklingen. Man har faktiskt missat att det är kvinnorna som har flyttat från landsbygd och glesbygd. Det är inte förrän de senaste åren som man har analyserat befolkningssiffrorna litet mer noggrant och sett att det är kvinnorna som flyttar.

Om målsättningen är att kvinnor skall ha likvärdig tillgång till arbete, service, kultur och fritid, som det står i betänkandet, måste man börja med att beskriva *hela* verkligheten.

Man missar också det faktum att merparten av kvinnorna arbetar inom den offentliga sektorn. Hur tänker sig socialdemokraterna att kunna leva upp till målsättningen om likvärdig tillgång till arbete, service, kultur och fritid, när man samtidigt inför kommunalt skattestopp, som kommer att bli ett stort hinder för kommunerna att utveckla den offentliga sektorn?

Jag måste också säga att jag blir litet beklämd över vissa ledamöters förhållningssätt till kvinnor. Det talas om att stödja och hjälpa, och det är precis samma välgörenhetsattityd som man kan höra när det pratas om Norrland eller inlandet. Det är inte för att det är *synd* om kvinnorna som man skall

satsa på dem. Det handlar om att se att kvinnorna diskrimineras, att se att vi har ett ojämlikt samhälle, där vi inte tar vara på den kraft, de erfarenheter och de kunskaper som kvinnor har, och att se att regionalpolitiken hittills har missat det. Kraven måste ställas utifrån den insikten. Vi i vänsterpartiet kommer aldrig att acceptera att klass- och könsmässiga orättvisor ses som ett välgörenhetsproblem.

Därför har vi i vår motion med anledning av den regionalpolitiska propositionen föreslagit en bred satsning på sex timmars arbetsdag för kvinnorna inom stödområdet. Vi vet att kvinnor vill ha sex timmars arbetsdag, och vi vet att det skulle skapa förutsättningar för fler kvinnor att söka sig till dessa områden, liksom det skulle skapa större förutsättningar för kommuner och landsting att inrätta heltidstjänster. Vi vet att det har gjorts försök, bl.a. i Kiruna kommun, som givit mycket goda resultat. Man har fått minskade arbetsskador, man har åstadkommit större trivsel, och kvinnorna stannar kvar.

Vänsterpartiet har dessutom en rad andra förslag som särskilt skulle gynna kvinnorna, bl.a. ett särskilt glesbygdssöd för kommunal barnomsorg på små orter och på landsbygden och ett speciellt statsbidrag till länstrafiken i län med stora avstånd, för att skapa likvärdiga förutsättningar för de olika läns- trafikbolagen.

Vi är också övertygade om att en sådan satsning på kvinnor är en bättre regionalpolitisk satsning än ytterligare anpassning till den kapitalistiska marknadsekonomin, som förespråkas av moderater och folkpartister, liksom tyvärr i allt högre grad av regeringen.

Jag måste tillstå att jag har svårt att förstå hur man som västerbottensk riksdagsledamot kan förespråka den fria marknadsekonomin och tro att den kan lösa några problem. Valfrihet i borgerlig modell är ett vackert honnörsord, men det har knappast något med västerbottensk verklighet att göra.

Herr talman! Med det här vill jag säga att jag stöder de reservationer som vänsterpartiet står bakom, och alldeles särskilt stöder jag de reservationer som gäller Västerbotten.

Anf. 70 ULLA ORRING (fp) replik:

Herr talman! Maggi Mikaelsson uttryckte sin förvåning över att man som västerbottensk riksdagsledamot kan tala om fri marknadsekonomi och valfrihet. Vi har upplevt hur systemet i Östeuropa, med planekonomi och brist på valfrihet, fullständigt har fallit sönder. Jag tycker att det talar sitt tydliga språk för att vi även i Västerbotten skall arbeta för en fri marknadsekonomi och för människors fria val.

Anf. 71 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Herr talman! Det är bara det att jag har så väldigt svårt att tro att det finns några fria marknadskrafter som skulle satsa på friskolor och privata vårdcentraler och annat i t.ex. Sorsele eller Bjurholm. Det blir en ojämlik situation. En rent kapitalistisk marknadsekonomi innebär att Norrland kommer att utarmas.

Anf. 72 ULLA ORRING (fp) replik:

Herr talman! Maggi Mikaelsson kanske inte känner till vårdhemmet som finns i Hällnäs som drivs av Lewi Pethrus Stiftelse. Det är ett exempel på att

det finns enskilda vårdhem som mycket väl kan ta hand om vårdtagare. Jag är övertygad om att vi bara om något år skall få se fler enskilda initiativ då det gäller vårdhem och annan verksamhet.

Anf. 73 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Herr talman! Jag undrar om Ulla Orring tror att det skulle vara intressant för någon privatläkare att etablera sig i t.ex. Bjurholm, där befolkningen är så liten och till 30 % består av pensionärer. Där finns inte underlag för det, och därför måste det göras offentliga satsningar där man har ett demokratisk inflytande och där man kan garantera allas rätt och möjlighet till sjukvård och äldreomsorg.

Talmannen anmälde att Ulla Orring anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 74 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 146, 155 och 157. Jag skall uppehålla mig kring situationen i Kramfors, eftersom den på ett sådant påtagligt sätt illustrerar regionalpolitikens bankrutt.

Låt oss titta något på situationen i dag i Kramfors. SAABs fabrik kommer att läggas ner. Är det så att SAAB inte säljer några bilar, behöver man naturligtvis inte några delar från sin fabrik i Kramfors heller. Det är inget konstigt med det, men det är en katastrof för bygden och en tragedi för 100-tals familjer.

I år satsar Kramfors kommun 2 milj.kr. på det s.k. hemvårdåret. Men vad är det folk skall vända hem till? Det finns alltså ingenting alls. Vad man behöver och vad det blir är ett bortvårdår.

Detta är situationen för dagen. Låt oss gå tillbaka och se hur det har varit under 80-talet, och nu tänker jag citera ur betänkandet, s. 213, under rubriken Västernorrlands län: "Befolkningen i länet har minskat med nästan 3 % under 1980-talet, från 268 000 till 260 000 personer. Inte någon kommun har ökat. Allra mest har Kramfors minskat, både procentuellt och i absoluta tal."

För att få en illustration till hur utskottet hanterar den informationen – både den som gäller dagens akuta situation och historiken – citerar jag nu från s. 214: "Några kvantitativa eller kvalitativa bedömningsfaktorer som skulle motivera en fortsatt permanent inplacering i stödområde av Kramfors – – – föreligger inte enligt utskottets mening."

Vad är detta för analys? Det är ingen analys. Folk i Kramfors som läser detta är förtvivlade och rasande. För vilken annan ort i detta land skulle en permanent inplacering i stödområde vara mer motiverad? Detta är inget annat än ett hån och kan heller icke uppfattas som något annat.

För en stund sedan hörde vi ett meningsutbyte om marknadsekonomi kontra låt oss kalla det planekonomi. Marknadsekonomin kan aldrig lösa problem som Kramfors kommun har i dag. Riksdag och regering vill inte, trots att alla vet att det bara är massiva samhällssatsningar som kan påverka läget. Inte ens en permanent stödområdesinplacering är Kramfors värt.

Det här är naturligtvis någonting som påverkar trovärdigheten hos stats-

makternas agerande. Folk som befinner sig i den situationen att de tvingas flytta och som faktiskt lever i den föreställningen att en viss makt utgår från folket i detta land finner att så inte alls är fallet. Det är på andra håll än hos de folkvalda som besluten fattas.

Vilka effekter har sådana här situationer på folks möjligheter att aktivt ta del i ett samhällsarbete? Att få människor att tro att de kan påverka sin situation är en övermänsklig uppgift.

Den traditionella regionalpolitiken och marknadsekonomin har misslyckats och exemplet Kramfors är nog. Som medicin ordineras nu mera marknadsekonomi. Det är få, vare sig man är medicinskt kunnig eller ej, som tror att detta kan vara ett recept som ger resultat.

Anf. 75 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Vissa delar av vårt land ingår i stödområden, därför att hela landet skall fungera på ett tillfredsställande sätt. Det finns geografiska och miljömässiga skillnader som gör att de delar som ingår i stödområdena har en svag utveckling, beroende på omständigheter som inte kan påverkas utan extra insatser.

Jämtlands län är det enda av norrlandslänen som ligger i inlandet, och det ingår dessutom i stor utsträckning i fjällregionen. Det är ett glest befolkat län – tre personer per kvadratkilometer, i Härjedalen t.o.m. en person per kvadratkilometer. Vi har ingen industritradition, för det är just den som är under utveckling, och det handlar då i största utsträckning om småföretag.

Trots dessa mycket speciella omständigheter har majoriteten i utskottet inte ansett att Jämtlands län skall tillhöra stödområde 1 utan undantagit en kil genom länet upp mot fjällkedjan, som skär av just stödområde 1.

Det mest anmärkningsvärda är Bräcke kommun, som kommer att ingå i stödområde 2, medan angränsande kommuner återfinns i stödområde 1. Det hjälper inte att man i betänkandet påpekar att Bräcke skall prioriteras när det gäller de riktade stöden till företagen och att den högre bidragsprocenten skall gälla. Det är inte främst bidrag som Bräckes företagare efterfrågar, utan det är den 10-procentiga sänkningen av arbetsgivaravgiften som har den största betydelsen för de befintliga företagen. Det är nämligen inom småföretagen som en utveckling skall kunna ske, och generella lättnader gynnar alla i regionen. Det finns etableringar som är påtänkta i Bräcke men som förmodligen inte kommer till stånd på grund av att företagarna i stället slår sig ner i grannkommunen.

Att Bräcke på något sätt skulle ha ett försprång framför andra delar av länet på grund av gynnsammare omständigheter förefaller mycket underligt, och det är helt obegripligt för oss som närmare känner länet. Ett större företag har tvingats lägga ner, och många blev då arbetslösa. Nu samlar man krafterna för att skapa ersättning för bortfallet och få till stånd nya etableringar.

I betänkandet tar inte utskottet heller upp några motiv för sitt ställningstagande.

Vi har från moderat håll en reservation i vilken vi anser att Bräcke bör ligga i stödområde 1. Vi har tidigare i motioner påpekat att Bräcke bör ligga i stödområde A, enligt den gamla områdesindelningen. Man kan när det gäl-

ler stödområdestillhörighet sätta ett stort frågetecken även kring andra delar av länet. Delar av Krokom och Östersunds glesbygd återfinns inte i något stödområde. I ett län som Jämtland, med vidsträckta kommuner, är det stor skillnad mellan en kommuns tätort och glesbygd, speciellt när länet endast har en större tätort, som i fråga om Östersund. Läger man Jämtlands karta över Skåne och uppåt sträcker den sig upp till Dalsland och södra Värmland.

Glesbygden runt Åre tätort, stödområde 2, har kommit i ett underligt konkurrensläge när det t.ex. gäller turismen. Kall-Undersåker utgörs av verklig glesbygd i fjällregionen. De små familjeföretagen där får ej del av den sänkning som tillkommer t. ex. Härjedalens turistföretag.

I den moderata reservationen 6 påpekar vi också att gränserna för stödområdena i vissa fall orsakar problem. Speciellt i Jämtlands län finns det anledning att noga pröva vilka gränser som skall gälla, står det i reservationen. Och det kan jag verkligen understryka.

Det rimliga vore att hela länet skulle finnas i stödområde 1 med undantag av vissa tätorter. Detta har jag också framhållit i min motion. Det finns all anledning att återkomma till detta även om man i betänkandet skriver att stödområdesindelningen inte bör ändras med korta tidsintervall.

Många olika talare har tidigare i debatten påpekat att det gäller att se till helheten. Anders G Högmark och Erik Holmkvist har tidigare påpekat att det är många beslut utifrån olika sektorer som påverkar utvecklingsmöjligheterna i ett glesbygdslän. Därför måste man se vilket resultat dessa beslut sammantaget ger. Detta vill jag verkligen understryka.

Det är inte heller främst stödpengar som behövs utan avreglering och större frihet för regionerna att fatta egna beslut och att undanröja hinder för utvecklingen.

På onsdag har vi här i kammaren en mycket betydelsefull debatt som har stor påverkan på glesbygden, nämligen skattedebatten. Tyvärr finns det inslag där som bromsar utvecklingen.

Det gäller främst den ökade beskattningen, den s.k. momsbreddningen, som direkt motverkar den vinterturism som Jämtlands län är så beroende av. Den nya skatten på liftar och resor samt den höjda restaurangmomsen kommer att på ett drastiskt sätt minska turistströmmarna till länet och även till andra turistlän.

I dag diskuterar vi regionalpolitik, och många talare pekar på de ökade anslagen som går till de utsatta regionerna. Det verkar minst sagt bakvänt att några dagar efteråt fatta beslut som går i motsatt riktning och som genom ökade kostnader medför försämrade förutsättningar för de företag som man genom dagens beslut säger sig gynna.

Det allvarligaste är att det finns många beslut som är en följd av skatteomläggningen och som är helt klart negativa för glesbygden. Låt mig ge endast några exempel:

Beskattningen vid skogsavverkning ökar drastiskt genom en ny skatt, den s.k. grundavgiften.

Försämringen av bilersättningen och de stigande bensinpriserna drabbar landsbygden hårt. Hittills har underskott i en förvärvskälla kunnat kvittas mot överskott i andra inkomstslag. Nu skall också denna möjlighet försvinna, något som många talare har påpekat. Det försämrar ytterligare möj-

ligheterna för människor att bygga upp ett företag genom eget kapital. Det försvårar också kombinationssysselsättningen. Vi har redan från första början motsatt oss detta förslag.

En hel rad beslut går i samma ogynsamma riktning, och de kommer förmodligen att gå igenom på onsdag.

Hur energipolitiken skall utformas i framtiden är av mycket stor betydelse inte bara för industrin, vilket ofta påpekas, utan även för den enskilde. Att värma upp en villa i Norrland kräver dubbelt så mycket energi som att värma upp en villa i södra delarna av landet. Bristen på en fast energipolitik inger verkligen farhågor för dem som bor i Norrlandslänen.

Vägar och kommunikationer är områden som har en avgörande betydelse. Vi moderater föreslår ett betydligt utökat anslag till denna sektor, som under lång tid har varit eftersatt.

Herr talman! Motstridiga beslut går inte att korrigera med regionalpolitiska stödåtgärder. Det försämrar situationen och gör människor än mer beroende av politiska beslut. Alla beslut måste verka åt samma håll.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till reservation 151, och i övrigt avsluter jag mig till Anders G Högmarks yrkanden.

Anf. 76 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag vill börja med att instämma i Marianne Stålbjergs anförande när det gäller insatserna för Jämtlands län, som i stora stycken är mycket bra. Jag vill också instämma i den kritik hon riktade mot vissa inslag, nämligen stödområdesindelningen, där hon särskilt talade om Bräcke kommun.

Själv bor jag i Krokoms kommun. Kommunens företrädare har vid upprepade tillfällen påtalat den besvärliga stödområdesindelning som för närvarande gäller. Kommunen är i dag indelad i två områden, A och C. Större delen av kommunen tillhör område A. Området är geografiskt mycket stort, men befolkningen uppgår bara till 6 000 personer, vilket är 43 % av kommunens totala 14 000 människor. Övriga församlingar tillhör område B. Det utgörs av kommunens södra delar och är geografiskt mindre. Befolkningen uppgår till 8 000 människor eller 57 %. Nu har regeringen och utskottsmajoriteten gjort samma bedömning som tidigare. Krokoms kommun kommer, som en av mycket få i landet, att vara delad. De norra delarna föreslås tillhöra område 1, de södra delarna står helt utanför.

Jag bor själv i Näskotts församling. Hallströms verkstäder, som är en mycket stor industri för att vara i detta område, sysselsätter där 66 personer. Vaplans mekaniska, som vi har diskuterat tidigare här i kammaren, sysselsätter 75 personer.

Detta område ingår så att säga inte längre i inlandet. När man läser utskottsbetänkandet kan man konstatera att bl.a. Åmål och Säffle av utskottet har fått en ändrad status i och med att de har flyttats upp i område 2. De södra delarna av Krokoms kommun betraktas emellertid som livskraftigare än exempelvis Åmål och Säffle eller som en stad vid Norrlandskusten.

Det borde vara en självklarhet att en kommun hålls ihop. Den södra delen har betydelse för den norra. Många människor arbetar i söder men bor i norr. Konkurrensen med Östersund är bekymmersam. Jag kan alltså inte

delar utskottsmajoritetens uppfattning när det gäller inplaceringen av Krokommunens södra delar, och jag kommer vid en eventuell omröstning också att ge uttryck för detta.

Vi från länet är heller inte nöjda med att Åre kommun inte har placerats i område 1. Tätorten Åre är expansiv. Ja visst, men vi har exempelvis Kallset, Bydalen, Ottsjö och många andra orter som verkligen ligger i skuggan av tätorter. Vi har utvecklat liknande tankar om Östersunds kommuns glesbygdskdelar i motion A57.

Herr talman! "Om man gifter sig tidigt så står man ut." Denna replik, fälld av en kvinna i glesbygden, är väl värd att fundera över. En annan är följande: "Hade jag inte mina uppdrag i Strömsund och Östersund så skulle jag aldrig stå ut." Det är ett uttalande av en fritidspolitiker – kvinna – i Ankarvattnet 21 mil väster om Strömsund.

Så kan det låta. Det ger en litet ny infallsvinkel till problemet om kvinnoflykten från glesbygden och hur den skall stoppas. Att det är ett problem är vi nästan alla i dag medvetna om och överens om. Men vi är överens utifrån litet olika utgångspunkter.

Det vanligaste skälet till att säga att vi måste göra någonting är att "annars blir det inga barn". Det är landshövdingar, kommunalråd och andra väldigt bekymrade över. Ett annat skäl är det som regeringen skriver i propositionen, att kvinnors liv på landet är en förutsättning "för fullföljandet av den ekonomiska politiken".

Men om man nu skall se på regionalpolitiken ur ett kvinnoperspektiv, måste man ha andra utgångspunkter för sitt handlande. Vi måste ta vår utgångspunkt i kvinnornas behov, inte i landsbygden som sådan, eller i de stackars ungkarlarna eller landshövdingarnas bekymmer över minskat barnafödande.

Vilka är då moderna kvinnors behov? Jo, det är t.ex.
personlig frihet
arbete med en lön som man kan leva på
en egen bostad om man lever ensam
en bra arbetsmiljö
närhet till social service i form av barnomsorg, affär, viss hälso- och sjukvård
möjlighet till personlig utveckling i form av kurser, film, kanske teater
ibland, föreningsliv och hobbyer
ett liv i harmoni med naturen, så långt det låter sig göras.

I dagens glesbygd, som alla partier säger sig värna om, finns inte dessa behov tillgodosedda. Glesbygdsboende i dag innebär att kvinnors personliga frihet är beskuren. I glesbygden frodas en social kontroll som är direkt riktad mot kvinnor, helt enkelt därför att kvinnor är de som mest är hemma. De förflyttar sig mindre än männen. När kvinnorna gör något annat än att vara hemmavid, far till samhället eller till staden, vet deras närhet om det. När det kommer någon bil eller person finns kontrollen och det registreras i området.

Kvinnors möjligheter att bli ekonomiskt jämställda är betydligt mindre på landsbygden. Kvinnor är här inte hänvisade till de 30 arbeten som vi brukar tala om, jämfört med männens 300, utan till jordbruk, hemtjänst, handel,

lokalvård och viss egen företagsamhet. Det finns mycket små möjligheter för kvinnor att byta arbete, att avancera.

På landsbygden är det svårt att bo ensam. Det finns få mindre bostäder. Men det lever också kvar en attityd att man skall gifta sig och skaffa barn, det är detta som är naturligt. Att majoriteten av landets hushåll i dag består av en vuxen, det har ännu inte riktigt fått fotfäste här.

Det sägs att föreningslivet och kursverksamheten är stor på landsbygden, sant eller ej. Men den torftiga fritidsmiljön anges som ett övervägande skäl till att unga kvinnor flyttar.

Barnomsorgen blir en allt viktigare fråga även i de glest bebyggda delarna av vårt land. Dagens kvinnor satsar på sina barn. De inser vad en professionell barnomsorg betyder för barnen, för att utjämna mellan olika grupper och för att lyfta de eftersatta barnen till en högre social och intellektuell nivå. Därför kommer kravet på kvalitet i barnomsorgen att växa. Dagens situation är inte till fyllest.

En god regionalpolitik som skall vara långsiktig måste alltså utgå från människornas, och då främst kvinnornas, behov. Det är kvinnorna som skall ges möjlighet att välja att bo på landsbygden – inte för att landskapet skall hållas öppet, eller för att det skall bli barn eller för att tillfredsställa ungarlarna, utan helt enkelt för att de här kan se sina drömmar bli förverkligade, se sina liv utvecklas. Detta är något mycket större och svårare än det som under årens lopp dominerat debatten. Det har handlat om mer pengar, fler kvinnoprojekt, ökade anslag. Det är självklart viktiga inslag, men de är inte de främsta när vi talar om kvinnor och regionalpolitik.

Vad man inför framtiden bör fråga sig är om 90-talets kvinna kommer att finna sig i att springa mellan olika verksamheter, formella och informella, för att tjäna pengar. Om hon är beredd att arbeta deltid inom vården utan att ha en rejäl möjlighet att försörja sig eller förändra sin situation. Kommer hon finna sig i att ha en bristfällig barnomsorg om ens någon, att ha kyrkans syförening eller ABF-kursen som fritidssysselsättning, att åka långt med bil för att handla, medverka till resursslöseri genom att bo extremt glest och då vara tvungen att ofta åka bil, eller kommer hon att finna sig i att grannarna alltid vet det mesta om vad som rör sig i hennes värld?

Jag menar att det är hög tid att sätta samhällsstrukturen i centrum för debatten, eftersom kvinnors förhållande till samhället är omistligt. Det är också dags att nu i ännu större utsträckning använda de pengar som ställs till förfogande på ett sådant sätt att de inte bara ger si eller så många arbetstillfällen, utan att de medverkar till en god samhällsstruktur, till en utveckling av människorna så att deras självtillit stärks och de känner att: här vill jag verkligen bo.

Under några år har vi i de norra delarna av landet kunna göra vissa av dessa saker, eftersom det inrättades ett anslag som lantbruksnämnderna har haft hand om. Det benämndes Särskilt åtgärdsprogram för jordbruket i norra Sverige. I mitt eget hemlän, Jämtlands län, har detta bl.a. använts till många kvinnoprojekt på landsbygden. 300 kvinnor har gått förberedande kurs med målet att stärka självförtroendet. 60 kvinnor har gått en längre företagartutbildning, och 80 kommer att utbilda sig det närmaste året. Dess-

utom har exempelvis getnäringen stöttats, skogsbruket, trädgårdsnäringen och olika mindre turismprojekt, alla dessa med inriktning mot kvinnor.

Denna form av verksamhet har gillats och nu utvidgats till hela landet – det står så i dagens utskottsbetänkande. De extra hundra miljonerna till glesbygdsstödet är avsedda att användas på det här viset.

De strukturanslag som föreslås visar också att regeringen nu ser den infrastrukturella utvecklingen som en väsentlig del av regionalpolitiken. Jag är övertygad om att länsstyrelserna i de tre norra inlandslänen, vilka kommer att disponera ett av dessa strukturanslag, kommer att fortsätta satsningen på att utveckla och bygga upp den viktiga infrastrukturen till gagn för kvinnor, när det nu ges bra resurser till det.

De kultursatsningar som bl.a. Ulla Berg tidigare talade om är också ett steg i rätt riktning.

En annan glädjande sak i betänkandet som tidigare har diskuterats här är glesbygdsmyndighetens lokalisering till Östersund. Med förvåning har jag lyssnat på debatten och argumenten mot en utlokalisering. Jag har inte funnit att argumenten emot håller.

Jag ställer mig frågan, precis som Marianne Stålberg gjorde tidigare: Om inte denna myndighet kan utlokaliseras, vilken myndighet kan då utlokaliseras? Vilken myndighet är bättre skickad och har större förutsättningar att lokaliseras i nära anslutning till glesbygden än en glesbygdsmyndighet?

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 77 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! När jag kom farande häromveckan till ett möte med Dalarnas centerkvinnor i Milsbos bygdegård i Hedemoratrakten, frågade taxi-chauffören några karlar om vägen. Han fick med sig en hälsning till mig: "Se till att vi får vägarna upprustade!"

Den smala, guppiga grusvägen som vi färdades på gick genom ett underbart landskap med välskötta åkrar, skogar och gårdar. Det enda som inte var välskött var vägen, som samhället har ansvar för.

Av Dalarnas 500 mil vägar är 125 mil grusvägar, många i stort behov av reparation och förbättringar. Trafiken är livlig året om när alla turister söker sig ut till denna landskapsdröm. Då räknar man med att det statliga anslaget till Dalarna nästa år till vägunderhållet kommer att skäras ned med 20 %.

Centern vill ha ett tioårigt program för förstärkning och beläggning av grusvägarna inom landets länsvägnät. Anslaget föreslås bli ökat med 1 000 milj. kr. för nästa budgetår. Det är inte mycket när man jämför med vad motorvägar kostar. Tyvärr har vi inte fått gehör för detta förslag, som skulle vara en mycket klok landsbygdssatsning.

Det är viktigt att människor engagerar sig och talar om hur de vill att samhället skall satsa skattepengarna som vi alla drar ihop. En arbetsgrupp som bildades i Orsa Finnmark under Landsbygd 90-kampanjen, har skrivit till myndigheterna och begärt att få en rättvis vägskatt. I 14 § vägskattelagen, bil. 3, redovisas ett antal kommuner där man får dra av 384 kr. på fordons-skatten. I grannkommunen Ljusdal har man en sådan nedsatt fordonsskatt,

vilket motiveras av att det är långt till tätorter. Men det är minst lika långt från Kvarnberg och Noppikoski när man behöver sköta ärenden i centrum. Orsa kommer nu in i samma stödområde som Ljusdal. Det vore rimligt att hela Orsa Finnmark, som ligger i olika kommuner, fick samma skattelättnad. Jag skall arbeta vidare för denna fråga.

Ett allt viktigare hjälpmedel för kommunikation blir datorerna. Det är lockande för många att bosätta sig på landet; under förutsättning att man kan koppla in sig på andra datorer på en arbetsplats var den än ligger och kan stå i förbindelse med datorcentraler och andra abonnenter över hela världen – precis som med telefonen. För detta behövs ett telenät som är av en så bra kvalitet att det inte blir störningar i datortrafiken. Det är dåligt beställt med detta på landet. T.ex. min riksdags-PC fungerar inte ännu. Senast brakade den ihop totalt under ett kraftigt åskväder.

Naturligtvis är det också väsentligt att telefoner och telefax fungerar. Dalarna har varit kraftigt drabbat av störningar. Televerket är numera inriktat på en god service, som är snabb och personlig. Nätet håller på att rustas upp, men riksdagen har bestämt att detta bara skall ske i den takt som televerket kan finansiera det genom sina intäkter.

Göran Engström och jag motionerade i januari om att televerket bör kunna få resurser att modernisera telenätet över hela landet snabbare än vad som är företagsekonomiskt motiverat. Detta är i hög grad rimligt, i synnerhet när vi jämför Sveriges resurser på den tiden då alla fick telefon med nuet, då vi är ett av de fem rikaste länderna i världen. Då var det självklart att vi tillsammans bekostade telefonnätet.

Utskottet har skjutit upp behandlingen av denna motion till hösten, men jag vill nämna den nu eftersom det är en så väsentlig regionalpolitisk fråga. Datorrevolutionen kan ge landsbygden en mångfald arbetstillfällen. 90-talet kommer att se många människor söka sig till livskvaliteten på landet, om de kan arbeta därifrån likaväl som i trängseln i storstaden. Ingen vill isolera sig, men alla vill ha svängrum.

Herr talman! Staten får inte vara småsint. Att plocka bär, svamp och kottar tar så mycket tid att timpengen blir låg även när man inte behöver betala skatt. Vi bör vara tacksamma mot dem som tar till vara dessa skogsfrukter, som annars skulle förfaras. Skogsbruket är beroende av att få kottar som är anpassade till olika växtställen. Det är småaktigt av staten att jaga de få skattekonorna från folk som bjuder till! Göran Engström och jag motionerade med anledning av den regionalpolitiska propositionen om att skörd av skogens frukter skall vara skattefri. Till vår glädje konstaterar vi att förslaget att skattebelägga detta arbete har dragits tillbaka.

Hos skattemyndigheterna har man på senare tid beslutat att ägna sig åt dem som fuskar med skatten i stor skala och inte ge så mycket tid åt den enskildes små misstag. Det är bra. Lagstiftningen bör också ge utrymme för större frihet att verka utan att myndigheterna reglerar och kontrollerar detaljer.

Det finns risk för att kommunerna klämmer åt den enskilde medborgaren som man rår på, men låter de stora företagen och organisationerna gå fria. Det bör vara tvärtom. Kommunen bör tolka t.ex. PBL, plan- och bygglagen, så att det passar den trakt där man bor.

Prot. 1989/90:138
11 juni 1990

*Regionalpolitik
för 90-talet*

Det är också viktigt att man står ut med litet kaos ibland. Nyskapande är stökigt i början. Man kan inte starta ett företag med ett perfekt kontor och verkstad i mångmiljonklassen. Det måste finnas möjlighet att improvisera och pröva sig fram. Kvittningsrätten är väsentlig för att man skall kunna försörja sig under tiden man utvecklar något nytt som bara medför utgifter i början. Så är det för alla. Storföretagen har råd att ta stora förluster under introduktionsskedet. Man kvittar introduktionskostnaderna mot vinst på annat håll. Ja, det anses vara så viktigt att kunna sälja till underpris utomlands för att få in en vara på marknaden, att rädslan för EGs antidumpingåtgärder är ett av företagets starkaste motiv för att ge upp Sveriges självbestämmanderätt och gå med i EG.

Storföretag har resurserna, men de har uppenbarligen inte idéerna. En utredning visar att svenska företag är mycket duktiga på att modernisera och automatisera produktionen, men produkterna är desamma som de varit under lång tid. Vi lever farligt om vi inte förnyar oss efter nya tiders krav.

Nyskapandet sker ofta i mindre enheter. Det hävdade redan Dodde Wallenberg på sin tid. På landet har småföretagen billiga omkostnader. Det är viktigt att inte stelbenta bestämmelser tar bort skaparglädjen och tvingar dem att ägna sig åt att passa in sina tankar efter myndigheternas ramar. Det är fruktansvärt hindrandsamt. Kanske är det allra viktigaste myndigheterna kan göra för att landsbygden skall få en god utveckling, att låta bli att hindra landsbygdens folk från att skapa efter sina egna idéer. Länsstyrelser och utvecklingsfonder, t.ex., bör få större frihet att stödja det man tror på utan stelbenta bestämmelser som tröttar ut dem som vill något. Satsa pengarna på någons idé och riskera att förlora dem på idén hellre än på byråkratiskt utredande!

Herr talman! Göran Engström och jag har tagit upp flera förslag från landsbygdsriksdagarna men vi har inte fått gehör från utskottsmajoriteten. Jag har inget yrkande i dag, men vi återkommer.

Anf. 78 OVE KARLSSON (s):

Herr talman! Jag har i anledning av den regionalpolitiska propositionen väckt tre motioner och är medmotionär när det gäller motion A424 från den allmänna motionstiden.

Motion A33 handlar om de i motionen angivna kommunernas inplacering i stödområden. Motion A43 handlar om behovet av lokala stödåtgärder för att trygga sysselsättningen och om särskilda åtgärder för glesbygden. Motion A60 tar upp behovet av ekonomiskt stöd för utveckling av kooperativ verksamhet i glesbygden. Vidare är jag medmotionär när det gäller motion A426, som en samlad översyn av möjligheterna att införa differentierade drivmedelspriser.

Motion A60 är genom den utredning som tillsatts sedan motionen väcktes i princip tillgodosedd. Min förhoppning är att de frågor som tas upp i motionen också kommer att kunna tillgodoses när utredningen är klar med sitt arbete. Jag hoppas att utredarna speciellt uppmärksammar de här frågorna.

I motion A33 tar jag upp frågorna om stödområdesindelningen i Kopparbergs län. De krav som ställs i den motionen tycker jag är fullt berättigade. I motionen har vi pekat på de förhållanden som råder, då i första hand för

de tre kommuner som ligger i norra och nordvästra delen av länet. De tre kommunerna är Vansbro, Malung och Älvdalen, och de utgör ca 45 % av länets yta. Deras sammanlagda yta är på ca 28 000 km², och på området bor det ungefär lika många tusen människor. Det innebär en befolkningstäthet – eller befolkningsgleshet – på en person per km². Man kan illustrera det med att göra om siffrorna att gälla Stockholm. Om Stockholms kommuns invånare hade samma yta till sitt förfogande, skulle Stockholm ha 187 invånare. I det perspektivet bör det vara lätt att förstå de problem, inte minst ur samhällsservicesynpunkt, som kommunerna i västra norra Dalarna har att brottas med.

De här tre kommunerna ligger i det västsvenska skogslandet, och både Malung och Älvdalen gränsar till Norge. Kommunikationsmässigt är området handikappat genom långa avstånd, även om den industribaserade kommunikationsapparaten har kunnat utvecklas på ett bra sätt.

Under de senaste 20 åren har befolkningen i de tre kommunerna Malung, Vansbro och Älvdalen minskat med ca 8 %. Den största minskningen har skett i Vansbro kommun, som 1970 hade ca 9 000 invånare och vid 1989 års slut ca 7 900. Samtidigt som den här befolkningsminskningen skett har åldersstrukturen försämrats, och det utgör ett bekymmer.

Med det här har jag velat påvisa att dessa kommuner borde ha förts till stödområde 1, eftersom de – enligt min mening – har alla kriterier som finns i övriga inlandskommuner. Svårigheterna är sådana att när de nu förmodligen inte förs till högsta stödområdet, måste andra speciella satsningar till för att skapa en positiv trend. Turistsatsningar har gjorts och görs, men det räcker absolut inte. Det måste till mycket mer.

Vi har också i samma motion tagit upp att Ore socken i Rättviks kommun borde föras till stödområde 2. Det borde ha varit en naturlig åtgärd i det här sammanhanget.

Det är nödvändigt med en flexibel hantering av hur man skall satsa pengar på kommunerna beroende på vilket stödområde man hamnar i. Även de kommuner som inte har hamnat i det högsta stödområdet borde kunna få del av de satsningar som görs och de bidrag som lämnas till de kommuner som har de största möjligheterna att få stöd.

Vad gäller motion A43 om IKS och stöd till samhällelig verksamhet vill jag betona det angelägna i att det skapas sysselsättning på olika sätt för lokalt bunden arbetskraft. Utskottet menar att det skall kunna utgå pengar för sådan verksamhet även i fortsättningen, men från ett annat anslag, nämligen anslaget för arbetsmarknadsåtgärder. Det är angeläget för mig att påpeka att det är viktigt att de kommer att finnas pengar även i fortsättningen som möjliggör skapandet av sysselsättning för lokalt bunden arbetskraft. Var dessa pengar tas från är mindre viktigt, huvudsaken är att de finns och att det går att använda dem på ett flexibelt sätt. Detta måste därför klart skrivas in i förordningen, så att inga framtida tolkningssvårigheter uppstår.

När det gäller motionen om differentierade drivmedelspriser menar jag att det är angeläget att på olika sätt pröva detta. Det bör finnas flera alternativ som kan tillfredsställa dessa krav. Ett kan vara att differentiera miljöavgifterna så att människor som bor i glesbygden och har långa avstånd till olika slag av service får tillgång till billigare bensin. De praktiska svårighe-

terna bör övervinnas. Det måste vara en fråga som kan bli föremål för nya överväganden.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag kort beröra frågan om att göra om glesbygdsdelegationen till en myndighet och utlokalisera den till Östersund. Jag är beredd att biträda detta förslag. Däremot anser jag det mycket angeläget att ge delegationen tid under dess övergång till myndighet. Jag tycker att det skulle kunna vara en lämplig kompromiss att den nya myndigheten startar sin verksamhet den 1 januari 1991 och att den samtidigt utlokaliseras till Östersund. Det skulle vara mycket olyckligt att alltför snabbt forcera fram ett datum för flytt och ombildning.

Det arbete som den nuvarande delegationen gör – och har gjort – har på många orter gett påtagliga resultat, och det har skapat gehör för glesbygdsfrågor i många sammanhang. Det skulle därför vara fel att forcera fram en förändring nu över sommaren. Det skulle kunna leda till att man tappade tempo och skapade svårigheter för den nya myndigheten att komma i gång. Därför tycker jag att det vore lämpligt om alla parter nu försökte samla sig kring en övergång av nuvarande glesbygdsdelegation till myndighet från den 1 januari 1991.

Herr talman! För dagen framställer jag inga yrkanden.

Anf. 79 IRÉNE VESTLUND (s):

Herr talman! När jag under dagens lopp har lyssnat till en del av talarna, företrädesvis från de borgerliga partierna, förefaller det som att vi i detta land ej har haft någon som helst regionalpolitik, liksom att de mångmiljonbelopp som nu anslås inte kommer att ge någon som helst effekt. Det arbete som nu redovisas av arbetsmarknadsutskottet verkar vara av noll och intet värde.

Detta känns något märkligt, inte minst för mig som sedan 1986 aktivt deltagit i Bergslagsdelegationens arbete. Därmed har jag också fått en djup insikt om vad regionalpolitik kan innebära.

Vad har hänt med Bergslagsdelegationen under åren? Det är klart att en del av det som vi befarade har blivit mindre kännbart genom den högkonjunktur som vi har haft. Men mycket har hänt genom de insatser som staten och en socialdemokratisk regering gjorde genom Bergslagspaketen.

Strategin har varit att förändra grundvillkoren för regionen genom förbättrade kommunikationer – vägar, järnvägar, tele osv. –, genom utbildning på alla nivåer och genom att skapa ett positivt företagsklimat. Därför känns det märkligt när nu så många här har sagt att de här insatserna ute i landet inte har haft någon effekt. Däremot kan jag hålla med om att vad som är mer intressant i nuläget är vad som sker i förlängningen av Bergslagssamarbetet, vad som kan hända med de gjorda satsningarna och vad det nya Bergslagen kommer att prioritera samt hur man kommer att kunna nyttja de mycket förstärkta gränsanslag som har kommit resp. län till del. I detta sammanhang är Bergslagen ett prioriterat område. Vi vet redan nu att det behövs en fortsatt kompetenshöjning inom kommunerna. Det behövs naturligtvis också ett breddat näringsliv för att rekryteringen till Bergslagen skall kunna fortsättas. För att förhindra fortsatt utflyttning och för att lindra effekterna av tidigare utflyttningar måste orterna i Bergslagen medvetet satsa

på en mångkulturell miljö, där aktiviteter för barn och ungdomsaktiviteter också omfattar tjejer i alla åldrar.

Det som Ulla Berg tog upp om den kulturella satsningen i det här betänkandet om regionalpolitiken var mycket intressant. Jag delar helt hennes synpunkter om att det är av värde och vikt att även kommunerna lär sig detta.

När det gäller flickor i alla åldrar har vi samlat på oss erfarenheten att intresset från kommuner och föreningar är ganska svalt för t.ex. flickornas fritid. Antagligen vet man, men man har inte tagit konsekvensen av, att barns "prägling" till sin hemort sker mycket tidigt. Finns det inget som mångfaldigt vänder sig till flickor, är det kanske inte så konstigt att de flyttar.

De mångmiljonbelopp som den socialdemokratiska regeringen genom Bergslagspaketet gav oss i Bergslagen, har betytt skillnaden mellan att mycket långsamt kunna bygga upp en förändrad näringslivsstruktur och att snabbt kunna göra aktiva insatser för orterna. Visst skulle även jag ibland vilja att saker skulle kunna gå fortare och att vi skulle ha haft mera pengar till förfogande. Jag tror dock, med en titt i backspegeln, att takten har varit rätt väl anpassad. När det gäller utbildning är det fråga om långsiktiga satsningar, likaså när det gäller kompetenshöjningar. I den snabba strukturförändring som sker – och som vi också ser kommer att drabba oss inom Bergslagen – kanske det ändå inte är de stora paketen och de stora insatserna som just nu är mest nödvändiga, utan de långsiktiga insatserna. Även långsiktigheten måste vi, som jag sade tidigare, räkna med när det gäller utbildning.

Flera talare, bl.a. nu senast Margareta Winberg, har tagit upp situationen för kvinnorna i många av de områden som nu är prioriterade. Jag kan då med glatt mod delge de erfarenheter som vi har gjort inom Bergslagsdelegationen från kvinnokraft i Bergslagsarbetet. Vi visade bl.a. upp oss på mässan Kvinnor kan. Jag vill nog påstå att det stora intresse som man visade ifrån hela landet också gav oss möjlighet att erbjuda det som vi kallar modellen som lyckades. Men det gav oss också insikten om att – precis som Margareta Winberg och flera talare före henne har sagt – problemen är likartade på många ställen i landet.

Vi diskuterade också i Västerås frågan om kompetenscentra. Det är tydligen ett begrepp som väldigt många har missuppfattat. Om man inte förstår att kompetenscentra inte är hus som man bygger, utan kompetens som man samlar, kan jag väl förstå att många kan känna sig rädda. Men hur kan man vara rädd för att satsa på kvinnor? Kvinnor behövs för att orten skall kunna hållas levande.

Jag har nämnt litet grand om ungdomar och om kultur. Jag tycker att det är för väl att man i ett regionalpolitiskt betänkande och i den tidigare propositionen äntligen har förstått hela samhällets utveckling och nödvändigheten av att samhället skall vara levande.

Herr talman! Socialdemokraterna i Dalarna har en motion angående inplacering av Hedemora kommun i stödområde. Det nya Bergslaget har kraftfullt uttalat sig om nödvändigheten av att alla Bergslagens kommuner behandlas lika. Självfallet blev man i Hedemora kommun besviken när Hedemora inte blev utsedd som stödområdeskommun i propositionen och betänkandet. Man har ju redan erfarenhet av att stå utanför, och man vet av

dess erfarenheter att det inte är en bra situation. Att vara belägen i närheten av stödområdeskommuner innebär också att man har en konkurrenssituation som kanske ibland, icke så sällan, utfaller till den icke stödberättigade kommunens nackdel. Hedemora kommun kommer att hamna i en mycket olycklig situation, särskilt med tanke på de hotbilder som vi ser inför framtiden.

Vår motion har inte heller fått stöd i utskottet. Jag vill dock framhålla att vi därmed inte har uttömt möjligheterna för Hedemora kommun. De skäl som kommunen anförde i sin uppvaktning inför utskottet är väl värda att prövas av regeringen. De hotbilder som jag tidigare talade om är komplexa och mycket likartade de som finns i andra Bergslagskommuner. En skillnad är att man också haft en mycket omfattande jordbruksnäring.

Den möjlighet som nu står till buds är en tillfällig inplacering av kommunen. Hedemoras skäl för detta och propositionens uttalande om Bergslagsområdet utgör en god anledning för regeringen att behandla en ansökan från Hedemora både positivt och snabbt.

Utskottet har, som jag tidigare nämnde, inte stött motionen. Det innebär att möjligheten att Hedemora permanent skall kunna komma in i ett stödområde inte finns i dag. Jag avstår därför från att yrka bifall till motionen. Jag menar att en tillfällig inplacering just nu är den bästa chansen för Hedemora kommun att kunna möta den hotbild som vi poängterar i vår motion.

Anf. 80 AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Målet för svensk regionalpolitik innebär att människor, oavsett var de bor i landet, skall ges tillgång till arbete, service och en god miljö. Med den målbestämningen inleds det digra betänkande som kammaren under hela dagen har debatterat och snart skall ta ställning till – ett betänkande betitlat Regionalpolitik för 90-talet.

Mot den höga målsättningen har jag inte – och med säkerhet inte heller någon annan som är bosatt i något av skogslänen – något att invända.

Herr talman! Jag skall i mitt anförande koncentrera mig på några av de förslag som framförs i motion A37 från de socialdemokratiska ledamöterna på riksdagens Gävleborgsbänk samt i motion A427 av Kurt Ove Johansson m.fl.

I Gävleborgsmotionen tvingas vi konstatera att propositionens förslag, när det gäller den framtida stödsområdesindelningen, innebär att flera av Gävleborgs läns kommuner, som i dag permanent eller tillfälligt omfattas av stödområdet, kommer att hamna utanför. För flera av länets kommuner – Sandviken, Ockelbo, Bollnäs, Ovanåker och Hudiksvall – är problemen av den karaktären att även de borde inplaceras i stödområdet.

Herr talman! Ett sätt vore att placera dessa i det nya stödområdet 2. Med tanke på de begränsade resurser som står till förfogande och som ytterligare skulle försvagas av en utökning av stödområdet är detta ingen bra lösning.

I motionen föreslår vi i stället att en annan väg prövas. Det ansvar som i regeringens proposition läggs på länen – ansvaret att göra avvägningar när det gäller olika stödinsatserns fördelning inom länen – bör fullföljas fullt ut. Enligt vår mening bör länsstyrelserna, naturligtvis inom givna medelsramar, få besluta om såväl lokaliserings- och sysselsättnings- som utvecklingsbidrag

även utanför de nya stödområdena 1 och 2. Naturligtvis skulle en sådan möjlighet användas restriktivt. Det skulle ge praktiska möjligheter att snabbt lösa uppkommande problem utan att behöva gå den omständliga och i de flesta fall tidsödande omvägen över regeringen för att få formellt tillstånd att göra något. Vi tycker att det är särskilt viktigt att denna möjlighet ges när det gäller utvecklingsbidraget, som därmed kan bli en ännu bättre resurs för utveckling av både nya och befintliga företag i länet.

Utskottet har avstyrkt vår motion med motivering att kraven är tillgodosedda. Därför vore det av stort värde för oss som bor i skogslänen och som har stora regionalpolitiska problem och även i framtiden kommer att möta sådana, om någon företrädare för arbetsmarknadsutskottet ville förtydliga utskottets inställning när det gäller länsstyrelsens framtida roll. Innebär utskottets förslag på s. 168 att länsstyrelserna får beslutanderätt för insatser även utanför de nya stödområdena 1 och 2?

Herr talman! Så över till utskottets behandling av motion 1989/90:A427 av Kurt Ove Johansson m.fl., i vilken vi socialdemokrater tar upp behovet av att styra tillväxten inom den privata och offentliga tjänstesektorn från Stockholmsområdet till andra delar av landet.

Den alltför snabba och ohämmade tillväxt som nu råder i denna region leder till inflation, brist på arbetskraft, köproblem i fråga om bostäder, vård och service samt utgör inte minst ett stort och växande hot mot miljön. Om detta finns inga skillnader mellan regeringens förslag, föreliggande utskottsbetänkande eller innehållet i vår motion. Det är när vi kommer fram till våra förslag om behovet av bättre och effektivare styrmedel för att kunna länka verksamheter från Stockholm till andra delar av landet som meningarna skiljer sig åt.

Om utbildningens och forskningens strategiska betydelse för utvecklingen i en region råder inga delade meningar. I vår motion konstaterar vi att Stockholms län svarar för över 40 % av sysselsättningen inom forskning och utveckling i företagssektorn i Sverige, enligt en undersökning utförd av SCB. Omkring hälften av de forskarutbildade arbetar i företagssektorn i Stockholms län.

Ungefär hälften av landets forskningsresurser i offentliga forskningsinstitut samt styrelsens för teknisk utveckling, STU, fördelning av anslag till forskning och utveckling destinerar till Stockholm.

Den kraftiga koncentrationen till Stockholm av forskning och utveckling kan därmed bli styrande för företagens investeringar och för den långsiktiga fördelningen av sysselsättning och inkomster i Sverige.

Den inventering som STU gjort av resurscentra för teknik- och kompetensspridning visar att också denna verksamhet har en liknande koncentration till Stockholm och Göteborg. Staten måste därför vid större förändringar av verksamheter eller i samband med större förändringar av ingångna avtal utnyttja sin roll som avtalspart för att åstadkomma en utflyttning av kollektiva forskningsinstitut från i första hand Stockholm.

Utskottet kommenterar över huvud taget inte våra förslag och synpunkter. Trots att vi grundligt läst det digra och välkomponerade betänkandet har vi inte funnit någon sådan kommentar till vår motion.

Utskottet borde enligt vår mening ha understrukt behovet av snabba och

konkreta insatser från statsmakternas sida i syfte att styra tillväxten i Stockholmsområdets privata och offentliga tjänstesektor i allmänhet och inom forsknings- och utbildningssektorn i synnerhet till andra delar av landet.

Herr talman! Enligt utskottets mening är våra motionskrav tillgodosedda. Vi kan tyvärr inte dela denna uppfattning. Vi anser att utskottet hade kunnat uppträda mer offensivt genom att i klarare verba ställa sig bakom motionens intentioner om behovet av snabba och verksamma insatser på detta område. Jag yrkar därför bifall till motion 1989/90:A427 i denna del.

I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan, förutom de punkter som behandlas i reservationerna 88 och 91 som får mitt stöd.

Anf. 81 JÄN-OLOF RAGNARSSON (v):

Herr talman! Av det som avhandlas i den regionalpolitiska propositionen Regionalpolitik för 90-talet och i arbetsmarknadsutskottets betänkanden angående regionalpolitiken kommer jag att ta upp frågan om stödområden och stödområdesindelningen.

Stödområdena omfattar i dag ca 13 % av befolkningen i Sverige och kommer om förslagen antas bara att omfatta ca 7 % av Sveriges befolkning. Jag har med anledning av denna proposition skrivit en motion, A105, om att Hallstahammar kommun i Västmanlands län skall vara kvar i stödområdet och då i stödområde nr 2.

Sedan i början av 1970-talet har Hallstahammars kommun genomlevt en mycket stor strukturomvandling. Drastisk minskning av företaget Bultens anställda och nedläggning av Hallstahammars bruk är de största händelserna. Dessa händelser fick till följd att den kommunala ekonomin under mer än ett decennium varit mycket ansträngd, bl.a. har avflyttning gjort att lägenheter står tomma. Hallstahammar är förmodligen en av de få kommuner i bostadsbristens Sverige som tvingats riva bostadshus för att slippa driftskostnader.

Dessa och andra akuta problem med bl.a. hög arbetslöshet ledde till att Hallstahammar under senare delen av 1980-talet tillfälligt inplacerades i stödområde C. Det sades då från statsmakternas sida att Hallstahammars kommun skulle behandlas som en Bergslagskommun i alla avseenden. Det finns ingen som helst logik i att Hallstahammar placeras utanför stödområdet.

Hallstahammar är fortfarande en ovanligt industridominerad kommun i landets mest industridominerade län. Differentieringen av näringslivet har gått sakta, och stödpolitiken har ännu inte resulterat i att tjänstesektorn fått något markant uppsving.

Företagen i kommunen tillhör i stor utsträckning sektorer som enligt en färsk utredning är särskilt hotade av internationaliseringen, arbetskraftsutvecklingen och utvecklingen av energiförsörjningen. Om behoven får vara med och styra bör företagens beslut att eventuellt satsa i Hallstahammar underlättas av fortsatt stöd.

Ett exempel är utvecklingen inom Bulten AB. Bulten varslar åter om avskedanden och permitteringar. Att just då avskaffa regionalpolitiska stöd-

möjligheter i Hallstahammars kommun borde vara både sakligt och politiskt omöjligt.

Ett annat exempel på dålig statlig regionalpolitik är att Mälar Play AB i dagarna kommer att starta sin verksamhet i Skinnskattebergs kommun. Det är en annan utsatt kommun i Västmanlands län. Det var meningen att detta företag skulle etablera sig i Hallstahammars kommun. Jag menar inte att företaget inte skall starta sin verksamhet i Skinnskatteberg. Det inträffade visar i stället hur illa ställt det är med den statliga regionalpolitiken, när två kommuner i samma region skall slåss med varandra för att få företaget till resp. kommun. Detta är dålig planering.

Hallstahammar har också under de senaste åren drabbats av två mycket allvarliga bakslag när det gäller statliga arbeten. Statens invandrarverks regionkontor i Hallstahammar har flyttats och AMU-centrum i Hallstahammar kommer att läggas ned. I båda dessa fall har beslut fattats utan att någon har frågat efter kommunens synpunkter. Man kan verkligen fråga sig om man kan lita på statens vilja och förmåga att leva upp till sina egna regionalpolitiska målsättningar för sin verksamhet. Förtroendet för regionalpolitiken blir oerhört lidande.

Arbetsmarknadsutskottets majoritet har inte ägnat Hallstahammars kommun någon större uppmärksamhet, utan man avfärdar alla de argument som både regeringen och utskottet har kunnat ta del av. På ett par rader i betänkandet avfärdas Hallstahammars argument. Man säger att några kvantitativa eller kvalitativa bedömningsfaktorer som skulle motivera en permanent inplacering i stödområde av Hallstahammar inte föreligger enligt utskottets mening. Det är samma formulering som man använder då man avfärdar exempelvis Kramfors kommuns argument. Min partikollega Jan Jennehag har refererat till detta. På samma sätt avfärdar man också argumenten från Örnsköldsviks kommun. Det är kort sagt en skandalös behandling.

Slutligen bör Bergslagskommunen Hallstahammar inplaceras i stödområde 2. Det står helt klart vid en granskning av kommunens näringslivsstruktur och dess historiska knytning till Bergslagsproblematiken. En granskning av det aktuella läget ger ytterligare argument för en stödområdestillhörighet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 129.

Anf. 82 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Den som åker vägen mot Arlanda från Stockholm kan se byggnadskranarna stå nära nog som spön ur backen. Det sjuder av utveckling, av het aktivitet.

Den som åker exempelvis från Skinnskatteberg över Fagersta mot Norberg får inte samma upplevelse. Vackra vyer för all del, men det är begripligt om kommunalpolitikerna där visar endast behärskad optimism, trots att arbetslöshetssiffrorna har sjunkit under den rådande högkonjunkturen.

I Hallstahammar känner man särskild oro med hänsyn till situationen på Bulten AB, med permitteringar och varsel. Den senaste tidens orosmoln inom bilindustrin har inte förbättrat situationen, eftersom många jobb i Hallstahammar har anknytning till just bilindustrin.

Kommunen har under senare delen av 1980-talet varit tillfälligt inplacerad i stödområde C. Vi från Västmanland har också nu motionerat om fortsatt

inplacering i stödområde. Kommunen har engagerat sig i Bergslagsdelegationen och dess fortsättning Bergslaget för att tillsammans med de andra kommunerna främja sina invånares sysselsättning och välfärd. Nu får Bergslaget jobba vidare trots olika villkor för de ingående kommunerna. Vi hoppas att det skall gå bra för kommunerna.

Det är givetvis vår förhoppning av Bulten skall fortleva och antalet arbetstillfällen öka i Hallstahammar, men med hänsyn till det labila läget är det bra att industriministern har möjlighet att ge särskilt stöd till utsatta orter precis som i Kristinehamn i dag. Jag är rädd för att det kan komma att behövas, och att Västerås och Köping inte räcker till för att parera sysselsättningsproblem i Hallstahammar.

Herr talman! Forum för samarbete är ett samverkansorgan i Västmanland för att utveckla länet. För att få en analys av länets näringslivsstruktur har man anlitat K-konsult för en bedömning. Länsstyrelsen har anlitat Temaplan för att studera infrastrukturen.

Ur de från varandra oberoende rapporterna kan man hämta bl.a. följande fakta.

Västmanland är Sveriges mest industrissysselsatta län.

Lönsamheten i länets tillverkningsindustri är klart sämre än för riket totalt och bruttovinstandelen är lägre än 30 %, vilket ger en mycket låg avkastning på kapitalet.

Hälften av arbetskraften i industrin i länet arbetar på olönsamma arbetsställen.

Hälften av de sysselsatta i metallvaruindustrin, drygt 3000, arbetar på direkt nedläggningshotade arbetsställen.

En femtedel av arbetsställena i Västmanland är lönsammare än motsvarande arbetsställen i riket. Merparten av dessa arbetsställen är dock små och står därför för en mycket liten andel av den totala industrissysselsättningen.

Industrin i Västmanland är starkt exportberoende och framför allt verkstadsindustrin är sårbar vid långkonjunktur.

Elektroindustrin har en mycket god lönsamhet och hög produktivitet.

Många företag ägs helt eller delvis av svenska eller utländska multinationella företag, och mer än 60 % av de industrissysselsatta i länet arbetar i företag vars koncernledning sitter utanför Sverige. För länet avgörande beslut fattas utan lokal förankring och kanske utan lokal hänsyn.

Industrin svarar för ca 80 % av svensk forskning och utveckling.

På grund av företagens utveckling mot alltmer kunskapsintensiva verksamheter ökar tjänstemannakåren. Framför allt i utvecklingsfunktionerna har de hög- och medelkvalificerade tjänstemännen ökat kraftigt i antal.

Tjänstesektorn (privata tjänster och offentlig förvaltning) sysselsätter ca 60 % av alla arbetstagare i länet.

Antalet sysselsatta inom privat tjänstesektor ökar snabbt.

Utiifrån bl.a. dessa fakta görs följande framtidsanalys:

Inhemsk "skyddad" industri samt arbetskraftsintensiv industri kommer att få vidkännas hög rationaliseringstakt och sysselsättningsminskning, främst på grund av ökad konkurrens från låglöneländer.

Under förutsättning att den kapitalintensiva industrin garanteras en ener-

giförsörjning till låga priser samt att man klarar miljökraven till rimliga kostnader förutses den ha relativt goda utvecklingsmöjligheter.

Den kunskapsintensiva industrin liksom den forsknings- och utvecklingsintensiva industrin förväntas få en kraftig produktions- och sysselsättningsökning.

Ca 12 000 personer av länets industrisysselsatta arbetar dock i branscher som kan emotse vikande sysselsättning.

Avgörande för utvecklingen är tillgång på kvalificerad arbetskraft, avancerad forskning och utveckling samt riskkapital.

I rapporten kan också följande noteras:

Fram till mitten av 1960-talet dominerades det svenska näringslivet av yrken förenade med hantering av varor. Sedan dess har näringslivet genomgått en stark kunskapsorientering. Utvecklingen har varit förenad med en kraftig ökning av kunskapskapitalet.

De snabbast växande yrkesgrupperna i Sverige är yrken för hantering av kunskap, som har en årlig tillväxt på knappt 4 %. Yrken för produktion och distribution av varor har däremot en negativ tillväxt på knappt 1 %.

I Stockholm-Uppsala-området finns 24–28 kunskapshanterare per 100 arbetsplatser. I Västmanland är motsvarande siffror 11–23 kunskapshanterare per 100 arbetsplatser. Detta pekar på att delar av Västmanland inte ingår i det snabbt växande "kunskapssamhället".

Inom yrkesgrupper för hantering av kunskap har 37 % av de sysselsatta grundskola och 2-årig gymnasieutbildning medan 63 % har 3-årig teoretisk gymnasieutbildning och högskoleutbildning.

I Stockholm-Uppsala-området är andelen intagna till 3-åriga teoretiska gymnasieutbildningar 50–80 % av en årskull. I Västmanland är motsvarande siffror 28–46 %.

Herr talman! Alldeles uppenbart kommer det att behövas stöd i struktur-omvandlingen i Västmanland inom ramen för regionalpolitiken. Men det är också alldeles uppenbart att en förutsättning för framgång är en kraftfull förstärkning av infrastrukturen. Utbildningen – både gymnasieskolan och vuxenutbildningen liksom högskolan – är av vital betydelse.

Som vi västmanlänningar ser det är Mälardalen – alltså snabbtåg mellan Örebro, Västerås och Stockholm – det just nu viktigaste och största investeringsobjektet. För Bergslagen är det glädjande att den anslutande Bergslagspendeln är under utbyggnad.

Västmanland behöver stöd för att utveckla infrastrukturen!

Anf. 83 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! I propositionen sägs det att Stockholmsregionen har de bästa förutsättningarna att utöva internationell dragningskraft och att detta har betydelse för hela landet. Jag delar den uppfattningen.

Samtidigt sägs det att det är av nationellt intresse att dämpa en alltför snabb tillväxt, eftersom en sådan skapar stora problem. Jag delar också den uppfattningen. De problemen är ju särskilt akuta just nu.

Omlokaliseringar av statlig verksamhet måste även framdeles vara viktiga inslag för regional utveckling, sägs det också. Jag delar också den uppfattningen.

Arbetsmarknadsutskottet säger att det är nödvändigt att komma till rätta med brister i infrastrukturen i storstadsområdena. Omlokalisering är viktig, säger utskottet. I första hand bör den lokaliseras till de s.k. stödjepunkterna, dvs. länscentra. Också detta är en rimlig utgångspunkt.

Jag har i en motion tillsammans med Gudrun Norberg pekat på möjligheterna att utreda en sådan utlokalisering till Örebro. Det gäller att utreda möjligheterna att flytta hela statistiska centralbyrån till Örebro. Örebro län har en ogynnsam utveckling. Statlig verksamhet, regementet, skall läggas ned. En omlokalisering medför ofta stora kostnader och stora sociala problem. En flyttning av hela SCB skulle reducera dessa problem, eftersom en stor del av verket redan är lokaliserat till Örebro. Basen finns där.

Jag tror inte, herr talman, att det finns många exempel på en omlokalisering som är lättare att göra. Jag förstår i och för sig att arbetsmarknadsutskottet inte direkt kan besluta om flyttning av statliga verk. Men utskottets allmänna uttalanden blir uddlösa och ett spel för gallerierna om man inte ens kan säga att förslag som är genomförbara på ett rimligt sätt bör utredas. Jag kommer att återkomma med en ny motion, en utförligare sådan, till nästa riksmöte och nöjer mig nu med att yrka bifall till reservation 128.

Socialdemokraterna och moderaterna vill bl.a. att Guldsmedshyttan och Ramsberg skall tas bort ur stödområdet. Det är beklagligt. De här delarna av Lindesbergs kommun visar strukturproblem som inte på något sätt skiljer sig från de områden som får vara kvar i stödområdet. Det skall bli mycket intressant att få höra vad Maud Björnemalm, som känner till dessa områden, har att säga om socialdemokraternas och moderaternas ställningstagande.

Anf. 84 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Bergslagen har sedan slutet av 70-talet drabbats hårt av strukturrationaliseringar på grund av ett mycket ensidigt näringsliv. Rationaliseringar har lett till industrinedläggningar, arbetslöshet och befolkningsminskning. En utflyttning har skett av framför allt ungdomar.

Som utskottet skriver i sitt betänkande har Bergslagen berörts av två särskilda utvecklingsprogram – det första 1984 och det andra 1986. Regering och riksdag har beslutat att särskilda stödinsatser skall göras i 23 kommuner.

Bergslagsprogrammet innehåller främst långsiktiga åtgärder som skall ge bra förutsättningar för att man skall kunna utveckla redan befintligt näringsliv och underlätta för nya företag att etablera sig. Att förnya ett näringsliv, som det i Bergslagen, kräver en lång tidsperiod, ca 20–30 år. Men man kan säga att grunden är lagd.

Insatserna har samordnats av Bergslagsdelegationen, som tillsattes 1986 och som slutför sitt arbete den 30 juni i år.

Bergslagskommunerna anser att det är viktigt att fortsätta och att vidareutveckla Bergslagsdelegationens arbete och har därför gått samman och bildat Intresseföreningen Bergslaget, där 24 kommuner ingår.

Även om Bergslagen under senare delen av 80-talet haft en i stort sett positiv utveckling, kan man nog säga att det till stor del beror på den goda konjunkturen. En del av strukturförändringarna har därför kommit att skjutas på framtiden, men de är en faktor som kommer att påverka näringsliv och arbetsmarknad i Bergslagen.

Bergslagskommunerna är nu inplacerade i något av stödområdena. De nuvarande stödområdena A, B och C kommer som bekant att försvinna och ersättas av stödområdena 1 och 2.

Flera av Bergslagskommunerna kommer nu att stå utanför en stödområdesplacering, och några kommer att vara tillfälligt inplacerade.

Det här ser man från kommunernas sida som ett stort problem, och man vill understryka vikten av en lika behandling, eftersom de problem man har är gemensamma.

Jag kan ta min egen hemkommun som exempel, Lars Ernestam. Lindesbergs kommun har sedan 1970 enbart i den norra delen av kommunen förlorat 1 500 arbetstillfällen till följd av strukturomvandling. Den delen, dvs. Guldsmidshyttans och Ramsbergs församlingar, tillhör sedan början av 80-talet stödområde C. Det har varit en bidragande orsak till en positiv utveckling av näringslivet i den kommundelen.

Detta område kommer enligt förslaget i propositionen att hamna utanför det nya stödområdet. Egentligen borde det vara tvärtom, dvs. att hela kommunen skulle in i ett stödområde. Kommunen har nämligen stora strukturella problem och är beroende av basnäringar som pappers- och massaindustrin. Nedläggningen av Oppboga bruk medför att ca 160 arbetstillfällen försvinner. Vid rationaliseringar för ca ett år sedan försvann ca 100 jobb.

Neddragningar inom försvarsindustrin i Karlskoga påverkar också sysselsättningen i Lindesberg. Under de senaste två åren har ca 200 arbetstillfällen försvunnit vid LIAB. Lindesberg har samma problem som de övriga Bergslagskommunerna i länet och borde därför behandlas på samma sätt, dvs. inplaceras i samma stödområde.

Herr talman! Som tidigare påpekats krävs det många och långsiktiga åtgärder för att man skall komma till rätta med Bergslagens problem. Och då skall man naturligtvis se stödområdesplaceringen som en viktig del. Därför kräver Bergslagens kommuner att samtliga skall placeras i stödområde, eftersom det inte finns någon anledning att i det här avseendet skilja dem åt.

Anf. 85 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Jag har lyssnat på Maud Björnemalm, och jag kan instämma i mycket av det hon säger. Hon har lämnat en bra redogörelse för vad som har hänt i norra delen av Lindesbergs kommun, och det är mycket lätt för henne att göra det, eftersom hon bor och är aktivt verksam där. Men jag fann att hon inte yrkade bifall till något förslag om att dessa områden skulle få vara kvar i stödområden. Därför tycker jag att det vore rimligt, om det som Maud Björnemalm säger inte är helt uddlöst, att hon t.ex. tillsammans med oss röstar på reservation 6, där vi kräver att Lindesberg och likartade kommuner skall få vara kvar i stödområden.

(forts. 5 §)

3 § Ajournering för middagsuppehåll

Kammaren beslöt kl. 17.57 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.30 för middagsuppehåll.

4 § Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.30 under ledning av andre vice tal-
mannen.

5 § Regionalpolitik för 90-talet

(forts. arbetsmarknadsutskottets betänkande AU13)

Anf. 86 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Jag vill framhålla den svåra situation som drabbat Kristine-
hamns kommun och många hundra av dess invånare. 350 jobb försvinner om
Saab-Scantias nedlägningsplaner genomförs.

Kristinehamn har redan stor arbetslöshet. Kommunen ligger i en problem-
fylld region, men det har inte arbetsmarknadsutskottet riktigt förstått, det
tyder betänkandet dess värre på, detta trots att Karlskoga, Bofors och Stor-
fors är kända orter i arbetsmarknads- och industridepartementet.

Det är nu angeläget att regeringen mobiliserar de stora och dyrbara resur-
ser man har till förfogande på arbetsmarknadspolitikens område. Kristine-
hamn måste få nya arbetstillfällen.

Det vore också på sin plats om regeringen såg till de många ekonomiskt
krävande behov som finns i Värmland. En god infrastruktur saknas på flera
håll i länet. Värmland fick bara en fjärdedel av behoven täckta i den senaste
anslagsbeviljningen.

Med moderat regeringspolitik hade Värmland kunnat vara med och dela
på en hel miljard kronor extra till vägbyggen och vägförbättringar i den kom-
mande budgeten.

Värmland skulle också må bättre av moderat skattepolitik. Skattebördan
är redan stor på landsbygden och i skogsbruket. Ännu värre blir det med den
nya skattepolitiken som sannerligen inte är gynnsam för regionalpolitiken.
Jag skall nämna som exempel förbudet mot den kvittning som man tidigare
haft glädje av i jordbruk och andra mindre företag, inte minst på landsbyg-
den. Det är ett exempel på hur illa det kommer att slå med den nya skattepo-
litiken. Där finns också redan en väldig momshöjning som turistbranschen är
på väg att få svåra konsekvenser av. Det är mycket illa för det värmländska
landskapet och den värmländska landsbygdsförsörjningen, naturligtvis
också i andra delar, tätorter och städer, där den s.k. turistmomsen kommer
att slå väldigt hårt.

Det finns en rad exempel på hur skattepolitiken motverkar regionalpoli-
tiska strävanden.

Herr talman! Gullan Lindblad och jag har väckt flera motioner i regional-
politiska ärenden. Bl.a. har vi begärt att även borgerligt styrda kommuner i
Värmland skall få del av regionalpolitiska stödåtgärder. Vi begär inte detta
därför att vi tycker att företagssubventionering är den bästa lösningen på sys-
selsättnings- och framtidsproblem – vi begär rättvisa. Så länge regionalpoli-
tiskt stöd finns för att skapa arbetstillfällen skall man vara noga med att inte
skapa orättvisor, där somliga kommuner gynnas på andras bekostnad.

Sådana olyckor höll på att ske i Värmland och i norra Dalsland. Socialdemokraterna har varit motsträviga då det gällt förslagen om att föra in Säffle, Sunne och Årjäng i stödområde 2, men till sist har man tvingats ge efter för borgerliga krav.

Det har alltså lett till att bl.a. Gullan Lindblads och min motion fått bifall i utskottet.

Nu får man hoppas att kommunerna är alerta och skapar goda ramar åt bra företagsamhet som är så angeläget i Värmland.

Kristinehamn ville riksdagens arbetsmarknadsutskott inte placera in i tillfälligt stödområde. Vårt moderata förslag har avvisats, men just i dag har vi i stället fått ett ja av industriminister Rune Molin. Han har upptäckt vad vi moderater framhållit i våra motioner, bl.a. att 480 arbetstillfällen försvann under fjolåret i Kristinehamn och att 40 anställda är uppsagda vid ett av företagen. Läger man därtill de 349 jobben vid Saab-Scantias fabrik i kommunen står problemen i eldskrift för oss alla.

Varslen planeras nu, och fram emot jultid blir det dags att börja avvecklingen av fabriken i Kristinehamn som följd av minskad bilförsäljning. Jag utgår ifrån att Kristinehamns kommunledning nu kommer att mötas av stor samarbetsvilja från olika organ som vi skattebetalare håller i gång för att bl.a. skapa industriutveckling i vårt land. SIND och utvecklingsfonderna hör dit.

Kristinehamn måste nu bli fullt synligt på den svenska industrikartan. Kommunen har gjort stora ansträngningar för att finnas där. Det är en bra kommun. Där finns gott om god arbetskraft, där finns bostäder, och där finns vilja att åstadkomma trivsel för alla boende. Länsstyrelsen i Värmland planerade nu vid ett sammanträde i dag på förmiddagen att göra framstötar i regeringskansliet. Jag utgår, herr talman, ifrån att vi värmlänningar blir väl bemötta i regeringskansliet och får effektiv hjälp till självhjälp.

Anf. 87 ISA HALVARSSON (fp):

Herr talman, och kära värmlänningar som utgör majoriteten av åhörarna i denna kammare just nu!

När regeringen i mars månad presenterade sitt förslag till ny regionalpolitik var det många av oss i Värmland som undrade vad som hade hänt. Helt plötsligt och utan någon som helst förklaring skulle Årjäng, Sunne och Säffle gå miste om regionalpolitiskt stöd genom att stödområdesindelningen skulle ändras.

Samma öde drabbade Bengtsfors, Dals-Ed och Åmål i Dalsland.

Lyckligtvis har arbetsmarknadsutskottet ändrat regeringens förslag och bl.a. tillstyrkt mina och Elver Jonssons motioner om att dessa orter i Dalsland och Värmland också fortsättningsvis skall ingå i stödområdessystemet.

Det var ju också märkligt av regeringen att göra ändringar i stödområdesindelningen utan att på minsta sätt belysa konsekvenserna av förändringarna.

De berörda kommunerna har också på ett mycket övertygande sätt kunnat visa på det orimliga i regeringens förslag. Värmland kommer också att få glädje av den genom majoriteten i utskottet föreslagna höjningen av länsanslagen. Jag förutsätter att alla på Värmlandsbanken kommer att stödja det

förslaget. Det finns dock en kommun i Värmland som i dag har en verkligt besvärlig situation och som måste uppmärksammas, och det är Kristinehamn. Kristinehamns kommun ingick inte enligt regeringens förslag i något stödområde, och inte heller var kommunen tillfälligt inplacerad. Det senare gällde dock grannkommunerna Storfors, Karlskoga och Degerfors. Enligt debatten i dag har Rune Molin insett att det är viktigt att man tar hänsyn till att det för Kristinehamns utveckling är av avgörande betydelse att den sammanhängande ekonomisk-geografiska regionen Kristinehamn, Karlskoga, Degerfors och Storfors behandlas som en enhet vad gäller inplacering i tillfälligt stödområde. Det är viktigt även utan den katastrof som Saabs nedläggning innebär. För Kristinehamns del är det också av avgörande betydelse att man får möjlighet till att utvecklas som stödjepunkt i östra Värmland och att medvetna satsningar då görs för utvecklingen av tjänstesektorn och för tillskapande av fler och mer kvalificerade arbeten för kvinnor.

När det gäller tjänstesektorn i Kristinehamn handlar myndigheterna godtyckligt, och service flyttas från Kristinehamn till Karlstad undan för undan. Under våren har ett antal negativa beslut fattats. Posten har beslutat att dra in två postkontor, och dessutom har man försämrat servicen med tömning av postlådor. Tullen hotar dra in sin verksamhet, och trafiksäkerhetsverket har beslutat att centralisera proven för körkort för tunga fordon till Karlstad, fastän Kristinehamn är den kommun i länet som har de flesta proven. När det gäller flyttningen av körkortsproven för buss och lastbil är beslutet överklagat till regeringen. Här bör regeringen ta sitt ansvar ur regionalpolitisk synpunkt; det är faktiskt hög tid att sluta pungslå Kristinehamn på sysselsättningstillfällen.

Mellan kommunerna Kristinehamn, Karlskoga, Degerfos och Storfors sker en betydande arbetspendling. Storfors kommun säger sig vara lika beroende av utvecklingen i Kristinehamn som i den egna kommunen. På samma sätt är de övriga tre kommunerna i hög grad avhängiga av varandra för att få en större och mer differentierad arbetsmarknad. Totalt pendlar, enligt FOB-85, 3 175 personer mellan de fyra orterna. Antalet är ännu större i dag, och satt i relation till befolkningssiffrorna är andelen hushåll som för sin försörjning är beroende av den gemensamma arbetsmarknaden stor. Karlskoga, Degerfors, Storfors och Kristinehamns kommuner utgör en gemensam arbetsmarknad och bör följaktligen inplaceras i samma stödområde. Kristinehamn har i dag mycket svårt att hävda sig i konkurrensen från Karlstadsregionen i väster. Om nu grannkommunerna i norr och öster i motsats till Kristinehamn tillfälligt skulle inplaceras i stödområde skulle kommunen komma att få svår konkurrens även därifrån, för stor risk finns att Kristinehamnsföretagen skulle välja att förlägga sin eventuella expansion till dessa orter.

Det har talats mycket under våren om strukturomvandlingen i Kristinehamn. Det förtjänar att upprepas. Under det senaste året har 480 arbetstillfällen försvunnit vid KaMeWa, Teli, Björneborg, Saab-Scania, Fundo och Scan Borst. Dessutom pågår en omstrukturering av den psykiatriska vården vid Mariebergsklinikerna, vilket förväntas medföra att 400 arbetstillfällen, främst för kvinnorna, försvinner. I dagarna offentliggjordes att Saab Automobil AB kommer att avveckla sin Kristinehamnsfabrik inom ett år. Varslet

av de 349 antällda läggs i dag. För Kristinehamns kommun innebär denna nedläggning dessutom att kommunen mister en hyresgäst i en kommunägd farfabriksbyggnad på 35 000 m² med en årshyra på ca 12 milj.kr. plus moms. Ett friställande av dessa lokaler med åtföljande svårigheter att finna ny hyresgäst till en sådan yta kommer att leda till att kommunen tvingas täcka bodelagets förluster. Denna situation är speciellt olycklig eftersom Kristinehamn har landets näst högsta totala kommunalskatt.

Den svaga arbetsmarknaden i Kristinehamn bekräftas av befolkningsutvecklingen. Under årets 21 första veckor har två kommuner i Värmland minskat sin befolkning, Torsby med 7 invånare och Kristinehamn med hela 68. Under den senaste 10-årsperioden har befolkningen i kommunen minskat med 1 100 personer. Kristinehamn har som sagt landets näst högsta totala kommunalskatt. Orsaken till detta förklaras till stor del av befolkningsminskningen och det härigenom minskande skatteunderlaget, samtidigt som man försöker att upprätthålla den kommunala servicenivån. Erfarenheten från olika håll visar att en hög kommunalskatt är ett hinder för nyetableringar.

Herr talman! Det är alltså av synnerligen stor vikt att statsrådet Molin uttalade sig vara medveten om Kristinehamns besvärliga situation och att man från regeringens sida ämnar placera kommunen i tillfälligt stödområde.

Anf. 88 JAN HYTTRING (c):

Herr talman! Även jag vill uttrycka min glädje över att arbetsmarknadsutskottet har ändrat på propositionen när det gäller stödområdesindelningen i Värmland. Stödområdena föredrar vi i centern kalla för resursområden, därför att det naturligtvis finns stora resurser som är användbara i utvecklingen av vårt land i dessa regioner.

Vi har fått beskedet i dag att Kristinehamn kommer att fortsätta att vara ett tillfälligt stödområde, liksom det har varit tidigare. Det beskedet förbättrar situationen för kommunen nu när man är i ett mycket utsatt läge. Det kommer dock, herr talman, bli tillräckligt svårt ändå. Det varsel som har lagts ut på 350 arbetsplatser visar bara att det kommer att pågå strukturomvandlingar i Värmland. Det kommer säkert att bli fler i den vägen beroende på att det nu i första hand är bilindustrin som kommer att minska produktionen. Även andra tunga näringar kommer att påverkas.

Flera talare före mig har berört frågan om resursområden i Värmland. Jag tänker, herr talman, därför inte vidare ägna mig åt det.

Jag skulle i stället ta upp några andra frågor. I arbetsmarknadsutskottets betänkande 13, kulturutskottets yttrande nr 7 och i propositionen anges att man fortsättningsvis skall kunna använda länsanslagen för regionala kultursatsningar. Centerns representanter i kulturutskottet har ställt sig bakom detta. Även representanter i arbetsmarknadsutskottet har motionerat i denna fråga. Vi är alltså helt eniga om vikten av att man använder länsanslagen på detta sätt. Man har i kulturutskottets yttrande, som nu alltså arbetsmarknadsutskottet ställt sig bakom, framställt oss motionärer nästan som kulturfientliga av den orsaken att vi påpekar att ytterligare resurser måste dras till länet för att man skall kunna uppfylla målet att även regionala kultursatsningar skall kunna få en del. Vi är sannolikt rätt många i riksdagen

som sitter i olika länsstyrelser. Det är väldigt många som arbetar med regionala kulturfrågor på institutioner, som folkbildare osv. som upplever vardagen något annorlunda än vad vi gör i riksdagen i stort. Länsanslaget skulle kunna användas på många olika områden. Det har varit väldigt svårt att göra prioriteringar.

Vad vi påpekar i väckta motioner och också i en avvikande mening i samband med kulturutskottets yttrande är att det inte kommer att bli lättare att göra avsedda prioriteringar om inte avsevärt mycket pengar tillskjuts.

Vi i centern kommer med intresse att följa de prioriteringar som sker i länsstyrelserna så långt det är möjligt för att se vilka regionala kultursatsningar som görs med hjälp av länsanslagen. Jag lovar att det inte kommer att saknas projekt att satsa på! Med centerns förslag till ökade länsanslag – och detta har tidigare påpekats – skulle det naturligtvis vara enklare att tillgodose de behov som finns. De som är intresserade av att möjliggöra ökade regionala kultursatsningar har nu vid den kommande omröstningen en chans att stödja de reservationer där större anslag till länen begärs.

Vidare noterar jag att övriga partier ställer sig bakom beskrivningen av vår negativa kulturhållning. Vi kommer alltså att följa även dessa ledamöters handlande när det är dags för de dagliga avgörande frågorna.

Sedan skulle jag, herr talman, vilja uppehålla mig något vid utbildningen. Tidigare i våras diskuterades ju utbildningspolitiken här i riksdagen, och så sent som i fredags diskuterades forskningen. Jag beklagar att vi i centern inte har lyckats få en majoritet i riksdagen att stödja vårt förslag om satsningar på exempelvis högskolan i Karlstad, så att denna kan utvecklas med fasta forskningsresurser och i en snabbare takt än som nu blir möjligt i och med riksdagens beslut.

Redan tidigare har ju en ganska stor del av länsanslagen satsats på att ge högskolan möjlighet att inom ramen för Karlstadsmodellen utveckla forskningen, och här blir det alltså en fortsättning. Men för att få en bra utveckling beträffande Karlstadsmodellen kommer det att krävas ytterligare resurser. Detta hänger samman med att det tidigare var bankmedel som användes i detta syfte. Såvitt jag förstår kommer de anslagen inte att förnyas. Således kommer det, som sagt, att krävas att större resurser kan tas från länsanslagen även i det avseendet.

I motion 1989/90:A436 utvecklar vi vår syn på de regionalpolitiska satsningar som borde göras när det gäller Värmland. Det gäller då olika områden, såsom turismen, kulturen som regional utvecklingsfaktor och – naturligtvis – utbildningen. Dessutom gäller det forskningen, icke minst på jordbrukets område. Vi konstaterar att värmländskt jordbruk och markanvändningen i Värmland torde vara väl lämpade för en utökad forskning. I Värmland finns det ju såväl skogsbygder som slättbygder. I det fallet torde Värmland utgöra ett Sverige i miniatyr. De framsteg som skulle kunna göras genom den här forskningen torde kunna ha sin motsvarighet i andra delar av landet.

I motion 1989/90:A474 tar vi upp frågan om ett utvecklingsprogram för Bergslagen. Det bygger på en helhetssyn. Den 1 juli avvecklas Bergslagsdelegationen. Man har beslutat att kommunerna i samverkan skall överta ansvaret för en hel del av de projekt som har tagits fram. Man kommer att

arbeta under namnet Bergslaget. Det är mycket viktigt att kommunerna i fråga om detta samarbete får ett ökat stöd. Det gäller ju att kunna fullfölja alla de värdefulla projekt som har möjliggjorts genom Bergslagsdelegationen och som ingalunda är slutförda ännu. Många av projekten är till karaktären enbart initierande projekt – de är alltså till för att påbörja en utveckling i en viss riktning. Således är det mycket viktigt för Bergslagskommunerna att arbetet kan fortsätta.

I det sammanhanget vill jag påpeka att det för oss är naturligt att samtliga Bergslagskommuner tillhör resursområden. Nu görs vissa undantag. Av betänkandet framgår att det finns en mängd reservationer som gäller de olika kommunerna. Riksdagen har alltså alla möjligheter att medverka till att Bergslagskommunerna kommer med här och får stöd.

Vi i centern har lagt ned mycket arbete på att samordna insatserna till förmån för Bergslagen när det gäller de 25 kommunerna och de 7 länen, och vi kommer även fortsättningsvis att ha samma strävan.

Till slut, herr talman, något om studiecirkelverksamheten. I motion 1989/90:A53 framhåller vi i centern att tilläggsbidrag för närvarande kan utgå inom stödområdena A, B och C för studiecirkelverksamhet om det inte samtidigt är fråga om en g-ort, dvs. en gymnasieort. Men många kommuner är mycket stora. Vi tycker dock inte att det faktum att det handlar om en gymnasieort skall påverka tilläggsbidraget. Skälen är flera. För det första kan det för många vara långt till denna ort. Dessutom påverkas inte studiecirkeldeltagarna nämnvärt. För det andra är studiecirkelarna ett verksam instrument när det gäller landsbygdens utveckling och de olika utvecklingsgrupper som finns ute i kommunerna. För dem spelar det ingen roll att en ort är en s.k. gymnasieort. De arbetar under helt andra premisser.

På s. 123 i betänkandet säger utskottet att en översyn skall göras i detta sammanhang. Jag hoppas, herr talman, att man i samband med den översynen tar till sig det som vi framför i vår motion och också argumenten för att detta i framtiden icke skall vara kopplat till gymnasieorterna.

Anf. 89 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman! Under hela 80-talet har man i Värmland genom olika propäer sökt belysa länets sårbara läge näringsmässigt och när det gäller arbetsmarknaden. Tyvärr är det nödvändigt att konstatera att utfallet av alla uppvaktningar, petitioner, riksdagsförslag och debattinlägg inte har utmynnat i vad länet skulle ha behövt eller vad som hade varit önskvärt.

Jag kan inte göra någon annan tolkning än den att man inom centralbyråkratin i Stockholm eller bland kanslihusets personal inte tar länets situation på allvar. Under hela 80-talet försökte vi i vänsterpartiet i olika sammanhang att göra bl.a. riksdagen uppmärksam på länets sårbara situation. Vi har lagt fram en rad förslag som, om de förverkligades, både kortsiktigt och långsiktigt skulle kunna utgöra en gedigen bas för en utveckling av länet.

Det handlar om långtgående förslag på olika områden, och naturligtvis skulle åtgärderna kosta en del. Men på sikt skulle kanske vinsten, mot bakgrund av länets situation i dag, bli mycket större än den kostnad som man tillfälligt får.

Vidare har vi lagt fram långtgående förslag på infrastrukturens område

och på kommunikationsområdet. Vi vill att järnvägen skall kunna utgöra en viktig bas för länets trafiksystem. Då är det fel av riksdagen att inte uttala sig om trafiken mellan Stockholm och Oslo – en järnvägssträckning genom Värmland som är en livsnerv för länet.

Vi har också lagt fram välgrundade förslag inriktade på framtiden när det gäller vuxenutbildning, högskola och forskning. Det handlar alltså om strategiska insatser för länet.

Men det största sveket från andra partiers sida gäller nog högskolan och den forskningsverksamhet som vi har föreslagit i fråga om högskolan i Karlstad – detta sagt med utgångspunkt i de deklarationer som gjordes i valrörelsen 1988. Där, herr talman, paraderade företrädare för folkpartiet och moderaterna, för socialdemokraterna och centern på rad och sade att visst skall det bli fasta forskningsresurser vid högskolan i Karlstad. Det sade vi också från vänsterpartiets sida. Vi insåg att om vi inte går in nu och demokratiskt styr forskningsverksamheten och lyfter in den i ett nationellt perspektiv, finns risk för att den kommer att vila på lösan grund framöver.

I fredags debatterades forskningspolitiken här i riksdagen. I lördags fattades beslut. Jag noterade då att varken folkpartiet eller moderaterna – jag hade inte förväntat mig det av socialdemokraterna – ställde upp på att bygga ut forskningsverksamheten vid högskolan i Karlstad på ett sådant sätt att vi kunde få en forskning värd namnet.

Men detta är inte viktigt enbart för forskningens inre verksamhet. Detta är viktigt som en regionalpolitisk insats. Att forskningsverksamhet och högre utbildning utgör drivkrafter i samhället finns det stöd för i en lång rad utredningar. Bl.a. långtidsutredningen tar upp det på ett mycket ingående sätt.

Det här är kanske ett exempel på dilemmat med regionalpolitik, att det är just piruetter för hemmapublik, sedan blir det möjligen ett och annat valsteg här i riksdagen. Detta problem kan man vända och vrida på och säga att varje riksdagsledamot naturligtvis skall ha rätt att följa sina egna ståndpunkter, att det är i stor sett personliga val till denna riksdag och att partiorganisationsstrukturen inte ens har stöd i grundlagen. Det går att kränga sig ur den här situationen. Men jag tror inte att de värmländska väljarna bryr sig så mycket om huruvida just detta fall står i grundlagen eller inte.

Vi har från vänsterpartiets sida begärt ett samlat åtgärdsprogram grundat bl.a. på den tidigare Värmlandsdelegationens arbete. Man skulle kanske kunna bygga upp politisk enighet på vissa punkter för att föra fram detta krav med kraft i Stockholm, till regeringen och andra centrala myndigheter. Vi har föreslagit regeringen att ytterligare decentralisering av statlig verksamhet skulle komma Värmland till godo. Jag skulle naturligtvis kunna ge ytterligare exempel på de förslag som skulle ha inneburit en större beredskap inför den situation med ökande arbetslöshet som vi nu ser stå för länets dörr.

Den ökande arbetslöshet som vi Realt ser för Värmlands del handlar om ett antal hundra jobb. Dem skakar vi inte fram ur rockärmen. Det är inte heller gjort på kort sikt att lösa den arbetslöshetssituationen. Bara under de senaste veckorna har vi nåtts av bud som innebär att arbetslösheten i länet kommer att öka med mer än 10 %. Jag tänker på de 350 som kommer att mista jobbet på SAAB i Kristinehamn och på att 40 jobb kommer att för-

svinna på Billerud i Säffle. Hur kommer framtiden att te sig för de anställda på Fundi i Kristinehamn och för all del i Charlottenberg också, för kvinnorna på TVAB eller för kvinnorna som mister jobbet vid Scanborst? Vi vet inte i dag hur den situationen skall lösas. Den är oroande, och vi i vänsterpartiet kan inte se annat än att i stort sett hela Värmland borde placeras inom stödområdet, och det permanent.

Det är bra att kommuner som Sunne, Säffle och Årjäng genom utskottets försorg nu får del av stödområdets insatser. Det är däremot inte helt tillfredsställande att inte Storfors och Kristinehamn permanent placeras inom stödområdet. Det är i och för sig bra att det görs en tillfällig inlyftning, men vi tror inte att detta räcker. Det går inte mot bakgrund av de stora problem som vi står inför inom de värmländska kommunerna och inom länet. Problemen är av den karaktären att det krävs långsiktiga insatser. Om Kristinehamn och Storfors finge ingå permanent i stödområdet, skulle utsikterna till en långsiktigt ökande samverkan inom länet kraftigt kunna ökas.

Vi tror att den tiden är förbi då kommunerna hade råd att konkurrera med varandra och ragga företag som ena liberos på en fotbollsplan. Det går inte. Det måste bli en ökad samverkan i länet inför 1990-talet.

Det är naturligtvis inte bara staten som måste ta sitt ansvar för länets utveckling. I det läge länet befinner sig i vore det naturligt om en ökande del av de vinster som genereras inom vissa svenskägda och utlandsägda storföretag i länet kunde komma länet till del.

Vi har därför lagt fram förslag om regionala löntagarfonder. Det förslaget har allra högsta aktualitet i dag. Jag skulle gärna se att Värmlands län vore det län som finge pröva en sådan metod, en utveckling med demokratiskt styrda regionala fonder uppbyggda ungefär på samma sätt som löntagarfonderna.

Det finns anledning till en viss oro när det gäller företagsutvecklingen i länet. De stora företagen har ingen utalad strategi för länet, utan vi ser allt som oftast större fusioner och ett ökat antal utlandsköp. Detta är något som borde mana till eftertanke. Det finns regioner även ute i Europa som har samma strukturella problem som vårt län.

Herr talman! Om jag inte gjorde det tidigare, vill jag yrka bifall till reservationerna 119 och 121 till detta betänkande. De bidrar på sitt sätt, om än begränsat, till en möjlig utveckling av Värmlands län, genom att vi föreslår att Storfors och Kristinehamn lyfts in i stödområdet.

Anf. 90 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Björn Samuelson är stor i orden och vill vara solodansör som vanligt. Han vill också placera in Storfors och Kristinehamn i permanent stödområde, trots att kommunerna själva inte vill det. En enig kommunstyrelse i Kristinehamn har förklarat att man tillfälligt vill vara i stödområdet. Man menade att när man jämför sig med andra kommuner i landet är det fullständigt övermaga att begära att Kristinehamn, som har ett bra läge, skulle behöva placeras stadigvarande i ett stödområde. Skall inte kommunerna och kommunstyrelserna i de olika länen, Björn Samuelson, kunna få ha självbestämmande över sin egen situation?

Vi kunde också nyligen i en tidning hemma, eller om det t.o.m. var i båda

länstidningarna, läsa att Björn Samuelson skrävlut ganska högt om att folkpartiet och moderaterna var cyniska. Då handlade det om trafikutskottet och en speciell reservation som gällde NKIJ-banan. Döm om min häpnad när jag efter någon dag upptäckte att Björn Samuelson själv röstat för denna cyniska reservation. Det var mycket märkligt.

Jag vill gärna återkomma till frågan om högskolan i Karlstad. Folkpartiet stöder fortfarande en utveckling mot att högskolan i Karlstad skall bli ett universitet. Vi menar också att det är viktigt att styrelsen får ansvaret för hela verksamheten och att man får möjlighet till en kvalitativ forskning inom högskolan i Karlstad. Vi anser också att forskningsrådsnämnderna skall ha en särskild delegation med vetenskaplig kompetens som fördelar anslagen mellan högskolorna och ändrar på förhållandet att högskolan i Karlstad skulle vara något slags filial.

Anf. 91 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Solodans, säger Isa Halvarsson, den som på senare tid har dansat solo i Värmland när det gäller regionalpolitik är väl Isa Halvarsson, som har talat om att det är folkpartiet som står bakom den eminenta regionalpolitik som riksdagen nu kommer att fatta beslut om. Men vad hon noga, och även solo, förtiger är naturligtvis att folkpartiet genom att schabbla här i riksdagen för några dagar sedan fördärvade möjligheterna att öka anslagen till länstrafikanläggningar. Vad hon heller inte talar om är att folkpartiet, trots dyra och fina försäkringar t.ex. när det gäller forskningen vid högskolan i Karlstad inte förmådde gå ända fram när det gällde årets forskningspolitiska proposition.

Den cynism som jag tycker att det fanns vissa korn av i agerandet när det gällde NKIJ-banan var att folkpartiet i Värmland faktiskt förespeglade de värmländska väljarna att folkpartiet var berett att löpa linan ut – om man nu kan säga det när det är fråga om en järnväg – när det gällde NKIJ-banan, vilket ni inte gjorde.

Sedan är det en annan sak att om jag skall välja mellan pest och kolera väljer jag det som i alla fall går att bota. Reservationen från folkpartiet och moderaterna gick ändå längre än majoritetsskrivningen i trafikutskottets betänkande. Men skillnaden består i hur vi har agerat från början; det är på det det beror om ens agerande skall kunna kallas rakryggat eller inte.

Isa Halvarsson har när hon har gått ut i stora debattartiklar förtigit att folkpartiet mycket aktivt har medverkat till stora bensinskattehöjningar både tidigare och framöver i det glesbygdslän som Värmland är.

Jag tycker att man skall säga sanningen, och man skall säga hela sanningen.

Anf. 92 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Bensinskattehöjningarna har vi på intet sätt förtigit. Om nu Björn Samuelson har läst min artikel om regionalpolitiken och vår syn på den borde han också ha läst de artiklar som jag tidigare har skrivit och där jag mycket kraftfullt har försvarat skatteuppgörelsen, som från regionalpolitisk synpunkt är mycket bra. Den är någonting som vi verkligen står för.

Folkpartiet agerade på intet sätt cyniskt när det gällde NKIJ-banan. De

borgerliga riksdagsledamöterna från Värmland försökte på alla sätt att påverka trafikutskottets ledamöter. Vi medverkade till att företrädare för dessa intressen fick komma och lägga fram sina synpunkter för trafikutskottet. Det gjorde också att vi fick till stånd reservationen, som är en mycket stark påtryckning på banverket att verkligen satsa på NKJ-banan, som jag tycker är viktigt och som många av oss i Värmland tycker är viktigt.

Prot. 1989/90:138
11 juni 1990

*Regionalpolitik
för 90-talet*

Anf. 93 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Isa Halvarsson sade att skatteuppgörelsen skulle vara bra för Värmland och glesbygden. Ja, vi får väl i valrörelsen 1991 se vad glesbygdens kvinnor, som många gånger inte har en möjlighet till heltidsarbete, tycker om dess effekter. Vi får väl se vad de som tvingas resa långa vägar för att få sin inkomst, de som har långt till sina arbetsplatser, tycker om den. Jag tror inte att de grupperna direkt tillhör vinnarna på skatteuppgörelsen.

Andre vice talmannen anmälde att Isa Halvarsson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 94 KRISTINA SVENSSON (s):

Herr talman! Jag kommer att fatta mig mycket kort, och det kan jag göra på grund av det glädjande besked som industriministern lämnade i sitt anförande här i kammaren på förmiddagen. Jag syftar på att han, som tidigare talare har nämnt, tillkännagav att Kristinehamn tillfälligt kommer att placeras i stödområde. Det är just vad de socialdemokratiska ledamöterna från Värmland har krävt i en motion.

Jag vill tacka för att vi i dag fick det beskedet, som betyder mycket för oss. Det betyder särskilt mycket på grund av att vi i fredags fick ett mycket dystert besked – det har också nämnts av de tidigare talarna – nämligen att SAAB lägger ner sin tillverkning i Kristinehamn.

Jag har lyft fram de här frågorna, som gäller den negativa utvecklingen i Kristinehamn, i en interpellationsdebatt i april. Jag tänker inte upprepa vad jag då sade. Jag vill däremot gärna citera vad industriministern sade, nämligen: "Om utvecklingen i Kristinehamn går åt det hållet --- som redovisas i interpellationen kan jag lova att vi skall se till att Kristinehamn får de förutsättningar som är nödvändiga för att kommunen skall kunna klara av sina problem." Det löftet har nu infriats.

Jag vill också påpeka att vi ur ett värmländskt perspektiv har all anledning att vara mycket nöjda med de förslag som nu ligger på riksdagens bord.

Positionerna har hela tiden flyttats fram. Den regionalpolitiska utredningen visade på en förbättring i förhållande till det nuvarande stödsystemet. Regeringens proposition var en förbättring i förhållande till utredningen. På samma sätt innebär utskottbetänkandet ytterligare ett fall framåt för flera av de värmländska kommunerna. Industriministerns löfte i dag att både Storfors och Kristinehamn kommer in i tillfälligt stödområdet visar på handlingskraft och den flexibilitet som det nya systemet rymmer.

Vi socialdemokratiska ledamöter på Värmlandsbanken är mycket nöjda med de förslag till beslut som nu föreligger. Det innebär naturligtvis inte att vi kan se nonchalant på den situation som har uppstått i Kristinehamn. Det

kommer att krävas hårt arbete och många insatser för att lösa problemen där. Göthe Knutson tog upp att departementen nu måste engagera sig i den här frågan. Vi kommer från Kristinehamn att uppvakta industridepartementet – vi har tid där nu på onsdag – för att diskutera framkomliga vägar.

Jag reagerade mot Björn Samuelsons mycket slarviga påstående när det gällde högskolan i Karlstad. Han sade att det där inte bedrivs forskning värd namnet. Två av oss som är närvarande – Jan Hyttring och jag – sitter i högskolestyrelsen. Vi följer noga den forskning som bedrivs vid högskolan. Jag måste säga att jag för min del är ganska imponerad av det arbete som man där utför. När vi antog forskningspropositionen anslag vi faktiskt medel till forskningresurser för högskolan. Det har på tidigare talare låtit som om man inte hade fått någonting.

Anf. 95 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Jag menar naturligtvis inte att hela den forskning som bedrivs vid högskolan i Karlstad inte skulle vara värd namnet. Jag menade att om partierna hade stått vid sina löften i valrörelsen 1988, hade vi fått en forskning vid högskolan i Karlstad som i ett nationellt perspektiv kunnat mäta sig med forskningen vid de traditionella universiteten.

Nog om detta! Jag kan bara konstatera att Kristina Svensson, trots att hon är suppleant i utbildningsutskottet, inte har dragit något strå till stacken vid det beredningsarbete som vi har gjort inför behandlingen av forskningsverksamheten vid de regionala högskolorna.

Anf. 96 KRISTINA SVENSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller våra löften om forskningsresurser till Karlstad vill jag säga att det handlar om ett långsiktigt arbete att utveckla högskolan, och det är ett löfte som vi inte viker ifrån. Jag förstår att Björn Samuelson syftar på den universitetsdiskussion som har förts i Värmland tidigare. För min del måste jag säga, och det har jag sagt tidigare i många sammanhang, att jag tycker att det är innehållet i verksamheten som är det viktiga, inte i och för sig namnet på verksamheten.

Anf. 97 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Det sista Kristina Svensson sade om att det inte är namnet på verksamheten utan innehållet som är det avgörande, kan jag hålla med om. För min del får Kristina Svensson gärna döpa högskolan i Karlstad till Abraxas bara den byggs ut och det blir en vettig forskningsverksamhet där som kan vara till gagn för utvecklingen i länet.

Jag tror att det är bråttom, att vi inte kan vänta tre år på nästa forskningsproposition när det gäller att bygga ut forskningsverksamheten vid högskolan i Karlstad, just mot bakgrund av den situation som vi ser att Värmlands län håller på att segla in i.

Anf. 98 GÖSTA LYGÅ (mp):

Herr talman! Inom regionalpolitiken finns det två typer av problem: glesbygdens problem och tätbygdens problem. Mycket har i dag sagts om glesbygdens problem, och där vill jag bara lägga till några hoppets ord om hur

tekniken kommer att hjälpa till att vitalisera glesbygden och hjälpa människor som bor långt från storstadens buller, om vi låter tekniken få en chans.

Det är nämligen så att bland de mest glädjande tekniska framstegen är de som skett inom datatekniken. Redan är kommunikationer via modem och telelinjer standard, redan har telefonmöten blivit vanliga. Miljöpartiet ser med glädje på den utvecklingen men anser också att beslutsorgan och myndigheter borde ta ännu bättre vara på möjligheter att låta människor arbeta hemma. Vinsterna i form av förhöjd livskvalitet, minskade transportkostnader och mer decentralisering är stora.

Förhållandena i glesbygden kan alltså nu synas besvärliga, men man kan där räkna med goda förbättringar. Det är tvärtom i våra tätorter. Miljön försämras drastiskt i utsatta regioner i Sverige i takt med den ekonomiska expansionen. För närvarande hotas exempelvis Sydsverige av en okritisk satsning på industriell och trafikmässig expansion.

Vi borde ta lärdom från den ekonomiska utvecklingen i Centraleuropa. Den har under senare år intensifierats med allvarliga miljöproblem till följd. Liknade tendenser kan redan avläsas i Stockholm—Arlanda—Uppsalaregionen. Ännu har inte södra Sverige drabbats i samma grad, men en nyligen genomförd miljöinventering i Malmöhus län visar att situationen är mycket allvarlig. Försurningen har nu nått så långt att det genomsnittliga pH-värdet i skogsmarken ligger under 3,0, en nivå där tungmetaller börjat urlakas och växtrötter förgiftas.

Det finns flera anledningar till den här försurningen, men störst bland dem är en bilism som fortfarande är stadd i ökning och som den socialdemokratiska och moderata majoriteten gärna hejar på med byggande av en Öresundsbro och tillhörande motorvägsnät.

Det finns ändå några positiva inslag i dagens kritiska situation. Det är t.ex. av enormt värde att människor i allmänhet har börjat inse allvaret i situationen och behovet av lösningar. Låt oss bara hoppas att politikerna inte blir långt efter.

Det finns också mycket kunskap om hur den pågående försämringen av situationen i tätorterna skulle kunna hejdas och levande städer behållas.

Viktigt i den utveckling som vi kan hoppas på är att kommunikationerna profileras till förmån för järnväg. T.ex. måste västkustbanan byggas ut till dubbelspår i enlighet med regionalpolitiska kommitténs förslag. Även flera andra järnvägslinjer behöver rustas upp.

Det behövs en permanentning av hastighetsgränsen till 90 km/tim på motorvägar och förbifarter runt städer. Det fina med sådana åtgärder är att de inte kostar pengar utan bara ger vinster i fråga om miljö och människoliv.

Vidare måste utbyggnaden av storstäderna begränsas till förmån för mindre utbyggnader av mindre orter.

Projekt som Öresundsbron, som bara syftar till ökad bilism, måste skrinläggas snarast.

Slutligen vill jag säga några ord om vikten av att den offentliga verksamheten organiseras så att den blir småskaligare, regionalt bättre anpassad och mänskligare.

Det är viktigt att informell ekonomi och offentlig ekonomi samverkar, t.ex. på det viset att byalag, grannskapskollektiv och kooperativ tar över an-

svaret för vissa samhällsuppgifter, t.ex. barnverksamhet, omsorg och lättare vårduppgifter samt renhållning. Man bör pröva olika former för detta i glesbygd. Forskning bör satsas på vilka effekter en sådan ny syn skulle få för människors hälsa, trivsel och trygghet och därmed i sin tur på samhällsekonomin.

Det behövs alltså forskning om möjligheter att förbättra den regionala fördelningen med informell ekonomi. Det behövs andra och bättre mätetal än de traditionellt ekonomiska för att beskriva en bygds hälsa och dess människors trivsel.

Anf. 99 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Herr talman! En av dagens tidigare talare uttryckte en förhoppning att debatten om regionalpolitiken skulle präglas mer av allmän överblick än av bypolitik. Så skedde väl också under de inledande rundorna, och därför bör det nu vara helt tillåtet att ägna sig åt de lokala frågor som givit den här debatten beteckningen "hembygdens dag" i riksdagen.

Regionalpolitikens utformning är ju en ärligen återkommande beslutsfråga. I år är den av större betydelse än tidigare, eftersom i bakgrunden finns en stor och genomarbetad utredning, REK 87.

Propositionen följde dock ej utredningen, och det är något som vi från Kalmar län särskilt fått känna av. Förhoppningarna var stora efter det mycket positiva intresse som utredningen visade sydöstra Sverige. Men besvikelsen var stor när regeringen inte tog upp något av detta sedan den i höstas gett Blekinge ett paket i storleksordningen 300 milj.kr.

Vi i Kalmar missunnar inte Blekinge detta liksom inte heller de utlokaliseringar av boverket och kustbevakningen som vårt södra grannlän fått. Men man ser också vad detta betyder i stimulans på olika områden och önskar oss detsamma.

Arbetsmarknaden i södra Kalmar län har i stort sett varit bra de senaste åren – vi skall inte gnälla i onödan. Men i delar av inlandet, norra länsdelen och på Ölands uddar borde situationen vara bättre. För underleverantörssidan finns också viss oro. Många företagare i länet – och till dem räknar jag jordbrukarna – kan därför behöva förändra eller komplettera sin verksamhet under de närmaste åren. Det är då viktigt att länsstyrelsen tillsammans med utvecklingsfond och banker kan ge det stöd som behövs för nya satsningar. Länsanslaget i Kalmar län är för närvarande 9,5 milj.kr. Om vi skulle få en procentandel i förhållande till befolkningen av de genom folkpartiets medverkan utökade ramarna, skulle Kalmar län få ca 30 milj.kr. kommande budgetår. Eftersom fördelningen sker efter andra principer vet jag att detta är ett orealistiskt belopp, men en fördubbling av nuvarande anslag borde vara lämpligt.

Även för Gotland, som jag motionerat om högre anslag för, borde en kraftig höjning från nuvarande 11,5 miljoner ske. Detta är särskilt viktigt om Gotland inte blir stödområde i fortsättningen, en förändring som folkpartiet motsätter sig.

Länsanslagen kan också bidra till att skapa nya arbetstillfällen för de flyktingar som nu väntar på att komma in på den svenska arbetsmarknaden.

Många är företagare som vill starta på nytt och som behöver rådgivning och en viss kapitalinsats.

Prot. 1989/90:138
11 juni 1990

Regionalpolitik är mycket mer än nya satsningar och anslag. Det kan också handla om konstruktiva förändringar och utvidgning av redan befintlig verksamhet. Jag har t.ex. i motioner föreslagit att om fler fängelseplatser behövs – och det torde ju det göra framöver – skall man använda sig av redan väl fungerande organisation i Västervik. Det borde kunna gå utmärkt att utvidga där. Därigenom får vi fler statliga arbetstillfällen till norra länet. En utlokalisering av del av ett statligt verk, t.ex. en avdelning på ca 50 personer, borde också kunna ske dit.

*Regionalpolitik
för 90-talet*

Med förbättrade data- och telekommunikationer kan arbete förläggas till även mindre centrala delar av vårt land och vårt län. I samband med post- och teleutredningens behandling av dessa frågor utlovade televerket en satsning på 1 miljard kronor under tre år utöver ordinarie investeringsprogram just på glesbygdens telekommunikationer. Ett pilotprojekt var Ölgehult på gränsen mellan Blekinge och Småland. Jag förväntar mig att det blir en snabb fortsättning av sådana förbättringar av dåliga nät.

Charlotte Branting har tidigare tagit upp kravet att högskolorna inom prioriterade områden och sydöstra Sverige, som t.ex. Kalmar, borde få mer av det högre utbildningsanslaget. Kalmar högskola är under uppbyggnad och expansion. Den arbetar för att bli en aktiv part i ett triangeluniversitet i sydöstra Sverige. Högskolan behöver också skaffa sig fler egna nischer. En sådan vore att satsa på vidareutbildning av egna företagare och anställda inom den tekniska industrin. Kompetensen och den tekniska nivån behöver höjas i vårt län.

Jag har inte kunnat följa alla debattinlägg i dag, men turismen har säkerligen tagits upp av många talare. Det kan aldrig nog framhållas hur viktig denna näringsgren är för områden som Kalmar län med Öland och Gotland. Utan sommarens turister skulle bygdens affär kanske upphöra för gott, byggnadsarbeten inte komma i gång och kommunikationerna försämrats. Jag tycker ibland att behandlingen av turistfrågor i länsstyrelsen och andra organ är njugg – man ser det inte som en näringsgren, utan mer som en fritidssyssla. Det är inte alltid mer pengar som behövs, utan ett annat synsätt.

Herr talman! Många andra angelägna saker kan tas fram om de regionalpolitiska frågorna i Kalmar län och på Gotland. Jag vill dock bara till sist framhålla hur viktiga våra attityder är. Vi måste se med respekt och saklighet på varandra i storstad, landsort och glesbygd. Storstädernas varierade arbetstillfällen, högre utbildning och rikare kulturliv är en tillgång för hela landet. De mindre och medelstora städerna ger god livsmiljö och stora möjligheter till arbete, bra boende och kulturkonsumtion. Landsbygden med skogen är vår främsta exportör, vår matförsörjare och vår fritidsoas. Vi behöver alla varandra. Genom en konstruktiv, liberalt inriktad regionalpolitik kan hela landet utvecklas och människor ges större möjlighet att arbeta och bo där de själva helst vill.

Anf. 100 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! När den regionalpolitiska kommittén presenterade sitt betänkande väckte det stora förväntningar i Kalmar län. Äntligen, menade

man, hade ansträngningarna att beskriva problemsituationen uppmärksamats även av centrala instanser. Den regionalpolitiska utredningens förslag var ett bevis på att den regionala problembilden var besvärande för länets utveckling och likartad de särskilda problemområden som finns i norra Sveriges inland och i Bergslagen. Det var ett bevis på att särskilda regionalpolitiska åtgärder behövde vidtagas även i Kalmar län. Konkreta förslag till lösningar för Kalmar län presenterades också av utredningen. Bl.a. föreslog utredningen att de mest utsatta kommunerna i Kalmar län skulle inplaceras i stödområde C. Om detta förslag rörde relativt bred enighet i utredningen.

När sedan regeringens proposition kom blev besvikelsen i länet stor. Av utredningens förslag för Kalmar län fanns inget med. Tvärtom beskrevs utvecklingen i propositionen som nära nog problemfri. Kommentaren från industriministern till förslaget om inplacering i stödområde var att vi inte kan placera in hela Sverige i stödområden.

Det här uppfattades av många som ett hån. Det stod klart för oss i länet att den socialdemokratiska regionalpolitiken återigen återgått till det koncentrationstänkande som vi i Kalmar län lidit av i mer än tre decennier.

Det betänkande som vi nu behandlar och som skall bli riksdagens beslut följer i stort den regionalpolitiska propositionens syn vad gäller Kalmar län. Det är djupt beklagligt.

Vad som är särskilt anmärkningsvärt är att endast centern har följt upp utredningens förslag beträffande Kalmar län. I länet uttalade sig samtliga partier för att länet skulle införas i stödområde C. Inget annat parti än centern ställer längre upp på den tanken. Det är beklagligt att inte övriga partiernas representanter från länet längre är beredda att stå upp för länet och hävda dess intressen lika entydigt som vi kunde göra t.ex. när vi i länsstyrelsen ställde oss bakom stödområdesindelningen för Kalmar län.

Förslag att ta ställning till har inte saknats. Dels finns förslaget om tillhörighet för länet i stödområde C i centerpartiets partimotion, dels finns förslaget i den av Marianne Jönsson och mig väckta motionen som berör utvecklingen i Kalmar län.

I den motionen tar vi upp en rad förslag utöver stödområdesindelningen. I motionen föreslår vi bl.a. en lokalisering till länet av ett kollektivforskningsinstitut inom sektorerna trä, turism och vattenbruk.

Vi föreslår att mer glesbygdsmedel skall tillföras länet, bl.a. att 50 miljoner används till vuxenutbildningsinsatser i Kalmar län.

Vi föreslår särskilda resurser för att i länet bygga upp mottagnings- och utvecklingsenheter för att stödja och utveckla kvinnligt företagande i länet.

Vi föreslår att ett femårigt investeringsprogram om 1,2 miljarder för statliga investeringar i länet tas fram.

Vi kräver rättvisare resursfördelning i landet för ökade och kraftfullare satsningar på kommunikationsområdet i länet.

Alla förslag avvisas emellertid inte. Det finns ljuspunkter i utskottets betänkande:

- Det gäller förstärkningen av medlen för glesbygdsinsatser och länets ökade frihet att få använda dem.

- Det gäller vad utskottet antyder om regionalpolitiska hänsynstagande

vid fördelningen av statliga investeringsmedel, vilket kan betyda mer investeringar i länet. Det vore en stor framgång om detta blir verklighet.

- Det gäller resursfördelningen till högskoleutbildningen i länet.
- Det gäller uttalandet om prioritering av Kalmar län vid statliga utlokaliseringar.

Men i huvudfrågan om stödområdestillhörigheten och till övriga förslag säger utskottets majoritet nej.

Utskottets sätt att beskriva sysselsättningsutvecklingen i Kalmar län som mycket god, visar på att vi kanske behöver ett nytt regionalpolitiskt stödssystem. Det gamla tycks vara förlegat. Länets höga sysselsättningsgrad beror på att länet snart bara har pensionärer kvar eftersom alla de andra, främst ungdomarna som skall bära upp den framtida sysselsättningen, har flyttat från länet.

Ett mer individinriktat stödssystem, med t.ex. lägre skatt för dem som bor i Kalmar län, skulle vara ett sätt att få till stånd en utjämning av inkomstförhållandena i landet och höja länets låga nivå och därmed göra det mer attraktivt att bosätta sig i länet.

Ett mer individinriktat stöd skulle bli både mera verkningsfullt och offensivt. Det skulle t.ex. stimulera till att människor i större utsträckning försöker finna alternativ sysselsättning och utbildning i den region där de bor i stället för att som förstahandsåtgärd ta till flyttning. Detta har vi också föreslagit i vår motion, och jag tror att det är dags att närmare överväga de tankegångarna.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få instämma i de yrkanden som inledande talare från centern har avgett i debatten.

Anf. 101 BENGTT KRONBLAD (s):

Herr talman! Riksdagens debatt i dag om den framtida regionalpolitiken bygger på REK87 och regeringens proposition 1989/90:76 samt en mängd motioner som väckts här i riksdagen. REK87 var positiv för sydöstra Sverige. Många hade engagerat sig för att arbeta fram idéer och förslag. Jag vill här gärna också nämna något om det arbete som LO- och TCO-distrikten lade ned för att bidra till kunskap om den situation som sydöstra Sverige befinner sig i, såväl det negativa som det positiva som kan utvecklas i regionen.

Framtid i Sydost är namnet på det projekt som genomfördes i ett mycket brett samarbete mellan LO- och TCO-distrikten. Man arbetade i projektet med kommunikationer och markanvändning. Bruket av marken är mycket viktigt i den del av sydöstra Sverige där försörjningen är starkt jordbruksbaserad. Vi betonade kraftfullt att utbildningen måste lokaliseras ut i regionen för att ge förutsättning för såväl högre utbildning som yrkesutbildning.

Den nya tekniken är viktig i ett industriellt område. Den behövs också för omställning av jordbruket. Vi framhöll därför också de nya tekniska förutsättningarna.

Turismen var det femte och avgörande området som projektet tog upp. Utvecklingen av turismen är viktig för dem som bor i sydöstra Sverige och för det som regionen kan erbjuda i Sverige boende turister men också utländsk turism.

Detta var några av de områden som vi ansåg var positiva och kunde ut-

vecklas i Sydost. Jag vill också här redovisa några av de motioner som vi socialdemokratiska ledamöter fört fram för att utveckla regionen och som berör sydöstra Sverige och Kalmar län.

Det är viktigt med goda kommunikationer för en framtid i Sydost. Vi har därför lagt fram förslag om ökade väganslag. Det är också viktigt att få ett gott vägunderhåll. Länsjärnvägarna är en annan del av kommunikationsnätet, varför vi också har begärt extra anslag för en upprustning av dessa.

Jordbruks-, livmedels- och konsumentpolitik är en viktig del, även när det gäller jordbruk och livsmedel som sådant. Vi diskuterade detta för några dagar sedan här i riksdagen. Vi har i vårt område en stor del av den produktionen, sockerbetsodling, förädling och flera andra verksamheter.

Det är också viktigt att slå fast betydelsen av en konsumentpolitik i vilken konsumenternas roll stärks. Vi har därför också väckt en motion i vilken vi tar upp prisrelationen i ledet producent, mellanled och konsument. Vi ser med spänning fram mot på vilket sätt vi kan arbeta vidare med utgångspunkt från den motionen.

En ökad verksamhet och ett stöd till högskolan i Kalmar för exempelvis iningenjörsutbildning är också något som vi kraftfullt har pekat på.

Vi kan konstatera att tele- och datakommunikation är viktig i ett område med relativt långa avstånd, även om det inte är i Norrland. Vi har därför också motionerat om en utveckling via teleskolan i Kalmar av tele och data, vilket också omnämns i det betänkande vi nu behandlar.

De socialdemokratiska ledamöterna från de tre länen Kronobergs län, Blekinge län och Kalmar län har gemensamt väckt motionen A50. I den förs en diskussion kring infrastrukturen, lokaliseringsstödet och möjligheter till tillfällig inplacering i stödområde. Vi gör detta mot bakgrund av följande läge för sydöstra Sverige, vilket jag här, herr talman, något kort skall redovisa.

Befolkningssammansättningen än ogynnsam så till vida att andelen unga är liten och andelen äldre är stor. Strukturomvandlingen kommer under 90-talet liksom tidigare att vara snabb inom sådana delar av näringslivet som är överrepresenterade i sydöstra Sverige. Trycket på strukturomvandlingar inom tjänstenäringarna, såväl de privata som de offentliga, kommer sannolikt också att öka, vilket betyder att möjligheten att ersätta industriarbeten med tjänstebefattningar kan komma att begränsas.

Sydöstra Sverige har redan nu en liten tjänstesektor. Det gäller såväl privata som offentliga tjänster. Jag anser därför att det är mycket viktigt att ställa krav på utlokalisering av privata tjänster. Speciellt försäkringsbolag och banker bör ta sitt ansvar och utnyttja den teknik som finns för att utlokalisera sin verksamhet. Därmed kan de också till viss del göra den billigare, mindre kostnadskrävande, och också få den bättre regionaliserad.

Sydöstra Sverige tillhör de delar av landet som också har ett lågt löneläge. Det är självfallet inte tillfredsställande från de anställdas synpunkt. Men vi får därmed också ett mindre antal skattekonor, vilket gör att vi i det kommunal- och landstingspolitiska arbetet tvingas ta ut en större andel av lönerna för att finansiera den samhälleliga servicen och verksamheten.

Sydöstra Sverige erhåller låga resursöverföringar per invånare över statsbudgeten, särskilt på kommunikations- och utbildningsområdet. Detta har

vi speciellt pekat på i länsstyrelsens arbete men också i olika motioner, och vi gör det speciellt i motion A50.

Industriministern gör i proposition 1989/90:76 följande bedömning och säger: "I sydöstra Sverige bedömer jag inte problemen vara av sådan karaktär och svårighetsgrad att det är motiverat med några regionalpolitiska insatser av den typ som är motiverade för norra Sveriges inland, delar av Bergslagen och delar av nordvästra Värmland."

Vi delar den bedömningen och konstaterar att oss veterligen ingen – inte heller REK87 – hävdar att problemen i sydöstra Sverige och Norrlands inland är jämförbara. I ett system där alltmer av beslutanderätten inom regionalpolitiken förs ut till länsstyrelserna är givetvis det avgörande de reella möjligheterna till insatser som länsstyrelserna har. Det är därför viktigt att länsstyrelserna också får dessa resurser.

Även om tyngdpunkten i en strategi för sydöstra Sverige ligger på att förbättra infrastrukturen finns också ett stort behov av insatser som syftar till företagsutveckling.

I Kalmar län finns ett starkt beroende av många små företag som arbetar som underleverantörer till stora svenska företag. Råvarubaserade och arbetskraftsintensiva industrier är rikt företrädade, och i Blekinge domineras näringslivet alltjämt av stora produktionsenheter tillhörande internationellt verksamma koncerner.

Vi känner stark oro för konsekvenserna av strukturomvandlingen under 90-talet. Regionen är t.ex. extremt beroende av verkstadsindustrin. Förändringarna inom livsmedelssektorn kommer att slå hårt mot sysselsättningen, och många företag är verksamma inom s.k. mogna branscher och tillverkar mogna produkter.

I Kalmar län väntas en fortsatt minskning av antalet anställda inom jord- och skogsbruket och inom tillverkningsindustrin. De norra delarna av länet beräknas bli fortsatt hårdast drabbade med en betydande minskning av sysselsättningen.

Riksdagen har tidigare uttalat att delar av sydöstra Sverige skall behandlas generöst vid ansökningar från enskilda företag om lokaliseringstöd. Regeringen har vid sin prövning också tillämpat denna rekommendation, något som varit utomordentligt värdefullt för regionen.

Mot bakgrund av de förändringar inom näringslivet som redan nu kan förutses är det av avgörande betydelse att riksdagen står fast vid sitt tidigare uttalande. Det är också angeläget att regeringen mycket noga följer utvecklingen i sydöstra Sverige och vid behov utnyttjar den möjlighet som anges i propositionen att tillfälligt inplacera kommuner eller delar av kommuner i stödområde.

Herr talman! Med hänsyn till riksdagens arbete, och till att vi fått visst gehör för våra motioner och till att vi återkommer med fler förslag, vill jag endast starkt understryka innehållet och förslagen i motionerna A50, A406 och A455 utan att därför föreslå bifall till motionerna.

Anf. 102 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Det finns långsiktiga strukturproblem i östra Skåne, som vi också utförligt har beskrivit i olika motioner till årets riksdag och som be-

handlas i arbetsmarknadsutskottets betänkande Regionalpolitiken inför 90-talet.

Skåne intar en särställning inom jordbruks- och trädgårdssektorn samt livsmedelsindustrin. Den nya inriktningen på livsmedelspolitiken kommer därmed att få en betydande inverkan på produktion och sysselsättning i det skånska landskapet.

I Kristianstads län, som är det mest utsatta länet i Skåne, är situationen den att expansiva näringar som kan ge ersättningsjobb är svagt representerade, vilket gör omställningen svårare. Vi menar därför att de regionalpolitiska insatserna till följd av den förändrade politiken borde ha belysts mer ingående från statsmakternas sida.

Lantbruksnämnden i Kristianstads län har gjort beräkningar som visar att sysselsättningen minskar med ca 10 % såväl inom jordbrukets primärled som inom varu- och förädlingsindustrin. Det finns alltså mot bakgrund av det här en allvarlig oro för en negativ utveckling vad gäller sysselsättningssituationen i östra Skåne.

Allt talar för att Karpalunds Sockerbruk läggs ned till hösten. I denna situation finns det naturligtvis behov av särskilda insatser, vilket också statsrådet uttalade sig för i det livsmedelspolitiska förslaget.

Vidare är det inskrivet i propositionen, vilket jag ser som mycket viktigt, att Sockerbolaget, som har en monopolställning på marknaden, tar sin del av ansvaret för att skapa alternativa sysselsättningsmöjligheter och därmed bidra till en socialt acceptabel strukturomvandling.

Från länet kräver vi naturligtvis att statliga organ samt Sockerbolaget följer upp dessa uttalanden och ser till så att det kommer ersättningsindustri till platsen. Naturligtvis har länsstyrelsen en central roll när det gäller att överbrygga den situation som uppstår till följd av förestående förändringar inom jordbruks- och livsmedelsindustrin.

Vi har också i den regionalpolitiska motionen påpekat att Kristianstads län har ett lågt länsanslag för regionala utvecklingsinsatser. Anslaget uppgår under innevarande budgetår till 3,5 milj. kr. Det är naturligtvis befogat att Kristianstad får en större del av de samlade länsanslagen.

Utskottet erinrar om att dessa medel ökar och att länsstyrelsen får större möjligheter att prioritera mellan olika områden. Jag hoppas därmed att länet till följd av sin speciella näringsstruktur får en ökad andel av totalbeloppet.

I anledning av vårt krav på att det bör utarbetas en konsekvens- och behovsanalys till följd av strukturförändringen i länet säger utskottet att länsstyrelsen är oförhindrad att göra en sådan konsekvensanalys. Jag förväntar mig att länsstyrelsen nu tar sig an den här uppgiften. Det är helt klart att en sådan analys mycket tydligt måste peka på de strukturproblem som vi står inför samt hur satsningar i fortsättningen skall ske.

Det måste stå helt klart för alla att östra Skåne är i stort behov av en näringspolitisk förnyelse, där man främst bör utgå från regionens egna förutsättningar och med utgångspunkt i dessa stimulera en utveckling. Hela länet måste målmedvetet samlas för att främja sysselsättningen och näringslivets förnyelse, och ökad vikt bör läggas vid åtgärder som allmänt förbättrar nä-

ringslivsmiljön vad gäller utbildning, kommunikationer och teknisk kompetens.

Som utskottet anger i betänkandet har östra Skåne med tanke på utvecklingen i Europa goda utvecklingsförutsättningar. Vårt län ligger speciellt bra till för kontakter med Östeuropa, där en stor marknad nu öppnar sig. En bro av kontakter, handel, kulturaktiviteter och mycket annat bör byggas över Östersjön. De båda länen vid Hanöbukten, Blekinge och Kristianstads län, bör samla sig för att ange förutsättningar för att vår region skall bli förbindelselänken med Östeuropa.

De här aspekterna bör tas med i det gemensamma arbete som nu måste komma igång från länets sida för att lyfta östra Skåne näringspolitiskt och därmed skapa den tryggare arbetsmarknad som länets invånare kräver.

Anf. 103 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Rubriken för dagens debatt är regionalpolitik för 90-talet. När man går igenom talarlistan finner man att de flesta talarna kommer från län med utvecklingsproblem. Jag tror att det är en viktig del i riksdagsarbetet att föra fram regionala problem som behöver uppmärksammas på riksnivå.

Jag kommer från Västmanland – ett län som tillhör både Bergslagen och inre Mälardalen – ett län som alltsedan början av 1970-talet haft en vikande befolkningsutveckling. Det beror på en stark utflyttning från länet.

I Västmanland, som är ett av landets mest industrialiserade län, dominerar stålindustri, metallbearbetande industri och maskin- och elektrontechnisk industri. Den internationella konkurrensen är hård för den västmanländska industrin. I ett läge då den svenska kostnadsnivån stiger snabbare än i våra konkurrentländer, drabbas den industri som kämpar i hård internationell konkurrens särskilt svårt. Alltsedan mitten av 1970-talet har överkapaciteten inom stålindustrin varit stor. De västmanländska bruksorterna har drabbats hårt av industrinedläggelser.

Strukturumvandling och industrinedläggelser kan emellertid ta fart igen i Bergslagen under 1990-talet. Expertgruppen för forskning om regional utveckling, ERU, har beräknat att flera tusen arbetstillfällen i Bergslagen kan komma att försvinna under 1990-talet. Därför är det nödvändigt med en breddning av den industriella basen, men minst lika nödvändig är en ökning av den privata tjänstesektorn, liksom en ökning av den statliga administrativa sektorn.

Arbetsmarknadsutskottet uttalar vid upprepade tillfällen i betänkandet sin principiella uppfattning i fråga om decentralisering och omlokalisering av statlig verksamhet. Västmanlands län har inte fått del av *någon* av de statliga utlokaliseringar som genomförts under 1970–1980-talen. Västmanland är i detta avseende ett helt bortglömt län. Länet har inte ens fått någon kompensation för de nedläggningar av eller neddragningar i statliga verksamheter som drabbat länet. Västmanland måste under 1990-talet dels få del av aktuell lokalisering av nya statliga myndigheter, dels få del av aktuell omlokalisering av statlig verksamhet.

I den trafikpolitiska debatten i förra veckan berörde jag hur beroende länet är av goda kommunikationer. Därför nöjer jag mig med att upprepa hur

viktigt det är för länet att projektet Bergslagspendeln fullföljs och att Mälarsbanan snabbt blir verklighet.

Utbildningsfrågorna är också mycket viktiga för Västmanland. Jag har i flera motioner pekat på nödvändigheten av både en breddning och en fördjupning av högskolan Eskilstuna-Västerås kursutbud. Högskolan Eskilstuna-Västerås är landets enda "tvålänishögskola", och det borde givetvis visa sig i höjda anslag.

Jag vill som avslutning ta upp landsbygdsfrågorna. Västmanland är också ett jordbrukslän med ett välstrukturerat jordbruk. Det livsmedelspolitiska beslut som fattades här i riksdagen förra veckan i lördags, innebär att stora arealer kommer att behöva utnyttjas för alternativ produktion. I Mälardalsområdet är spannmålsöverskottet stort. Både ur företagsekonomisk synpunkt och ur samhällsekonomisk synpunkt bör en fullskaleanläggning för etanolproduktion med spannmål som råvara i första hand förläggas norr om Mälaren. Köping har ett utmärkt läge som lokaliseringsort för en fullskaleanläggning för etanolproduktion..

De västmanländska kommunerna Fagersta, Norberg och Skinnskatteberg tillhör Bergslagsregionen i alla hänseenden utom när det gäller jordbruket. Jordbrukarna i dessa tre kommuner bör givetvis få arbeta under samma ekonomiska förutsättningar som sina kollegor i andra Bergslagskommuner. Den orättvisa som för närvarande finns bör rättas till med det snaraste.

När det gäller Hallstahammars kommun anser centern att kommunen tills vidare skall vara kvar inom stödområdet. Därför motsätter vi oss socialdemokraternas förslag att lyfta bort Hallstahammar ur stödområdet.

Fru talman! Länsborna är starkt medvetna om länets problem. Det arbetas intensivt på olika nivåer för en positiv utveckling av länet.

För att åstadkomma en varaktig förändring är det nödvändigt med samlade insatser på många områden från regering och riksdag.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 104 INGER HESTVIK (s):

Fru talman! Ove Karlsson och Iréne Vestlund har tidigare i dag här i kammaren belyst Kopparbergs län ur regionalpolitisk synvinkel. Jag skall endast ta upp problematiken kring vår högskola och något om kvinnornas situation i länet.

I både den forskningspolitiska och den regionalpolitiska propositionen har det skett ett genombrott när det gäller att acceptera de små och medelstora högskolorna som motorer i en bygds utveckling. Det är en stor framgång för oss som lever i dessa bygder och som på nära håll haft möjlighet att se både den höga kvalitet på utbildning som dessa högskolor kan ge och den betydelse de har för att ge näringslivet tillgång till den kvalificerade arbetskraft som den har behov av.

Förutom att en högskola utvecklar det näringsliv som redan finns på orten, ser vi också att den drar till sig nya näringslivsformer, och förändrar typiska basindustriorter till mindre sårbara samhällen med en blandad näringslivsstruktur. Den bidrar också till att bredda det kulturella utbudet på våra orter.

De satsningar som gjorts tidigare i Bergslagspaketet har varit till ovärderlig nytta. Det finns fortfarande medel kvar. Vid högskolan i Falun-Borlänge väntar man med viss otålighet att dessa regionalpolitiska medel skall disponeras i enlighet med de framställningar som gjorts från högskolan. Nu framhålls det i årets budgetproposition att dessa medel står till regeringens disposition, och det hoppas vi mycket på.

Det är viktigt att satsningarna på de små och medelstora högskolorna som gjorts i både den forskningspolitiska och den regionalpolitiska propositionen får fortsätta. Jag anser förstås att satsningarna kunde ha varit större. I synnerhet i den regionalpolitiska proposition som vi nu behandlar hade det varit värdefullt om de förslag som den regionalpolitiska utredningen lagt fram kunde ha varit vägledande. Det skulle ha gett högskolorna ekonomiska förutsättningar för att vara den regionalpolitiska motor vi så gärna ser att de är och ytterligare kan utvecklas som.

Nu har vi i alla fall kommit med på kartan för både forskning och utveckling och för regionalpolitiska åtgärder. Vi förväntar oss att de satsningar som gjorts inte är engångsföreteelser, utan att de är de första ledet i ett långsiktigt utvecklingsprogram.

Länsstyrelserna får genom det beslut vi kommer att fatta om regionalpolitiken en utökad ekonomisk resurs. Det är angeläget att kvinnorna finns med i tankarna när man planerar hur dessa medel skall användas.

I Kopparbergs län har vi en mycket låg utbildningsprofil – den näst lägsta i landet. Det betyder också att vi därigenom har en stor outnyttjad resurs i de människor som har en låg utbildning, men som skulle vilja och kunna studera vidare och skaffa sig en yrkesutbildning. De skulle bli en resurs för det näringsliv som ropar efter utbildad arbetskraft. Vi måste hjälpa dessa människor – till största delen kvinnor – att få information om möjligheterna att studera, få studiesocialt stöd, möjligheter till distansutbildning, hur man ordnar barnomsorgen, hur man får stöd när man vill starta ett eget företag, osv.

Det bör i varje län finnas ett ställe dit dessa kvinnor kan vända sig. Dit de kan ringa eller komma. Där de kan träffa och tala med en kvinna som kan hjälpa dem och slussa dem vidare genom den många gånger svåröverskådliga byråkrati vi har och måste ha. Det är viktigt att det just blir en kvinna de får samtala med, hur ojämnt det än må låta.

Kvinnor talar kvinnors språk.

Kvinnor förstår kvinnors språk.

Kvinnor vågar tala utan ängslan med en annan kvinna.

Ungefär så som de döva har sitt teckenspråk tror jag ibland att kvinnor har sitt speciella sätt att tänka och tala.

Fru talman! Det är några av de tankar som utvecklats i en motion från skogslänets socialdemokratiska kvinnor. Tankar som jag hoppas – med de regionalpolitiska medlen i länsstyrelsens händer – kan bli verklighet och ett led i kvinnornas frigörelse på den knaggliga vägen mot jämställdhet.

I detta anförande instämde Sinikka Bohlin (s).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 12 juni.)

Prot. 1989/90:138
11 juni 1990

6 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Skatteutskottets betänkanden
1989/90:SkU30 Reformerad inkomst- och företagsbeskattning
1989/90:SkU31 Reformerad indirekt beskattning m.m.

7 § Kammaren åtskildes kl. 21.05.

In fidem

STAFFAN HANSSON

/Gunborg Apelgren

Måndagen den 11 juni

1 § Meddelande om val av en riksdagens ombudsman	1
2 § Regionalpolitik för 90-talet	1
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU13	
Debatt	
Anders G Högmark (m)	
Charlotte Branting (fp)	
Börje Hörnlund (c)	
Karl-Erik Persson (v)	
Anna Horn af Rantzien (mp)	
Lars Ulander (s)	
Talmannen (välkomsthälsning till gästande östtysk talmansdelegation)	
Industriminister Rune Molin	
Erik Holmkvist (m)	
Sigge Godin (fp)	
Kersti Johansson (c)	
Lars-Ove Hagberg (v)	
Inger Schörling (mp)	
Monica Öhman (s)	
Talmannen (om sammanträdet fortsättning under kvällen)	
Kjell Ericsson (c)	
Marianne Stålberg (s)	
Ulla Berg (s)	
Per-Ola Eriksson (c)	
Bengt Hurtig (v)	
Leif Marklund (s)	
Ulla Orring (fp)	
Maggi Mikaelsson (v)	
Jan Jennehag (v)	
Ingrid Hemmingsson (m)	
Margareta Winberg (s)	
Birgitta Hambræus (c)	
Ove Karlsson (s)	
Irène Vestlund (s)	
Axel Andersson (s)	
Jan-Olof Ragnarsson (v)	
Göran Magnusson (s)	
Lars Ernestam (fp)	
Maud Björnemalm (s)	
(forts. 5 §)	

Prot. 1989/90:138	3 § Ajournering för middagsuppehåll	127
11 juni 1990	4 § Återupptagna förhandlingar	128
	5 § Regionalpolitik för 90-talet (forts. AU13).	128
	Göthe Knutson (m)	
	Isa Halvarsson (fp)	
	Jan Hyttring (c)	
	Björn Samuelson (v)	
	Kristina Svensson (s)	
	Gösta Lyngå (mp)	
	Ingrid Hasselström Nyvall (fp)	
	Agne Hansson (c)	
	Bengt Kronblad (s)	
	Börje Nilsson (s)	
	Birger Andersson (c)	
	Inger Hestvik (s)	
	<i>Beslut skulle fattas den 12 juni</i>	
	6 § Bordläggning	150